

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ 14.

1931-32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1935

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ 14.

1931-32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1935

*Πᾶσα ἀποστολὴ πρὸς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον γίνεται πρὸς τὸν Διευ-
υντὴν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ 1931-32

	Σελίς
Σ. Ν. Μαρινάτου , Πρωτογεωμετρικά καὶ γεωμετρικά εὗρηματα ἐκ Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Κρήτης	1 - 11
Α. Δ. Κεραμοπούλλου , Ἐπιγραφαὶ Θεσπιῶν (πίν. 1 - 4α)	12 - 40
Ἰωάννης Κ. Κωνσταντίνου , Ὁ Κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ (πίν. 5 - 7)	41 - 56
Ἀλεξ. Φιλαδελφέως , Ἀνασκαφαὶ Ἡραίας	57 - 70
Εἰρήνης Βαρούχα - Χριστοδουλοπούλου , Εὕρημα νομισμάτων Θερεϊανοῦ - Ἀχαΐας	71 - 77
Εὕρημα νομισμάτων Πάρου	78 - 83
Δ. Μ. Κοντολέοντος , Δηλιακὸν ψήφισμα	84 - 89

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ 1931 - 32

	Σελίς
Κ. Κουρουνιώτη , Ἀνασκαφὴ Ἐλευσίνος κατὰ τὸ 1933 (πίν. παρένθετος)	1 - 30
Ι. Θρεψιάδη , Ἐπιγραφαὶ ὄρων ἐξ Ἐλευσίνος	31 - 32
Ἀντ. Δ. Κεραμοπούλλου , Ἀρχαῖα λείψανα τῆς ἁνω Μακεδονίας	33 - 40
Γεωργ. Ε. Μυλωνᾶ , Ἐλευσινιακὰ πάρεργα	41 - 48
Ν. Μ. Κοντολέοντος , Εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐν Πάρῳ καὶ Νάξῳ	49 - 50
Ἀλεξ. Φιλαδελφέως , + Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης	51 - 52

ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΚ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πλείστα ἀρχαῖα σπουδαῖα εὐρήματα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐποχῶν κατέληξαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸ μουσεῖον. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Α. ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ ΕΚ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ "ΚΟΛΛΥΒΑ ΜΕΤΟΧΙ,,

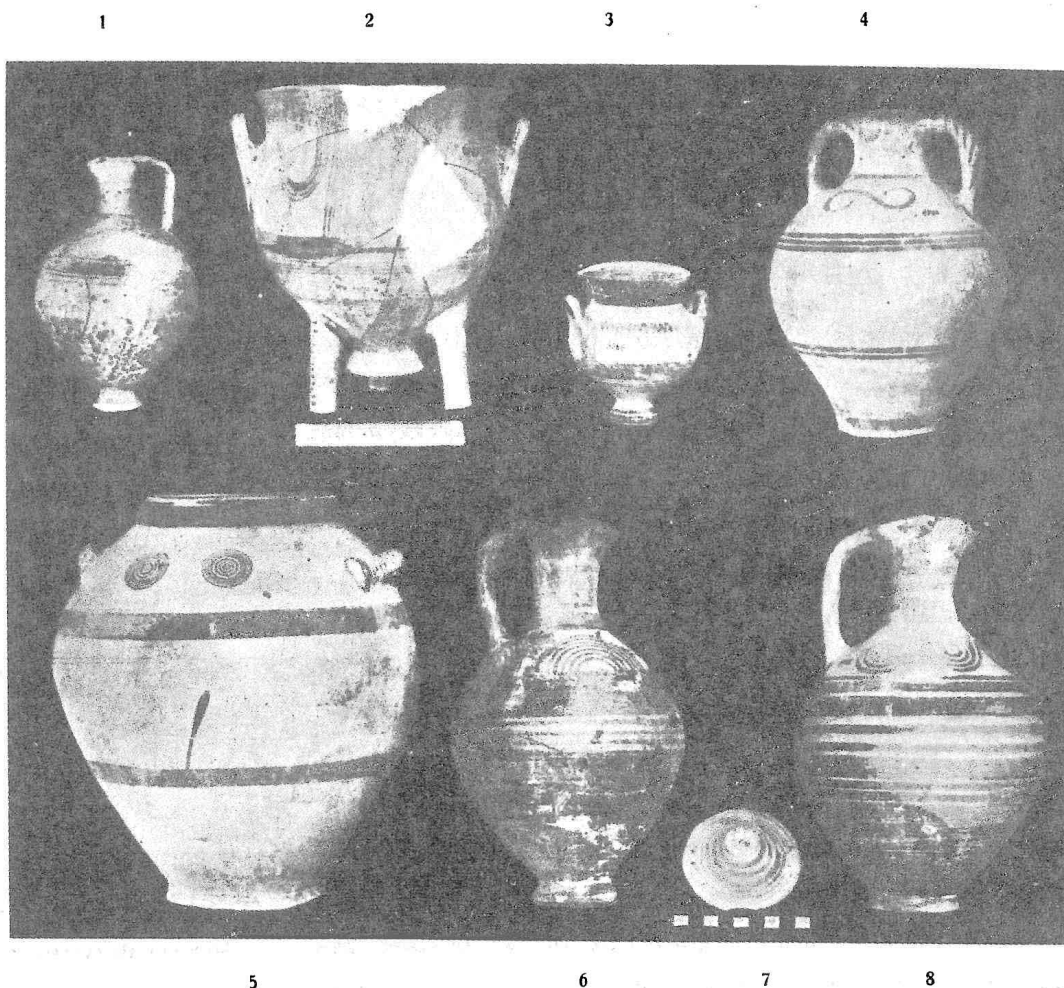
Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, προσεκομίσθησαν εἰς τὸν ἀείμνηστον Ξανθουδίδην, ὅφ' οὗ καὶ ἡγοράσθησαν, ὑπὸ Νικολάου Γρηγοράκη. Εὐρέθησαν ἐντὸς τάφου λαξευτοῦ, οὗ ὑπεχώρησεν ἡ στέγη κατὰ τὴν καλλιέργειαν μιᾶς σταφιδαμπέλου. Ἡ τοποθεσία κεῖται περὶ τὴν ὥραν δυτικῶς τοῦ Ἡρακλείου. Τὸν τάφον ἔσχον εὐκαιρίην νὰ ἐπισκεφθῶ, ἀλλὰ θὰ εἶχεν ἀσφαλῶς παρέλθει πλέον τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς εὐρέσεώς του. Ἦτο κυκλικός, ἔχων διάμετρον 1,60 περίπου καὶ τὸν δρόμον ἐκ Δυσμῶν. Οὐδὲν ἄλλο ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῇ, ἐπ' ἴσης ὁ εὐρέτης ἰσχυρίσθη ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀντικείμενον εὔρεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ δώσῃ ἄλλην πληροφορίαν.

1) Κρατηρίσκος μετὰ ἡρέμως ἔξω νεύοντος χεῖλους, δύο καθέτων λαβῶν καὶ στενοῦ κωδωνοειδοῦς ποδός, ὅστις ὅμως εἶναι πρακτικῶς ἄχρηστος, διότι τὸ ἀγγεῖον εἶναι ἐφωδιασμένον διὰ τριῶν ἄλλων ποδῶν. Πηλὸς ὠχροκίτρινος, διακόσμησις διὰ βερνίκιου καστανοῦ, ἐξίτηλος. Τὸ κατώτερον ἥμισυ τοῦ ἀγγείου φέρει ζῶνας, τὸ ἀνώτερον κόσμημα δι' ἐλευθέρας χειρὸς ἐπαναλαμβανόμενον ἀπαραλλάκτως ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀγγείου ἔφερε μέλαν γάνωμα. Ὑψος 0,238. Διάμ. 0,19. Εἰκ. 1,2.

2) Κρατηρίσκος. Πηλὸς ὡς ἀνωτέρω, βερνίκιον μέλαν. Ὑπὸ τούτου καλύπτονται τὸ χεῖλος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, αἱ λαβαὶ καὶ τὸ κατώτερον μέρος τῆς βάσεως. Μία πλατεῖα καὶ τρεῖς στεναὶ ζῶναι κατὰ τὸ κάτω ἥμισυ τῆς κοιλίας καὶ τεθλασμένη γραμμὴ κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ, ἐπαναλαμβανομένη καὶ ὀπισθεν. Ὑψος 0,105. Διάμ. 0,082. Εἰκ. 1,3.

3) Πρόχους μετὰ τριφύλλου στομίου καὶ σφαιροειδοῦς κοιλίας. Πηλὸς ὡς ὁ ἀριθ. 1. Βερνίκιον μέλαν ἐξίτηλον. Μία πλατεῖα ζώνη περιβαλλομένη ὑπὸ δύο λεπτῶν ἐκατέρωθεν κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τῆς κοιλίας. Κατὰ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ σειρὰ καθέτων γραμμῶν. Ὑψ. 0,185. Τὸ στόμιον συνεπληρώθη. Εἰκ. 1,1.

4) Ἀμφορεὺς μετὰ εὐρέως ἔξω κεκαμμένων χειλέων καὶ λοξῶν βαθειῶν ἐγγα-
ράξεων ἐπὶ τῶν λαβῶν. Πηλὸς ζωηροτέρου κιτρίνου χρώματος ἢ εἰς τὰ προη-
γούμενα παραδείγματα. Βερνίκιον μέλαν ἐνιαχοῦ ἐρυθρόμελαν καταστὰν ἐκ τῆς
ὀπτήσεως. Τρεῖς ζῶναι κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος καὶ δύο κατὰ τὸ κατώτερον τῆς
κοιλίας, ἔτι δὲ μία ὑπὲρ τὴν βάσιν καὶ μία εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ, ἔξ ἧς

Εἰκ. 1.

ἄλλη γραμμὴ ἐκφυομένη περιβάλλει τὴν ρίζαν ἐκάστης τῶν λαβῶν καὶ ἐπιστρέ-
φουσα ἐνοῦται μετὰ τῆς ζώνης. Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐν ὀριζόντιον S ἐπαναλαμβανόμε-
νον καὶ ὀπισθεν. Τὸ περιθώριον τῶν χειλέων μέλαν, φέρον ἔτι μίαν ζώνην, ἐσωτε-
ρικῶς. Ὁ πηλὸς τοῦ ἀγγείου εἶναι ἀκάθαρος, ἀλλ' ἡ ὀπτησις ἀρίστη, ἔξ οὗ τοῦτο
διατηρεῖται πολὺ καλῶς. Ὑψος 0,46. Διάμ. χειλέων 0,165. Εἰκ. 1,4.

Β. ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ ΕΚ ΦΟΙΝΙΚΙΑΣ

Φοινικιά καλεῖται μικρὰ κοιλὰς ἀμέσως πρὸς τὰ ΝΔ τοῦ Ἡρακλείου ἐκτει-
νομένη. Εἷς τινὰ ἄμπελον περὶ τὰ 4-5 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη ἡ

ἀξιόλογος ὁμὰς τῶν κατωτέρω ἀγγείων, τὰ ὅποια εἶχον, ὡς φαίνεται, εὐρεθῇ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1925, ἀλλ' ἐκρύπτοντο εἰς τὴν οἰκίαν Μύρωνος Μανιουδάκη ἐν Ἡρακλείῳ. Οἱ εὐρέται ἐπεξήτουν εὐκαιρίαν νὰ τὰ πωλήσωσιν, ἕως ὅτου ταῦτα τῷ 1930 ἀνεκαλύφθησαν καὶ κατεσχέθησαν ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας. Οἱ ἔνοχοι ἰσχυρίσθησαν ψευδῶς ὅτι ἅμα τῇ εὐρέσει τῶν ἀγγείων προσεκόμισαν ταῦτα εἰς τὸν ἀείμνηστον Ξανθουδίδην, ὅστις τὰ ἀπέπεμψεν ἤδη ὡς μεσαιωνικά.

Τὰ κατασχεθέντα ἀγγεῖα ἦσαν ἑννέα ἀκέραια καὶ ἀρκετὰ τεμάχια ἐξ ἄλλων πρωτογεωμετρικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἀγγείων, μεγάλων καὶ μικρῶν. Ἐπὶ πλέον οἱ ἔνοχοι προσεκόμισαν κατόπιν καὶ δύο ἄλλα ἄγραφα καὶ εὐτελῆ, μετὰ πεφυτευμένων ἀνθέων, ἵνα δῆθεν δείξωσι διὰ τοῦ περιστατικοῦ τούτου ὅτι οὐδεμίαν ἀξίαν ἀπέδιδον εἰς τὸ εὔρημα. Ἐκ τούτων τὸ ἐν εἶναι ἀσφαλῶς πρωτογεωμετρικὸν ἀγγεῖον τῆς εὐτελοῦς καθημερινῆς χρήσεως. Τὸ ἕτερον εἶναι δίωτον σφαιροειδὲς εὐρύστομον ἀγγεῖον, περὶ τοῦ ὁποίου ἀμφιβάλλω ἂν ἀνῆκε πράγματι εἰς τὸ εὔρημα καὶ ὅλως ἂν εἶναι γεωμετρικὸν ἀγγεῖον. Ὅπως δῆποτε παρέχω ἀμφοτέρων τὰς εἰκόνας ἐν τέλει τῆς παρούσης μελέτης (εἰκ. 11-12), διότι τελευταίως κατενόηθη, ὅτι ἡ χονδροειδὴς οἰκιακὴ κεραμεικὴ ἔχει καὶ αὕτη τὴν ἀξίαν της, ἥτο δὲ μεθοδικὸν σφάλμα ἢ περιφρόνησις της ὑπὸ τῶν παλαιότερων ἀρχαιολογικῶν δημοσιεύσεων.

Τὴν τοποθεσίαν ἐπεσκέφθην, κειμένην κατὰ τὸ ὕψος ὁμαλῆς ἀνωφερείας, ἀλλ' ἔνεκα τῆς μεγάλης τεχνικῆς μεταμορφώσεως τοῦ ἐδάφους πρὸς σκοποὺς καλλιεργείας οὐδὲν σαφὲς ἐφαίνετο. Ἀσφαλῶς ἐπρόκειτο περὶ λαξευτοῦ τάφου, ἴσως μάλιστα πλειόνων. Τὰ ἀγγεῖα εἶναι:

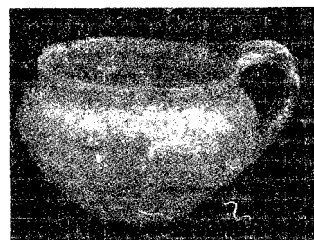
Α'. ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ

5) Πίθος ὠρειδῆς μετὰ λίαν ταπεινοῦ λαιμοῦ καὶ δύο ὀριζοντίων λαβῶν. Πηλὸς κιτρινωπὸς ἀρκούντως καθαρὸς, διακόσμησις καστανή: Δύο ζῶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐπὶ τοῦ ὧμου δύο ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων (ἀνὰ ἑπτὰ) ἐπαναλαμβανόμεναι καὶ ὀπισθεν, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ βερνίκωμα ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἀφιεμένης λευκῆς τῆς ἐπιφανείας τῶν χειλέων, ἵνα αὕτη διακοσμηθῇ δι' ὁμάδων ἐγκαρσίων γραμμῶν. Ἐπὶ τῶν λαβῶν κάθετοι γραμμαὶ καὶ ἀνὰ ἓν ὀρθογώνιον μετὰ διαγωνίων. Ἀξία παρατηρήσεως σταγὼν χρώματος ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου ἐκ τοῦ χρωστήρος. Κατὰ τὸ σημεῖον ἐνώσεως τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὸν ὧμον τοῦ ἀγγείου σχηματίζεται ἐλαφρῶς ἀνάγλυφος δακτύλιος. Τεχνικὴ κατασκευὴ καὶ ζωγράφησις ἀσυνήθως ἐπιμελεῖς εἰς πρωτογεωμετρικά ἀγγεῖα. Ὑψος 0,395. Διάμ. στομίου 0,18. Εἰκ. 1,5.

6) Πρόχους μετὰ τριφύλλου στομίου καὶ φοειδοῦς κοιλίας. Πηλὸς κιτρινωπὸς σκοτεινότερου χρώματος ἢ εἰς τὸν προηγούμενον ἀριθμόν, βερνίκιον καστανόμελαν ἐξίτηλον. Βερνίκωσις τοῦ κάτω μέρους τῆς κοιλίας ὁμοῦ μετὰ τοῦ ποδός, πυκναὶ ζῶναι κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος καὶ τὸν λαιμόν. Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἑξ ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων (ἀνὰ τρεῖς) συνδεόμεναι μεταξύ των διὰ διπλῶν ἐφαπτομένων, ἀγομένων δι' ἐλευθέρας χειρὸς καὶ περιβαλλουσῶν προηγουμένως τοὺς κύκλους ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Ὑψος 0,255. Εἰκ. 1,8.

7) Πρόχους. Στόμιον, πηλός, βερνίκιον καὶ κατωτέρα διακόσμησις ὁμοίως τῇ προηγούμενῃ. Ἐπὶ τοῦ ὤμου τέσσαρες ὁμάδες ὁμοκέντρων ἡμικυκλίων (ἀνὰ ἑπτὰ). Ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ κάθετοι γραμμαὶ μεταξύ ὁριζοντίων ζωνῶν. Ὑψος 0,25. Εἰκ. 1,6.

8) Μόνωτος κύαθος μετὰ ἔξω νευόντων χειλέων. Πηλὸς σκοτεινός, βερνίκιον μέλαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἐξίτηλον. Ἐπὶ τῆς βάσεως αἱ συγκεντρικαὶ αὐλακες ἀποκοπῆς τοῦ ἀγγείου διὰ θώμιγ-γος. Ὑψος 0,075. Διάμ. 0,11. Εἰκ. 2.

Εἰκ. 2.

9) Πῶμα πυξίδος. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς οἱ ἀριθ. 6-7. Ζῶναι δι' ἐλευθέρας χειρὸς. Τέσσαρες ὁπαί. Διάμ. 0,083. Εἰκ. 1,7.

10) Ἀγγεῖον ὡς σφαιρικὴ πυξίς μετὰ χαιηλοῦ ποδός καὶ δύο καθέτων λαβῶν. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς ἄνωτέρω. Ζῶναι κατὰ τὸ κατώτερον μέρος τῆς κοιλίας, κατὰ δὲ τὸ ἀνώτερον κυματοειδεῖς ὁριζόντιαι γραμμαὶ κατὰ μετόπας ἐπαναλαμβάνόμεναι καὶ ὀπισθεν. Ἐπὶ τῶν χειλέων ἐγκάρσιοι παχεῖαι γραμμαὶ. Ὑψος 0,13. Διάμ. χειλέων 0,09. Εἰκ. 3.

Εἰκ. 3.

11) Προχοῖδιον μετὰ τριφύλλου στομίου (συμπληρωθέντος). Πηλὸς ξανθέρυθρος, διακόσμησις καστανὴ ἀνοικτή. Ζῶναι καὶ «πλεκτά» τρίγωνα. Ὑψος 0,105. Εἰκ. 4 ἀριστερά.

Β'. ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ

12) Ἀρύβαλλος σφαιρικὸς μετὰ μετρίως ὑψηλοῦ λαιμοῦ. Πηλὸς καθαρὸς ἐρυθρωπός. Διακόσμησις ὡς τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ. Τὸ κάτω ἥμισυ τῆς κοιλίας μελαμβαφές. Ὑψος 0,057. Εἰκ. 4 ἄνω δεξιὰ.

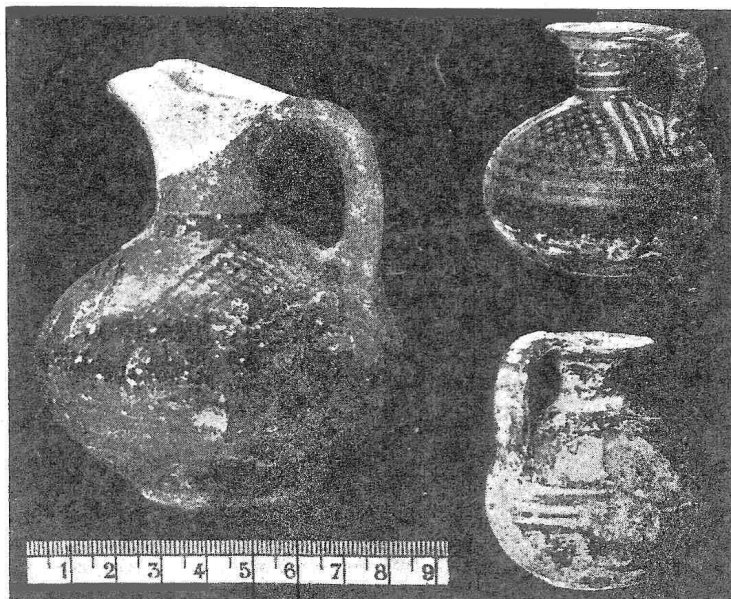
13) Ἀρύβαλλος ὡς ὁ προηγούμενος, ἀλλὰ μετὰ λαβῆς ὑψηλοτέρας. Ἦτο ὅλος μελαμβαφὴς καὶ ἔφερε τρεῖς λευκὰς ζῶνας ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ μίαν ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ. Ὑψος 0,058. Εἰκ. 4 κάτω δεξιὰ.

14) Κάλπις. Πηλὸς ἐρυθρὸς ἀρχοῦντως χονδρός, διακόσμησις λευκὴ τρεῖς

ζῶναι περὶ τὸ μέσον τῆς κοιλίας, κατὰ δὲ τὸ ἄνω μέρος ταύτης μία τεθλασμένη γραμμὴ καὶ εἰς διακεκομμένος πλοχμὸς περιβαλλόμενα ὑπὸ ζωνῶν. Ἐπὶ τοῦ ὤμου πλέγμα γραμμῶν τεμνομένων κατὰ ῥόμβους καὶ μετόπας. Ἐπὶ τῆς ῥά-
χεως ἐκάστης λαβῆς λευκὴ γραμμὴ συνεχιζομένη καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου. Ὑψ. 0,32. Διάμ. στο-
μίου 0,165. Εἰκ. 5 ἀριστερά.

Γ. ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ ΕΞ ΑΝΑΒΛΟΧΟΥ

Ἡ τοποθεσία Ἀνάβλοχος τῆς περιφερείας Βραχασίου εἶναι ἤδη γνωστὴ ἐξ ἐρευνῶν τῶν Γάλλων ἀνασκαφῶν τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μαλίων. Πρόκειται περὶ βουνώδους τοποθεσίας, ἥτις εἶναι ἡ κλεῖς τῆς ὁδοῦ ἐκ τοῦ βορείου μέ-
ρους (Μαλίων καὶ Μιλάτου) πρὸς τὴν κοιλάδα Νεαπόλεως καὶ περαιτέρω τὸν κόλπον Μεραμπέλλου. Δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ Demargne κατὰ τὰ ἔτη 1929-30 ἔφερον

Εἰκ. 4.

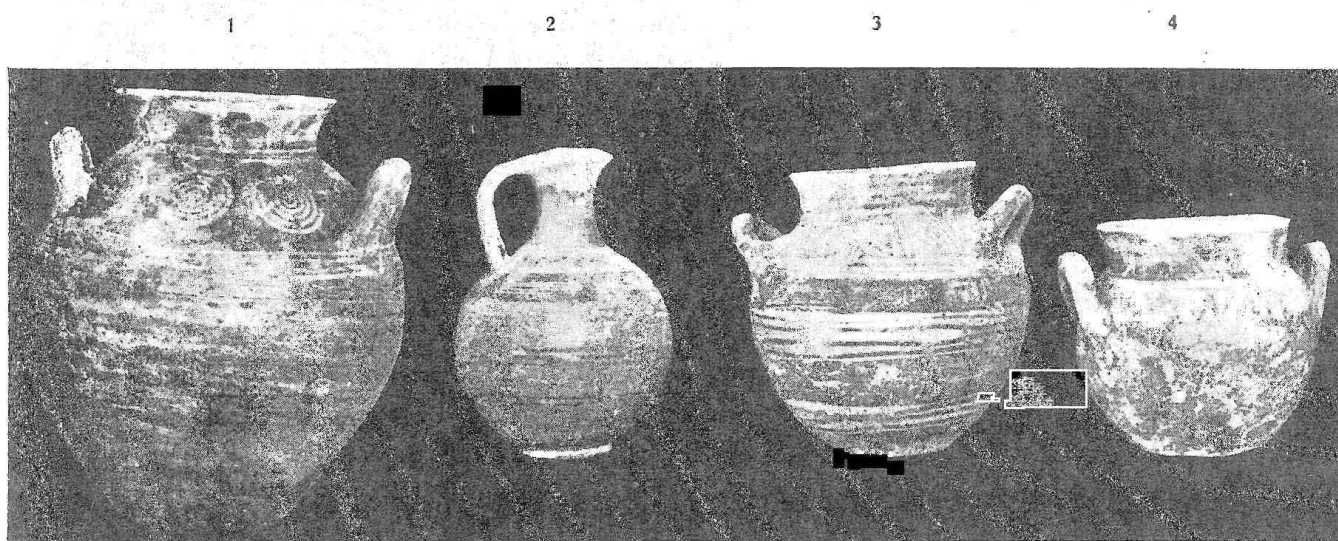
Εἰκ. 5.

εἰς φῶς γεωμετρικά καὶ ἀρχαῖα λείψανα, ἰδίως σπουδαίαν σειρὰν πηλίνων εἰδωλίων¹. Ἔργασίαι, γενόμεναι πρὸς χάραξιν ὁδοῦ, ἔφερον δις εἰς φῶς γεωμετρικά ἀγγεῖα:

¹ Πρὸβλ. BCH 52, 1929, Chronique 528 - 9 (Bequignon) καὶ A. Anz. 1930 162 - 3 (Karo).

Κατὰ τὸ 1928 εὐρέθησαν δύο τοιαῦτα¹, ὧν τὸ ἐν ἀξιολογώτερον περιλαμβάνεται ἐνταῦθα (ἀριθ. 15), κατὰ δὲ τὸ 1930 εὐρέθη ἑτέρα ὁμὰς ἐξ ἄλλων, ὁμοῦ μετὰ σιδηρῶν τινων λειψάνων. Περὶ τούτων κατέχομεν ἀκριβεστέρας πληροφορίας ὀφειλομένας εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Μαλίων κ. Ἑμμ. Βλαστόν:

«Τὰ ἀγγεῖα εὐρέθησαν εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ βουνοῦ Ἀνάβλοχος παρὰ τὴν θέσιν «Καλαρίτης» κατὰ τὴν χάραξιν τῆς πρὸς Μίλατον ὁδοῦ... Τὰ ἀγγεῖα ἔκειντο ἐντὸς τάφου φρεατοειδοῦς περιβαλλομένου δι' ἀκανονίστων πετρῶν σποραδικῶς... Οὐδεὶς τῶν ἐργατῶν ἐπρόσεξεν ἂν ὑπῆρχε τέφρα... Παντοῦ εὐρίσκονται ἀγγεῖα τεθραυσμένα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα. Οἱ πλησίον ιδιοκτῆται ὁμολο-

Εἰκ. 6.

γοῦν ὅτι κατὰ καιροὺς εὐρίσκουν ἀγγεῖα. Παρουσιάζονται ἔγνη τείχους καθὼς καὶ ἄλλων τάφων ἀνοιχθέντων κατὰ καιροῦς...».

Ἡ περιγραφή τοῦ τάφου κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι σαφής, φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι πρόκειται περὶ ὀλοκλήρου νεκροπόλεως.

15) Πιθοειδὲς ἀγγεῖον μετὰ ὠσειδοῦς κοιλίας, ἔξω νευόντων χειλέων καὶ δύο καθέτων λαβῶν. Πηλὸς ἐρυθρός, γάνωμα μέλαν ἐξίτηλον, περιβάλλον τὰ χεῖλη καὶ ἐσώτερικῶς. Διακόσμησις λευκή, ζῶναι ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τρεῖς ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων (ἀνὰ πέντε). Ἡ κοιλία φέρει καὶ λεπτὰς ἐγχαράκτους ζώνας. Ὑψος 0,25. Εἰκ. 6,1.

16) Κρατὴρ μετὰ κωδωνοειδοῦς ποδός, καθέτων χειλέων καὶ ὀριζοντίων λαβῶν συνδεομένων διὰ τοξοειδοῦς προσφύματος πρὸς τὴν κορυφὴν τῶν χειλέων. Πηλὸς ξανθὸς καθαρὸς λιπαρᾶς ἀφῆς, βερνίκιον καστανόμελαν. Ζῶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἀπλοῦς μαϊάνδρος ὑπὸ τὰ χεῖλη, οὐ κατὰ τὰ ἄκρα ἀνὰ ἐν τετράγωνον μετ' ἐγγε-

¹ Μνημονεύονται BCH ἔ. ἀ. 529. Ἐγὼ τότε ἀπουσίαζον ἐκ Κρήτης.

γραμμένου ῥόμβου καὶ διαγωνίων, περιβαλλόμενον ὑπὸ δύο μετοπῶν ἐκ καθέτων γραμμῶν. Ὅπισθεν τὸ αὐτὸ θέμα. Ὑψος 0,275. Διάμ. χειλέων 0,265. Εἰκ. 5 δεξιά.

17) Πρόχους μετὰ τριφύλλου στομίου (συμπληρωθέντος). Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς τοῦ προηγούμενου ἀριθμοῦ. Ζῶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας, δύο μόναι ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων ἐπὶ τοῦ ὤμου (ἀνὰ τρεῖς) καὶ δύο ζῶναι τεθλασμένων γραμμῶν, διπλῇ καὶ ἀπλῇ, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, Ὑψος 0,195. Εἰκ. 6,2.

18) Ἀμφορίσκος μετὰ δύο λοξῶν λαβῶν. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς τοῦ ἀριθμοῦ 16. Ζῶναι ἀκανόνιστοι δι' ἐλευθέρας χειρὸς ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ λαιμοῦ, κυματοειδεῖς γραμμαὶ καὶ ῥόμβοι τεμνόμενοι χιαστί ἐν μετοπικῇ διατάξει ἐπὶ τοῦ ὤμου. Ὑψος 0,125. Διάμ. χειλέων 0,083. Εἰκ. 6,3.

Εἰκ. 7.

19) Ἀγγεῖον ὡς ἀνωτέρω, ἀλλὰ μετ' εὐρυτέρου στομίου. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς ἀνωτέρω. Ὀλόκληρον τὸ ἀγγεῖον ἦτο μελαμβαφές, ἐξοικονομῶν δύο ὀρθογωνίων δέλτων ἐπὶ τῶν ὤμων, αἵτινες φέρουσι τεθλασμένην γραμμὴν. Ἐπίσης τὸ ὑπὸ τὰς λαβὰς μέρος εἶχεν ἀφεθῆ ἀγάνωτον. Ὑψος 0,105. Διάμ. χειλέων 0,085. Εἰκ. 6,4.

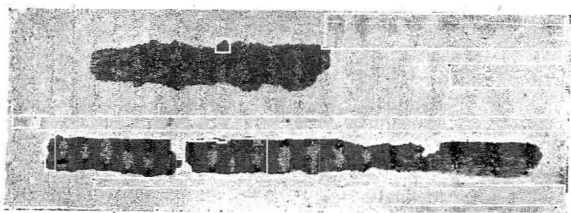
20) Μόνωτος κύαθος μετὰ ἔξω νευόντων χειλέων. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς ἀνωτέρω. Ζῶναι ἐξίτηλοι. Ὑψος 0,075. Διάμ. χειλέων 0,097. Εἰκ. 7 ἀριστερά.

21) Κύαθος ὡς ἀνωτέρω, ἀλλὰ μετ' ἀποτομωτέρας συνδέσεως τῶν χειλέων πρὸς τὸ σῶμα. Πηλὸς ἐρυθρωπὸς πορῶδης καὶ ἀκάθαρος. Γάνωμα μέλαν ἐξίτηλον. Ὑψος 0,105. Διάμ. χειλέων 0,14. Εἰκ. 7 δεξιά.

Γενικά. Τὰ ἀνωτέρω ἀγγεῖα παρέχουσιν ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πρωτογεωμετρικῆς καὶ γεωμετρικῆς κεραμικῆς ἐν Κρήτῃ. Ἡ εἰς πάσας τὰς τρεῖς περιπτώσεις τυχαία εὗρεσις των ἀποστερεῖ ἡμᾶς τῶν ἀναλόγων ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, οὐχ ἦττον ὅμως μερικὰ γενικῆς φύσεως γεγονότα εἶναι εὐκόλως ἀντιληπτὰ: Οἱ περὶ ὧν πρόκειται τάφοι εἶναι συνήθως μεμονωμένοι, τοῦτο δὲ θὰ ἀντεστοίχει πρὸς μικροὺς συνοικισμοὺς ἢ ὅλως μονήρεις οἰκογενεῖας. Τοιαῦτα μεμονωμένα γεωμετρικά εὐρήματα εἶναι συνήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ὑποδεικνύουσι προφανῶς ἀπουσίαν μεγαλυτέρων συνοικισμῶν, διότι δὲν εἶναι ἴσως τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκόμη σπουδαίας νεκροπόλεις ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐποχῆς, ὡς ἐκ τῆς ὑστερομινωικῆς¹. Ἐκ τῶν παρόντων τριῶν τάφων ὁ πρῶ-

¹ Παραβλέποντες τὴν νεκρόπολιν τῶν Ἀρχάδων (Φρατί), ἣτις κυρίως ἀνήκει εἰς τὴν ἐπομένην ὑπογεωμετρικὴν καὶ ἀνατολίζουσαν περίοδον, δὲν κατέχομεν σπουδαίας συστάδας τάφων γεωμετρικῶν. Αὕτη ἡ

τος είναι αποκλειστικῶς πρωτογεωμετρικός. Ὁ δεύτερος εἶναι φανερόν ὅτι ἐχρησιμοποιοῦτο μέχρι τέλους καὶ τῆς ἐπομένης γεωμετρικῆς περιόδου, ὃ δὲ τρίτος εἶναι καθαρῶς γεωμετρικός. Οἱ δύο πρῶτοι ἦσαν ἀσφαλῶς λαξευτὰ σπήλαια κατὰ συνέχειαν τῆς ὑστερομινωικῆς παραδόσεως. Ὁ τρίτος, ἐξ ὧν ἡ ἀτελὴς περιγραφή ἐπιτρέπει νὰ συναγάγωμεν, φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι πλέον σπήλαιον. Πρὸς τὴν νεωτέραν τούτου ἡλικίαν ἀντιστοιχεῖ καλῶς καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀγγείων ἀνευρέθησαν καὶ τὰ τεμάχια δύο σιδηρῶν ἐργαλείων, ἐν ᾧ ἐν πρωτογεωμετρικοῖς τάφοις τὸ μέταλλον τοῦτο εἶναι ἐκτάκτως σπάνιον καὶ ἀπαντᾷ οὐχὶ προγενέστερον τῶν ἀρχῶν τοῦ 11^{ου} αἰῶνος¹. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα εἶναι τεμάχιον ἐκ τῆς λεπίδος μιᾶς ἀμφιστόμου μαχαίρας καὶ τὸ πλεῖστον μέρος ἄλλης ὁμοῦ μετὰ τεμαχίου τοῦ συμφυοῦς στειλεοῦ, ὅστις ὁμοιάζει πρὸς αὐτὸν δόρατος (Εἰκ. 8)

Εἰκ. 8.

Ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ μαχαίρων, διότι αἱ λεπίδες εἶναι λεπταὶ καὶ στενόμακροι τόσον, ὥστε θὰ ἐθραύοντο κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν ἂν ἦσαν αἰχμαὶ δοράτων².

Κατὰ τὰ ἄλλα ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀγγείων, ὅτι ἂν καὶ ὀλίγα, καὶ τούτων δὲ τὰ

περισσότερα ἐφθαρμένα, ἐν τούτοις παρέχουσιν ἀξιόλογον συμπλήρωμα εἰς τὴν νεωστὶ ἐμφανισθεῖσαν ἐργασίαν τοῦ Payne ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων τῆς Κνωσοῦ³. Νέον εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ πίθου ἀριθ. 5, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ ἀναντιρρήτως ἀνήκει εἰς τὸ προγεωμετρικὸν ῥεπερτόριον⁴, ἐν τούτοις διὰ τῆς ὀγκουμένης κοιλίας του καὶ τοῦ πρὸς ἐξαφάνισιν τείνοντος λαιμοῦ του δεικνύει ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς πρωτογεωμετρικῆς ἐποχῆς καὶ ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν πρὸς τοὺς ἄνευ λαιμοῦ πίθους τῆς γεωμετρικῆς καὶ πρωΐμου ἀνατολιζούσης ἐποχῆς⁵. Ἐπ' ἴσης ἡ τελεία τεχνικὴ κατασκευὴ καὶ τὸ ὡραῖον βερνίκιον, τὰ ὁποῖα εἶναι σπάνια εἰς πρωτογεωμετρικὰ ἀγγεῖα δεικνύουσιν ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τῆς

Κνωσός, ἐξ ἧς προέρχεται ὁ κύριος θησαυρὸς τῶν γεωμετρ. ἀγγείων τοῦ μουσείου Ἡρακλείου, δὲν παρουσίασε πλείονας τῶν τριῶν τάφων ὁμοῦ. (Νεκροταφεῖον Τζαφέρ-Παπούρας. Ἰδ. Payne, BSA 29, 224-25 καὶ εἰκ. 1, ἔτι δὲ Hogarth BSA 6, 1899-1900 82-85).

¹ B. Schweitzer, Untersuchungen zur Chronologie der Geometrischen Stile in Griechenland 1, 77.

² Διαστάσεις τοῦ μικροῦ τεμαχίου 0,11 ἐπὶ πλάτους 0,02 τοῦ δὲ μείζονος (ὁμοῦ μετὰ τῆς λαβῆς) 0,225 ἐπὶ μεγίστου πλάτους 0,015.

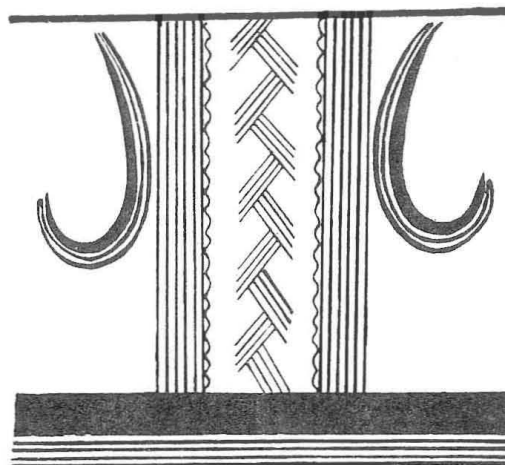
³ H. Payne, Early Greek Vases from Knosso, BSA 29, 1927-8, 224 ἔξ. καὶ πίνακες 5-25.

⁴ Πρβλ. Payne ἔ. ἀ. 268. Ὁ πίθος πίν. 5,5 ἀποτελεῖ τὸ πλησιέστερον παράλληλον πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, ἀλλ' ἔχει ὀλιγώτερον ἔντονον τὴν κοιλίαν, ὑψηλότερον κατὰ τὴν λαιμὸν καὶ καθέτους τὰς λαβὰς.

⁵ BSA ἔ. ἀ. πίν. 7, ἀριθ. 6 καὶ 9, ἔτι δὲ πίν. 8.

περιόδου καὶ δέον νὰ τεθῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ 10^{ου} ἢ ἀκόμη καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 9^{ου} αἰῶνος.

Ὁ κρατηρίσκος ἀριθ. 1 παρέχει ἐν διακοσμητικὸν θέμα νέον διὰ τὸν πίνακα τῶν πρωτογεωμετρικῶν μοτίβων τοῦ Payne¹ (Εἰκ. 9). Κατάγεται κατ' εὐθεῖαν ἐξ ὑπομυκηναϊκοῦ κοσμηματικοῦ τύπου ἀπαντῶντος ἐπὶ ἐνὸς κρατῆρος (ἀδημοσιεύτου ἔτι) τῶν ἀνασκαφῶν Goekoop ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἄλλου κεφαλληνιακοῦ ἐπίσης κρατῆρος, εὑρεθέντος ὑπὸ Κυπαρίσση². Τὸ σχῆμα τοῦ παρόντος κρατηρίσκου εἶναι ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων καὶ χαρακτηριστικωτάτων πρωτογεωμετρικῶν τοιούτων³, ἀλλ' ἐνταῦθα προσλαμβάνει πρωτοτυπίαν ἔνεκα τῶν τριῶν ποδῶν. Εἶναι φανερόν, ὅτι πάντες οὗτοι οἱ κρατηρίσκοι, ὡς καὶ οἱ προκάτοχοί των τῆς ΥΜΙΠ ἐποχῆς, οἵτινες φέρουσι κατὰ κανόνα βάσεις λίαν ἀσταθεῖς, ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ «ὑποκρατηρίων». Τοιαῦτα ἐκ τῆς ὑστερομινωικῆς ἐποχῆς εἶναι ἤδη γνωστά⁴, ἂν καὶ διαφέροντος τύπου. Ἐνταῦθα ὁ τεχνίτης ἐπέτυχε συνδυασμὸν κρατῆρος καὶ «ὑποκρατηρίου» διὰ τῆς προσθήκης τῶν ποδῶν.

Εἰκ. 9.

Τὸ σφαιρικὸν πυξιδοειδὲς ἀγγεῖον ἀριθ. 10 κατατάσσεται εἰς τὰ πρωτογεωμετρικά διὰ τὴν τεχνικὴν του κατασκευῆς (ἀκάθαρος πηλὸς καὶ κακῆς ποιότητος βερνίκιον), ὁμοίως καὶ τὸ προχοῖδιον 11, ἐν ᾧ ὁ τὴν αὐτὴν διακόσμησιν φέρων ἀρύβαλλος 12 εἶναι ἀσφαλῶς γεωμετρικὸς διὰ τὴν ἀσυγκρίτως τελειότεραν τεχνικὴν του.

Ἰδιαίτερας μνείας ἄξιος εἶναι ὁ ἀμφορεὺς ἀριθ. 4, τοῦ ὁποῖου αἱ λαβαὶ φαίνονται ὡσεὶ στρεπταί, ἔνεκα τῶν λοξῶν καὶ βαθειῶν ἐγγαράξεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι πεπληρωμέναι μέλανος χρώματος. Αἱ λαβαὶ αὗται ἀρχίζουν εὐθὺς ἀμέσως ὑπὸ τὰ χεῖλη καὶ καταλήγουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων. Ὁ τύπος οὗτος εἶναι ὁ «ἡπειρωτικὸς» καλούμενος, πλησιέστατα δὲ παράλληλα φαίνεται νὰ εἶναι τὰ ἐκ Ρόδου⁵. Τὸ

¹ BSA 6, 270.

² AD 5 1919 103 εἰκ. 18.

³ Πρβλ. ὅμοιον σχῆμα (ἀνευ τῶν ποδῶν) ἔ. ἀ. πίν. 5, 1.

⁴ Μίλατος: Evans, Prehist. Tombs of Knossos 96, εἰκ. 105. Ἴσως τοιοῦτον ἢ ἀνάλογον προσορισμὸν ἐξεπλήρου καὶ τὸ περιέργον «πυργοειδὲς» σκεῦος, ὅπερ εὑρεθὲν ὑπὸ Seager τῷ 1924 παρὰ τὰ Γουρνιά ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Evans, Palace κλπ. 2, 139 εἰκ. 70 bis. Πρβλ. καὶ τὰ ὅμοια, ἀλλ' ἀπλούστερα 133, εἰκ. 67 a-b.

⁵ Πρβλ. Schweitzer, Untersuchungen κλπ. I. πίν. 2 c, ἰδίως τὸ προτελευταῖον δεξιὰ τεμάχιον τῆς σειρᾶς. Τὸν ἀνωτέρω τύπον ἐκ Κρήτης ἀγνοεῖ ὁ Schweitzer, διότι ἂν καὶ ὑπάρχει ἐν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου ἐξελθὼν ἀγγεῖον τοῦ τάφου 3 τῆς Κνωσοῦ, τοῦτο δὲν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Hogarth, ὁ ὁποῖος εἶχε δώσει μόνον μίαν «selection» τῶν ἀγγείων τοῦ τάφου (BSA 6, 83, εἰκ. 25). Διὰ τοῦτο ἐκρίθη ἀναγκαῖον,

σχῆμα τοῦ ἡμετέρου ἀμφορέως μετὰ τῶν «στρεπτῶν» λαβῶν εἶναι νέον διὰ τὴν πρωτογεωμετρικὴν Κρήτην, ἀλλὰ τὸ παρὸν παράδειγμα εἶναι μὲν τὸ ὠραιότερον πάντων, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ μοναδικόν. Ἐν ἀκόμῃ τεμάχιον κατὰ τι μεγαλύτερον (ὑψ. 0,475) ὑπάρχει εἰς τὸ μουσεῖον ἐκ τοῦ πρωτογεωμετρικοῦ τάφου 3 τῆς Κνωσοῦ, ὃν πρὸ 30 καὶ πλέον ἐτῶν ἀνέσκαψεν ὁ Hogarth¹. Τούτου ὁ πηλὸς ὡς καὶ

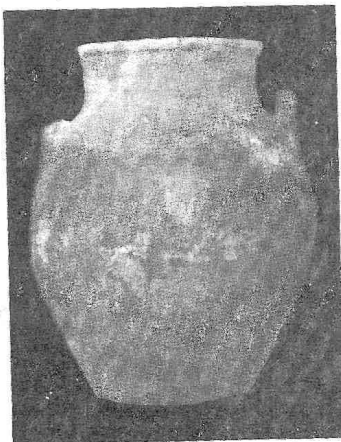

Εἰκ. 10.

τὸ βερνίκιον εἶναι κατὰ τι ἐρυθρότερα, κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως τὸ ἀγγεῖον συμφωνεῖ μέχρι καὶ τῶν μικροτέρων λεπτομερειῶν τῆς διακοσμήσεως πρὸς τὸ προηγούμενον (Εἰκ. 10 ἀριστερά). Μόνον τὰ ἀνώτατα χεῖλη φέρουσι κατὰ τι διάφορον τομήν, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀγγεῖα ἐξῆλθον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου, ἴσως ἐκ τῆς αὐτῆς χειρός.

Ἐν τρίτον τέλος παράδειγμα εὐρέθη εἰς τὸ Βρόκαστρο (Ἀνατ. Κρήτη), τὸ

ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Hall ὡς μεσομινωικόν, ἀλλ' ἄνευ ἀμφιβολίας εἶναι πρωτογεωμετρικόν (Εἰκ. 10 δεξιά, ὑψ. 0,41)². Τοῦτο παρουσιάζει μικροδιαφορὰς ἀπὸ τῶν προηγούμενων: Αἱ ζῶναι, ἂν καὶ ὁμοίως διατεταγμέναι, εἶναι ὠραιότεραι μετὰ τῶν, τὸ S εἶδὸς κόσμημα τῶν ὥμων ἔχει μεγαλύτεραν περιέλιξιν, αἱ λαβαὶ δὲν φέρουσι τὰς ἐγγαράξεις καὶ τέλος ὁ λαιμὸς (συμπληρωμένος, ἀλλ' ἀσφαλῶς) δὲν φέρει τόσον ἐκπεφρασμένην πρὸς τὰ ἔξω τὴν ῥοπὴν τῶν χειλέων. Τὴν βάσιν τῶν λαβῶν κοσμεῖ σπεῖρα, ἣτις δὲν συνάπτεται πρὸς τὴν ζώνην τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ. Ἐπειδὴ καὶ ἡ τεχνικὴ εἶναι πολὺ κατωτέρα, ὁ πηλὸς ἀκαθαρότερος καὶ τὸ βερνίκιον εὐτελέστερον, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι

Εἰκ. 11.

Εἰκ. 12.

ὅπως καὶ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὁμοῦ μετ' ἄλλου ἐκ τῆς Ἀνατ. Κρήτης δημοσιευθῶσιν ἐνταῦθα. Σημειωτέον ὅτι ὁ Welch, BSA ἔ. ἀ. 91 ὑπονοεῖ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο καὶ τὴν συνάφειάν του πρὸς ῥοδιακὰ ὅμοια: «ἀμφότεραι αἱ περιοχαὶ παράγουσι μεγάλους 'jars' [εἰσαγωγικά παρ' ἐμοῦ] μετ' ἐκφυλισμένης S εἰδοῦς σπεῖρας ἐπὶ τῶν ὥμων». Δυστυχῶς δὲν μοῦ εἶναι δυνατόν ἐλλείψει βοηθημάτων νὰ ἶδω τὰ ἀνωτέρω ῥοδιακὰ ἀγγεῖα.

¹ Ἰδ. τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

² Τὸ ἀγγεῖον ἐδημοσιεύθη ἐν ἱχνογραφίᾳ E. Hall, Vrokastro 113 εἰκ. 64, εὐρέθη δ' εἰς τὰ ἐρείπια οἰκίας (δωμ. 26), ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς.

πρὸ ἡμῶν ἔχομεν ἐντοπίαν μίμησιν τῶν προϊόντων τῆς Κεντρικῆς Κρήτης. Τοῦτο εἶναι ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παρατηρουμένην ἐπίδρασιν τῆς Κνωσιακῆς περιοχῆς ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, ἣτις ἐμφαίνεται καὶ ἐξ εἰσηγμένων γνησίων Κνωσιακῶν τεμαχίων¹.

Ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀγγείων δὲν ὑπάρχει τι ἰδιαιτέρως ἀξιοπαρατήρητον. Οἱ μόνωτοι κύαθοι (ἀριθ. 8 καὶ 20-21) ἀποτελοῦσι μακροβιωτάτην παράδοσιν, διότι, μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν χειλέων, διατηροῦνται οἱ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς τῆς ΥΜ ἐποχῆς μέχρι τῆς ἀρχαϊκῆς². Εἰς τὸν ἐκ Βραχυσίου γεωμετρικὸν κρατῆρα (ἀριθ. 16) ἀξιοπαρατήρητον εἶναι τὸ σχῆμα τῶν λαβῶν, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς συνδυασμὸς τῶν ὀριζοντίων καὶ καθέτων τοιούτων. Τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι ἀρκούντως σύνηθες, ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ οἱ μεταβατικοὶ τύποι, ὅπου τὸ κάθετον τμήμα εἶναι ἀτροφικόν³.

¹ Δύο ἀγγεῖα δικαίως θεωρεῖ εἰσηγμένα εἰς Ἀνατ. Κρήτην ὁ Payne, BSA 29, 276 καὶ σημ. 2.

² Ἰδ. λχ. ἐκ Τυλίσου, Ἀρχ. Ἐφημ. 1912 εἰκ. 13, ἰδίως τὸ δεύτερον ἐξ ἀριστ. ἀγγείων τῆς μεσαίας σειρᾶς. BSA 29 πίν. 10, 8 κλπ.

³ Ἰδ. ἐπὶ παραδείγματι E. Hall, Vrokastro πίν. 25. Πολλὰ παραδείγματα συνδυασμοῦ καθέτων καὶ ὀριζοντίων λαβῶν παρὰ Schweitzer, Geom. Stile in Griechenland (AM. 43, 1918) 39 σημ. 4. Καὶ οὗτος ἐπίσης ἀνάγει τὸ εἶδος τῶν λαβῶν τούτων ('Bügelhenkeln') εἰς τοὺς ἀμφορεῖς καὶ πίθους τῆς ὑστερομυκηναϊκῆς καὶ πρωτογεωμετρικῆς ἐποχῆς τοὺς φέροντας λαβὰς καὶ καθέτους καὶ ὀριζοντίας. Κατ' αὐτὸν ὁ ῥυθμὸς τοῦ Διπύλου περιφρονεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν λαβῶν, μοναδικὸν δὲ παράδειγμα ὑπάρχει τὸ ἐξ Ἐλευσίνος Ἐφ. Ἀρχ. 1898 πίν. 3, 3. Εἰς κρατῆρ ἐκ Κρήτης (Hall, Vrokastro 171, εἰκ. 106 ἐν σελ. 173) φέρων τὰς αὐτάς λαβὰς θεωρεῖται ὑπὸ τῆς Hall ὡς ἀνήκων εἰς τὸν ῥυθμὸν Διπύλου, συμφωνεῖ δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Payne (BSA 29, 278 καὶ σημ. 1).

*Ἡράκλειον, Ἰανουάριος 1931.

ΣΠ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΕΣΠΙΩΝ

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν (1905 ἐξ.) διαρρυθμίζων τὸ μουσεῖον τῶν Θηβῶν ἀντέγραψα ἐπιγραφάς τινας ἀνεκδότους προερχομένας ἐκ Θεσπιῶν, ὅθεν εἶχε πρότερον μετακομίσει εἰς Θήβας πάντας τοὺς συνειλεγμένους ἐκεῖ ἀρχαίους λίθους ὁ τότε ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων Ἑπαμ. Κορομάντζος διδάσκαλος Θηβῶν.

Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας μικρὰς ἢ μεγάλας τὴν ἔκτασιν, τινὰς δὲ ἕνεκα τῶν φθορῶν καὶ λίαν δυσκόλους τὴν ἀνάγνωσιν ἀνέβαλον νὰ ἐπεξεργασθῶ καὶ δημοσιεύσω, τὸ μὲν ἐπειδὴ ἐνεπλάκην εἰς ἀνασκαφὰς καὶ προβλήματα ἐν Θήβαις τε καὶ ἐν Δελφοῖς καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ δὲ καὶ διότι ἤθελον νὰ ἐπανίδω αὐτὰς ἀνέτως καὶ ἀπερισπάστως ἀπὸ ἄλλων ἀσχολημάτων. Ἡ τελευταία αὕτη ἐργασία δυστυχῶς δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἐγένετο οὐδ' ἡ πρώτη.

Ἐπειδὴ ὁμως κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἔν Βερολίνῳ ἔμαθον, ὅτι παρασκευάζεται δευτέρα ἔκδοσις τοῦ VII τόμου τοῦ *Inscriptiones Graecae* καὶ παρεκλήθην νὰ ἐπισπεύσω τὴν ἔκδοσιν ἔστω καὶ ἄνευ ἐξαντλητικῆς ἐπεξεργασίας, δημοσιεύων ἐν πρώτῃ ἐκδόσει τὰ κείμενα, προβαίνω εἰς τὸ ἔργον. | Πολλὰ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶνε τόσοι δυσανάγνωστοι, ὥστε νομίζω, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ ἴδωσιν αὐτὰς καὶ ἄλλοι ὀφθαλμοί.

ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ ΙΕΡΩΝ ΓΑΙΩΝ

Ἀριθ. Εὐτετηρ. 470. Στήλη λίθου θεσπικοῦ εἰς πέντε θραύσματα, ἐλλιπὴς ἄνω καὶ μικρὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν κάτω γωνίαν. Ἐπιγεγραμμένη κατ' ἀμφοτέρων τὰς πλευρὰς. Μέγ. ὕψ. 1.40 μ., πλάτ. 0.87, ὕψ. γραμμάτων 0.12 ἢ πού μείον. Ἀπόκειται ὁ λίθος ἐν τῇ στοᾷ παρὰ τὸν λεοντόσοικον (τὸν οἶκον, ἔνθα τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας). Πρβλ. *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν* 8, 1933, 146.

Α'. ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΝΥΝ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

(Παρένθετος πίναξ 1 καὶ 1α. εἰκ. 1).

Ἡ πλευρὰ αὕτη περιέχει πέντε ἔγγραφα: α') πρόρρησιν στ. 1-10· β') σειρὰν μισθώσεων στ. 11-22· γ') ἀναγραφὴν δωρεᾶς στ. 23-27 (εἰκ 1)· δ') προβούλευμα περὶ κληροδοτηθείσης γῆς στ. 28-35· ε') σειρὰν μισθώσεων στ. 36-58. Ὑψ. γραμμάτων 0.009 τῶν στ. 1-22 καὶ 36-58. Πλατύτερα καὶ πὼς μεγαλύτερα τὰ τῶν στ. 23-27. Τὰ δὲ τῶν στ. 28-35 ὕψ. 0.004 καὶ πυκνά.

Στ. 1-6 Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ αὐτοῦ λίθου.

Στ. 6. *Γαεργός*. Εἰς τὴν ἄλλην ὄψιν τοῦ λίθου κεῖται *γαΦεργός*. Παρ' Εὐριπ.

ἐκ. 420 «γαπόνος ἀνὴρ» λέγει ὁ Θηβαῖος ἄγγελος. Ἴσως ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος τόπω ἢ χάραξις τοῦ προηγουμένου Ε ἠπάτησε τὸν χαράκην, ὥστε νὰ παραλίπῃ τὸ Ε.

Στ. 8. Τὸ ἄνω σκέλος τοῦ τελευταίου γράμματος Ε ἐξέχει πρὸς ἀριστερά. Τοῦτο τὸ ἄνω μέρος τῆς ἐπιγραφῆς τῆς πλευρᾶς ταύτης (στ. 1-10) εἶνε ὑπόλοιπον τῆς *προρρήσεως* ἢ προκηρύξεως, ἣτις περιλαμβάνει τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ἔδει νὰ γίνῃ καὶ ἔγινε (κατωτέρω στ. 11-22 καὶ 36-58) ἡ μίσθωσις τῶν ἱερῶν γαιῶν.

Στ. 16. Παλίμψηστος καὶ πυκνότερος ὁ στίχος.

Ἡ μίσθωσις (στ. 11-22) γίνεται κατὰ τμήματα, ὁριζώμενα διὰ τοῦ ὀνόματος

Εἰκ. 1. Μέρος τῆς ἐπιγραφῆς (στ. 23-31).

τοῦ τέως μισθωτοῦ καὶ ἐπὶ χρόνον διάφορον, ἦτοι διὰ τεσσαράκοντα, διὰ εἴκοσιν, διὰ δέκα καὶ δι' ἑξ ἔτη, δηλ. δι' ἑρτιον ἀριθμὸν ἐτῶν, ὁ δηλοῖ ἐνιαυσίαν ἀγροπάυσιν κατὰ τὸν Jardé *Les céréales dans l'antiquité* I 1925, 81 πρὸς Cavaignac *Population et capital* 65. Ἀρχὴ τῆς μισθώσεως εἶνε ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαροπίνου ἄρχοντος ἐν Θεσπιάς, ὃν γινώσκουμεν ἐκ τῶν ἐπαναμισθώσεων, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ Colin, (*BCH* 1897, 553 ἑξ. πρὸς IG VII 393, 3068, 4259. Luria *Rev. d. ét. grecques* 1915, 51 ἑξ. Λεονάρδος *AE* 1919, 66 ἀ. Barrat, *J. of Hell. St.* 1932, 100 ἑξ. 112, 115) ὡς ἄρξαντα τῶν Βοιωτῶν μικρὸν πρὸ τοῦ 255 π. Χ. Εἶνε δὲ αἱ ἀναμισθώσεις, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ Colin, νεώτεραι τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, ἐπεὶ ἐκεῖ αἱ *προτηνὶ* προρρήσεις αἱ ἐπὶ *Ἐμπεδοκλέους* ἄρχοντος καὶ ἐπὶ *Χαροπίνου* ἄρχοντος φέρονται ὡς παλαιαί, ἀφ' οὗ συνήθως μακροχρόνιαι εἶνε αἱ μισθώσεις τῶν ἱερῶν κτημάτων· εἶχον δ' ἰσχύσει αἱ προρρήσεις ἐκεῖναι καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην μίσθωσιν.

Ἡ φράσις «τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον» ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα χρημα-

τικά ποσά μισθωμάτων τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς μισθώσεις τῆς αὐτῆς χρονικῆς διαρκείας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ὡσάκις εἰσάγεται νέα χρονικὴ διάρκεια μισθώσεως (ἐν τετταράκοντα . . . ἐν Εἰκατι . . . ἐν δέκα . . . ἐν ἑξ Ἑτέα»).

Οἱ μισθωταὶ εἶνε πάντες ἄνδρες καὶ παρέχουσιν ἕκαστος ἓνα ἐγγυητήν. Προφανῶς δὲ εἶνε πάντες Θεσπιεῖς.

Μετὰ τὸν στίχον 22 παρεμβάλλεται (στ. 23 - 27) ἀναγραφὴ δωρεᾶς ἐν ζωῇ ἢ ἀναθέσεως 4.000 δραχμῶν ἱερῶν ταῖς Μούσαις, ἐπὶ Εὐδάμου ἄρχοντος, ὑπὸ τὸν ὄρον ἐκ τοῦ τόκου αὐτῶν νὰ θύωνται βόες εἰς τὰ πεντετηρικὰ Μουσεῖα (Παυσ. 9, 31, 3. Πρὸβλ. Jamot, BCH (19) 1895, 311 ἑξ. *Rev. d. ét. gr.* 1902, 353 ἑξ. Dittenberger *Sylloge*³ 457). Ἡ δωρεὰ γενομένη μετὰ τὴν ἱερατείαν τοῦ Λύσωνος καὶ οἶονεῖ δι' αὐτήν, δεικνύει τὴν σημασίαν, ἣν ἀπέδιδον εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἀξιώματος τούτου, καὶ ἐξηγεῖ διατὶ «ἐπηγγέλλοντο» πολλαχοῦ τὰ ἀξιώματα ταῦτα πληρώνοντες.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς δωρεᾶς δὲν φαίνεται καὶ ἴσως δὲν ἦτο ἀναγκαία, ὥς δὲν εἶνε καὶ σήμερον πάντοτε, ὡσάκις ἀφορᾷ εἰς ἰδρύματα φιλανθρωπικὰ ἢ ἄλλα. Ἀλλ' ἡ γενομένη δημοσίευσίς ἐπὶ λίθου περιέχοντος καὶ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ δημοσίου (τῆς πόλεως), ἐν οἷς καὶ ψήφισμα τοῦ δήμου (στ. 28 - 35), ἔχει σημασίαν τινὰ διὰ τὴν μὴ ἀνάκλησιν τῆς δωρεᾶς, ὥς ἔχει σημασίαν νὰ τιμηθῇ ὁ δωρητὴς καὶ προκληθῶσι μιμηταὶ αὐτοῦ. Διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν σημαίνει τι καὶ τὸ ὅτι ὁ λίθος οὗτος, δημοσίᾳ δαπάνῃ διευθετηθεὶς καὶ ἐπιγραφεὶς, ἔκειτο ἢ ἐν τῷ προταναίῳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἱερῷ, ὥς δηλοῦται κατωτέρω στ. 32.

Ἀπὸ τοῦ 28 - 35 ἀναγράφεται προβούλευμα προταθὲν ὑπὸ Δάμωνος τοῦ Μνασάρχου καὶ ψηφισθὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, σχετικὸν δὲ πρὸς γῆν καὶ αὐλὰς τινας, ὧς ἀποθανὼν ὁ Γόργυθος ὁ υἱὸς τοῦ Κλεισθένους κατέλιπε διὰ διαθήκης. Ἡ γῆ αὕτη ἔκειτο ἐν τῇ Κερησίᾳ χώρᾳ. Κερησὸς¹ δὲ ἦτο πιθανῶς ἡ Ἀκρόπολις τῆς ἐν πεδίῳ κειμένης πόλεως τῶν Θεσπιῶν, καὶ ἔγραψα ἤδη ἐν *Αρχ. Δελτ.* 1917 (= Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκὰ*) σελ. 298, ὅτι θὰ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ γειτονικοῦ λόφου, ἔνθα κεῖται νῦν ἡ συνοικία τοῦ χωρίου Ἐρημόκαστρον ἢ καλουμένη κυρίως Ἐρημόκαστρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλην τὴν καλουμένην Μοῦλκι. Κατέλεξα δ' ἐκεῖ καὶ τὰ λείψανα τῶν λιθίνων ἢ πλινθίνων τειχῶν τοῦ Κερησοῦ. Εἰς τοῦτον τὸν Κερησὸν ἀνεσώσαντο οἱ Θεσπιεῖς πλεονάκις (Busolt, *Staatskunde*³ 1424). Ἡ κληροδοτηθεῖσα λοιπὸν γῆ ἔκειτο μακρὰν μὲν τοῦ ἱεροῦ τῶν Μουσῶν τοῦ ὑπὸ τὸν Ἑλικῶνα, εἰς ὃ θὰ ἀνῆκε τοῦ λοιποῦ, πλησίον δὲ τῆς πόλεως τῶν Θεσπιῶν.

Στ. 28. Περὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ τύπου τοῦ προβουλεύματος ὄρα Busolt ἑ. ἄ. 1439.

Στ. 31 *κρί]νειτῇ ἢ γέ]νειτῇ*. Ἐν τῷ Ταναγραϊκῷ ψηφίσματι *Rev. d. ét. gr.*

¹ Μεθ' ἐνὸς σ. Πρὸβλ. IG VII 1926 Κερήσιχος, 1927 Κερησόδοτος.

Στ. 34. ΤΟΙ; ΕΡΜΑΙ· εἶνε ἀμφίβολος καὶ προβληματικὸς ὁ τόπος οὗτος τοῦ
κειμένου. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ κατέλιπε εἶνε τὸ μέρος... τὰν γὰρ καὶ τὰς αὐλὰς.
Ἐπιμελεστέρα ἀνάγνωσις ἴσως θὰ δείξῃ, ὅτι τὸ μὲν μέρος κατέλιπε τοῖ Ἑρμαῖ,
τὰν δὲ γὰρ καὶ τὰς αὐλὰς ταῖς Μούσαις.

Στ. 33 - 35. **Κατέλιπε** κλ. εἶνε ἡ κατὰ τὸ ψηφισμα ἐγκόλαψις τῆς διαθήκης τοῦ Γοργύθου, δημοσιευομένη κατ' ἐπιτομήν, ὡς δεικνύει ἡ βραχύτης. Ἡ ἀληθὴς διαθήκη, τὸ πρωτόγραφον δηλ., θὰ περιελάμβανεν ἐκτενέστερον τὴν προαίρεσιν τοῦ διαθέτου καὶ θὰ ἦτο κατατεθειμένον παρὰ τινι ἀρχῇ· διότι τοῦτο ἴσχυεν ἤδη καὶ ἦτο καθεστὼς ἐκ παλαιότερων χρόνων ἐν Ἀθῆναις ἐπὶ τοῦ ῥήτορος Ἰσαίου, ἡ δὲ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων ὡς καὶ τὸ δίκαιον αὐτῶν ἐπέδρων ἐπὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Εὐλογον δ' εἶνε νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἐπὶ τῶν Θεσπιῶν, πόλεως φίλης τῶν Ἀθηναίων κατὰ πολλοὺς ἱστορικοὺς καιροὺς. Ἡ δημοσίευσίς τῆς διαθήκης κατὰ τινὰ τρόπον, π. χ. ἐν λευκώματι, θὰ εἶχε γίνῃ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ (πρβλ. Weiss, **Griech. Privatrecht** I, σ. 367 ἐξ. 411), ἀλλ' οὐδεὶς νόμος ἐπέβαλλε νὰ χαραχθῇ αὕτη ἐπὶ λίθου. Διὰ τοῦτο ὁ δῆμος διὰ ψηφίσματος διατάσσει τὴν χάραξιν, ἵνα «ἦ τε προαίρεσις τοῦ καταλιπόντος διαμένῃ, καὶ» Ἡ πόλις ὁμῶς ἀπέτρεπε ἐντονώτερον πᾶσαν παραβίαν τῆς διαθήκης διὰ καταλήψεως τῆς ἐν τῇ Κερησίᾳ δωρουμένης γῆς τῆς ἀποτελούσης τὸ μέρος (τὸ μερίδιον) τοῦ Γοργύθου, ἐξῆρε δ' οὕτω καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ πρὸς μίμησιν.

Στ. 36-58. Περιέχονται ἄλλαι μισθώσεις *κατ τὰν αὐτὰν πρόρρησιν* ἢ *κατ τὰς αὐτὰς προρρήσεις*, ὡς φαίνεται, ὅτι κεῖται ἐν τῷ τέλει τοῦ στ. 36.

Δωρεὰς γαιῶν θεοῖς τισι καὶ τῇ πόλει τῶν Θεσπιέων γνωρίζομεν καὶ ἄλλας, ὧν μία μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ ὄρου IG VII 1786. Ἐκ τῆς αὐτῆς γῆς ἔχομεν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Θηβῶν καὶ ἐτέρους τρεῖς ὄρους ὑπ' ἀριθ. εὗρετ. 1923, 2036, 1121, οὓς ἐδημοσίευσεν ὁμοῦ ὁ Plassart BCH 1926, 392.

Ἄλλας ἀναθήσεις γαιῶν γνωρίζομεν τὰς τοῦ Φιλεταίρου υἱοῦ τοῦ Ἀττάλου Περγαμέως IG VII 1788-1790. Ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν τριῶν τούτων ἐπιγραφῶν ἡ ἀνάθεσις γίνεται ταῖς Μούσαις καὶ «τῆς συνθύτης τοῖς Φιλετηρεῖσι ἱερὰν εἶμεν τὸν πάντα χρόνον» (πρβλ. Poland, *Gesch. d. griech. Vereinswesens* σελ. 206 Holleaux *Rev. d. ét. grecques* 1902, 302 ἐξ.). Ἄλλο ἀνάθημα Φιλεταίρου τοῦ υἱοῦ Εὐμένους ὄρα Κεραμόπουλλον *BCH* 1906, σελ. 467, περὶ εὐνοίας δὲ τοῦ Εὐμένους καὶ τοῦ οἴκου του πρὸς τοὺς Θεσπιεῖς ὄρα Niese *Gesch. der griech. und macedon. Staaten* III, 67.

Διὰ χρημάτων δὲ σταλέντων ὑπὸ Πτολεμαίου IV τοῦ Φιλοπάτορος ἡγόρασαν οἱ Θεσπιεῖς γαίας πρὸς αὐξήσιν τῶν προσόδων ἐκ τῶν καθιερωμένων ταῖς Μούσαις τεμενῶν (*Rev. d. ét. gr.* 1897, 29, 47). Ἐχομεν δὲ εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Θηβῶν καὶ ἀγάλματα ἐκ Θεσπιῶν αἰγυπτιακῆς τέχνης καὶ αἰγυπτιακοῦ λίθου, προερχόμενα δ' ἐπομένως ἐξ Αἰγύπτου—διὸ εἶνε καὶ μικρῶν διαστάσεων (BCH 1922 233)—καὶ δεικνύοντα πιθανῶς τὴν εὐνοίαν τῶν Λαγιδῶν πρὸς τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ τῶν Θεσπιῶν (πρβλ. καὶ BCH 1895, 327 ἐξ.). Καὶ θεοὶ δὲ αἰγυπτιακοὶ ἐλατρεύοντο ἐν Θεσπιαῖς καὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐσώθησαν (BCH 1902, 293. 1926, 425)¹.

Ἐκ τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς τῶν μισθώσεων μανθάνομεν προσέτι καὶ ἀνάθεσιν γαιῶν ὑπὸ τοῦ Γοργούθου καὶ τοῦ Σωστράτου. Ἄλλ' ἦσαν καὶ ἄλλαι γαῖαι καθιερωμέναι τοῖς θεοῖς καὶ τῇ πόλει τῶν Θεσπιέων, ὡς ἡ περὶ ἧς λέγει ἡ

¹ Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφή «*Εὐρουδία Ἀριστομένεος Σεράπιδι, Ἰσιδι, Ἀνούβιδι εὐχάν*» ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ πρόσωπα ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς θεσπικῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ Θηβῶν ἀποκειμένης καὶ φερούσης τὸν ἀριθμὸν 1533. Εἶνε δεξιὰ ἄνω γωνία βάθρου ὑψ. 0,25, πλ. 0,33, πᾶχ. 0,14.

ΤΟΜΕΝΕΟΣ	<i>Εὐρουδία ; Ἀριστομένεος</i>
ΧΑΡΙΣΤΟΜΕΝΕΙΣ	<i>τὸν ἄνδρα ;] καὶ Ἀριστομένεως</i>
ΝΗΠΑΤΕΡΑ	<i>τὸν πατέρα</i>
ΥΣΘΕΥΣ	<i>τῆς θεῆς.</i>

Ἡ δὲ Ἀρσινόη ἡ θυγάτηρ Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος καὶ σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου πρῶτον, ἔπειτα δὲ τοῦ Πτολεμαίου Κερανοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ τῆς καὶ τελευταῖον τοῦ ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ τῆς Πτολεμαίου τοῦ Φιδαδέλφου ὡς Ἀρσινόη Β' εἶχεν ἀνδριάντα εἰς τὸ ὑπὸ τὸν Ἑλικῶνα ἱερὸν τῶν Μουσῶν (Παυσ. 9, 31, 1). Ταύτης δὲ τῆς Ἀρσινόης ὁ ἐκ τοῦ Λυσιμάχου μόνος ἐπιζήσας υἱὸς Πτολεμαῖος ἀνέθηκεν, ἄγνωστον πότε, τὸν ἀνδριάντα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀρσινόης ἐπίσης λεγομένης, ἐν Θεσπιαῖς, πιστεύω. Τὸ βάθρον, οὗ ἐσώθησαν δύο θραύσματα ἀρμόζοντα (ἀριθ. εὔρετ. 516+516α) εἶνε ἐκ μέλανος λίθου. Πλάτ. 0,66, βάθ. 0,61, πᾶχ. 0,24. Ἐπάνω εἶνε κοιλότης πρὸς ἐνθεσιν τῆς πλίνθου τοῦ ἀνδριάντος. Ἐμπρὸς ἐπιγραφή ἀποκεκρουμένη. Ὁ λίθος προέρχεται ἐκ τοῦ κατὰ τὰς Προιτίδας Πύλας τῶν Θηβῶν ἐπὶ τῇ εἰς Ἀγ. Θεοδώρους ὁδῷ κατεδαφισθέντος φραγκικοῦ πύργου (πρβλ. τὰ ἐμὰ *Θηβαϊκά* σ. 361). Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοι λίθοι θεσπικοί, ὡς θὰ εἴπω κατωτέρω, μετεκομίσθησαν καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν Θήβαις, πιστεύω, ὅτι καὶ οὗτος προέρχεται ἐκ Θεσπιῶν· διότι πρῶτον μὲν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ μόλις ἀνακτισθεῖσα πόλις τῶν Θηβῶν ἐδέχετο ὄχι ἀναθήματα ἀλλὰ χρήματα παρὰ πολλῶν βασιλέων (*Θηβαϊκά* 276 ἐξ.), τὸν δ' ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἀνατεθέντα ἀνδριάντα τῆς γυναικὸς ἐφέλκεται εἰς τὸν Ἑλικῶνα ὁ τῆς μητρὸς Ἀρσινόης. Ἡ μήπως ὁ Πανυσανίας παρεγνώρισε τοῦτον τὸν ἀνδριάντα, ὃν μαρτυρεῖ τοῦ βάθρου ἡ ἀνέκδοτος μέχρι τοῦδε ἐπιγραφή; Αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς:

ΛΕΜΑ . . . ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ	<i>Πτο]λεμα[ῖος] Λυσιμάχο[ν]</i>
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟ	<i>τοῦ ;] βασιλέως Λυσιμάχο[ν]</i>
ΣΙΝΟΗΝΤΗΝΑΥΤΟΥ	<i>Ἀρ]σινόην τὴν αὐτοῦ</i>
ΑΙΚΑΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑΣΕΝΕΙ	<i>γυν]αῖκα καλοκαγαθίας ἐνεκα</i>

Παράδοξος εἶνε ἡ διατύπωσις τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπαναλαμβανούσης μετὰ τὸ *Λυσιμάχου* (στ. 1) τὸ *τοῦ] βασιλέως Λυσιμάχου* (στ. 2). Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγράφομεν (στ. 3) *αὐτοῦ ἀντὶ αὐτοῦ*, πάλιν ἡ διατύπωσις δὲν εἶνε πρόσφορος νὰ δηλώσῃ τὴν Ἀρσινόην τὴν μητέρα μὲν τοῦ Πτολεμαίου τούτου σύζυγον δὲ τοῦ Λυσιμάχου· ἢ γραπτὸν *υἱὸς ἀντὶ τοῦ*; Ἐπειτα ὁ Πτολεμαῖος ἦτο πολὺ νέος ἀκόμη, ὅτε ἡ μήτηρ του ἦτο σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου. Ὅτι δ' ὁ Πτολεμαῖος τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν εἶχε σύζυγον Ἀρσινόην, μανθάνομεν τὸ πρῶτον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης (πρβλ. Σβορώνον *Τὰ νομίσματα τοῦ κράτους τῶν Πτολεμαίων* I ρμθ').

ἐπομένη κατωτέρω ἐπιγραφῇ (ἀριθ. εὗρετ. 325 + 325α), χωρὶς νὰ δηλοῖ τὸν δωρήσαντα.

Αἱ γαῖαι, περὶ ὧν πρόκειται ἐν τῇ μετὰ χειρὸς ἐπιγραφῇ, ἦσαν ἱερὰ τῷ Ἑρμῇ, οὗ ἡ λατρεῖα ἐν Θεσπιαῖς μαρτυρεῖται (IG VII 1793. BCH 1926, 421). Αἱ μισθώσεις ἄρχονται ἀπὸ διαφόρων ἐνιαυτῶν ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἐπὶ Νίκωνος ἄρχοντος, τοῦ ἐπὶ Χαροπίνου, τοῦ ἐπὶ Θρασυμάχου, πάλιν τοῦ ἐπὶ Νίκωνος. Ἄν ὁ δεύτερος Νίκων δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ πρώτῳ, εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ἔχομεν διαδόχους ἄρχοντας, ὧν ὁ τελευταῖος ἄρχει ἢ ἤρξεν ἐπανεκλεγείς κατὰ νόμον ἢ συνήθειαν γνωστὴν καὶ ἀλλαγῇ καὶ ἐν Θεσπιαῖς (Holleaux ἐν *Rev. d. ét. gr.* 1897, 46). Πάντων ἡ ἀρχὴ ἔχει λήξει ἤδη. Μόνον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου Νίκωνος θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι οὗτος ἄρχει καθ' ὃν χρόνον χαράσσεται ἡ ἐπιγραφὴ. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν πρώτων μισθώσεων (στ. 11 - 22) καὶ τῶν δευτέρων (στ. 36 - 52) παρεμβάλλεται τὸ μέρος τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν δωρεάν τοῦ Λούσωνος καὶ τὸ πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ Γοργούθου. Τὸ πρῶτον ἐνεκολάφθη ἐπὶ Εὐδήμου ἄρχοντος, τὸ δεύτερον, ἐπόμενον καὶ μὴ λέγον ὄνομα οὐδενὸς ἄρχοντος, ἐπιτρέπει, ἂν δὲν ἐπιβάλλῃ, νὰ ὑπονοηθῇ ὁ αὐτὸς καὶ ἀνωτέρω Εὐδαμος. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις καὶ περὶ τῶν δευτέρων ἐκείνων μισθώσεων. Τότε ὁμως, ἐπειδὴ οἱ ἀνωτέρω ἄρχοντες ἀπὸ Νίκωνος τοῦ πρώτου μέχρι Θρασυμάχου ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθόν, εἶχον δηλ. ἤδη ἄρξει, συμπαρασύρουσιν οὕτω καὶ Νίκωνα τὸν δεύτερον εἰς τὸ παρελθόν, ὥστε ὁ Εὐδαμος νὰ ἄρχῃ μετὰ πάντας τούτους, ἐπὶ Εὐδάμου δὲ χαράσσεται ὅλη αὕτη ἡ πλευρὰ τῆς ἐπιγραφῆς. Ὡστε ἀναγραφαὶ μισθώσεων δὲν ἐγίνοντο καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀλλ' ὅτε ἐνομιζέτο εὐκαιρον, συντελουμένου κύκλου τινὸς μισθώσεων. Ὁ Εὐδαμος οὗτος, ὁ υἱὸς τοῦ Λομβάκου πιθανῶς, ἦτο νέος πυρφόρος ἐπὶ Φίλωνος ἄρχοντος τῷ 225 (BCH 1895, 333 *Jour. of Hell. St.* 1932, 84 ἐξ.), ὥστε μετὰ εἰκοσάδα ἐτῶν περίπου ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄρχων.

Αἱ πρόσοδοι τῶν ἱερῶν γαιῶν τοῦ Ἑρμοῦ προορίζονται διὰ τὸ ἐλαιοχρίστιον. Εἶνε προφανὲς λοιπόν, ὅτι ὁ Ἑρμῆς οὗτος εἶνε ὁ ἀγώνιος ἢ ἐναγώνιος, προστάτης γυμνασίου τινὸς τῆς πόλεως, οὗ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα εἶνε τὸ ἐλαιοχρίστιον (πρβλ. Wilamowitz *Antig. v. Karystos* 268, Holleaux *Rev. d. ét. gr.* 1895, 13, 28 Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκὰ* 270 ἐξ., BCH 1926, 420 ἐξ.). Καὶ ὁ ἕτερος δὲ ἀγώνιος θεός, ὁ Ἡρακλῆς εἶχεν ἐν Θεσπιαῖς ἱερὰς γαίας μισθουμένας κατὰ *πρόρρησιν* σωθεῖσαν ἐλλιπῶς (IG VII 1739, πρβλ. BCH 1891, 399, 402 καὶ 1922, 260, 283 *Mélanges Perrot* 196 ἐξ. BCH 1926, 390), εἶχε δὲ καὶ «ἱερὸν» τόσον παλαιόν, ὥστε ἐφαίνετο τῷ Πανσανίᾳ (9, 27, 6 - 8) «ἀρχαιότερον ἢ κατὰ Ἡρακλέα τὸν Ἀμφιτρύωνος, καὶ Ἡρακλέους τοῦ καλουμένου τῶν Ἰδαίων Δακτύλων» (πρβλ. καὶ Jamot, *Mélanges Perrot* 195 ἐξ. Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκὰ* 354).

Δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι γνωρίζομεν καὶ ἄλλας γαίας, ὧν ἡ πρόσοδος ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸ ἐλαιοχρίστιον τοῦ Ἑρμοῦ: Ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Θηβῶν ἔχομεν τὴν ὑπ' ἀριθ. εὔρετ. 1040 στήλην λίθου ἀδρῶς ἐργασμένου, ὕψ. 0.90, πλ. 0,36, πᾶχ. 0.24. Ἐμπρὸς ὑψηλὰ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΦΙΛΕΤΗΡΟΣΑΤ	Φιλέτηρος Ἀτ-
ΤΑΛΩΠΕΡΓΑ	τάλω Περγα-
ΜΕΥΣΑΝΕΘΕΙ	μεὺς ἀνέθει-
ΚΕΤΑΝΓΑΝΤΟΙ	κε τὰν γὰν τοῖ
ΕΡΜΗΝΤΟΕ	Ἑρμῇ ἐν τὸ ἐ-
ΛΗΟΧΡΙΣΤΙΟΝ	ληοχρίστιον
ΙΑΡΑΝΕΙΜΕΝ	ἱαράν εἶμεν
ΕΝΤΟΝΠΑΝΤΑ	ἐν τὸν πάντα
ΧΡΟΝΟΝ	χρόνον.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἴσως εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ ἐν BCH 1902, 156 ἐξ. Περὶ ἄλλων δωρεῶν τοῦ Φιλεταίρου εἴπομεν ἀνωτέρω τὰς ἐπιγραφὰς IG 1788 - 90. Πρβλ. Holleaux *Rev. d. ét. gr.* 1897, 33. 1902, σ. 302 ἐξ.¹

Αἱ μισθώσεις τῶν γαιῶν τοῦ Ἑρμοῦ γίνονται διὰ 40 (στ. 37) καὶ διὰ 20 (στ. 51) ἔτη. Ἐκ τῆς ἐπὶ ἄρτιον ἀριθμὸν ἐτῶν μισθώσεως τῶν γαιῶν συνάγεται, ὡς εἴπομεν, ἐνιαυσία ἀνάπαυσις τῶν ἀγρῶν

Στ. 38 - 45. *Τὰν παρ Ἀνδρέας*. Ἀξιοσημεῖωτον εἶνε, ὅτι τὴν γῆν, ἣν ὅλην εἶχε μεμισθωμένην πρότερον εἰς μόνος, ὁ Ἀνδρέας, νῦν μισθοῦνται 12 ἄνδρες, ὧν πολλοὶ εἶνε ἅμα καὶ ἑγγυοὶ ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν χωρίζεται αὕτη κατὰ τμήματα οὐδ' ὀρίζεται πόσον καὶ ποῖον μέρος αὐτῆς ἕκαστος μισθοῦται, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι σύμπαντες οἱ μισθωταί, ἀποτελέσαντες ἐταιρείαν γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐμισθώσαντο ἀδιαίρετως τὴν γῆν, εὐθυνόμενοι ἕκαστος δι' ὠρισμένον ποσὸν πρὸς τὴν πόλιν, πρὸς ἣν παρέχουσιν ἀλλήλοις καὶ ἐγγύησιν. Μισθοῦνται δὲ τὴν γῆν καὶ *τὴν αὐλήν*, ἥτις δηλοῖ νομίζω τὰ ἐπαύλια κτίσματα. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστος μισθοῦται ἐπὶ διαφόρῳ ποσῷ, θὰ εἶχον αὐτοὶ οἱ μισθωταὶ διαιρέσει τὴν ὅλην μισθουμένην γῆν εἰς ἀνάλογα μέρη, τόμους. Τοῦτο δηλοῖ καὶ ἡ διπλῇ μίσθωσις ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσώπων διαφόρων τόμων ἐπὶ διαφόροις ποσοῖς (Φιλόμειλος, Ἥνεισίας, Νόννος, Μένων). Ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἀορίστως δὲν εἶνε πιθανὴ μίσθωσις διαφόρων τόπων εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν αὐτὸν ἐγγυητὴν μάλιστα (πρβλ. στ.

¹ Ἴσως ἔνεκα τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Φιλεταίρου ἐδόθη εἰς Θεσπιὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐπὶ ὀμφαλοειδοῦς ἢ φαλλοειδοῦς κιονίου ἐκ πάρου (ἀριθ. εὔρετ. 1384) μετὰ μικρᾶς βάσεως συναφοῦς. Ὑψος 0.28, περίμ. 0.53. Ἡ ἐπιγραφή λέγει:

ΦΙΛΕ	Φιλέ-
ΤΗΡΟΣ	τηρος.

52 ἐξ.), συνάγομεν, ὅτι τὰ ἐγκολαπτόμενα κείμενα δὲν εἶνε ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῶν πρωτογράφων συμβολαίων, ἀλλὰ συντομώταται περιλήψεις αὐτῶν, ὡς ἐγένετο καὶ εἰς ψηφίσματα καὶ εἰς ἀπελευθερωτικὰς ἐπιγραφὰς (πρβλ. *Klio*, 1904 σελ. 19 ἐξ. ΑΕ 1904 σελ. 129 ἐξ.) κλ.

Ἄλλην δέ τινα γῆν, ἣν εἶχε πρότερον ὁ αὐτὸς Ἀνδρέας τοῦ στίχου 38, μισθοῦνται κατωτέρω στ. 52 ἕτεροι ἐξ μισθωταὶ κατ' ἀνάλογον τρόπον. Ἡ γῆ αὕτη διακρίνεται τῆς πρώτης ὡς μὴ ἔχουσα αὐλήν, μισθοῦται δὲ διὰ 20 ἔτη, τῆς δὲ μισθώσεως ἄρχει ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Νίκωνος ἄρχοντος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν προσηγηθεισῶν ἐπὶ τοῦ λίθου μισθώσεων γαιῶν (στ. 11-22) εἶνε φανερόν, ὅτι αὗται κατατάσσονται κατὰ τὸ μήκος τοῦ χρόνου τῆς μισθώσεως (ἔτη 40, 20, 10, 6), εἶνε ὀρθὸν νὰ συναγάγωμεν πλεόν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Νίκων ὁ δεύτερος εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ πρώτῳ (στ. 37) καὶ ἅπαξ ἄρξας, πρὸ τοῦ Χαροπίνου, ἐπαναλαμβάνεται δ' ἐν στ. 51, διότι ἐδὼ εἶνε ἡ θέσις, ἐν ᾗ ἄρχεται ἡ ἀναγραφή τῶν βραχυτέρων μισθώσεων, δηλ. τῶν εἰς 20 ἔτη.

Τὸ γεγονός ὅτι πρότερον εἰς μισθωτῆς ἐμισθοῦτο μεγάλα κτήματα, ἅτινα ὕστερον μόνον πολυάριθμοι πολῖται συνυπόχρεοι ἠδύναντο νὰ μισθώσωσι, δεικνύει, νομίζω, τὴν οἰκονομικὴν ἀδυναμίαν, ἣτις, γεννωμένη νῦν, ἐξεδηλώθη ἐντονος κατὰ τὸν δεύτερον π. Χ. αἰῶνα. Τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ἐν Βοιωτίᾳ κατάστασιν περιγράφει ὁ Πολύβιος XX, 4 «Βοιωτοὶ ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καχεκτοῦντες ἦσαν καὶ μεγάλην εἶχον διαφορὰν πρὸς τὴν γεγενημένην εὐεξίαν καὶ δόξαν αὐτῶν τῆς πολιτείας...» καὶ 6: «Τὰ δὲ κοινὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τοσαύτην παρεγεγόνει καχεξίαν, ὥστε σχεδὸν εἴκοσι καὶ ε' ἔτων τὸ δίκαιον μὴ διεξῆχθαι παρ' αὐτοῖς, μήτε περὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων μήτε περὶ τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων... ἔνιοι δὲ τῶν στρατηγῶν καὶ μισθοδοσίας ἐποίουν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς ἀπόροις τῶν ἀνθρώπων...».

Στ. 41. *Ἀγ[έ]λων*. Τὸ Γ δὲν εἶνε πολὺ σαφές. Ἀλλὰ δὲν ἐσημείωσα ὁμοιότητά τινα τῶν λειψάνων πρὸς Χ, ὥστε νὰ προκύπτῃ τὸ ὄνομα Ἀχέλων, ὃ ἔφερεν ἄρχων τις τοῦ Κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν μεταξὺ 250 καὶ 230 π. Χ. (Barrat, *Journ. of Hell. Stud.* 1932, 106, 107, 114). Ἰσως δὲ τὸ *Ἀγέλων* δηλοῖ ἄνδρα κατωτέρως κοινωνικῆς τάξεως, γεωργικῆς ἅμα καὶ κτηνοτροφικῆς.

Στ. 52. Τὸ ἑβδομον καὶ τὸ ὄγδοον γράμμα ἀπεξέστησαν ὑπὸ τοῦ χαράκτου ὡς ἐσφαλμένως χαράχθέντα.

Β'. ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΝΥΝ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

(Παρένθετος πίναξ 2 καὶ 2α).

Ἡ πλευρὰ αὕτη περιέχει τέσσαρα ἔγγραφα: α') τέλος σειρᾶς μισθώσεων στ. 1-2, ἃν ἡ συμπλήρωσις τοῦ α' στίχου εἶνε ὀρθή, β') σειρὰν μισθώσεων, γ') πρόρ-

ρησιν περὶ μισθώσεως ἱεροῦ κήπου, δ') μίσθωσιν τοῦ κήπου. Ὑψ. τῶν γραμμάτων 0.009, ἴσον δὲ διάστιχον.

Στ. 1. Ἄν ἡ συμπλήρωσις ἔχῃ ὀρθῶς, τότε πρόκειται περὶ μισθώσεων, ἐπειδὴ ἡ φράσις καὶ ἡ ἔννοια «ἀρχὶ τῆς μισθώσεως...» εἶνε ἀναγκαία καὶ ἀπαντᾷ ὁσάκις πρόκεινται μισθώσεις.

Στ. 9 ἐν τέλει ἡ ἀβεβαία συμπλήρωσις κατὰ IG VII 1790 (1788-9). Πρβλ. Laum *Stiftungen* II σ. 24 ἐξ. I, σ. 89 (Δωρεαὶ Πτολεμαίου IV 221-205 π. X. καὶ Φιλεταίρου 283-263 π. X.).

Στ. 10-28. Ἐχομεν κατ' εὐτυχίαν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁλόκληρον καὶ καλῶς σωθεῖσαν πρόρρησιν, ἐξ ἧς μανθάνομεν ἀκριβῶς ὑπὸ τίνας ὅρους ἐγίνοντο αἱ μισθώσεις τῶν ἱερῶν γαιῶν, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἀτελῶς ἦτο γνωστόν, ματαίως δ' ὁ Colin ἔ. ἀ. ἐπειρᾶτο νὰ πληρώσῃ τὸ κενόν, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ εὐχαριστηθῇ καὶ αὐτός. Αἱ ἐλλιπῶς σωθεῖσαι ἐνομιίσθησαν ἐν τῷ Corpus καὶ παρὰ Meister ἐν *Dialektinschr.* γενικῶς ὡς ψηφίσματα τοῦ δήμου. Ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα πρόκειται πρόρρησις ἀφορᾷ εἰδικῶς εἰς τοὺς ὅρους τῆς μισθώσεως ἱεροῦ κήπου.

Στ. 10 *παρ τῆς ἀρχᾶς*. Ἀρχή, νομίζω, εἶνε ἐνταῦθα οἱ *ἱεράρχαι* γνωστοὶ ἤδη ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἐν Θεσπιαῖς (πρβλ. Busolt, *Staatsk*³. 1441 Swoboda, *Staatsalt.* 287 καὶ ἄνω ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ λίθου στ. 5). Θὰ ἴδωμεν δ' αὐτοὺς καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ κατωτέρω μισθοῦντας ἱερὰς γαίας.

ὃν ἀνέθηκε Σώστρατος. ὁ κῆπος οὗτος, ὃν ἀνέθηκεν ὁ Σώστρατος, ὀνομάζεται κατωτέρω ἐν στ. 29 *κῆπος ὁ παρ' Φιλωτίδος*¹. Ὡστε εἶνε βέβαιον, ὅτι ἀναγραφαί, ὡς ἡ τελευταία, δηλοῦσι τὸν πρότερον μισθωτὴν, ὃν διαδέχεται ὁ ἀμέσως περαιτέρω ὀνομαζόμενος (πρβλ. τὰ εἰς στ. 38 τῆς δυτ. πλευρᾶς εἰρημένα ἄνω).

Στ. 12. *Ἔτετα Ἰναιτι*. Κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν στ. 29 ἔνθα ἀναγράφεται ἡ μίσθωσις, ὁ χρόνος δηλοῦται διὰ ΔΔ, τὸ δὲ πρὸ αὐτῶν χάσμα οὐδὲν γράμμα περιεῖχε.

Στ. 12. Λέγουσα ἐνταῦθα ἡ πρόρρησις, ὅτι ἡ μίσθωσις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος, ὅστις ἂν ἄρχῃ μετὰ τὸν Νίκωνα, δηλοῖ, ὅτι αὕτη συνετάχθη ἐπὶ Νίκωνος, ἦτο δ' ἄγνωστος ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἄρχων. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβιβάζεται πρὸς τοὺς στ. 30-31, ἔνθα ὡς χρόνος ἐνάρξεως τῆς μισθώσεως ὀρίζεται «ἡ ὑστέρᾳ ΓΓ μεινὸς» τοῦ Νίκωνος ἄρχοντος. Τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖται ἐκ τῆς προσθήκης τοῦ στ. 3: «τῷ δὲ ἐπὶ Νίκωνος ἐνιαυτῷ καταβαλὶ τὰν μίσθωσιν δραχμῶν HE Δ Δ τὸ εἴμι[τον] Δ Δ Τ τοῖ ταμή». Ἐνταῦθα ὁ δεύτερος ἀριθμὸς εἶνε τὸ ἥμισυ τοῦ πρώτου, ὅστις εἶνε τὸ ὅλον ἐνιαύσιον μίσθωμα. Ἐπομένως τὸ ἥμισυ τοῦ μισθώματος δίδεται διὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἐπὶ Νίκωνος ἄρχοντος.

¹ Γῆς καὶ κήπου ἀνάθεσιν ὄρα καὶ ἐν Laum *Stiftungen* I, 134.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ πολιτικὸν ἔτος τῶν Βοιωτῶν ἤρχετο κατὰ τὴν νομηνίαν μετὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς, τῇ 1 Βουκατίου (Δεκεμβρίου περίου), συνάγομεν, ὅτι τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀρχῆς τοῦ Νίκωνος εἶνε πιθανῶς τὸ μετὰ τὴν καταβάλωσιν τῶν κηπευτῶν καὶ μετὰ τὸν θερισμὸν τῶν σπαρτῶν, ὅστις εἶνε πρῶτος ἐν Βοιωτίᾳ. Τότε ἦτο πρόσφορος χρόνος μισθώσεως τοῦ κήπου, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἦτο καλλιεργημένος οὗτος ὑπὸ τοῦ προτέρου μισθωτοῦ. Ἡ ἐπιγραφή ὀρίζει ἀκριβέστερον τὴν ἔναρξιν τῆς μισθώσεως ἐν στ. 30-31, λέγουσα τὴν «ὑστέραν ΓΓ μείνδος» τοῦ ἄρχοντος Νίκωνος, ὅπερ δὲν δύναμαι νὰ μεθερμηνεύσω κατὰ λέξιν, ἐκτὸς ἂν τὸ Γ δηλοῖ 3, ὅτε τὰ δύο Γ δηλοῦσιν ἑξ μῆνας, ἦτοι τὸ ἡμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθὼς ἀπαιτοῦσι καὶ τὰ πράγματα.

Τὸ ἡμισυ ἐκεῖνο μίσθωμα ἔδει νὰ καταβληθῇ ἀμέσως τῷ ταμίᾳ, ἐν ᾧ τὸ μίσθωμα ἐκάστου ἐνιαυτοῦ θὰ κατεβάλλετο πρὸ τῆς 25 τοῦ Ἀλαλκομενίου μηνός, ἦτοι τοῦ τελευταίου μηνός τοῦ πολιτικοῦ ἔτους τῶν Βοιωτῶν.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε προσέτι, πῶς ἡ πρόρρησις γνωρίζει τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τοῦ ἐνιαυσίου μισθώματος, ἐν ᾧ τοῦτο θὰ ἔδει νὰ ὀρισθῇ διὰ τῆς εὐνοήτου δημοπρασίας, ἣτις ἔμελλε νὰ ἐπακολουθήσῃ, ὡς φαίνεται κατωτέρω, ἐνθα γίνεται λόγος, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ «εὖρη μείον» μίσθωμα ὁ κῆπος (στ. 18). Μήπως παρενεβλήθη ἐν τῇ προρρήσει ἐνταῦθα τὸ ποσὸν τοῦ ὅλου μισθώματος καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ, ἐπειδὴ, ὅτε ἐνεκολάπτετο ἡ ἐπιγραφή, εἶχεν ἤδη γίνῃ ἡ δημοπρασία τῆς μισθώσεως, ἣτις ἀναγράφεται συγχρόνως ἐν στ. 29 ἑξ.;

Θὰ ἐπίστευέ τις ἴσως, ὅτι τὸ ὅλον ποσὸν τοῦ ἐνιαυσίου μισθώματος τὸ ἀναγραφόμενον ἐν στ. 13 δηλοῖ τὴν ὑπὸ τῆς προρρήσεως ὀριζομένην ἐλαχίστην προσφορὰν κατὰ τὴν πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν, ἣτις δὲν ἀπέδωκε μείζον ποσὸν κατὰ τὸν στ. 30. Τοιαύτη ὁμῶς δήλωσις σπουδαίου καὶ θεμελιώδους ὅρου τῆς προρρήσεως, τοῦ τῆς ἐλαχίστης προσφορᾶς, πιστεύω, ὅτι οὐχὶ *ἐμμέσως*, ὡς ἐδῶ, ἀλλ' *ἀμέσως* θὰ ἐγίνετο ἐν τῇ πραγματικότητι, ὅτε ἡ πρόρρησις, γεγραμμένη ἐπὶ λευκώματος, θὰ ἐξετίθετο ἐν δημοσίῳ τόπῳ ἢ ἐν ἀρχεῖῳ, ἵνα λάβωσι γνῶσιν οἱ θέλοντες νὰ μετὰσχῳι τῆς πλειοδοτικῆς δημοπρασίας. Ἀλλ' ἡ ἀναγραφὴ ὅρου ἐλαχίστης προσφορᾶς ἐν προκηρύξει πλειοδοτικῆς δημοπρασίας δὲν θεωρεῖται ἀπαραίτητος σήμερον καὶ δυνάμεθα κατὰ πιθανότητα νὰ δεχθῶμεν παρομοίαν κατάστασιν καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις. Ὡστε ἐκ τῆς μὴ ἀναγραφῆς ἐν τῇ προρρήσει εὐθέως καὶ σαφῶς τοιούτου ὅρου ἐλαχίστης προσφορᾶς, δὲν δύναται νὰ συναγάγῃ τις, ὅτι τὰ ἐπὶ λίθων σωθέντα κείμενα προρρήσεων δὲν εἶνε πανόμοια πρὸς τὰ πρωτόγραφα, ἀλλ' ἐπιτετιμῆναι περιλήψεις αὐτῶν περιέχουσιν διὰ βραχέων πάντα ὅρον. Τὰ λίθινα κείμενα δὲν ἐχρησίμευσαν βεβαίως κατὰ τὴν δημοπρασίαν, ἀλλ' ἀνεγράφησαν ὕστερον, ἵνα πάντες γινώσκωσιν ὑπὸ τίνας ὅρους ἐγένετο ἡ μίσθωσις καὶ πότε θὰ ἡδύνατο ἐν τῷ δημοσίῳ συμφέροντι νὰ προέλθῃ

ανάγκη ἀμφισβήτησεως περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ὄρων τούτων κατὰ τὴν πολυετῇ μίσθωσιν.

Διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν ἄλλην ὁδόν: ἐκ τῶν σωθεισῶν μισθώσεων μανθάνομεν, ὅτι αὗται συνωμολογοῦντο διὰ πολλὰ ἔτη (40, 20, 10, 6) ἄρτια τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀκέραια ἦτοι ὁλόκληρα. Ὁλόκληρα δὲ θὰ ἦσαν καὶ τὰ ἔτη, καθ' ἃ εἶχε μισθώσει τὸν κῆπον καὶ ἡ Φιλωτὶς (στ. 29), τὴν ὁποίαν θὰ διαδεχθῇ ὁ νέος μισθωτῆς, ὅστις θάναλάβῃ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὀριζόμενας, ὑπὸ τῆς προορρήσεως ταύτης. Ἀλλ' ἀφοῦ ἦσαν ὁλόκληρα τὰ ἔτη, πῶς ἀφαιρεῖται ἐξ αὐτῶν τὸ τελευταῖον ἐξάμηνον; Μήπως εἶχεν ἐκπέσει ἡ Φιλωτὶς ἐκ τῆς μισθώσεως ὥς μὴ καταβαλοῦσα δόσιν τινὰ ἢ μήπως εἶχεν ἀποθάνει ἄνευ κληρονόμων, συνέβη δὲ τοῦτο ἐν μέσῳ τοῦ ἔτους; Νομίζω, ὅτι ἡ νέα μίσθωσις *ἐν οἱαδήποτε περιπτώσει* ἔδει νὰ ἀρχίσει ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ βιωτικοῦ ἔτους ἦτοι ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν ὀσπρίων. Διότι μόνον τότε ἡδύνατο ὁ νέος μισθωτῆς νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐπιμελείας καὶ καλλιιεργείας τοῦ μισθωμένου κήπου. Πιστεύω λοιπόν, ὅτι, καὶ ἂν τὰ ἔτη τῆς προτέρας μισθώσεως ἦσαν ἀκέραια, διὰ τὸ τελευταῖον ἡδύνατο ἡ ἀρχὴ νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τῆς Φιλωτίδος, ἂν δὲν ἐγένετο τοῦτο γενικῶς κατ' ἔθιμον συμφωνούντων τῶν συμβαλλομένων, ὥστε οἱ ἐξ ὕστεροι μῆνες τοῦ τελευταίου ἔτους τῆς μισθώσεως ἐξέπιπτον ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ προτέρου μισθωτοῦ καὶ ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ νέου. Ἀλλὰ τότε διὰ τοὺς μῆνας τούτους τὸ μίσθωμα ἦτο ὠρισμένον ἐν τῷ συμβολαίῳ πρὸς τὸν πρότερον μισθωτὴν. Ὁ νέος δὲ μισθωτῆς Ναύφιλος (στ. 30) δὲν προσέφερεν ἀνώτερον μίσθωμα τοῦ ὑπὸ τῆς Φιλωτίδος πληρωνομένου, ὡς δηλοῦσιν οἱ ἀριθμοὶ ἐν στ. 13 καὶ 30.

Στ. 16 *τῷ μὲν ψεύδεος· ψεῦδος* δηλοῖ, νομίζω, τὸ ἔλλειμμα τοῦ ταμείου ἔνεκα ὑπαιτιότητος τοῦ μισθωτοῦ, διάψευσιν προσδοκίας προσόδου (πρβλ. στ. 19), καθυστέρησιν πληρωμῆς μέρους δόσεώς τινος ἐνιαυσίας· τὸ *ψεῦδος* ἀντιτίθεται πρὸς τὴν *ὄλην μίσθωσιν* τοῦ ἐνιαυτοῦ. Οἱ ἔγγυοι λοιπὸν ὀφείλον νὰ καταβάλωσι τὸ μὲν ἔλλειπον τῆς ἐνιαυσίας δόσεως παραχρῆμα, ἀμέσως, ὁλόκληρον δὲ ἐνιαυσίαν δόσιν καθυστερουμένην, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν. Ἡ ἐνιαυσία δὲ δόσις θὰ κατεβάλλετο ἐν μηνὶ Ἀλαλκομενίῳ, τῷ τελευταίῳ τοῦ ἔτους· ἦτοι τὸ μίσθωμα ἐπληρῶνετο μετὰ τὴν χρῆσιν, ὡς γίνεται καὶ νῦν νομίμως. Τὸ ἐνέχυρον, ὅπερ ὑποχρεοῦται ὁ μισθωτῆς νὰ καταβάλῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ἐκάστου τῶν ἐγγυητῶν—οἷτινες ὁμῶς παρὰ τὸν πληθυντικὸν περιορίζονται κατὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς μισθώσεως εἰς ἓνα μόνον (στ. 30)—ὀριζόμενον εἰς δύο ὁβολοὺς δι' ἕκαστον ἄτομον, φαίνεται μοι καθ' ὑπερβολὴν μικρὸν καὶ πιστεύω, ὅτι θὰ διετηρεῖτο κατὰ παράδοσιν ἐκ παλαιότερων χρόνων, ὅτε ἡ ἀγοραστικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος θὰ ἦτο μείζων. Περὶ τοῦ τύπου *ἐννέχυρον* πρβλ. τὸ αἰολ. ἔννετος.

Στ. 17 ἡ δέ κα μεὶ καθιστάει / τὼς ἐγγύως, τότε ἡ ἀρχὴ θὰ ἐπαναμισθώσῃ τὸν κῆπον διὰ τὰ εἴκοσιν ἔτη καί, ἂν εὖρῃ μεῖον μίσθωμα, θὰ ἐγγράψῃ ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου (τῶν Μουσῶν) τὸν τε ἀνακηρυχθέντα μισθωτὴν καὶ «τὸν ἔγγυον» διὰ ποσὸν κατὰ τὸ ἥμισυ μεῖζον τοῦ ἐκ τῆς ἀναμισθώσεως προκύψαντος ἐλλείμμα-τος. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἡ ματαίωσις τῆς πρώτης μισθώσεως ἐπῆλθεν ἐπειδὴ ὁ μισθωτὴς δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστήσῃ ἐγγυητὴν, τίς εἶνε ὁ ἔγγυος, ὃν καθιστᾷ ἡ πρόρρησις ἐνταῦθα ὑπεύθυνον μετὰ τοῦ μισθωτοῦ ἐπὶ τῷ ἡμιολίῳ; Πιστεύω, ὅτι ἵνα γίνῃ τις δεκτὸς εἰς τὴν δημοπρασίαν, ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῇ μετ' ἐγγυητοῦ. Σήμερον κατατίθενται χρεώγραφα ἢ μετρητά. Ἄν δὲ ἡ δημοπρασία κατεκυροῦτο ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ὁ δὲ δηλωθεὶς ἅμα καὶ δηλώσας ὡς ἐγγυητής, μεταγνοὺς, δὲν ἐδέχετο νὰ «ὑπογράψῃ» τὸ μισθωτήριο συμβόλαιον, ἡ ἀρμοδία ἀρχή, οἱ ἱεράρχαι δηλ. θὰ ἀναμισθώσωσι τὴν γῆν καὶ ἂν ἐπιτύχωσι μίσθωμα μικρότερον, τότε διὰ τὴν ὀλικὴν κατὰ τὰ εἴκο-σιν ἔτη ζημίαν ἐπὶ τῷ ἡμιολίῳ θὰ εἶνε ὑπόχρεοι ὁ ἀποσυρθεὶς πρῶτος μισθωτὴς καὶ ὁ μὴ γενόμενος ἐγγυτὴς αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀρχικὴν δῆλωσίν του. Διπλασιασμὸν μὴ καταβληθέντος μισθώματος οἰκίας ὄρα Michel *Rec. d'Inscr.* 1355.

Στ. 21. Ὑπάρχει διόρθωσις λάθους ὑπὸ τοῦ χαράκτου. Εἶχε χαράξει ΜΑΣ καὶ διώρθωσεν ὑπεράνω Μ . . ΑΩΝ. Μετὰ δὲ τὸ *ἐνγράφει* εἶνε κενὸς χώρος ἀπε-ξεσμένος.

Στ. 20 ἐξ. Ἄν μισθωτὴς τις δὲν καταβάλῃ ἐμπροθέσμως δόσιν τινά, ὁ τα-μίας τῶν Μουσῶν ἐγγράφει αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐγγύους ὡς ὀφειλέτας τῆς καθυ-στερουμένης δόσεως ἡϋξημένης κατὰ τὸ ἥμισυ, ἡ μίσθωσις διαλύεται καὶ ὁ κῆπος ἐπαναμισθοῦται διὰ τὰ ὑπόλοιπα ἔτη· ἐὰν δὲ τὸ νέον μίσθωμα εἶνε μικρότερον τοῦ προτέρου, τότε ὁ πρότερος μισθωτὴς καὶ ὁ ἔγγυος αὐτοῦ θὰ ἐγγραφῶσιν ὡς ὀφει-λέται τοῦ διαφυγόντος καθ' ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἔτη κέρδους ἡϋξημένου κατὰ τὸ ἥμισυ.

Ἡ ἐρμηνεῖα αὕτη στηρίζεται εἰς διόρθωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἐν στ. 24. Ἐνταῦθα κεῖται ΤΟΙΜΙΟΝ . . ΙΩΜΑΤΙ, ἐν ᾧ ἔδει νὰ γράψῃ ΤΟΙΜΙΟΝΙΜΙΣΘΩΜΑΤΙ. Τὸ μέρος τοῦ λίθου ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἀδιάφθορον, ἀλλ' εἶνε προφανές, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ μείονος, περὶ διαφυγόντος κέρδους κατὰ πάντα τὰ ὑπόλοιπα ἔτη τῆς ἀναμι-σθώσεως. Διότι ἀνωτέρω καθωρίσθη, ὅτι ὁ ἐλλείπων δόσιν τινὰ χρεοῦται δι' αὐτῆς ἡϋξημένης κατὰ τὸ ἥμισυ πρὸς ποινήν· νῦν μετὰ τὴν ἀναμίσθωσιν πρόκειται περὶ τοῦ μείονος μόνον, τοῦ προκύψαντος ἕνεκα αὐτῆς. Ὑπονοεῖται δ' ἐνταῦθα, ὅτι, ἂν ἡ ἀναμίσθωσις ἀπέδιδε τὸ αὐτὸ καὶ πρὶν μίσθωμα, ὁ ἔκπτωτος μισθωτὴς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ὑπεῖχε πλὴν τῆς καταβολῆς τοῦ ἡμιολίου τῆς ἐλλειπούσης δόσεως.

Τὸ *λεύκωμα* (στ. 18, 23) δὲν εἶνε τὸ δικαστικὸν λεύκωμα, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἱεροῦ ἢ τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως. Πρόκειται περὶ ὀφειλέτου τοῦ δημοσίου, ὅστις ὀρί-ζεται τοιοῦτος ἄνευ δίκης (πρβλ. Weiss, *Griech. Privatrecht* I σ. 26158).

Στ. 21 *ἀντίον*· ἡ ἔκφρασις ἐνταῦθα παρέχει εἰκόνα τῶν λογιστικῶν βιβλίων τῶν ἀρχαίων ἀνέγραφοι δηλ. καὶ οὗτοι, ὡς ἡμεῖς νῦν, τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων καὶ *ἀπέναντι* αὐτῶν τὰ ποσὰ τοῦ «δοῦναι» ἢ τοῦ «λαβεῖν».

Στ. 23 *περίσαα* = περίσαΦα = περίσαυα = περίσωα = περισφζόμενα, ὑπόλοιπα. Πρβλ. Σαυκράτες, Σαυγένης κλ.

Στ. 25 ἐξ. Ἄν ὁ μισθωτὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μισθώσεως κτίσῃ τι ἐν τῷ μισθίῳ πρὸς εὐκολίαν ἢ ὠφέλειάν του, ἔχει δικαίωμα ληγούσης τῆς μισθώσεως νὰ διαθέσῃ τὰ χρησιμοποιηθέντα ὑλικά, ὅπως αὐτὸς θέλει. Προφανῶς ἴσχυεν ἐν Θεσπιαῖς τὸ ἀξίωμα «τὰ ἐπικείμενα τοῖς ὑποκειμένοις» καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνεται πρόνοια ἐνταῦθα νὰ δηλωθῇ ὡς ἐξαίρεσις τὸ πρὸς τὸ ἀνωτέρω ἀξίωμα ἀντίθετον δικαίωμα τοῦ μισθωτοῦ νὰ κατεδαφίσῃ ὅ,τι ἤθελε κτίσει, καὶ νὰ λάβῃ τὰ χρησιμοποιηθέντα πρὸς τοῦτ' ὑλικά. Ἐν ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (Michel *Recueil* 1356) κεῖται: ἐνοικοδομήσει δὲ καὶ κατασκεύαῖ καὶ ἄλλ' ὅς' ἂν τι βούληται Διόγνητος. Ὅταν δὲ ὁ χρόνος ἐξίῃ αὐτῷ τῆς δεκαετίας, ἅπεισιν ἔχων τὰ ξύλα καὶ τὸν κέραμον καὶ τὰ θυρώματα, τῶν δ' ἄλλων κινήσει οὐθέν». Ἀνάλογα λέγονται ἐν Κρητικῇ συνθήκῃ (Collitz - Bechtel *Dialektinschriften* 4985, πρβλ. Ξανθουδίδην *ΑΕ* 1908, 236 στ. 2 ἐξ.) «στέγαν δ' ἂν κα Φοικοδομήσ[ει Ριπτένιο]ς ἢ δένδρεα φυτεύσει, τὸν Φοικοδομήσαντα καὶ φυτεύσαντα καὶ πρίασθαι ἀποδόσθαι». Πρβλ. καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Ἀρκεσίνης παρὰ Dittenberger *Sylloge*³ 963.

Στ. 26. ΕΙ. ΕΤΙΚΑ. Ἀνεμένετο βοιωτικῶς ΗΔΕΤΙΚΑ, ἐνθα Η = αἰ. Ὁ νοῦς εἶνε: ἂν δ' ἐπιβληθῇ φόρος τις χάριν τῆς πόλεως ἢ τοῦ *κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν*, οὗτος θὰ βαρύνῃ τὸν μισθωτὴν γεωργόν. Ἐν τῇ ἐτέρᾳ πλευρᾷ τοῦ λίθου στ. 6 κεῖται *γαεργός*, ἐνταῦθα δὲ *γαΦεργός* καὶ ἐν στ. 11 *γαΦεργεῖσι*.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπίπτωσιν τοῦ φόρου παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ διάταξις τῆς προορήσεως θὰ ἦτο περιττή, ἂν ἐπρόκειτο περὶ φόρου βαρύνοντος τὴν γεωργικὴν ἐπιχείρησιν τοῦ μισθωτοῦ· διότι εἶνε αὐτονόητον, ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ πληρώσῃ τὸν τοιοῦτον φόρον. Ἀλλὰ πρόκειται ἐνταῦθα περὶ φόρου, ὅστις ἡδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν ιδιοκτήτην τοῦ κήπου, ὁ δὲ ιδιοκτήτης προνοεῖ, πρὶν ἀρχίσῃ ἢ μακροχρόνιος μίσθωσις, νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς ὄμους τοῦ μισθωτοῦ.

Τὸ *κοινὸν τῶν Βοιωτῶν*, ὅπερ, φαίνεται, ἔκειτο καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ πλευρᾷ τοῦ λίθου στ. 6, εἶνε τὸ κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ἀνασυσταθέν, εἰς ὃ προσεχώρησαν καὶ πάλιν ἔπειτα οἱ Θηβαῖοι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἀνάκτισιν τῆς πόλεως τῶν καὶ ἔλαβον δὲ πάλιν τὴν ὑπεροχὴν (Busolt *ε. ἀ.* 1434 ἐξ.).

Στ. 27 *περὶ τὸ ἱερὸν τῷ Μειλίχῳ*. Κατὰ τὸν ὅρον τοῦτον ἐξαίρεται ἐκ τῆς μισθώσεως τοῦ κήπου τὸ περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο μέρος ἐκτάσεως 100 ποδῶν ἐμβαδόν. Ὁ Μειλίχιος Ζεὺς εἶνε ἤδη ἡμῖν γνωστὸς ἄλλοθεν: IG VII 1814. Περὶ τὸ ἱερὸν τούτου ἔδει νὰ μὴ καλλιεργηθῇ ἢ ἔκτασις ἐκείνη τῶν 100 ποδῶν ἐμβαδόν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ πόδες οὕτω νοοῦνται τετράγωνοι, εἷς δὲ τετράγωνος ποὺς ἰσοῦται πρὸς 0.087 μ., συνάγομεν, ὅτι *παρὰ πᾶσαν πλευρὰν* τοῦ ἱεροῦ ἦτο ἐπιφάνεια 8.70 μ. ἐκτάσεως κανονικῆς βεβαίως ἦτοι ταινιῶδους, ἂν δὲ τὸ ἱερὸν ἦτο ἐπίμηκες, ἡ ταινία αὕτη θὰ ἦτο εὐρυτέρα εἰς τὰς στενὰς πλευράς. Ἡ ἔκτασις αὕτη ὅμως εἶνε ἀπιστεύτως μικρά, ἔστω καὶ ἂν δεχθῶμεν πολὺ μικρὸν τὸ ἱερὸν. Γίνεται δὲ πολὺ μικροτέρα, ἂν δεχθῶμεν, ὅτι, ὡς εἴπομεν, τὸ ἐμβαδὸν τῶν 8.70 □ μ. κατενέμετο εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς τοῦ ἱεροῦ, καθὼς ἀπαιτεῖ ἀκριβῶς ἡ ἐπιγραφή, ὅτε τὸ ἱερὸν καταλήγει νὰ εἶνε ἐλάχιστός τις ναῖσκος, «προσκυνητῆρι», ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον (ὄρα καὶ BCH 1926, 422 ἐξ.).

Ἐπειδὴ τὰ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ λίθου ἔγγραφα ἐγένοντο ἐπὶ Εὐδάμου ἄρχαντος μετὰ τὸν Νίκωνα, εἶνε ἄρα νεώτερα τῶν τῆς πλευρᾶς, περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος. Ὁ χαρακτήρ ὅμως τῶν γραμμάτων ἐπὶ τοῦ λίθου φαίνεται πανταχοῦ ὦν ὁ αὐτός, εἰ καὶ ἡ ἐτέρα πλευρὰ δεικνύει τριῶν μεγεθῶν γράμματα. Ἡ χάραξις ἀμφοτέρων, νομίζω, τῶν πλευρῶν ἐγένετο κατὰ διαλείμματα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, τῷ ἐπὶ Εὐδάμου ἄρχοντος καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου· ὅλα δὲ τὰ ἔγγραφα εἶνε χρόνων γειτονικῶν πρὸς ἀλλήλους.

Ἡ διάλεκτος τῶν ἐπισήμων τούτων ἐγγράφων εἶνε ἡ βοιωτικὴ ἀλλὰ μετ' ἐπιδράσεων τῆς κοινῆς. Οὕτω παρὰ τὸ *ἔγνος*, *ἀργύριον* κεῖται *ἔγνομος* (πρβλ. Buttenwieser, *Indogerm. Forsch.* 1911 σ. 28). *Μειλιχίω*, ἐμισθώσαντο, ἐπαμμισθώσαντι, εἰ παρὰ τὸ *ἦ*, *ὕστέρα* (οὐστερομεινίη *Rev. d. ét. gr.* 12, 1899, σ. 71), *ἄρχων* (Buttenwieser ἔ. ἄ. 67), *πόθοδος* (αὐτ. σ. 69), *καθιστάει* (ἀντὶ ἰστάει αὐτ. σ. 72), *λεύκωμα* (αὐτ. 76) κλ. Πάντα δὲ ταῦτα συμβιβάζονται πρὸς τὸ τέλος πεποιοῦ τοῦ γ' αἰῶνος π. Χ., εἰς ὃν ἀνάγονται αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται. Τὸ πρᾶγμα γίνεται πιθανώτερον, ἂν ὁ θεσπικὸς ἄρχων Νίκων εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν (ὑστερόν πως) γενόμενον ἄρχοντα τοῦ Κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν Νίκωνα, ὅστις ἤρξεν ὄχι πολὺ πρὸ τοῦ 205 (Barratt *Journ. of Hell. St.* 1932, 81 ἐξ.) καὶ ὄχι πολὺ πρὸ τοῦ Φίλωνος II. ὅστις ἤρξε τοῦ Κοινοῦ τῷ 204.

Πολὺ θέλητρον ἐνέχει ἡ ἐρμηνεία τῶν ἀριθμητικῶν στοιχείων τῶν βοιωτικῶν ἐπιγραφῶν. Ὁ Tod ἐν *Journ. of Hell. St.* 1913, 27 ἐξ. ἐπίστευσεν, ὅτι ἔλυσεν αὐτό. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπιγραφὰς ἀποδεικνύεται ἀστοχοῦσα. Προέβην εἰς ἀποπείρας τινάς, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξα εὐτυχέστερος. Δὲν ἀπῆλπισα ὅμως, καὶ θὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ θέμα τοῦτο, ἐπειδὴ νομίζω, ὅτι αἱ ἄνω ἐπιγραφαὶ παρέχουσιν ἀσφαλῆ πως βάσιν πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος, ὅταν μάλιστα ἐπανίδω τοὺς λίθους, οὓς ἀπὸ δύο δεκαετηρίδων δὲν ἐξήτασα καὶ βεβαιώσω πάντα τὰ σχήματα τῶν ἀριθμητικῶν γραμμάτων.

Γ'. ΑΛΛΗ ΜΙΣΘΩΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

(Παρένθετος πίναξ 3 και 3α).

Ἀριθ. εύρετ. 325 + 325α. Στήλη τιτανολίθου αετωματώδης, εἰς δύο κατὰ τὸ μέσον δριζοντίως τεθραυσμένη (ὕψος 1,161, πλάτ. 0,72 - 0,77, πάχ. 0,23 - 0,25). Ἐπ' αὐτῆς πολύστιχος (στ. 70) ἐπιγραφὴ, μικρογράμματος, σφόδρα ἐφθαρμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀριστερὰ καὶ κάτω ἔνεκα χημικοῦ τινος πιθανῶς ὑγροῦ (ἴσως ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος), οὗ ἐγένετό ποτε, φαίνεται, ὑπὸ τινος χρήσις πρὸς καθαρισμόν τῆς ἐπιφανείας. Ἡ ἐπιγραφὴ οὐδενὸς καθαρμοῦ εἶχεν ἀνάγκην, ἀλλὰ μόνον ἐμπείρων ὀφθαλμῶν. Κατὰ τὸ μέσον ὕψος δεξιὰ λείπει τεμάχιον.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἣν ἀνεκοίνωσα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν (δρα *Πρακτ. τ. Ἀκαδ.* 8 (1933) σ. 128 ἐξ.), περιέχει ψήφισμα τοῦ δήμου τῶν Θεσπιέων (στ. 1 - 6) περὶ μισθώσεως δημοσίας γῆς, ἀναγραφὴν τῶν ὀνομάτων τῶν 5 ἱεραρχῶν τῶν μισθωσάντων τὴν γῆν (στ. 6 - 10), τὴν πρόρρησιν, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ μίσθωσις (στ. 10 - 46) καὶ ἀναγραφὴν τῶν μισθώσεων (στ. 47 - 70).

Τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου (στ. 1 - 6) περιέχει καὶ τὸ προβούλευμα, τὸ προταθὲν ἐν τῇ βουλῇ ὑπὸ τοῦ Δαμοκλέους τοῦ υἱοῦ τοῦ Φοσύνου, ὅστις ἦτο καὶ εἰς τῶν 5 ἐνιαυσίων ἱεραρχῶν (στ. 9) τῶν ἐντεταλμένων τὴν μίσθωσιν τῆς δημοσίας γῆς τῆς κειμένης ἐν τῷ Δρυμῷ, ὡς ἀναγινώσκω τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ αὕτη ἔκειτο (πρβλ. καὶ στ. 9, 11). Τίς ἡ προέλευσις τῆς δημοσίας γῆς καὶ τίς ὁ σκοπὸς τῶν προσόδων, δὲν καθορίζεται ἀκριβέστερον ἐν τῷ σφζομένῳ τοῦλάχιστον μέρει τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ μίσθωσις τῆς δημοσίας γῆς ἦτο καθῆκον τῶν καθεστώτων ἱεραρχῶν, γνωστῆς ἐν Θεσπιαῖς ἀρχῆς (πρβλ. σ. 20). Διὰ τῆς ψηφισθείσης ὑπὸ τε τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου προτάσεως τοῦ Φοσύνου ὥριζετο ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς προρρήσεως, καθ' ἣν ἐγένετο ἤδη πρότερον ἡ μίσθωσις τῆς εἰρημένης γῆς, καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν μισθωτῶν, τῆς ἐκτάσεως τῆς μισθουμένης ὑφ' ἐκάστου τούτων γῆς καὶ τοῦ ποσοῦ, ἀνθ' οὗ ἐμισθώσαντο, ἄλλης τινὸς προσθήκης, ἥτις λαμβάνει κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4 καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 5 στίχου, καὶ ἥτις θὰ ὥριζε τὰ ὀνόματα τῶν προτέρων μισθωτῶν ἢ τῶν ἐγγύων ἐκάστων, καὶ τέλος ἡ στήλη. Πάντα ταῦτα ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν τριῶν πολεμάρχων, ὡς συνέβαινε καὶ ἄλλοτε ἐν Θεσπιαῖς (IG VII 1739. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζηδάκην σ. 172 ἐξ. = *Supplem. epigr. gr.* I, ἀριθ. 132)¹.

Ἡ μίσθωσις εἶχε γίνεαι ἐπὶ Χαριγένεος ἀρχοντος, οὗ ὁ ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς ἤρχετο κατὰ μῆνα Βουκάτιον (Δεκέμβριον). Οἱ ὅροι τῆς μισθώσεως καὶ ἡ μίσθωσις αὐτὴ δὲν εἶχον ἀναγραφῇ πρὸς δημοσίαν. Ἐνεκα ὁμῶς λόγου τινός, ὃν ἀγνοοῦ-

¹ Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐπιγραφῇ στ. 9 ἐν τέλει προσεκτικωτέρᾳ ἀνάγνωσις ἀπέδωκε σαφῶς τὴν λέξιν *πλίστον*.

μεν, ἐκρίθη καλὸν νὰ δημοσιευθοῦν οἱ τε ὄροι τῆς προκηρύξεως τῆς μισθώσεως (πρόρρησις) καὶ αὐτὴ ἡ μίσθωσις λεπτομερῶς κατὰ μῆνα Ὁμολώιον (Μάϊον) τοῦ αὐτοῦ ἐνιαυτοῦ (πρβλ. καὶ ἄνω σελ. 20 ἐξ.). Τὴν ἀνάγκην τῆς δημοσιεύσεως εἶχον, φαίνεται, ἀντιληφθῆ οἱ ἱεράρχαι, εἰς δὲ τούτων, ὁ Δαμοκλῆς Φοσύνου, ἀνέλαβε καὶ ἔκαμε τὴν προσήκουσαν πρότασιν εἰς τὴν βουλὴν.

Ἡ μισθουμένη δημοσία γῆ φέρεται ὡς μία καὶ ἐν ἐνὶ τόπῳ κειμένη, ἀλλὰ μισθοῦται εἰς πλείονας μισθωτάς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω λειψάνων (στ. 47 ἐξ. πρβλ. καὶ ἄνω σ. 18). Πιθανῶς δ' εἶχε καὶ ἱερά τινα κατεσπαρμένα τῇδε κάκεισε, περὶ ὧν προνοεῖ ἡ πρόρρησις (στ. 11 - 46).

Τὴν δαπάνην τῆς ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγραφῆς ὀρίζει τὸ ψήφισμα νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἱεράρχας ὁ ἐκ τῆς συναρχίας τῶν τριῶν ἐνιαυσίων ταμιῶν ἐκτελῶν ἐπὶ τετράμηνον ὡς προάρχων ἥτοι προϊστάμενος τῆς συναρχίας τὰ καθήκοντα τῆς ἀρχῆς ταύτης, οἱ δὲ ἱεράρχαι νὰ δώσωσιν ἀπολογισμὸν τῆς δαπάνης πρὸς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχὴν τῶν δύο κατοπτῶν (Busolt ἔ. ἄ. 1442. Bittenwieser ἔ. ἄ. 48. *Suppl. epigr.* ἔ. ἄ. Οἰκονόμος *Ἀρχ. Δελτ.* 1922, 265· περὶ τῶν ἱεραρχῶν αὐτ. 268).

Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἱεραρχῶν περιλαμβάνεται καὶ ὁ Γόργυθος, οὗτινος τὸ *ἐπιπατρίδιον* (στ. 4) (πρβλ. Th. Reinach *Rev. des ét. gr.* XII, 1899, σελ. 72 στ. 28 καὶ σελ. 89) φαίνεται ὃν *Κλεισθένειος*. Τοιοῦτον ὅμως συνδυασμὸν ὀνομάτων εἶδομεν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιγραφῇ α στ. 28. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τε ὅλος τύπος τοῦ ψηφίσματος, περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ ἡ γραφὴ εἶνε νεωτερικώτερα, ὁ ἐνταῦθα λεγόμενος ἱεράρχης θὰ ἦτο ἔγγονος τοῦ δωρητοῦ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς. Γνωστὸς ἦδη εἶνε καὶ ὁ Ἀριστέας Πουριάδαο (IG VII 1758).

Ἡ ἀκολουθοῦσα (στ. 10 ἐξ. - 46) πρόρρησις εἶνε μακρὰ καὶ θὰ ἐδιδασκόμεθα ἐξ αὐτῆς ἀξιόλογα πράγματα, ἂν ἀμαθὴς φιλάρχαιος δὲν κατέστρεφε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λίθου. Ἐπεχείρησα συμπληρώσεις τινὰς μόνον, ἵνα δείξω τίνα ἔννοιαν περιεχομένου φαντάζομαι ὑποκειμένην ὑπὸ τὰ πενιχρὰ λείψανα· παρέθηκα δ' αὐτὰς ἐν τῷ κειμένῳ τῆς μεταγραφῆς πρὸς εὐκολίαν τῆς παραβολῆς.

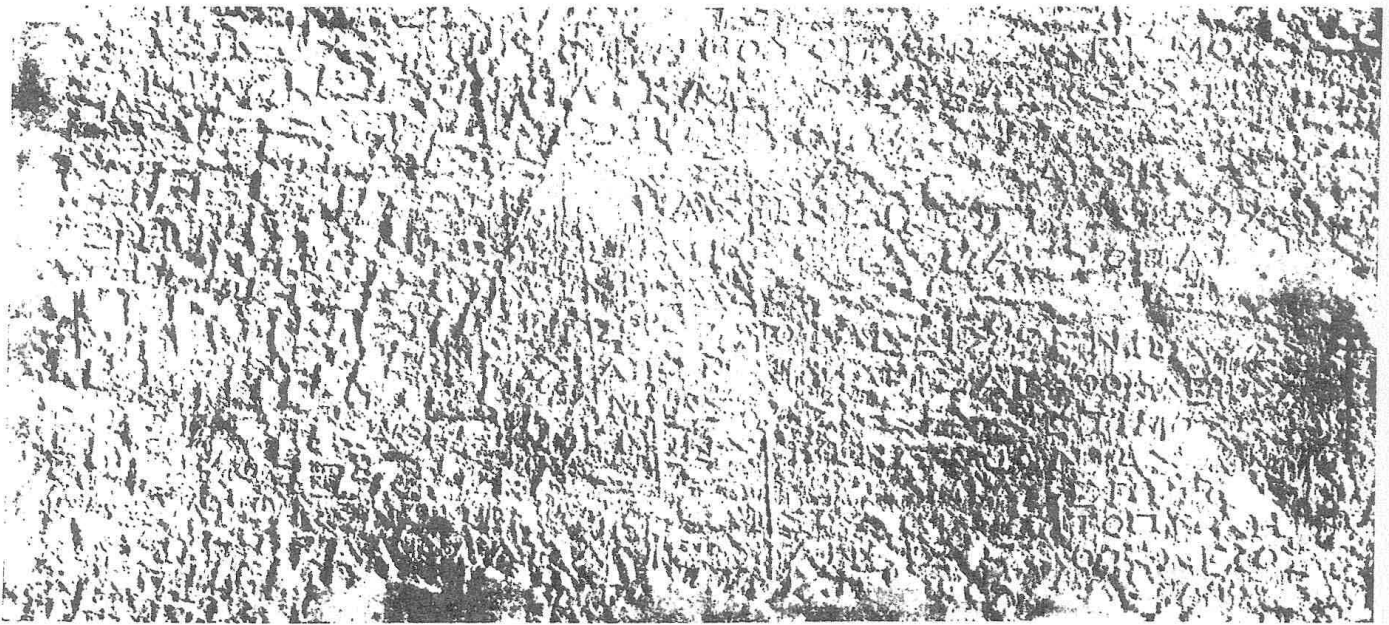
Ἐν στ. 29 καὶ 43 διὰ τοῦ ὄρου *καταλείπειν* ἐδηλοῦτο ἴσως ὑποχρέωσις ἀνάλογος πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν β 27 ἐν σχέσει πιθανῶς πρὸς ἱερόν τι (στ. 44). Μνημονεύεται δ' ἐν στίχῳ 33 τὸ ὄνομα τοῦ *Διονύσου* (πρβλ. BCH 1922, 235, 278 AE 1920, 30 *Μηελάνθιος* καὶ οὐχὶ Εὐάνθιος), ἀμφιβόλως δ' ἴσως τὸ τοῦ *Διὸς* ἐν στ. 63 (πρβλ. BCH αὐτ. 261 καὶ 1926 σ. 422).

Ἀπὸ τοῦ στ. 47 ἄρχεται ἡ ἀναγραφὴ τῶν γενομένων μισθώσεων. Καθὼς δ' ὀρίζει τὸ ψήφισμα, ἀναγράφονται ὀνόματα καὶ πατρωνύμια καὶ ἔγγυοι καὶ πλέθρα καὶ ὑποδιαίρέσεις αὐτῶν (δόρα *Rev. d. ét. gr.* 1910, 29) καὶ ποσὰ χρημάτων καὶ ἐν τέλει τὸ κεφάλαιον τοῦ ὅλου ἐνιαυσίου μισθώματος, ὡς ἐν ταῖς προηγουμέναις ἐπιγραφαῖς καὶ ἄλλαις ὁμοίαις.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ ΕΝ ΘΕΣΠΙΑΙΣ

(Παρένθετος πίναξ 4 καὶ 4α, εἰκ. 2).

Ἄριθ. Εὐρ. τοῦ μουσείου Θεβῶν 518 (Γ6). Στήλη πώρου λίθου ἐκ Θεσπιῶν, ἐλλιπὴς ἄνω. Ὑψ. 1.58, πλ. 0.51, πάχ. 0.29 (εἰκ. 2). Ἐμπρὸς κατὰ τὸ μέσον καὶ δεξιὰ ὅπαὶ ἀκανόνιστοι νεώτεροι ἐξ ἀποπείρας κοπῆς τοῦ λίθου. Ἡ πρόσοψις κεκαλυμμένη ὑπὸ γραμμάτων ἐρυθροβαφῶν ποτε (λείψανα τοῦ χρώματος πολλὰ σῶζονται) ἀλλὰ δυσαναγνώστων καταστάντων ἔνεκα σφυρηλατήσεως δι' αἰχμηροῦ ὀργάνου

Εἰκ. 2. Μέρος τῆς ἐπιγραφῆς (στ. 23 - 28).

πάσης τῆς ὄψεως ἐπίτηδες πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν. Πολλαχοῦ ἡ ἀνάγνωσις ἐγένετο μόνον τῇ βοήθειᾳ τῶν λειψάνων τοῦ χρώματος. Ἐν στίχῳ 28 καὶ 54-55 κοιλότητες ἀρχαῖαι, αἷς ὑπερπηδᾷ ἡ γραφή. Ὑψ. γραμμ. 0.01. Ἀπὸ τοῦ στίχου 61 διάφορος ἡ γραφή, ἡ διαφορὰ ὅμως δὲν εἶνε ἐκ τοῦ χρόνου τόσον ὅσον ἐκ τοῦ ἄλλου χαρακτοῦ. Τὰ γράμματα ἔχουσιν ἀκρεμόνας καὶ ἐνιαχοῦ (π. χ. στ. 19-21, 28-31) εἶνε ἀκανόνιστα καὶ ἀμελῆ, μείζω, ἐλάσσω ἢ ἀραιότερα. Ὄνόματά τινα, ὧν μέρη σῶζονται, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συμπληρωθῶσιν ἀσφαλῶς παρὰ τὸ φαινόμενον, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἀσφαλῶς, συμφωνοῦσι δὲ ἐνίοτε πλείονα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων. Ἐνίοτε, ὅπου σημειοῦται κενόν, εἶνε κατὰ πιθανότητα κενόν, οὔσης τῆς ἐπιφανείας λείας πως, ἀλλ' εἶνε δυνατόν νὰ ὑπῆρχον γράμματα, ἐνιαχοῦ δὲ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοῦτο (πρβλ. στ. 16, 26, 29, 47).

Εἶνε πολὺ λυπηρόν, ὅτι ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφὴ (περὶ ἧς ὄρα καὶ Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 1933, 197), κατεστράφη ὑπὸ ἀμαθοῦς τινος χωρικοῦ

πιθανῶς, πιστεύσαντος, ὡς συμβαίνει καὶ τώρα ἀκόμη, ὅτι, ἂν καθίστα αὐτὴν ἀδιάγνωστον, δὲν θὰ ὑπέκειτο εἰς κατάσχεσιν ὁ χρήσιμος αὐτῷ λίθος. Ἄν εἶχομεν πλήρη τὴν ἐπιγραφὴν, θὰ εἶχομεν σαφὴ εἰκόνα τῆς ὀργανώσεως τῶν βοιωτικῶν πόλεων, τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν. Διότι βεβαίως ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν δὲν θὰ διέφερε τῆς τῶν Θεσπιῶν ἐν τοῖς κυρίοις. Ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐσώθη ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἀξιολογώτατον μνημεῖον πρὸς φωτισμὸν τοῦ θέματος τούτου.

Ὁ λίθος περιέχει τὴν ἀναγραφὴν τῶν αἰρεθέντων ἀρχόντων κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχαιρεσίας δύο διαδόχων ἐτῶν. Ὁ ὄρος *ἀρχαιρεσία* μνημονεύεται ῥητῶς διὰ τὰς Θεσπιάς (IG VII 1719) καὶ ἔχομεν καὶ λείψανα ἀναγραφῆς ἀρχαιρεσιῶν θεσπικῶν γνωστὰ (αὐτ. 1745 [= Michel *Rec. d'inscr.* 654], 1746. Ἐξ ἄλλων τόπων ἀρχαιρεσίας ἢ καταλόγους ἀρχόντων ὄρα Michel αὐτ. 658, 660 - 3. Collitz *Dialektinschr.* 3788. IG XII IX 8 ἐξ. Dittenberger Sylloge³ 1021. Wilhelm, *Archäol. - epigr. Mitteil.* XX, 91. BCH 1894, 534:). Ἡ ἀνάγνωσις εἶνε δυσχερής, μὲ ἀπασχόλησε πολὺν χρόνον, εἰς πολλοὺς δὲ τόπους ἀπῆλπισα.

Ἡ ἀναγραφὴ τοῦ πρώτου ἔτους (στ. 1 - 60) εἶνε ἐλλιπὴς τὴν ἀρχήν, ἀγνοοῦμεν δὲ πόσον ἀκριβῶς μέρος λείπει. Τὸ ἐλλεῖπον ὅμως εἶνε ἔλαττον τοῦ σφζομένου, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ διαδόχου ἔτους (στ. 61 ἐξ.).

Στ. 2. *Ἀφεδρ[ιατεύων]*. Ἀναφέρεται καὶ ἐν στ. 67. Ἡ κατάληξις εἶνε ἀσαφής, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος ἐνὸς ὀνόματος γίνεται φανερόν, ὅτι εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν ἔκειτο ἡ λέξις καὶ εἰς ἦτο ἐν τῇ πόλει ὁ φέρων τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἀποδεικνύεται δὲ νῦν, ὅτι οἱ ἐπὶ ἀφεδριατεύοντες τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν ἦσαν οἱ ἀγνοούμενοι ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις Βοιωτάρχαι (Busolt, *Staatskunde* 14326 - 1437 Swoboda *Staatsaltert.* 280 ἐξ.), εἰ καὶ δὲν ἐρμηνεύεται, διατὶ ἡλλασσον τὸ ὄνομα τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἕνεκα τοῦ καθήκοντος νὰ ἀναθέτωσι τρίποδας τοῖς θεοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν, οὓς ἐξεπροσώπουν οὕτως ἢ ἄλλως. Διδασκόμεθα λοιπὸν νῦν, ὅτι πιθανῶς ἐκάστη πόλις, δικαιουμένη νὰ στέλλῃ ἓνα βοιωτάρχην εἰς τὸ κοινόν, ἥρεῖτο αὐτὸν ὡς ἀφεδριατεύοντα. Ἴσως δ' οἱ ἀφεδριατεύοντες εἶχον καθῆκον νὰ μεριμνῶσι καὶ περὶ ἄλλων θυσιῶν τοῦ κοινοῦ, ὡς οἱ ἀθηναῖκοι *ἱεροποιοί*. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως *ἀφεδριατεύων* (= ἀφιδρύων) ὄρα Bittenwieser *Indogerm. Forsch.* 1911, σελ. 51.

Στ. 3. *Ἀγώναρχος* = ἀγορανόμος· πρβλ. Ὁμ. Ἰλ. ω 1, ἔνθα τὰ σχόλια Townley λέγουσιν: «ἀγών· ἢ τὸ πλῆθος· παρὰ δὲ Βοιωτοῖς ἀγών ἢ ἀγορὰ καὶ τὸν ἀγορανόμον ἀγωνάρχην καλοῦσι» καὶ Εὐσταθ. αὐτ. καὶ IG VII 1817 καὶ Bittenwieser ἔ. ἄ. σελ. 48, 57.

Στ. 4. *Τῆς ἐπι* - - Ἐνταῦθα θὰ ἡδύνατο νὰ ὑπόκειται συναρχία τις γυναικῶν (*τῆς* = ταῖς) ἐπὶ ἱερόν τι ἢ ἐορτὴν τινα, ἥς συναρχίας προΐστατο προάρχων τις

(θήλυς) αἰρετός. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον συμπληρούμενον γράμμα ἴσως οὐδέποτε ἐπλήρου τὴν ἐκεῖ θέσιν. Γυναικεία συναρχία θὰ ἡδύνατο νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν λατρείαν τῆς Ἀχαΐας Δήμητρος, γνωστῆς ἐν Θεσπιαῖς (πρβλ. Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκά* = *Ἀρχ. Δελτ.* 1917 σ. 353 ἐξ.) ἢ τῆς Εἰλειθυίας Ἀρτέμιδος (BCH 1926 σ. 409 ἐξ.).

Στ. 5 *ἱερομνάμων*. εἷς λοιπὸν καὶ οὗτος, ὡς ὁ ἀφεδριατεύων. Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ δὲν διαφαίνονται. Κεῖται καὶ στ. 68.

Στ. 6 *ναοποίας* εἶνε σφόδρῃ ἀμφίβολον καὶ παράδοξον ἀκολουθοῦσι δέ, φαίνεται, δύο ὀνόματα (πρβλ. *Ἀρχ. Δελτ.* 1923, 248 ἐξ. Παππαδάκης).

Στ. 7. Ἡ θέσις εἶνε ἐφθαρμένη, ἐνόμισα δέ, ὅτι δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ *γραμματιστάς*. Ἐπεταὶ δ' ἐν ὄνομα σχεδὸν βέβαιον, τὸ Εὐχῶρος Φαράδαο. Ὁ Εὐχῶρος οὗτος εἶνε ἴσως υἱὸς τοῦ Φαράδα Εὐχῶρου, ὅστις ἤρεθῃ συγχρόνως γυμνασίαρχος τοῖς *πρεσβυτέροις* (στ. 48-49) καὶ βεβαίως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων.

Στ. 8. Ἀναγινώσκω «*ἀεθλοθέτας* Μώσης», ὥστε διακρίνεται ὁ ἀθλοθέτης τοῦ ἀγωνοθέτου, ὅστις μνημονεύεται ἐν στίχῳ 13. Δύναται ὅμως νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ *ἀγωνοθέτης*, ὅτε ἔχομεν ἀπαράδεκτον ἐπανάληψιν ἐν στ. 13.

Στ. 9. *Τῷ Ἐρ[ω]τ[ο]ς*. Ὡς ἦτο ἀναγκαῖος ἀγωνοθέτης διὰ τὰ Μουσεῖα οὕτω καὶ διὰ τὰ Ἐρωτίδεια (Παυσ. 9, 27, 1-5. BCH 1895, 322, 367 ἐξ.). Ἡ γενικὴ πτώσις ἀντὶ δοτικῆς ὡς ἐν τῷ προηγηθέντι *μώσης* εἶνε πάντως νοητή. Ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις ὡς καὶ ἡ συμπλήρωσις εἶνε ἀμφίβολοι. Τὰ γράμματα εἶνε ἀραιά.

Στ. 10. *Λιμέναρχν*. Πρβλ. IG VII 2225 στ. 19. Ἐν Καρύστῳ ὑπῆρχον ἐπὶ *λιμενοφύλακες* (Dittenberger *Syll.* 951), ἐν δ' Ἑλλησπόντῳ φέρεται Ἀθηναῖος *λι[μενόφρουρος]* (αὐτ. 199, 18). Ἐν Θεσπιαῖς ἦσαν ἴσως ἐννέα οἱ λιμέναρχοι. Οἱ Θεσπιεῖς κατεῖχον ἴσως τότε ὅλους τοὺς ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου βοιωτικὸς λιμένας, ἥτοι τῶν Χορσιῶν, τῶν Σιφῶν (Θουκ. 4,76) καὶ τῆς Κρεύσειος, ὥστε δι' ἕκαστον νὰ ἀναλογῶσι τρεῖς λιμέναρχοι, ὄντες ὅλοι λιμένων οὐχὶ δὲ λιμένος ἀρχοί. Ἡ Θίσβη, τότε σφόδρῃ ὀλιγάνθρωπος οὔσα (Παππαδάκης ἔ. ἄ. 227), ἦκιστα ἡδύνατο νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν θάλασσαν. Πρβλ. καὶ τὰ κατωτέρω περὶ τοῦ στ. 54 λεγόμενα. Θὰ ἡδύνατό τις νὰ σκεφθῇ, μήπως οἱ λιμέναρχοι ἦσαν ὡς οἱ ἐλλιμενισταὶ «οἱ ἐν τοῖς λιμέσι τελῶναι» (πρβλ. Busolt ἔ. ἄ. 614).

Στ. 14. *Κατόπτη*. Ἦσαν γνωστοὶ ἤδη (πρβλ. Busolt *Staatskunde* 1442) καὶ ἐν Θεσπιαῖς. Ἐπειδὴ ἦσαν λογιστικὴ καὶ εὐθύνουσα ἀρχή, εἶχον καὶ *γραμματιστὰν* (στ. 16), οὗ τὸ ὄνομα ἴσως δὲν εἶχε *χαραχθῇ* (ὁ λίθος εἶνε βεβλαμμένος). Περὶ τῶν κατοπτῶν ὅρα Buttenwieser ἔ. ἄ. 48. Οἰκονόμου AD 1922, 263.

Στ. 16. *Ἐλάρχν*. Τὸ ἱππικὸν τῶν Θεσπιῶν ἦτο ἱκανῶς ἰσχυρόν, ἀφ' οὗ διηγεῖτο εἰς 4 ἱλας. Περὶ τῶν ἐλαφρῶν ἢ ἀκροβολιστῶν *Ταραντίων* ἱππέων ὅρα τελευταῖον Wilhelm ἐν *Anz. d. Akad. Wien* 1931, 88 ἐξ.

Στ. 21. *Ἀγεμόνες (πελτοφόρης)*. ὁ τίτλος ἐτέθη εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ἐν ᾧ ἔπεται ἐν ὄνομα. Ἀλλ' ἴσως ὁ πληθυντικὸς ἐρμηνεύεται, ἂν δεχθῶμεν, ὅτι ὁ συντάκτης ἐσκέπτετο τοὺς ἀκολουθοῦντας ἡγεμόνας πλειόνων στρατιωτικῶν ὁμάδων ὡς εἰ ἔλεγε: «ἀγεμόνες: α') πελτοφόρης· β') ἐφείβυς· γ') ἐπιλέκτους· δ') φαρετρίτης· ε') σφενδονάτης». Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἐφήβων ἐτέθη μονολεκτικῶς (*ἐφείβαρχος*) καὶ ἀνετράπη οὕτω ἡ συντακτικὴ σκέψις, ἐπαναλαμβάνεται ἔπειτα πάλιν ὁ τίτλος «ἀγεμόνες· ἐπιλέκτους... φαρετρίτης... σφενδονάτης...».

Στ. 23. *Ὁ ἐφήβαρχος* ἀντιστοιχεῖ πιθανῶς πρὸς τὸν σφραγιστὴν τῶν Ἀθηναίων (Ἀριστοτ. *Ἀθ. πολ.* 42, 2).

Στ. 26. *Ἀρχικούναν*. Ἡ μνεῖα τοῦ ἀξιώματος τούτου μεταξὺ τόσων ἄλλων ἀξιωμάτων στρατιωτικῶν, ἀποδεικνύει ἀληθῆ τὴν γνώμην, ὅτι κατὰ τὸν γ' αἰῶνα π. Χ. ὅχ' μόνον εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν (Πλουτ. Ἀρατ. 8) ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ὑπῆρχεν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας μοῖρα στρατιωτικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα κυνηγοὶ (κουνναγοὶ) ἔχουσα ἀρχηγούς δύο, φέροντας τὸ ὄνομα *ἀρχικούναντος* (Roussel, *Rev. d. ét. gr.* 1930, 361 ἐξ.). Μανθάνομεν ἐνταῦθα, ὅτι τὰς οὕτω σηματιζομένας δύο μοῖρας κυνηγῶν συνῆπτεν εἰς ἓνα λόχον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ εἰς *λοχαγός*, ὃν εὐρίσκομεν ἀμέσως μετὰ τοὺς *ἀρχικουνάντας* μνημονευόμενον ἄνευ ἄλλου τινὸς προσδιορισμοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸν εἰδικώτερον, ὡς συμβαίνει στ. 20 ὡς πρὸς τὸν *λοχαγὸν τοῦ ἀγῆματος* καὶ στ. 28 πρὸς τὸν *λοχαγὸν τοῖς (νεωτέροις) ὀπλίταις* καὶ τὸν τοῖς *πρεσβυτέροις*. Ἀξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι μετὰ τὸ στ. 27 ἐνικὸν *λοχαγός* ἔπονται δύο ὀνόματα ἀδελφῶν, ὧν τὸ δεῦτερον διὰ μικροτέρων γραμμάτων εἰσθιασθέν, ἐπειδὴ ἴσως ὁ πρῶτος ὑπὸ ἀνθρωπίνου τινὸς κωλύματος (οἶον ἀρρωστίας) ἦτο ἀμφίβολον, ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν. Ὅθεν ἠρέθη ὁ ἀδελφὸς εἰς ἀναπλήρωσιν. Ἀντιθέτως δὲ μετὰ τὸ στ. 28 πληθυντικὸν *λοχαγὸν ὀπλίτης* ἔπεται ἐν ὄνομα. Ἡ δευτέρα αὕτη περίπτωσις ἐρμηνεύεται καλῶς, ἂν σκεφθῶμεν, ὅτι οἱ ὀπλίται ἀπετέλουν ἓνα λόχον, ἕτερον δὲ οἱ πρεσβύτεροι (*πρισγούτεροι* στ. 30), ὥστε ὁ πληθυντικὸς νὰ συλλαμβάνῃ τοὺς δύο τούτους λοχαγούς ὁμοῦ. Ἡ ὑπὸ τὸ ΑΦΗ ὑπόκειται ὄνομα μοῖρας στρατοῦ;

Στ. 31. *Σιτώνη ἐπὶ τὸν βασιλικόν*. Ὁ πληθυντικὸς, διότι εἶνε δύο εἰδῶν οἱ σιτώναι, εἰς ἐπὶ τὸν βασιλικόν καὶ εἰς ἐπὶ τὸν καθιερωμένον. Δὲν ἀκριβολογεῖ γραμματικῶς ἡ ἐπιγραφή, διότι ὁ νοῦς τοῦ συντάκτου παρασύρεται ἐκ τοῦ διττοῦ τῆς ἀρχῆς, ἧς ἑκάτερον μέρος ἔχει ἓνα ἄρχοντα.

Στ. 31 *σιτώνη ἐπὶ τὸν βασιλικόν*. 32 *ταμίας βασιλικόν*. 33 *ἐπὶ τὸν καθιερωμένον σιτώνη*. 34 *ταμίας ἐπὶ τὸν καθιερωμένον*. 35 *σιτοπῶλη*. Πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ αὗται ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς καὶ τοὺς Ρωμαϊκοὺς ἔπειτα χρόνους δημιουργηθεῖσαν ἕνεκα σιτοδειῶν κατάστασιν (Busolt

ἔ. ἄ. 432 ἑξ.)¹, ὅτε αἱ πόλεις καθίστων εἰδικούς πρὸς προμήθειαν σίτου ἄρχοντας. Περὶ τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν προήρχοντο τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἐπραγματεύθη ὁ Francotte ἐν *Melanges Nicole* σ. 143 ἑξ. ἀναλύων τὰς σωθείσας μαρτυρίας καὶ μάλιστα τὰς ἐπιγραφάς. Ἡ πολιτικὴ ὁργάνωσις τῶν Θεσπιῶν κατὰ τοιαύτης καταστάσεως φαίνεται πολυμερεστέρα. Δὲν πρόκειται δ' ἐνταῦθα περὶ αἰφνιδίας σπανοσιτίας, καὶ ἐπομένως περὶ ἐκτάκτων πρὸς ἄμυναν ἀρχόντων. Ἡ πόλις εἶχε πολλὴν ἱερότητα καὶ ἀπήλαυσε κατὰ τοὺς δηλωθέντας ἀνωτέρω χρόνους πολλῆς εὐνοίας παρὰ βασιλέων καὶ κοινῶν θνητῶν. Γενομένης δέ ποτε σιτοδείας, ἐγένετο, φαίνεται, ἔναρξις δωρεῶν παρὰ βασιλέων καὶ παρ' ἄλλων ἀνθρώπων, τῶν δὲ δωρεῶν τούτων τὸ κεφάλαιον δὲν ἐδαπανήθη ἀμέσως πρὸς ἀγορὰν σίτου, ἀλλὰ διετέθη καὶ κατ' ἄλλον μὲν ἴσως τρόπον, ἵνα φέρῃ τόκον, ἀλλὰ πάντως καὶ πρὸς ἀγορὰν γαιῶν, ὧν ἡ πρόσοδος διετίθετο πρὸς ἀγορὰν καὶ πώλησιν εὐθινοῦ σίτου καὶ οὕτω παροχὴν εὐθινοῦ ἄρτου εἰς τὰς πενομένας κυρίως τάξεις. Τοιαύτας γαίαις ἐκ βασιλικῶν δωρεῶν γινώσκουμεν τὰς τοῦ Φιλεταίου (IG VII 1788-1790 ἄνω σελ. 15, 18) καὶ τὰς τοῦ Πτολεμαίου IV τοῦ Φιλοπάτορος (*Rev. d. ét. Grecques* 1897 σ. 26 ἑξ. Πρβλ. Laum *Stiftungen* I 89, II 24 ἑξ. Jardé, *Les céréales dans l'antiquité* σ. 150, ἄνω σ. 16). Παρὰ κοινῶν δ' ἀνθρώπων γινώσκουμεν τὰς ἀναθέσεις τοῦ Γοργύθου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεισθένους (ἄνω σελ. 14 ἑξ.), τοῦ Σωστράτου (ἄνω σελ. 20) καὶ τὰς τοῦ Ξενέα τοῦ υἱοῦ τοῦ Πύθωνος (ἄνω σελ. 15). Ἦσαν ὁμως πλείονες, ὡς δηλοῦται ἐξ ἄλλων μισθώσεων, οἷαι αἱ «εἰς τὸ ἐλαιοχρίστιον» (ἄνω σελ. 17), αἱ ἄλλαι τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐπὶ Χαριγένεος ἄρχοντος (ἄνω σελ. 26), αἱ περὶ ὧν ἡ ἐπιγραφή BCH 1897, 553 ἑξ. καὶ αἱ ἐν IG VII κεῖμεναι. Ὅτι δ' ἡ περὶ καταστάσεως σιτωνῶν ἐπιγραφή IG VII 1719 εἶνε παλαιότερα τῆς ἡμετέρας, ὄρα καὶ τὴν σημείωσιν εἰς στ. 65.

Ἐπειδὴ τὸ ἀξίωμα τῶν βασιλέων τότε εἶχε μεγάλην σημασίαν καὶ ἦτο μέγας ἀνεπτυγμένη ἡ πρὸς αὐτοὺς ὑστερόβουλος κολακεία, ἐκρίθη καλὸν νὰ μὴ ταχῶσιν αἱ δωρεαὶ αὐτῶν μετὰ τῶν προελθουσῶν ἐκ καθιερώσεων ἢ ἀναθέσεων κοινῶν πολιτῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχωσιν ἰδίαν διοίκησιν. Ἐντεῦθεν προέκυψαν αἱ ἴδιαι ἀρχαὶ *σιτωνῶν ἐπὶ τὸν βασιλικὸν* (ἐνν. σίτον, ἐξαγόμενον ἐκ τῆς λέξεως *σιτῶνη*), *ταμίου βασιλικὸν* (κατὰ βραχυλογίαν ἀντὶ *ἐπὶ τὸν βασ.*), ἴδιαι δὲ ἀρχαὶ *σιτωνῶν* καὶ *ταμίου ἐπὶ τὸν καθιαρωμένον* (ἐνν. σίτον) ὑπὸ οἰουδήποτε ἄλλου ἀνθρώπου. Ὅτι δ' ἡ λέξις *καθιεροῦν* ἐκυριολεκτεῖτο ἐπὶ τοιούτων ἀναθέσεων ἢ δωρεῶν, ὄρα Laum ἔ. ἄ. I 120, 125, 133 κ. ἄ. Ὁ ταμίας «ὁ ἐπὶ *τῶν* καθιαρωμένων» ἐν Τανάγρα καὶ «ὁ ἐπὶ *τῶν* ἱαρῶν» ἐν Ὀρχομενῷ εἶνε, νομίζω, γενικωτέρου χαρακτῆρος, τηροῦντες πάντα τὰ ἀναθήματα (Swoboda ἔ. ἄ. 286).

¹ Πρβλ. Rostovtzeff, *Social and economic Hist. of the Rom. empire* 1926 σελ. 138 ἑξ.

Ὁ σῖτος ὁ προερχόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων γαιῶν *in natura* ἢ ὁ ἀγοραζόμενος ἄλλοθεν διὰ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐνιαυσίας χρηματικῆς προσόδου ἐπωλεῖτο εἰς τὸν λαὸν ἀντὶ οὐχὶ μεγάλης τιμῆς ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης ἀρχῆς, τῆς **τῶν σιτοπωλῶν**, κοινῆς δι' ἀμφοτέρων τῶν προσόδων τὸν σῖτον. Ἡ διάταξις αὕτη διαφέρει τῆς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι κατὰ τοῦτο, ὅτι παρ' ἐκείναις ἡ ἀρχὴ τῶν σιτωνῶν μνημονεύεται μόνη ἐκτελοῦσα πάντα τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐνταῦθα κατανέμονται εἰς σιτώνας, ταμίας, καὶ σιτοπῶλας. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν μίσθωσιν τῶν δημοσίων γαιῶν εἶδομεν δρῶντας τοὺς **ἱεράρχας** (ἄνω σ. 20, 26), συνάγομεν, ὅτι, ἂν οὗτοι ἐμίσθουν καὶ τὰς **ἱεράς**, ὡς ἄγει τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ δεχθῶμεν, τότε ὑπῆρχε μέγας καταμερισμὸς τῶν ἔργων καὶ τῶν καθηκόντων ἐν τῇ διοικήσει τῶν γαιῶν τούτων. Δύσκολον μόνον εἶνε νὰ καθορισθῶσι τὰ καθήκοντα ἐκάστης ἀρχῆς μετ' ἀκριβείας, εἰ καὶ πολλαὶ γινώμην δύνανται νὰ ῥηθῶσι μετὰ πιθανότητος. Πάντως οἱ σιτοπῶλαι φαίνονται κοινοὶ διὰ τὸν σῖτον ἀμφοτέρων τῶν προελεύσεων, εἴτε βασιλικὸν δηλ. εἴτε ἐξ ἀναθέσεως ἄλλων ἀνθρώπων προερχόμενον.

Στ. 42. Ἴσως συμπληρωτέον Νίκων Δόρκωνος. Σῖμος Μικίναιο.

Στ. 44. **Ταμίη**. Ὡς βλέπω ἐν τῷ ἐκτύπῳ συμφωνοῦσι τὰ ἴχνη τῶν γραμμάτων πρὸς τοιαύτην συμπλήρωσιν. Ἀλλ' ἡ πιθανότης, ὅτι τοιαύτη λέξις ὑπόκειται, ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταλεγόμενων προσώπων· διότι γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ταμίαι ἦσαν τρεῖς· ἤρχον δὲ πιθανῶς ἐπὶ τετράμηνον ἕκαστος, ὡς ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Βοιωτίας.

Στ. 45 **παιδονόμῳ** . . . στ. 47 **γουννηκονόμῳ**. 48 **γουμνασίαρχῳ**. Τὰ τρία ταῦτα ἀξιώματα νομίζει ὁ Ἀριστοτέλης ἴδια εὐημερουσῶν καὶ τὴν εὐκοσμίαν θηρευσσῶν ἀριστοκρατικῶν πόλεων: Πολιτ. 1322 b 37 «ἴδιαι δὲ ταῖς σχολαστικωτέραις καὶ μᾶλλον εὐημερούσαις πόλεσιν, ἔτι δὲ φροντιστούσαις εὐκοσμίαις, γυναικονομία νομοφυλακία παιδονομία γυμνασιαρχία, πρὸς δὲ τούτοις περὶ ἀγῶνας ἐπιμέλεια γυμνικῶν καὶ Διονυσιακῶν, καὶ εἴ τινας ἑτέρας συμβαίνει τοιαύτας γίνεσθαι θεωρίας. τούτων δ' ἔναι φανερῶς εἰσιν οὐ δημοτικαὶ τῶν ἀρχῶν οἷον γυναικονομία καὶ παιδονομία. τοῖς γὰρ ἀπόροις ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὥσπερ ἀκολούθοις διὰ τὴν ἀδουλίαν». Οὐδεμία τῶν ἀνωτέρω καταλεγόμενων ἀρχῶν ἔλειπεν ἐκ Θεσπιῶν, ἂν ὁ ἐν στ. 5, 69 γενόμενος δεκτὸς ἱερομνάμων, ὃν ὁ Swoboda **Staatsalt.** 287 ἀδυνατεῖ νὰ καθορίσῃ, εἶχε τὰ καθήκοντα τῶν νομοφυλάκων. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ καθήκοντα τούτων ἦσαν στενά, ἀναφερόμενα ἴσως εἰς ἱεράς τινας μόνον παραδόσεις καὶ ἔθιμα, ὁ **τεθμοφούλαξ** ὁ μνημονευόμενος ἐν στ. 66 εἶνε προφανῶς ἀρχικῶς ἰσοδύναμος πρὸς τοὺς νομοφύλακας, εἰ καὶ εἴτα κατέληξε νὰ εἶνε ἰσοδύναμος πρὸς τοὺς νῦν συμβολαιογράφους (ᾶρα σημ. εἰς στ. 66). Περὶ ἀγῶνων γυμνικῶν καὶ μουσικῶν μαρτυρεῖ ὁ τε Πaus. 9, 31, 3 καὶ πλῆθος ἐπιγραφῶν (πρβλ. BCH 1895, 322 ἐξ.).

Στ. 54. *Ἐνδέκαρχοι*. Τὸ ἀξίωμα φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως στρατιωτικόν· ἂν δὲ τοῦτο ἀληθεύῃ, τότε οἱ πέντε ὀνομαζόμενοι οὕτω ἄνδρες, ἀπετέλουν μετὰ τῶν ἀνδρῶν, οὓς διώκουν, σύνολον ἀνδρῶν 55, ὑποτιθεμένου ὅτι ἕκαστος ἦτο ὁ ἐνδέκατος τῆς διοικουμένης ομάδος ἐκάστης, ἢ σύνολον ἐξήκοντα ἀνδρῶν, ἂν ἕκαστος ἦτο ὁ δωδέκατος τῆς ομάδος, ἣν διώκει. Κατὰ 12 δ' ἀναγράφονται οἱ νεκροὶ τοῦ Θεσπικοῦ πολυανδρίου ἐπὶ ἐπτὰ στηλῶν (*Πρακ. τ. Ἀρχ. Ἑταιρ.* 1883, 71. *Ἀρχ. Ἐφ.* 1920, 19 A), ὁ δὲ Σταματάκης φαντάζεται τὴν διαίρεσιν στρατιωτικὴν ὅπου οἱ νεκροὶ εἶνε ὀλιγώτεροι, σημαίνει τοῦτο, ὅτι δὲν «κατεκόπησαν ἀμυνόμενοι ἐν χερσίν» ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς στρατιωτικῆς μονάδος (Θουκ. 4, 96, 3). Ἄλλ' οἱ ἐνδέκαρχοι πάντες ὁμοῦ εἶχον καὶ γραμματέα (στ. 52), ὅστις εἰς στρατιωτικὰς μονάδας εἶνε νοητός, νομίζω, ὡς βοηθὸς τοῦ σιτιστοῦ. Ἄπορον δ' εἶνε τότε, πῶς λείπει εἰς τὰ ἀνωτέρω καταλεγόμενα στρατιωτικὰ σώματα (ἄγημα, ἱλαρχοί, λοχαγοὶ κλ.), καθ' ὅλου δὲ μάλιστα εἰς λογιστικὰς συναρχίας, οἷα εἶνε ἡ τῶν ταμιῶν. Διὰ τοῦτο ὑποπεύω, ὅτι, ἀφ' οὗ περὶ ἐνδεκάρχων γίνεται λόγος μετὰ τοὺς παιδονόμους, γυναικονόμους καὶ γυμνασιάρχους, ἴσως πρόκειται ἡμῖν ἀρχή τις ἔχουσα σχέσιν πρὸς τοὺς χοροὺς τῶν παίδων, κόρων καὶ κορῶν, καθ' ἃ λέγει ὁ Πλάτων, ἐν τοῖς Νόμοις 771 B ἐξ.: «... διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ ξύμφυτον ἱεροῦν αὐτὰς (τὰς δώδεκα μοῖρας), ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνεῖμαντό τε καὶ εὐτυχέστερον ἐθείωσαν τὴν διανομήν, ἡμεῖς δὲ οὖν νῦν φαμεν ὀρθότατα προηρῆσθαι τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμόν, ὃς πάσας τὰς διανομὰς ἔχει μέχρι τῶν δώδεκα ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος πλὴν ἐνδεκάδος· αὕτη δ' ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ θάτερα γὰρ ὑγιῆς γίγνεται δυοῖν ἐστίαιν ἀπονεμηθείσαιν. Ὡς δ' ἐστὶ ταῦτα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν οὐ πολλὸς ἐπιδείξειε μῦθος. Πιστεύσαντες δὴ τὰ νῦν τῇ παρούσῃ φήμῃ καὶ λόγῳ νεύωμεν τε ταύτην καὶ ἐκάστη μοῖρα θεὸν ἢ θεῶν παῖδα ἐπιφημίσαντες, βωμούς τε καὶ τὰ τούτοις προσήκοντα ἀποδόντες, θυσιῶν πέρι ξυνόδους ἐπ' αὐτοῖς ποιῶμεθα δύο τοῦ μηνός, δώδεκα μὲν τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα δὲ αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως διαμερισμῷ, θεῶν μὲν δὴ πρῶτον χάριτος ἕνεκα καὶ τῶν περὶ θεοῦς, δεύτερον δὲ ἡμῶν αὐτῶν οἰκειότητός τε πέρι καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων, ὡς φαῖμεν ἂν, καὶ ὁμιλίας ἕνεκα πάσης. Πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ ξύμμιξιν ἀναγκαίως ἔχει τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν, παρ' ὧν τέ τις ἄγεται καὶ ἃ καὶ οἷς ἐκδίδωσι, περὶ παντὸς ποιούμενον ὅτι μάλιστα τὸ μὴ σφάλλεσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς τοιοῦτοις κατὰ τὸ δυνατόν. Τῆς οὖν τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρὴ καὶ τὰς παιδίδας ποιεῖσθαι χορεύοντάς τε καὶ χορευούσας κόρους καὶ κόρας καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντας τε καὶ θεωρουμένους (772) μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνὰς μέχρι περ αἰδοῦς σώφρονος ἐκάστων. Τούτων δ' ἐπιμελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς τοὺς τῶν χορῶν

ἄρχοντας γίγνεσθαι καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομοφυλάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλείπωμεν. τάττοντας. Ἀναγκαῖον δέ, ὅπερ εἵπομεν, περὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅσα σμικρὰ καὶ πολλά, νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ' ἐμπείρους ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν ἀπὸ τῆς χρείας μανθάνοντας τάττεσθαι καὶ ἐπανορθομένους κινεῖν κατ' ἐνιαυτόν, ἕως ἂν ὁρος ἱκανὸς δόξῃ τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγενέσθαι. Χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἱκανὸς γίγνοιτ' ἂν τῆς ἐμπειρίας δεκαέτηρος *θυσιῶν τε καὶ χορειῶν*, ἐπὶ πάντα καὶ ἕκαστα ταχθεῖς...» Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα λέγει ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν δωδεκάδων ὡς περὶ διαιρέσεως κειμένης ἤδη παρὰ τισι τῶν Ἑλλήνων (πρβλ. Ἡροδ. I, 142 ἐξ.), ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἐν Θεσπιαῖς ὁ θεσμὸς ἦτο παλαιός. Δώδεκα δὲ ἦσαν οἱ χορευταὶ τῶν παλαιῶν χορῶν, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποκλείῃ καὶ ἰσομερῇ ἐν τῷ στρατῷ διαίρεσιν τῶν ἐφήβων ἔπειτα, ὡς συνέβαινεν ἐν Σπάρτῃ περὶ τὰ συσσίτια¹. Ἴσως μάλιστα καὶ οἱ ἀγῶναρχοι τῷ Ἔρωτι (στ. 51), οἱ παρεμβαλλόμενοι μεταξὺ τοῦτο μὲν τῶν παιδονόμων, τῶν γυναικονόμων, τῶν γυμνασάρχων, τοῦτο δὲ τῶν ἐνδεκάρχων δηλοῦσιν ἀνάλογον ἀρχὴν ἐπιβλέπουσαν τοὺς χορικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτάς καὶ τὰς θυσίας τῶν γυναικῶν (=χορῶν;) καὶ τῶν νέων (πρβλ. BCH 1895 321₃), ὅπως διάφορον πρὸς τὸν ἕνα καὶ ἀπλῶς ἀγῶναρχον καλούμενον τοῦ στ. 3, ὃν ἡρμηνεύσαμεν ὡς ἀγορανόμον. Ἀλλ' ἂν ἀπεδεικνύετο, ὅτι κατ' ἀμφοτέρας τὰς μνείας τῶν ἀγωνάρχων πρόκειται περὶ ἀρχῆς οἰκείας ὄντως πρὸς ἀγῶνας πανηγύρεων (παρεστατεῖτο δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ τε ἄρχων ὑπὸ 10 καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ 4 ἐπιμελητῶν ἐν πομπαῖς), θὰ ἤθελον νὰ ὑπομνήσω, ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ αἱ ἀγοραὶ ἐλέγοντο *λιμένες* (πρβλ. τὴν περίφημον ἐπιγραφὴν τῆς Λαρίσης Dittenberger *Sylloge*³ 543 στ. 42 σημ. 36, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ Ἡσυχ.: «λιμὴν ἀγορά» καὶ ἐνδιατριβή. Πάφιοι». καὶ *Πρακτ. τ. Ἀρχ. Ἐτ.* 1919, 45 ἐξ.) καὶ δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ συνέβαινεν ὁμοίον τι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ που, ὅτε οἱ λιμέναρχοι θὰ ἐδήλουν ἀγορανόμους. Ὁ δὲ μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν θὰ ἦτο προσφορώτερος πρὸς τοιοῦτον ἀξίωμα (ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ ἦσαν 10 ἐπὶ Ἀριστοτέλους) ἢ πρὸς τὸ τοῦ ἀληθοῦς λιμενάρχου ἐν ταῖς ἀθαλασσώτοις Θεσπιαῖς. Ἀλλ' ἀναφέρομεν ὁμῶς καὶ τοῦτο· ὅτι καὶ ἐν Θεσπιαῖς μνημονεύεται ἀγορανόμος (IG VII 2, 519) καὶ ἐκ Κρεύσιος μανθάνομεν περὶ τινος *λιμεναρχήσαντος* ἐν ῥωμ. αὐτοκρατορικοῖς χρόνοις (IG VII 1826).

Ὅπως δὴποτε ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ὡς καὶ ἐν τισιν ἄλλοις, θέτομεν μᾶλλον ἢ λύομεν τὸ πρόβλημα κατὰ τὴν πρώτην ταύτην προσπάθειαν.

Στ. 48. *Γουμνασίαρχυ πρισγοντέρυς* καὶ στ. 50 (*γουμνασίαρχυ*) *νεωτέρυς*. Ὁ Πλούτ. ἡθ. 755 A καὶ 756 A γινώσκει δύο γυμνασιάρχους ἐν Θεσπιαῖς,

¹ Πρβλ. καὶ Bekker *Anecd.* X 235: «Δεκαδάρχαν· οἱ περὶ δέκα δύο ἡγεμόνες, οὓς καὶ δωδεκαδάρχους ἔλεγον· ἦσαν γὰρ σὺν τῷ δωδεκάρχῳ δώδεκα». Προφανῶς ἐν ἀρχῇ γραπτέον δωδεκάρχει.

ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἔχομεν δύο (ἢ τρεῖς;) τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τρεῖς τοῖς νεωτέροις (πρβλ. καὶ IG VII 1825, 1855, 1885).

Στ. 50. Ἐν τέλει τοῦ στίχου ἴσως δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τις *Μόλωνος Κράτων*. Δυσανάγνωστος ὁ τόπος.

Στ. 52. Τὸ ὑπόλοιπον χρῶμα τῶν γραμμάτων βοηθεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ στίχου.

Στ. 58. *Ὁδαγύ*. Εἶνε δύσκολον νὰ δεχθῶμεν τούτους ἴσους πρὸς τοὺς *ὁδοποιούς* τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς *ἀμφοδόρχας* τῆς Περγάμου, εἰ καὶ γινώσκομεν ἐν Θεσπιαῖς μίαν τοῦλάχιστον λιθόστρωτον ὁδόν, ἣτις ἀνεχώρει ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἔβαινε μεταξὺ ἐπισήμων τάφων, ἐν οἷς καὶ τὸ πολυάνδριον τῶν ἐν Δηλίῳ πεσόντων τῷ 424 π. Χ. (Σταματάκης, *Πρακτ. τ. Ἀρχ. Ἐτ.* 1883, 72. Κεραμοπούλλος αὐτ. 1911 153, 159. *Αρχ. Ἐφ.* 1920, 1 ἐξ. 18 Β, 24 Β ἐξ.). Ἀλλ' ἡ ὁδὸς ἐκεῖνη εἶνε νεωτέρων χρόνων, ἅφ' οὗ χρησιμοποιεῖ ἐν τῷ λιθοστρώτῳ καὶ ἐπιτυμβίους λίθους ῥωμαϊκῶν χρόνων (Σταματάκης), συγκολλᾷ δ' αὐτοὺς δι' ἀσβέστου πρὸς τὰς ὑποκειμένας ποταμίας κροκάλας, ὥς ἵδον ἐγώ. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως νὰ εἶχον οἱ Θεσπιεῖς ἀρχὴν τινα ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἐν παλαιότεροις χρόνοις, ἀλλ' ἡ γλωσσικὴ ἐρμηνεία τῆς λέξεως *ὁδηγός* δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τοιοῦτον ἔργον. Ἐπειδὴ δ' οἱ *ὁδηγοὶ* μνημονεύονται μετὰ τὰς ἀρχὰς τὰς οἰκείας πρὸς τὸν βίον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν καὶ τὰς λατρευτικὰς αὐτῶν κοινωνίας — ἂν ἡ ἐρμηνεία τῶν ἐνδεκάρχων ἐπιδοκιμάζηται — ἴσως οἱ *ὁδηγοὶ* ἦσαν ἀρχὴ ἀσχολουμένη περὶ τὴν τέλεσιν τῆς λατρείας καὶ δὴ καὶ τῶν ἀγώνων πρὸς τιμὴν τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἑρωτος κατὰ τὸν Ἑλικῶνα (Πλουτ. ἡθ. 748 F ἐξ. Πaus. 931, 3 BCH 1895, 322, 367 ἐξ.). Ἐπειδὴ δ' ὁ τόπος οὗτος κεῖται μακρὰν τῶν Θεσπιῶν, φαντάζομαι, ὅτι ἀρχὴ τις, ἐπιμελομένη τῆς πορείας τῶν κόρων καὶ τῶν κορῶν μέχρις ἐκεῖ, θὰ ἦτο ἀναγκαία. Ἡ πορεία αὕτη θὰ ἦτο πομπικὴ καὶ αἱ πομπαὶ εἶχον ἐν Ἀθήναις τοῦλάχιστον εἰδικοὺς ἄρχοντας. Τοιαύτην δ' ἔννοιαν μέχρι κρείττονος ἀποδίδω εἰς τοὺς *ὁδηγούς*. Ὁ Henwerden *Lexicon supplet.* ἐν λ. φέρει τὴν λέξιν εἰς σχέσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἐπίκλησιν τῆς Παναγίας ὡς Ὁδηγητρίας καὶ παραπέμπει καὶ εἰς τὰ *Γεωπον.* XVIII, 17, 8 (=κτίλος).

Στ. 61. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἀναγραφὴ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐπὶ ἄρχοντος Ἐπιγένεος. Ὁ Ἐπιγένης εἶνε ἄγνωστος μέχρι τοῦδε ἄρχων. Τὸ *ἐσώμοσαν*, ἂν προέρχεται ἐκ τοῦ *ἐξώμοσαν*, πρέπει νὰ ἔχῃ σημασίαν ἐν Βοιωτίᾳ διάφορον ἢ ἐν Ἀττικῇ, ἔνθα σημαίνει ἀρνοῦμαι τι ἐνόρκως (Meier-Schömaun-Lipsius *Das att. Recht u. Rechtsverf.* 407, 878).

Στ. 62. Ὁ εἰς τῶν τριῶν πολεμάρχων ἦτο ἴσως υἱὸς Εὐορμίδου τινὸς ἄρξαντος πιθανῶς ἀρχομένου τοῦ 6' αἰῶνος π. Χ. ἐν Θεσπιαῖς (IG VII 1726).

Στ. 65. Οἱ *σύνεδροι* τρεῖς μόνον ὄντες δὲν δύναται ἐνταῦθα νὰ δηλώσῃ τὴν

βουλὴν τῆς πόλεως, τὸ *συνέδριον*, καθ' ἃ ἐδίδαξεν ὁ Holleaux *Rev. d. ét. gr.* 1897, 157 ἐξ. Swoboda *Staatsalt.* 283, ἀλλ' ἢ εἶνε ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως εἰς γενικώτερόν τι συνέδριον τοῦ *Κοινοῦ* ἢ ἐπιτροπεία τις διευθύνουσα τὰς ἐργασίας τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς πόλεως ἀνάλογος πρὸς τοὺς *προέδρους* τῶν Ἀθηνῶν. Κλίνομεν πρὸς τὴν πρώτην γνώμην, ἔχοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Παππαδάκι γεγραμμένα *Ἀρχ. Δελτ.* 1923, 248 ἐξ., εἰ καὶ οὗτος δέχεται τὸ *συνέδριον* ἐκ *ναποιῶν* πάντοτε, οὐχὶ δ' ἐκ *συνέδρων* γενικωτέρων ἀποτελούμενον. Ἄν δὲ ταῦτα οὕτως ἔχωσι, τότε τὸ ψήφισμα «*τῶν συνέδρων*» (IG VII) 1719), δι' οὗ καθορίζεται ἡ κατάστασις σιτωνῶν, εἶνε τοῦ Κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν καὶ ἀφορᾷ πάσας τὰς βοιωτικὰς πόλεις, προνοοῦν περὶ γενικῆς σπανοσιτίας ἢ καταστάσεως προελθούσης ποτὲ ἐκ τοιαύτης σπανοσιτίας. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο δεῖται μακροτέρου λόγου. Ὅτι δὲ καὶ τῶν πόλεων αἱ βουλαι ἐλέγοντο συνέδρια (σύνεδροι) ἐπὶ Ρωμαίων, ὄρα π. χ. IG VII 4132.

Στ. 66. *Τεθμοφούλαξ*. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Νικαρέτας IG VII 1172 V(H) 177 ἀναφέρεται «γραμματεὺς *τῶν* τεθμοφουλᾶκων», ἐν ᾧ ἐνταῦθα εἰς καὶ μόνος εἶνε ὁ ἄρχων οὗτος ἄνευ γραμματέως (πρβλ. καὶ IG VII 3172).

Στ. 67. Ὁ *ἀφεδριατεύων* ἔχει ἐνταῦθα καὶ γραμματιστάν, ἐν ᾧ ἐν τῇ προηγούμενῃ ἀρχαιεσίᾳ (στ. 2 - 3) ἐλλείπει οὗτος.

Στ. 68. Ἄν μετὰ τὸν *ἀγώναρχον*, οὗ τὸ ὄνομα ἤρχετο, φαίνεται, διὰ τοῦ γράμματος Π ἔπεται γραμματιστὰς αὐτοῦ ἢ ἄλλης τινὸς ἀρχῆς τίτλος, ὃν ὑπεδύθη ὁ Ἀντικράτης Ἀθανάσιος, δὲν δύναμαι νὰ διῶδω.

Ὁ *ἄρχων* Ἐπιγένης (στ. 61) εἶνε βεβαίως εἰς τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιεσίαν ταύτην κατασταθέντων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιγραφὴ κατωτέρω ἔχει τοὺς *πολεμάρχους*, τὸν *ἵππαρχον* (στ. 62) μετὰ τινος γραμματιστοῦ ἴσως (οἷον εἶχον καὶ οἱ πολέμαρχοι), τοὺς *συνέδρους* (στ. 65) καὶ τὸν *τεθμοφούλακα* (στ. 66), εἰσέρχεται δὲ εἴτα εἰς τὴν σειρὰν τὴν ὀνομάζουσαν τὸν *ἀφεδριατεύοντα* (στ. 67), τὸν *ἀγώναρχον* (στ. 68) καὶ τὸν *ἱερομνάμονα* (στ. 69), ἀφ' ὧν ἄρχεται τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λίθου, συνάγομεν, ὅτι ἐκ τῆς προηγούμενης ταύτης ἀρχαιεσίας ἀπώλετο τὸ μέρος τὸ περιλαμβάνον τὸν ἄρχοντα, τοὺς πολέμαρχους, τὸν ἵππαρχον, τοὺς συνέδρους καὶ τὸν θεσμοφύλακα, ὥστε, ἂν δὲν εἶχομεν ἐν τῷ μεταξὺ χάσματα ἐκ φθορᾶς τοῦ λίθου, θὰ ἐγινώσκομεν ἓν τι ἀκριβεῖα τὸ πλῆθος καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, αἵτινες εἶνε πολλαὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπιγραφῶν συναχθεῖσαν γνώμην τοῦ Wilamowitz *Staat und Gesellschaft der Griechen* 133, ὅτι αἱ ὀλιγαρχίαι τῶν βοιωτικῶν πόλεων τῶν ἀποτελουσῶν τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν ἤρχοντο εἰς ὀλίγους ἄρχοντας.

Ἐκ τοῦ σωθέντος μέρους τῆς ἐπιγραφῆς συνάγονται αἱ ἐξῆς ἀρχαί: 1) εἰς ἄρχων, 2) τρεῖς πολέμαρχοι, 3) εἰς ἵππαρχος, 4) τρεῖς σύνεδροι, 5) εἰς θεσμοφύλαξ,

6) εἰς ἀφεδριατεύων, 7) εἰς ἀγώνναρχος, 8) εἰς ἡ δύο ἄλλης τινὸς ἀρχῆς ἐν στ. 4, 9) εἰς ἱερομνήμων, 10) δύο πιθανῶς μέλη ἄλλης τινὸς ἀρχῆς ἐν στ. 6 (ναοποιᾶς;), 11) εἰς ἀθλοθέτης τῶν Μουσῶν, 12) εἰς τοῦ Ἑρωτος, 13) ἴσως ἐννέα λιμέναρχοι, 14) εἰς ἀγωνοθέτης τῶν Μουσῶν, 15) δύο κατόπτει, 16) τέσσαρες ἵλαρχοι, 17) εἰς ταραντίναρχος, 18) εἰς λοχαγὸς τοῦ ἀγῆματος, 19) εἰς ἡγεμὼν τῶν πελτοφόρων, 20) εἰς ἐφήβαρχος, 21) δύο ἡγεμόνες τῶν ἐπιλέκτων, 22) εἰς τῶν φαρετριτῶν, 23) εἰς τῶν σφενδονητῶν, 24) δύο ἀρχικύνηγοι, 25) εἰς λοχαγὸς αὐτῶν, 26) εἰς λοχαγὸς τῶν ὀπλιτῶν, 27) εἰς τῶν πρεσβυτέρων, 28) εἰς σιτώνης ἐπὶ τὸν βασιλικὸν σῆτον, 29) εἰς ταμίας τοῦ αὐτοῦ σίτου, 30) εἰς σιτώνης ἐπὶ τὸν καθιερωμένον σῆτον, 31) εἰς ταμίας αὐτοῦ, 32) τρεῖς τοῦλάχιστον σιτοπῶλαι, 33) μία ἢ δύο ἀρχαὶ ἐν στ. 37-39 ἐκ τεσσάρων τοῦλάχιστον προσώπων ἐν ὄλῳ, 34) ἄλλη τις ἴσως ἀρχὴ ἐν στ. 40-41 ἐκ πέντε τοῦλάχιστον προσώπων· δυνατόν εἶνε νὰ ἦσαν καὶ δύο ἀρχαὶ ἐνταῦθα, 35) τρεῖς ταμίαι, 36) παιδονόμοι δύο τοῦλάχιστον κατὰ τὸν πληθυντικὸν τύπον τοῦ τίτλου, 37) ὁμοίως δύο γυναικονόμοι, 38) δύο γυμνασίαρχοι τῶν πρεσβυτέρων, 39) τρεῖς τῶν νεωτέρων, 40) τρεῖς ἀγώνναρχοι τοῦ Ἑρωτος, 41) πέντε ἐνδέκαρχοι, 42) τρεῖς ὁδογοί.

Πάντες οὗτοι σύνολοι εἶνε περίπου 86 προὔχοντες ἄνδρες, ἄρχοντες. Ὀνόματα ἐλλειπουσῶν τινων ἀρχῶν γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν, οἷον τὸ τοῦ **πυρφόρου**, τὸ τοῦ **καρυκεύοντος**, τὸ τῶν **ιαραρχῶν**, τὸ τῶν **ιαρέων** (BCH 1895 335 ἐξ. 375 κλ. καὶ BCH 1926, 401).

Εἰς τούτους πρέπει νὰ προσθέσωμεν τοὺς **γραμματιστὰς** διαφόρων ἀρχῶν: 1) τῶν πολεμάρχων, 2) τοῦ ἀφεδριαστεύοντος (ἐλλείπει εἰς τὴν πρώτην ἀρχεραισίαν), 3) ἓνα ἴσως ἐν στ. 7, 4) ἓνα ἐν στ. 16, 5) ἓνα ἐν στ. 40, 6) ἓνα ἐν στ. 43, 7) ἓνα τῶν ἀγωνάρχων τοῦ Ἑρωτος στ. 53, 8) ἓνα τῶν ἐνδεκάρχων, 9) ἓνα τῶν ὁδογῶν.

Σύμπαντες λοιπὸν οἱ ἄρχοντες εἶνε περίπου 95. Μία δὲ ἑκατοντὰς ἀρχόντων μιᾶς πόλεως δεσποζούσης καὶ ἐπὶ 10 τὸ πολὺ κωμῶν εἶνε ὄχι ἐνδεὴς ἀλλὰ πολυτελὴς καὶ πλουσία εἰς δημόσια ὄργανα.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε βαιῶς νεωτέρα τῆς IG 1719, ἐνθα λέγεται: «κὴ ἐν τὸν λυπὸν χρόνον ἡρῖσθη καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐν τῆς ἀρχηρεσίας σιτώνας.... τὼς δὲ ἡρεθέντας τὰν διφύκισιν ποῖσθη καθὼς ἐν τῷ δόγματι γέγραπτη· εἰ δὲ μή...» Εἴπομεν δ' ἀνωτέρω εἰς στ. 65 σελ. 37, ὅτι αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ 1719 φαίνεται οὕσα δόγμα τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν. Εἶνε ὁμως ἀόριστος ἡ χρονολογία αὐτῆς. Ἄν ὀρίσωμεν τὴν χρονολογίαν τῆς δημοσιευομένης νῦν ἐπιγραφῆς, τότε κερδαίνομεν ἓνα *terminum ante quem* διὰ τὴν 1719:

Ἐκ τῶν ὀνομάτων, ὧν μνημονεύει ἡ νῦν δημοσιευομένη ἐπιγραφὴ, εἶνέ τινα γνωστὰ ἤδη.

Ὁ **Τορτέας Φαείνω** (στ. 58 πρβλ. στ. 17, 76), ἀνὴρ Θεσπιεύς, προτείνει τὸ ψήφισμα IG VII 1727 ἐπὶ ἄρχοντος ἐν Θεσπιαῖς **Ἐπιμαχάνου**¹, ἵσως δ' εἶνε υἱὸς τοῦ ἄρχοντος **Φαείνου**, ἐφ' οὗ ἐγένοντο τὰ ψηφίσματα 1725 καὶ 1745. Τάσσονται δ' αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ γ' αἰῶνος π. X. Ἄλλ' ὁ Τορτέας Φαείνου ὑπῆρξε καὶ ἀρχιθέωρος θεσπικῆς θεωρίας ἐκ τριῶν ἀνδρῶν εἰς Δελφοὺς ἐπὶ **Ξένωνος** ἄρχοντος ἐν Δελφοῖς (Dittenberger *Sylloge*³ 585, 105 ἐξ.), ὃν ὁ Ρομτὼν τάσσει εἰς τὸ ἔτος 214 π. X. (*Klio* XIV 305 καὶ XV, 44). Ὡστε ἡ γενικὴ χρονολογία τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὸ β' ἡμισυ τοῦ γ' αἰῶνος π. X. εὐσταθεῖ, ὡθουμένη πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τούτου. Τότε δὲ ἔζη καὶ ὁ **Θείραρχος Κάναο**, ὅστις ἐν IG VII 1740 μισθοῖ 4 κτήματα, εἶνε πολέμαρχος ἐπὶ ἄρχοντος Φαείνου (1745, 1725), νεοσύλλεκτος δὲ στρατιώτης ἐπὶ Ξενοκρίτου ἄρχοντος (1749) μετὰ τοῦ **Νικομάχου Μελά[νθου]** τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς στ. 17².

Ἄλλ' εἶνε παράδοξον, ὅτι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν IG, 2466, ἣν ἀντέγραψεν ὁ ἔξ Ἀγκῶνος Κυριακὸς ἐν Θήβαις καὶ ἥτις κατ' ἀκολουθίαν φέρεται ὡς θηβαϊκὴ ἐπιγραφὴ, εὑρηγται ὀνόματα ἀνδρῶν Θεσπιέων ἀπαντῶντα καὶ ἐν ἄλλαις θεσπικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τῇ νῦν δημοσιευομένῃ. Τοιαῦτα εἶνε ὁ **Φαράδας Εὐχόρω** (γρ. Εὐχόρω στ. 7, 47, πρβλ. BCH 1897, 569 τὸν υἱὸν Ε.Φ.), ὁ **Ἀγάθων Τελενίκω** (στ. 7 πρβλ. 49). Ἴσως δὲ καὶ ὁ Θεογίτων Ἰαρίδαο εἶνε διορθωτέος εἰς **Σωσιγίτων Ἰαρίδαο**, ἵνα ἡ πατὴρ ἢ υἱὸς τοῦ **Ἰαρίδαο Σωσιγίτονος** (στ. 66), ὡς νομίζω, εἶνε διορθωτέος ὁ Θάλλεος εἰς **Θάλλος** (στ. 15). Εἶνε δ' ἀπλῶς πιθανὸν καὶ ὁ ἄρχων **Καλλικράτης** νὰ ἦ ὁ αὐτὸς τῷ Καλλικράτει τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς (στ. 55).

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιγραφὴ 2466, ἣν ἀντέγραψεν ὁ Κυριακὸς ἐν Θήβαις, εἶνε Θεσπικὴ κομισθεῖσα εἰς Θήβας κατὰ τὸν μεσαῖωνα ὡς καὶ ἡ IG VII 2519, ἥτις εἶνε ἐντετειχισμένη εἰς τὸν Φραγκικὸν πύργον τὸν σφῶζόμενον καὶ περιληφθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Μουσείου τῶν Θηβῶν (πρβλ. καὶ BCH 1895, 327). Καθ' ὅμοιον τρόπον εἶχε κομισθῇ ἐκ Τανάγρας καὶ χρησιμοποιηθῇ ἐν μεσαιωνικοῖς χρόνοις δι' οἰκοδομικὰς ἀνάγκας ἐν Θήβαις μεταποιηθεῖσα εἰς βυζαντινὸν κιονόκρανον ἢ δημοσιευθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐπιγραφὴ ἐν **Λαογραφίᾳ** τόμ. Ζ' 329 ἐξ. Ὅρα καὶ ἄνω σελ. 16 σημ. περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. εὐρετ. 516 ἐπιγραφῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶνε πιθανόν, ὅτι καὶ ὁ **Εὐδορίδας** ὁ πατὴρ τοῦ

¹ Πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀναγινώσκουσιν «ἐπὶ **Μαχάνω** ἄρχοντος» ἀντὶ «Ἐπιμαχάνω ἄρχοντος», ἐν ᾧ οὐδὲν ψήφισμα βωιωτικὸν ποιεῖται ἐν τοιούτῳ τόπῳ χρῆσιν τῆς ἐπὶ μετὰ γενικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος, ἀλλὰ μόνου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν γενικῇ, ἄνευ τῆς ἐπὶ.

² Ἄλλος εἶνε ὁ Κάνας Μαντίου καὶ ὁ (υἱὸς αὐτοῦ πιθανῶς) Πῖσις Κάνα (BCH 1897, 569¹ 1895, 336. πρβλ. Κεραμοπούλου Θηβαϊκά 271, BCH 1900, 170 ἐξ.). Γνωστὸς δ' εἶνε καὶ ὁ (στ. 36) **Νικοφάνειος Ἀγαθοκλείης** (BCH 1895, 338).

Δαμοφάοντος τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς (στ. 62), πολέμαρχος ὢν καὶ εἰς ἐπιφανῇ οἰκογένειαν ἀνήκων, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν θεσπικὸν ἄρχοντα Εὐορμίδαν (VII 1726) καὶ ὁ ταμίας **Φουσκίων Φουσκίωνος** (στ. 45) ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν θεσπικὸν ἄρχοντα Φουσκίωνα (VII 1748).

Συγγένειαν δὲ ἴσως ἔχουσι καὶ ὁ **Φάεινος Τελέας** (στ. 17) καὶ ὁ **Τελένικος Φιλοξένω** (στ. 65) πρὸς τὸν **Ἀγάθωνα Τελενίκω** (στ. 6 πρβλ. *Ἀρχ. Δελτ.* 1923, 218 στ. 47 Τελέσαρχος Φαείνιος). Ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ πολλὰ ἐν γένει ὀνόματα συνήθη μὲν ἐν Θεσπιαῖς, ἄγνωστα δ' ἐκ Θηβῶν. Περὶ τοῦ (στίχ. 65) Ἀμφίωνος ὄρα BCH 1905 321. Φαράδας εὕρηται καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἕτερος δὲ Φαράδας καὶ Ἰσμηνίας Θηβαγένους περὶ τὸ 50 π. Χ. εἶνε ἴσως ἀπόγονοι τοῦ ἐν τῇ ἄνω ἐπιγραφῇ στ. 46 **Θειβαγγέλου Ἰσμενίου**, ὅστις θὰ ἦτο κατιῶν συγγενῆς τοῦ Φαράδα Εὐχώρου (Πρβλ. BCH, 1890, 181 ἀριθ. 19, στ. 12 καὶ 1895, 351).

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει πιθανῶς εἰς τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν τοῦ γ' αἰῶνος π. Χ.

Ἀξιοσημεῖωτον εἶνε, ὅτι ὀνόματα, οἷα τῶν ἀρχόντων ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς ἢ ἄλλων ὡσαύτως ἀρχόντων δὲν ἀπαντῶσιν μεταξὺ τῶν μισθωτῶν τῶν δημοσίων ἢ ἱερῶν γαιῶν· τοῦτο δὲ δηλοῖ, ὅτι ἄλλος κύκλος ἀνθρώπων ἀπετέλει τὴν γεωργικὴν τάξιν, καὶ ὅτι οἱ προὔχοντες οἴκοι διετεροῦντο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείωνται καὶ μεταπτώσεις οἴκων ἀπὸ τῆς μιᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ἄλλην. Τοῦτο δηλοῦσιν ἴσως οἱ πολλοὶ Θηβάγγελοι, Φαράδαι, Κάναι (BCH 1895, 334 ἐξ. 351 ἐξ.). Τοῦτο ἀπέδειξε ὁ Jamot περὶ ἄλλων τε καὶ τοῦ Φίλωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρύνου (BCH 1895, 333 ἐξ. 375 ἐξ.), ὅστις ὑπῆρξε καὶ τῶν Θεσπιῶν ἀρχων (*Rev. d. ét. gr.* 1897, 29 στ. 27) καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν ἐν τῷ 3 αἰῶνι π. Χ. (IG VII 247, 255, 273, 278, 2813, 2815. Ἡ δ. Barratt *J. of Hell. St.* 1932 σελ. 84-5, 114, 115 τάσσει αὐτὸν εἰς τὸ ἔτος 225 περίπου).

Τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν ἀρχόντων ὡς καὶ τῶν μισθωτῶν, οἵτινες ἐμφανίζονται εἰς τὰς μισθώσεις τῶν ἱερῶν γαιῶν καὶ ὑποτίθενται ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀκτημόνων ἢ μικρὰν ἔγγειον κτῆσιν ἐχόντων πολιτῶν, ὡς καὶ τὸ εἰκαζόμενον πλῆθος τῶν ἄλλων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν μέσην τάξιν, δεικνύει πολυανθρωπίαν ἐν ταῖς «πολυτόκοις» Θεσπιαῖς καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς στατιστικούς ὑπολογισμοὺς παραλλήλους πρὸς τοὺς γενομένους ἤδη διὰ τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΣ ΠΙΝΑΞ 1

		ΩΣΕΓΙ ΤΑΠΕΡΙΣ/ ΔΙΑΥΤΟΝΚΗΤΩΣ ΔΕΝΔΡΕΩΝΤΩΝΕΛ ΤΟΠΕΡΑΡΧΗ ΗΔΕΤΙΚΑΤΕ ΙΟΓΑΕΡΓΟΣ <small>κενόν</small> ΕΝΤΗΓΗΕΠΙΤΟΜΑΣ <small>κενόν</small> ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΙΤΟΝΔΕ ΕΣΓΡΑΦΕΙΣΟΝΘΗ ΝΟΙΟΔΕΤΑΝΑΥΛΑΝ
5		
10		
	ΔΑΝΙΩΙΑΣΓΑΣΤ/ ΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΡΙΧΑΡΟΓΙΝΩΤΟΝΕΙ ΟΝΕΚΑΣ ΛΩΒΔΕΓΓΥΟΣΣΩΚΛΕΙΣΟΝΑΣΙ . . ΔΑΟ-ΑΛΛΗ ΡΕΙΣΙΝΕΝΦΙΚΑΤΙΦΕΤΕΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣ . ΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑ ΕΚΑΣΤ . . ΤΑΝΠΑΡΜΝΑΣΙΣΤΡΟΤΩΝΙΚΩ . ΦΙΛΩΝΟΣΗΓΕ ΓΥΟΣΑΛΕΞΑΡΧΟΣΦΑΣΤΕΑΟ ΤΑΝΠΑΡΑΡΙΣΤΟΓΙΤΙΔΟΣΚΑΛΙΩΝΝΙΚΑΝΔΡΩΦΕΤΕΑ . . ΚΑΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚ/ ; ΕΒΣΤΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΩΝΦΙΛΟΚΛΕΙΟΣ ΑΛΗΜΙΣΘΩΣΙΕΣΚΑΤΤΑΝΑΥΤΑΝΠΡΟΡ . ΕΙΣΙΝΕΝΕΞΦΕΤΕΑ ΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣ ΟΕΡΙΧΑΡΟΓΙΝΩΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕ . ΑΣΤΟΝ-ΤΑΝΠΑΡ/ ΣΙΑΘΠΑΝΤΑΚΛΙΔΑΣΑΚΕΣ ΤΙΜΩΓΕΒΒ-Το . ΓΓΟΥΟΣΑΓΕΙΣΙΑΣ . ΜΟΛΩΙΧΩ-ΦΙΛΕΑΣ/ . ΑΝΙΑΟΓΕΒΒ-ΤοΕΓΓΥΟΣ ΑΜΙΝΟΚΛΕΙΣΑΜΙΝΟΚΛΕΙΟΣΜΙΚΙΩΝΟΜΟ . ΩΙΧΩΓΕΒΒ-ΤοΕΓΓΥΟΣ . . . ΣΙΜΟΣΠΡΑΞΙΩΝΟΣ- ΦΙΛΟΔΑΜΟΣΜΝΑΣΩΝΟΣΒ-ΤοΕΓΓΥΟΣ . ΣΦΙΛΕΑΣΦΙΛΟΚΛΕΙΟΣ-ΔΑ/ . ΝΧΗΡΙΠΩΓΕΒΒ-ΤοΕΓΓΥΟΣ ΜΙΚΙΩΝΟΜΟΛΩΙΧΩ	ΚΟΝΤΑΓΕΤΕΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣ ΑΡΔΩΡΟΘΕΑΣΚΑΦΙΣΟΔΩΡΟΣ ΣΙΕΣΚΑΤΤΑΝΑΥΤΑΝΠΡΟΡ ΕΠΙΧΑΡΟΓΙΝΩ Τ . ΝΕΝΙΑΥΤΟΝ
15		
20		
	ΕΥΔΑΜΩΑΡΧΟΝΤΟΣΛΟΥΣΩΝΚΑΡΩΝΟΣΙΑΡΕΥΣΓΕΝ . ΜΕΝΟΣΤΗΣΜΩΣΗΣ ΑΝΕΘΕΙΚΕΤΗΣΜΩΣΗΣΚΗΤΗΠΟΛΙΑΡΓΥΡΙΩΔΡΑΧΜΑ . ΠΕΤΡΑΚΙΣΧΙΛΙ ΑΣΔΙΑΚΑΤΙΑΣΙΑΡΑΣΕΙΜΕΝΤΟΝΠΑΝΤΑΧΡΟΝΟΝΑΡΩΔΕΤΑΣΠΟΘΟΔΩ ΤΑΣΑΦΟΥΤΩΤΩΑΡΓΥΡΙΩΓΙΝΥΜΕΝΑΣΘΥΕΣΘΗΒΟΥΣΓΝΗΘΥΣΙΗ ΤΩΝΠΕΝΤΕΦΕΤΕΙΡΩΝΜΩΣΗΩΝ ΔΑΜΩΝΜΝΑΣΑΡΧΩΕΛΕΞΕΠΕΡΙΠΡΟ . . . ΩΛΕΥΜΕ . . . ΕΙΜΕΝΑΤΤΥΕΠΙΔΕΙΓΟΡΓΟΥΟΣΚΛΕΙΣΘΕΝΕ . ΩΣΚΑΤΕΛΙΠΕΤΗΣ ΜΩΣΗΣΚΑΤΤΑΝΘΕΙΚ . ΙΤΑΝΓΑΝΤΑΝΕΝΤΗΚΕΡΕΪΣΗΚΗΤΑΣΑΥΛΑΣΤΟΜ . ΥΤΟΥΣΗ . ; ΤΑΣΔΕΑΜ . ΦΥΚΟΝΟΜΙ . ΝΓΙΝΟΥΣΘΗΟΓΩΣ ΩΝΑΤΕΠΡΟΗΡΕΣΙΣΤΩΚΑΤΑΛΙΠΟΝΤΟΣ . . ΑΜΓ . ΣΙΓΚ . . ΩΟΤΑΤΛΩΜΟΒΕΙΛΟΜΕΝΩΣΕΧΕΙΕΦΟΡΙΣΘΗ . ΑΜΛΟΕΙΠΤΑΓΓ . ΠΟΕΙΤΗ ΤΟΝΔΑΜΟΝΕΠΙΚΑΤΟΥΑΦΙΣΜΑ . ; ΕΝΕΙΤΗΕΛΕΣΘΗΑΡΧΑΝΔΟΣΟΝΣΑ . . . ΑΕΙΜΕΩΣΕΙΩΣΤ Τ . Π . Ι Ν ; ΕΩΛΓ . ΕΓΠ ΘΕΝΤΑΣΕΓΔΟΜΕΝΤΑΝΕΝΚΟΛΑΥΙΝΙΤΩΝΙΤΧ . ΝΚΓΤΣΤ . ΣΗΤΑΝΣΤΑΛΑΝΤΑΝΕΝΤΥΠΡΥΤΑΝΙΥΟΣ / . . ΟΛΛΕΙΟΓΙ ΚΗΤΥΑΥΙΠΥΤΑΝΤΟΘΕΟΝΟΚ ; ~ / . Ν . . . ΙΩΠΙ ; ΣΤ . ΤΕ . . ; ΙΣΠΛΚΑΤΤ . ΣΘΕΙΚΑΣ . - ΚΑΤΕΛΙΠΕΓΟΡΓΟΥΘΟΣΚΛΕΙΣΘΕΝΕ ΟΣΤΟΜΕΡΟΣΤΟΙ ; ΕΡΜΑΙΤΑΝΓ . Ν . ΝΤΗΚΕΡΕΙΣΗΚΗΤΑΣΑΥΛΑΣΤΟΓΙΟΟΛΙΓΙΤΑΟ ΗΤΗΣΜΩ . ΗΣΤΗΣΕ ΛΙΚΩΝΙΑΔΕΣΣΙΑΡΑΝΕΙΜΕΝΤ . ΝΠΑΝΤΑΧΡΟΝΟΝ	
25		
30		
35		

5

15

25

30

ΤΟΙΗΕΜΙΣΘΩΣΑΝΤΟΤΑΣΓΑΣΤ \ ΣΙΑΡΑΣΤΩΕΡΜΑΟΤΑΣΕΝΤΟΕΛΗΟΧΡΙΣΤΙΟΝΚΑΤΤΑ . Λ ; ΟΣ . ΙΠΡΟΙΣΙΣ . ; ΙΕΝ
 ΡΕΤΤΑΡΑΚΟΝΤΑΦΕΤΕΑ . . ΙΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΝΙΚΩΝΟΣ . ΟΝΕ . ΙΑΥΤΟΝΕ . \ Σ . ΟΝΤ
 ΤΑΝΠΑΡΑΝΔΡΕΑΟΦΙΛΟ . . ΙΛΟΣΝΑΥΤΩΝΟΣΤΑΝΓΑΝΚΗΤΑΝΑΥΛΑΝΗΕΣΕΓΓ . ΥΟΣΚΛΕΑΡ . . ΟΣΜΕΛΟΛ
 ΤΟΣΚΕΑΡΕΤΟΣΜΕΔΣ . ΤΟΣ . ΓΒΔΣΣ . ΙΕΓΓΥΟΣΕ . ΚΡΑΤΕΙΣΔΑΜΟΚΡΑΤΕΟΣΕΥΚΡΑΤΕΙΣΔΑΜΟΚΡΑΤΕΟ
 40 ΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΚΛΕΑΡΕ . ΟΣΜΕ . ΟΝΤΟΣΦΙΛ . ΜΕΙΛΟΣΝΑΥΤΩΝΟΣΓΕΣΣΙΕΓΙ Υ . ΣΝΙΚΩΝΧΑΡΕΙΤΙΔΑ . ;
 ΑΡΙΣΤΑΝΔΡΟΣΑΓ . ΛΩ . Ο . Γ . ΒΔΒΓΕΓΓΥΟΣΚΑΛΛΙΠ . ΟΣΑΣΩΠΩΝΟΣ — ΗΝΕΙΣΙΑΣΣΑΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣ
 ΑΡΙΣΤΩΝΔΑΜΑΤΡΙ . ΗΝΕΙΣΙΑΣΣΑΩΝΟΣΓΕΣΣΓΕΓΓΥΟΣΝΙΚΩΝΧΑΡΙ ΙΤΙΔΑΟΝΟΙΗΝ . . ΑΛΕΞΙ
 ΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣΕ . ΠΑΛΩΝΦ . ΛΟΜΕΙΛΩΝΟΝΝΟΣΑΛΕΞΙΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣΕΥΠΑΛΩΝΦΙΛΟΜΕ
 ΙΛΩΜΕΝΩΝΜΕΝΩ . ΩΣΓΒΔΣΣΕΓΓΥΟΣΦΙΛΙΠΠΟΣΑΡΕΙΦΙΛΩ — ΜΕΝΩΝΜΕΝΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣ
 45 ΦΙΛΙΠΠΟΣΑΡΕΙΦΙΛ . ΟΕΟΜΝΑΣΤΟΣΓ . ; ΟΟΔΩΡΩΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΠΥΘΕΑΣΠΥΘΕΑΟ . ΤΑΝΠΑΡΑΡΙΣΤ \ Ν
 ΔΡΩΤΑΝΓΑΝΚΗΤΑΝΑΥΛΑΝΤΟΡΤΕΑΣΦΙΛΟΚΩΜΩ ΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΘΕΟΔΟΤΟΣΣΤΙΝ ΜΙΑΟΑΡΧΙΤΑΣ
 ΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥ . ΟΣΟΕΠΙΧΑΡΟΠΙΝΩ — ΤΑΝΠΑΡΘΕΩΝΟΣΚΗΔΩΡΟΘΕΑΣΚΑ . ΙΣΟΔΩΡΟΣΜΗΑΣΙΧΩ
 ΓΒΔΣΣΕΓΓΥΟΣΣΩΚ . ΕΙΣΟΝΑΣΙΜΙΔΑΟΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΧΑΡΟΠΙΝΩΤΑΝ
 ΠΑΡΕΥΤΥΧΩΜΑΤ ΤΙΑΣΕΥΧΑΡΙΔΑΟΤΕΓΒΔΣΣΔΕΓΓΥΟΣΚΥΝΑΓΟΣΘΕΟΤΙΜΩΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣΟΛΥ .
 50 ΠΙΧΩΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣΘ . ΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΟΡΑΣΥΜΑΧΩ — ΑΛΛΗΜΙΣΘΩΛΙΕΣΚΑΤΤΑΝΑΥΤΑΝ . . ΟΡΕ .
 ΣΙΝΕΝΦΙΚΑΤΙΦΕ . ΕΑΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΝΙΚΩΝΟΣΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤΟΙ
 ΤΑΝΠΑΡΑΓΑΝΔΡΕΑΟΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΦΙΛΙΣΤΟΣΓΕΛΩΡΩ — ΣΑΩΝΙΑΡΩΝΟ .
 ΓΕΣΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩ — Σ . ΩΝΙΑΡΩΝΟΣΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩ
 ΣΑΩΝΙΑΡΩΝ . ΣΓΕΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩ — ΣΑΩΝΙΑΡΩΝΟΣΓΕΣΣΔΕΓΓΥΟΣΑΡΙ . . ΟΚΡΙΤΟΣ
 55 ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩΥ ΕΙΣΙΑΣΣΑΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣΚΛΕΑΡΕΤΟΣΜΕΔΟΝΤΟΣ — ΤΑΝΠΑΡΑΓΑΣΙΣΤΡΟΤΩ
 ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΣΑΩΝΙΑΡΩΝΟΣ
 ΚΕΦΑΛΑΤΑ . ΜΙΣΘΩΣΙΟΣΤΩΕΝΙΑΥΤΩΤΑΣΓΑΣΤΑΣΙΑΡΑΣΤΩΕΡΜΑΟΤΑΣΕΝΤΟΕΛΗΟΧΡΙΣΤΙΟΝ
 ΥΥΗΕΗΕΒΔΣ

Τοὺ ἐμισθώσαντο τὰς γᾶς τὰς ἱαράς τῷ Ἑρμῷ τὰς ἐν τὸ ἐλθοχρίστιον κατ τὰ[ν — πρόρρεισιν ἐν
πεπταράκοντα **Ἑτέρα**. ἄ[ρχ]ι τὰς μισθώσιος **ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Νίκωνος**· [τ]ὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον π
Τὰν παρ Ἀνδρέαο Φιλό[με]ιλος Ναύτωνος τὰν γᾶν κῆ τὰν αὐλὰν πϵϑ Ἑγγυος Κλεάρ[ε]τος Μέδον-
τος. Κλεάρετος Μέδο[ν]τος· πϑϑϑ.1. Ἑγγυος Ε[ὐ]κράτεις Δαμοκράτεος. Εὐκράτεις Δαμοκράτεο[ς]
40 πϵϑϑ Ἑγγυος Κλεάρ[ε]τος Μέ[δ]οντος. Φιλόμειλος Ναύτωνος πϵϑϑ1 Ἑγγυος Νίκων Χαρειτίδα[ο].
Ἀρίστανδρος Ἀγ[έ]λω[ν]ο[ς] π.ϑϑϑ Ἑγγυος Κάλλιππος Ἀσώπωνος — Ἥνεισίας Σάωνος πϵϑ Ἑγγυος
Ἀρίστων Δαματρίω. Ἥνεισίας Σάωνος πϵϑϑϑ1 Ἑγγυος Νίκων Χαρει(τί)δαο. Νόνν[ος] Ἀλεξί-
ωνος πϵϑ Ἑγγυος Ε[ὐ]πάλων Φ[ι]λομείλω. Νόννος Ἀλεξίωνος πϵϑ Ἑγγυος Εὐπάλων Φιλομε-
ίλω. Μένων Μένωνος πϑϑϑ ἕγγυος Φίλιππος Ἀρειφίλω — Μένων Μένωνος πϵϑ ἕγγυος
45 Φίλιππος Ἀρειφίλ[ω]. Θεόμναστος Π[υ]θοδώρῳ πϵϑϑ Ἑγγυος Πυθέας Πυθέαο. Τὰν παρ Ἀριστάν-
δρῳ τὰν γᾶν κῆ τὰν αὐλὰν Τορτέας Φιλοκώμῳ πϵϑϑ Ἑγγυος Θεόδοτος Στιμμίαο. Ἄρχι τὰς
μισθώσιος **ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαροπίνῳ** — Τὰν παρ Θεώνος κῆ Δωροθέας Κα[φ]ισόδωρος Μνασίχῳ
πϑϑϑϑ Ἑγγυος Σωκ[λ]εῖς Ὀνασιμίδαο. Ἄρχι τὰς μισθώσιος **ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαροπίνῳ**. Τὰν
παρ Εὐτύχῳ Μαντίας Εὐχαρίδαο πϵπϑϑϑϑϑϑ Ἑγγυος Κύναγος Θεοτίμῳ. Ἀπολλόδωρος Ὀλυμ-
50 πίχῳ· ἄρχι τὰς μισθώσιος **ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Θρασυμάχῳ** — Ἄλλη μισθώσιες κατ τὰν αὐτὰν [πρ]όρ[ρ]ει-
σιν ἐν **Ἑίκατι** **Ἑ[τ]ερα**. Ἄρχι τὰς μισθώσιος **ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Νίκωνος**, τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον:
Τὰν παρ Ἀνδρέαο Ἀριστόκριτος Ἀριστοκρίτῳ πϵϑϑϑ Ἑγγυος Φίλιστος (Θ)εδώρῳ; — Σάων Ἰάρωνο[ς]
πϵϑ Ἑγγυος Ἀριστόκριτος Ἀριστοκρίτῳ — Σ[ά]ων Ἰάρωνος πϵϑϑ. Ἑγγυος Ἀριστόκριτος Ἀριστοκρίτῳ.
Σάων Ἰάρωνο[ς] πϵ. Ἑγγυος Ἀριστόκριτος Ἀριστοκρίτῳ — Σάων Ἰάρωνος πϵϑϑϑϑ Ἑγγυος Ἀριστόκριτος
55 Ἀριστοκρίτῳ. Ἥνεισίας Σάωνος πϵϑ. Ἑγγυος Κλεάρετος Μέδοντος — Τὰν παρ Ἀγασιστρότῳ
Ἀριστόκριτος Ἀριστοκρίτῳ πϵϑϑ Ἑγγυος Σάων Ἰάρωνος.
Κεφαλὰ τᾶ[ς] μισθώσιος τῷ ἐνιαυτῷ τὰς γᾶς τὰς ἱαράς τῷ Ἑρμῷ τὰς ἐν τὸ ἐλθοχρίστιον
ΥΥΗΕΗΕϑϑϑ

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ 2-4

ΑΡΥΙΙΑΣ
ΟΙΝΟΝΒΟΙΩΤ >

5 _ΘΩΣΑΝΤΟΤΑΣΓΑΣΤΑΣΙΑ
 ΧΑΡΟΓΙΝΩΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚ
 \ΗΜΙΣΘΩΣΙΕΣΚΑΤΤΑΙΛΥ Ι
 ΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤ . Ν—ΤΑΝΠΑΡΕΙ
 ΦΙΛΟΦΕΙΡΑΟ—Ε΄ . ΓΓΕΛΟΣΠΤΕΡΩΝ
 ΣΤΡΟΤΩΝΜΥΡ . ΙΟΣ—ΤΙΜΟΔΑΜΟΣ
 ΝΙΚΑΝΔΡΩ . . ΓΕΑΔΕΚΑΤΟΝΕΝΙΑΥ

ΡΑΣΤΩΝΦΙ/

- 10 ΟΜ . ΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣΓΑΡΤΑΣΑΡΧ ΝΚΑΠΟΝΟΝ\ΝΕΘΕΙΚΕ ; ΣΩΣΤΡΑΤΟΣΙΑΡΟΝ
 ΄ ΙΙΣΜΩΣΗΣΓΑΦΕΡΓΕΙΣΙΦΕΤΕ \ΤΙΑΡΧΙΤΩΧΡ . ΙΩΛΑΣΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟ\Σ
 ΟΣΤΙΣΚΑΠΕΔΑΝΙΚΩΝΑΑΡΧΕΙ . . . ; ΕΠΙΝΙΚΩΝΟΣΕΝΙ/΄ΤΩΚΑΤΑΒΑΛΕΙΤΑΝΜΙ\ΣΘΩΣΙΝ
 ΔΡΑΧΜΑΩΝΗΕ>>>ΤΟΕΙΜΙΤ >>>ΤΤΟΙΤΑΜΙΗ *κενόν* ΤΩΝΔΕΦΙΚΑΤΙΦΕΤΕΩΝΚΑΤΑΒΑΛΙ
 ΤΟΙΤΑΜΙΗΤΑΝΜΩΣΑΩΝΤΑΜΜΙΣΘ . . . ΝΕΚΑΣΤΩΤΩΝΕΝΙΑΥΤ ΨΕΝΤΟΙΑΛΑΛΚΟΜΕΝΕΙΟΙΜΕΙΝΙ
- 15 ΠΡΟΤΑΣΠΕΜΠΤΑΣΑΠΙΟΝΤΟ . ΕΓΓΥΩΣΔΕΚΑΤΑΣΤΑΣΙΤΗΑΡΧΗΑΞΙΟΧΡΕΙΑΣ
 ΤΩΜΕΝΥΕΥΔΕΟΣΠΑΡΧΡΕΙΝ ΔΟΛΑΣΔΕΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΤΡΙΩΝΑΜΕΡΑΩΝΚΗΕΝΝΕΧΥΡΟΝ
 ΔΩΣΙΔΥΟΟΒΟΛΩΣΥΠΕΡΤ _ΑΥΤΟΣΑΥΤΩΚΗΤΩΝΕΓΓΥΩΝΕΚΑΣΤΩΗΔΕΚΑΜΕΙΚΑΘΙΣΤΑΕΙ
 ΤΩΣΕΙ ΓΥΩΣΕΓΡΑΜΜΙΣΘΩΣΙΑΑΡΧΑΗΔΕΚΑΜΙΟΝΕΥΡΕΙΑΤΑΦΙΚΑΤΙΦΕΤΕΑΕΝΤΟΛΕΥΚΩ/ \
 ΕΣΓΡΑΦΕΙΣΕΤΗΥΡΑΤΑ . ΑΡΧΑΣΑΥΤΟΣΚΗΟΕΓΓΥΟΣΤΩΥΕΥΔΕΟΣΕΠΙΤΟΙΕΜΙΟΙΟΙ
- 20 ΗΔΕΚΑΤΙΣΤΩΝΜΙΣΘΩ΄ΑΜΕΝΩΝΜΕΙΚΑΤΑΒΑΛΛΕΙΤΑΜΜΙΣΘΩΣΙΝΕΝΤΟΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ
 ΧΡΟΝΟΙΟΤΑΜΙΑΣΟΤΑΝΜ . ΣΕΣΓΡΑΥΙ *κενόν* ΑΥΤΟΝΚΗΤΟΣΕΓΓΥΩΣΕΠΙΤΗΜΙΣΘΩΣΙΤΗΑΝΤΙΟ
 ΝΑΥΤΩΕΠΙΤΟΙΕΙΜΙΟ\ΙΟΙΚΗΕΓΑΜΜΙΣΘΩΣΟΝΤΙΤΟΝΚΑΠΟΝΕΝΤΑΠΕΡΙΣΑΑΦΕΤΕΑ
 ΚΗΗΤΙΚΑΜΙΟΝΕΥΡΕ . ΕΝΤΟΝΛΟΙΠΟΝΧΡΟΝΟΝΕΝΤΟΛΕΥΚΩΜΑΕΣΓΡΑΥΟΝΟΙΑΥΤΟΝΚΗΤΩΣ
 . ΓΓΥΟΣΕΦΕΙΜΙΟΙΟΙΤΟΙΜΙΟΝ . . ΙΩΜΑΤΙΓΑΝΤΙΤΩΝΠΕΡΙΣΑΩΝΦΕΤΕΩΝ *κενόν* ΗΔΕ . ΩΣΗ
- 25 ΚΑΤΙΕΠΙΦΟΙΚΙΕΓΙΤΗΕΠΙΚΑΔΙΕΣΣΕΛΘΕΙΟΧΡΟΝΟΣΑΠΙΣΕΤΗΛΑΒΩΝΟΚΑΕΠΙΦΟΙΚΟ
 ΔΟΜ . . \ΣΕΙΕΙ . ΕΤΙΚΑΔΕΙΕΙΤΕΛΟΣΕΜΦΕΡΕΜΕΝΕΝΤΑΝΠΟΛΙΝΕΙΕΝΤΟΚΟΙΝΟΝ
 ΒΙΩΤΩΝΥΣΙΟΓ . . ΕΡΓΟΣΚΑΤΑΛΙΨΙΔΕΠΕΡΙΤΟΙΑΡΟΝΤΩΜΕΙΛΙΧΙΩΕΚΑΤΟΝΠΟΔΑΣ
 ΕΜΒΑΔΟΝ *κενόν*
- 30 ΤΟΝΚΑΠΟΝΤΟΝΠΑΡΦΙΛΩΤΙΔΟΣΕΜΙΣΘΩΣΑΤΟΦΕΤΕΑΔΔΝΑΥΦΙΛΟΣΚΡΑΤΤΙΔΑΟ
 ΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤΟΝΗΕ>>> . ΕΓΓΥΟΣΚΛΕΙΣΚΛΕΙΤΟΣΑΡΧΙΤΩΧΡΟΝΩ
 ΝΙΚΩΝΟΣ\Α\ΣΟΝΤΟΣΑΥΣΤΕΡΑΓΓΜΕΙΝΟΣ *κενόν*

	ΧΑΡΙΓΕΝΕΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΜΕΙΝΘΣΟΜΟΛΩΙΩΝΕΟΜΕΙΝΙΑ	κενὸν ΔΑΜΟΚΛΕΙΣΦ. . . . ΝΩΕΛΕΞΕΔΕ
	ΔΟΧΟΗΤΩΙΔΑΜΩΙΤΩΣΙΑΡΑΡΧΑΣΤΩΣΕΓΙΧΑΡΙΓΕΝΕΟ . ΑΡΧΟΝΤΟΣΑΝΓΡΑ . ΗΕΝΣΤΑΛΗΛΙΟΙΝΗ	
	. . . ΤΕΥΑΦΙΣΜΑΤΩΔΑΜΩΚΗΤΑΝΠΡΟΡΡΕΙΣΙΝΚΑΘΑΝΕΜΙΣΟΩΣΑΝΤΑΝΓΑΝΤΑΝΕΜ . ΟΙΔΡΥΜΩΙΙΑΙ	
	ΑΛΛΑ ΤΩΝΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΩΝΤΑΤΕΟΝΥΜΑΤΑΚΗΤΑΕΓΙΠΑΤΡΙΔΙΑΤΑΤΤΟ ΠΟΡΕΦ	
5	ΤΛΩΝΕΓΙΓΡΑΦΟΝΤΑΣΕΠΙΤΑΘΟΥΜΑΤΑΤΩΝΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΩΝΤΟΠΛΕΙΘΟΣΤΩΝΓΕΒΛΕΨΩΡΙ ΚΗΤ. ΑΡ	
	Ι Ν.Φ. ΠΤΩΕΚΑΣΤΟΣΕΜΙΣΘΩΣΑΤΟΚΗΣΤΑΣΗΤΑΝΣΤΑΛΑΝΟΠΟΥΚΑΔΟΚΕΙΓΝΚΑΛΛΙΣΤΟΙΕΙΜΕΝ	
	ΒΩ/ ΟΜΕΝΩΣΓΕΔΑΤΩΝΠΟΛΕΜΑΡΧΩΝΤΟΝΔΕΤΑΜΙΑΝΔΙΔΟΜΕΝΑΡ.ΥΡΙΟΝΕΝ.ΥΤΑΤΟΔΑΛΩΜΑ	
	. . . ΙΑΡΑΡΧΑΣΑΠΟΛΟΓΙΣΑΣΘΗΚΑΤΙ . ΝΝΟΜΟΝ	κενὸν ΕΜΙΣΘΩΣΑΝΤΑΝΓΑΝΤΑΝΔΑΜΟ_ΙΑΝΤΛΝΕΝ
	ΔΡΥΜΟΙΙΑΡΑΡΧΗΕΥΟΟ . . . ΔΑ . . . Δ . . . ΝΟΣΔ . . ΟΚΛΕΙΣΦΟΣΟΥΝΩ	κενὸν ΝΕΨΜΕΙΔΕΙΣΘΕΙΒΑΝΓΕΛΩ . . ΙΔ
10	ΛΑΟΣ ΩΝΟΣ ΓΟΡΓΥΟΟΣ . ΨΙΣΟ . Ν . ΘΕΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΛΣ ; ΑΡΙ ΤΕΑΣΓΟ ; ΡΙΑΔΑΟΠΡΟΡΡΕΙΣΙΣΚΑ	
	ΟΑΝΕΜΙΣΟΩΣΑΝ Ο . ΙΣΟΩ . ΑΜΕΝΟΖΤΙ . Σ	Α ΑΑΜΟΣ ΤΑΝΕΝΔΡΥ
	Ε Α ΤΕΙΡ ΤΙ	ΕΙ . . ΑΨΙΓΨΝ . ΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣ
	ΛΙ . . Μ . . . ΣΟΩΣΙΝΤ . ΙΣΙΑ Σ	ΝΙΜΨΙΚΗΘΙΣΙΤΑΝ
	ΑΤ Ε	ΝΥΕ . . ΕΟΣΓΑΝΡΕ'
15	Ο . . . ΔΕ . . . Δ . . . ; ΣΟΛ . . . Α	ΟΣΤΗΓΛΕΡΤΙ . Υ . ΟΣΑΥΤΩΙ
	ΩΝ . Ν . . ΝΟ . ΛΟ . Α . . Ρ	ΟΙΜΜΙ . . ΘΕΟΝΟΙΤΟ : ΙΑΡΑΡΧΗΗΔΕ
	ΟΝΕ . ΙΣΙΕ . Σ	ΨΜΗΑ . . ΟΙ . ΗΣ
	ΝΓΥΟΣΤΩ . ΕΝΑ ΕΙ	ΑΨ/ΕΙΤΑΝΜΙ . ΟΩΣΙΝ . . .
	ΑΜΠΕ	ΜΟΩΣΙΤΑΝΤΕΝΙ . .
20	Ε ΙΟΝΟ	Ε . . Ε . ΣΜΙΟΝ / . ΙΓΟΝ
	Ο	Ο ; . . ΟΝΩΜΑΤΙ . ΑΡΕΓ
	Α . Ν . ΤΩ	Υ . Ο . ΟΙΣΔΕΚΑ
	ΑΝ	Γ ΗΣΨΙΑΑ . . Α .
	ΠΙ	ΤΕΣ . . . Ι ΟΙΣΡΕΝΤΕ .
25	ΠΙ . ΑΤΙ . Ε	ΝΤΑΝ Α . Λ
	ΣΟ . ΑΛ	ΣΑ
	ΟΝΑΙ . ΟΑΟ-Ο	ΙΔ ΠΙΛΠ Λ
	ΩΣΑΝΤΕΣ	ΡΑΥ
	Α . ; ΤΟΙΜΙΣΘΩ ΝΟΙ . ΑΤΑΛ	ΤΕΙ
30	ΕΡ Ι Λ	ΧΛΟ . . ΣΥΤΟΛ
	-ΡΕ . ΠΕΝ . ΝΔΟ . Α Τ . . ΤΟ	ΛΔΩΡΑ . Ο
	ΟΝ . ΑΣΨ ΟΣΤΨ	ΙΑ
	ΔΙΩΝΟΥΣΩΙ . Ε . ΤΗ ; Π Ι Γ	Ο
	-Ψ/ ΟΝΘΙΑΓ . Τ . ΓΠΟ	Α Α
		ΕΥΚΟΣ

Χαριγένεος ἄρχοντος, μεινὸς Ὀμολοίῳ νεομεινία. Δαμοκλείς Φ[οσοῦ]νω ἔλεξε· δε-
δόχθη τῷ δάμῳ τὼς ἱεράρχας τὼς ἐπὶ Χαριγένεος ἄρχοντος ἀνγράφ[η] ἐν στάλῃ λιθίνῃ
τὸ] τε ψάφισμα τῷ δάμῳ κῆ τὰν πρόρρευσιν, καθ' ἃν ἐμίσθωσαν τὰν γᾶν τὰν ἐν [τ]ῷ Δρυμῶι τὰν
δαμοσίαν, κῆ] τῶν μίσθωσαμένων τὰ τε ὀνόματα κῆ τὰ ἐπιπατρίδια τὰ τε (τῶν ἐγ-
5 γύνων;), ἐπιγράφοντας ἐπὶ τὰ ὀνόματα τῶν μισθωσαμένων τὸ πλεῖθος τῶν τε βλέ[θ]ρων κῆ τ[ὸ] ἀρ-
γύριον, [ἐ]φ' [ὅ]ττω ἕκαστος ἐμισθώσατο, κῆ σιᾶση τὰν στάλαν ὅπου κα δοκεῖ ἐν καλλίστοι εἰμεν
βωλ[ευο] μένω]ς πεδὰ τῶν πολεμάρχων· τὸν δὲ ταμίαν διδόμεν ἀργ[ύ]ριον ἐν [ο]ὔτα, τὸ δ' ἄλωμα
τὼς] ἱεράρχας ἀπολογί[ξ]ασθη κάτ [το]ν νόμον. — Ἐμίσθωσαν τὰν γᾶν τὰν δαμο[σ]ίαν τὰν ἐν
10 Δρυμοῖ ἱεράρχῃ Ἐνθο[ιν]ιδ[ας] Κυδ[ίω]νος, Δ[αμ]οκλείς Φοσοῦνω, Νεομειδεις Θειβανγέλω, [Φε]ιδ[ό]-
λαος [..;]ωνος, Γόργυθος [Κλεισθένιος;]. Γραμματιστὰς Ἀρι[σ]τέας Πο[υ]ριάδαο· — Πρόρρευσιν, κα-
θ' ἃν ἐμίσθωσαν· Ὁ [μ]ισθω[σ]άμενος [π]ὰρ τᾶς ἀρχᾶς τὰν γᾶν τ[ὴν] δαμοσίαν τὰν ἐν Δρυ-
μῶι] (γαΦεργεῖσι Φέτα Φίκα) τι (ἄρχι τῷ χρόνῳ <τᾶς μισθώσιος> ὁ ἐνιαυτὸς ὁ) ἐπὶ Χ[α]ριγένεος ἄρχοντος
(καταβαλὶ δὲ τὰν) μίσθωσιν (τοῖς ταμίαις — — — — — κῆ οἷσι τὰν
— — — — —
15 — — — — —
— — — — — ἱεράρχῃ — — — — —
— — — — —
ἐγγυος — — — — — (εἰ δέ κα τις τῶν μισθωσαμένων μεῖ καταβάλλει τὰν μίσθωσιν [ἐν τῷ
(γεγραμμένῳ χρόνῳ, ὁ ταμίας ὁ τᾶς πόλιος ἐσγράψῃ αὐτὸν κῆ τὼς ἐγγύως ἐπὶ τῇ) μισθώσει τῇ (ἀντίον
20 αὐτῷ ἐπὶ τοῖ εἰμολίοι)
— — — — — ὀν(ύ)ματι
— — — — —
— — — — — πέντε
— — — — —
κατ[τ]ὸν] νόμον περὶ [δὲ
29 τὸ ἱερὸν] τοῖ μισθω[σάμε]νοι [κ]αταλ[ί]ψουσι;
— — — — — δ(ό)ρα
— — — — — δόρα
— — — — —
— — — — — διόρα

Διογούσω

Παρένθετος πίναξ 3 (συνέχεια)

Ω . ΤΕΡΩΤΟΡΟΣΥΙ . ΠΑ . ΙΠ		ΔΕΟ
ΛΙΙΟΝC	ΤΟΙ	Λ . . ΥΑ
ΙΩΡΙΜΕΝΩΑΤΑΝ ΑΣ		
ΙΩΛΠΟ ΟΙ		
ΗΤΡΑΑΓΩ . Α . Ε . ΡΟΣΓΛ		ΙΑ
ΛΑΩΝΕΥΟ . Σ . ΑΧ		Γ ΟΔ
ΚΤΑΝΜΕΝΑΙΙΑ		
ΣΤΑ . . ΝΙ . ΛΕΙ	ΙΩ	ΝΚΑ ΙΑΝ
ΟΣΤ	ΤΑΝΓΛ	ΚΑΤΑΛΙΥΙΔΕ
ΛΒΟΝ . ; ΝΟΤ . Ο	ΤΗΙ	ΣΤΑΣΥΓΑΡ
ΣΑΣΣΥΝΧ	ΙΟ . ΔΕΠ . Ν . ΟΟΝΕΣ	ΠΛΕΙΣΟΝΟΗ
ΑΤΩΣΥΠΑΝΟ . ΩΣ	Λ	
ΤΛ ΑΙ	ΤΔ	ΠΥ . . . Ν
ΤΛΓΥΣΙΠΗ		Α
Ν Δ \ Α	ΛΟ	ΙΓΕΝΕΙΟΣ
ΕΙ Δ	ΥΟ	ΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΠΕΝ
	ΩΙ	ΕΟ . . ΓΙ-Γ ΥΓ
ΟΝ	Ω . . ΕΝΩΝΟΣ- ΑΤΑΝΞΕΝΩΣΞΕΝΩΝΟΣ	
ΞC . ΩΝ ; ΑΥΤΟΜΑΧ	ΣΙΠΡ . . ΑΓΕΙΣ . . ΑΟ . . ΤΩΝ	ΔΟ . . ΩΝΔ
ΑΠΕΡΩ	CΥ Ν ΑΥ	Σ
Ε . Ω ; ΝΕΟΔΟ . Ω	Λ . CΥ Γ ΤΟΣ	ΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤΟΝ
ΕΝ ΙΟ		ΡΛ . . ΔΟΡΑ - ΔΔΔΔ - ΤΟΝΕΝΙ
ΤΟΡΟΙΝΗ	ΚΛ . ΛΙΦΛΟΝΤΟΣ	Ν . . ; ΘΟΥΜΙΑΟ Β ΛΕΟΡΑ
III ΩΔ	ΝΤΥΟΙ-ΙΡΥ . CΠΙΛΝ . . Δ ΛΕΟΔΡΟ / ΑΣΛ Ι ΛΙ	
Δ	ΡΙΣΤΩΝ Σ ΒΛ . ΟΡΑ	ΡΑΓΜ Ι
ΕΓΕΑ	ΗΑΡΙΣΤΩΝΑΑΣΤΟ ; ΛΩΝΘΕΟΙ Ο . ΡΩ	
Γ	ΕΞ . Ω Γ . ΛΟΡ	ΕΙ . . Ο [C Λ - ΕΝΕΥΛ . ΑΛΕΞΙΠΡΟΣ
ΑΔ	Τ . ΙΑ . . ΥΓΕΤΑΣ	ΗΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝ
ΕΝΙC	ΩΗΛΛ	ΑΣΙΗ . ΔΙΟΣ
ΑΔ ΒΛΕΟ ΕΤΟΝ ΙΑΥ		ΕΝΟΚΡΑΤΕΙΣΔΑΜΩΝΟΣ-
ΑΕΤΟΡΟΝΤΟΡΓΞ-ΙΙΖΑΓ . ΙΛ		ΙΕ . . . Ε . ΑΑΕΣ . ΝΑΣΙΣΤΡΑΤΩΚΑΛΔΑΛΔ
ΟΛΣΑΝΔΕΟΙΔΕΙΓ	CΛ . ΤΟ-Ω	ΧΙΑ
ΑΝ . Α . Ο . ΙΦ	ΕΡΑΝ Ι	C-ΘΕ/ \ Γ . . Ο ΝΕ
	ΓΥΟΣ . ΝΟΛΕΛ	ΤΠ Ο
	ΕΟΛΛΛ . . . ; ΜΙΣΘΩΣ	ΤΩΝ
	ΝFE+ΠFEΓΕD-D	

τόπος

43	περί το] ἰα(ρ)ὸν; σας	καταλίψι δὲ τᾶς ὑπαρχώ- πλείσονθη
47	Τ(οὐ ἐμισθώσαντο ... (ἄρχι τᾶς μισθώσιος τᾶς γᾶς τᾶς δαμοσίας τᾶς ἐν Δρυμῷ ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαρ)ιγένειος [ἄρχοντος]	τὸν ἐνιαυτὸν
52	ἔγγυος Ξέν]ω[ν Ξ]ένωνος — (τὰν παρ) - - - Ξένω(ν) Ξένωνος — ἔγγυος) Ξένων Αὐ(ῆ Κλυ)τομάχω σιπ[ας] Ἀγεισίλαω [Ερα- ἡ Κρά]των Δό[ρκ]ων Δ	
	(Θ)εοδό[τ]ω	τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον δόρα-ΔΔΔΔ-τὸν ἐνι- βλέθρα
	τὸν]	Κα[λ]λιφάοντος ἔ]γγυοι — Ἀρίστων κ]ῆ Ἀρίστωνα
60		βλ[έ]θρα - - [δο:]ρα
		Ἀλέξιππος τὸν ἐνιαυτὸν Μν]ασιπόλιος; Ξενοκράτεις Δάμωνος — Μ]νασιστρά;τω
65		
70	ἔγ]γυος Κ]ε(φαλὰ) [τᾶς] μισθώσ[ιος] (τῷ ἐνιαυτῷ τᾶς γᾶς τᾶς δαμοσίας); √FE+ FFEΓEDD	

A)

ΡΛ.;ΘΩΝΚ; .ΟΓΡ\Τ..Ο
ΩΣΙΑΣΔ.ΜΩΝΩΣΑΦΕΛΡ

ΔΞΙΚΛΕ.ΣΔΕΞΙΚΛ.ΙΟΣΑΓΩ.ΛΡΧΟ

ΩΝΝΕΛΝ.ΡΩ;ΗΞΕΡ/.ΓΩΙΟ.Ω — — —

5 ΩΚΡΑΤΕΙΣΜΝΑΣΙΚΛΕΙΟΣ.Α.ΟΜ.ΑΜΟΝ ^{κενόν}

ΑΓΑΘΩΝΤΕΛΕΝΙΚΩ;ΝΑΟΙΩΙΑΣ.ΜΕ

.ΣΜΕΙΝΙΑΣΧ..ΙΚΛ.ΙΟΣ.ΑΜ;ΑΓ/ΔΛ...ΩΡΟ

ΦΑΡΑΔΛΘΑΕΣ/ΩΟΕΤΑΣΜΩΣΗΣΕ.ΑΟ

Τ.Σ ^{κενόν} ΤΟΕΡ.Τ.ΣΛΟΥΣΙΑΣΑΜΦ.ΚΡΑΤΛΟΣ

10 ΛΙΜΕΝΑΡ..ΕΙΙ — — ΝΕΥ/.ΝΕΤΟ.ΕΥΜΑΡΩΝΣ

ΜΙ.ΙΝΑΣ\..ΙΤΙΡΡΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣΑΡ.ΣΤΩΝΟΣΣ...

Μ.ΑΣΙΛΛΕ — — — ΕΑΙΝΩΕΥΔΑΜΟΣΑΣΩΠ.ΔΣ

Ρ ~~.....~~ ΟΞΕΝΩΑΓΩΝ.ΟΦΤΑΣΜΩ

~~.....~~ ^{κενόν} ΚΑΤΟΡΤΗΡΟΥΘΕΑΣ

15 ΘΑΛΛΩΜ.ΥΡΩΝΔΩΡΙΩΝΟΣ ^{κενόν}

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΑΣ ^{κενόν}; ΦΙΛΑΡΧΥ

ΦΑΕΙΝΟΣΤΕΛΕΑΘΝΙΚΟΜΑΧΟΣΜΕΛΑΝΘΟΥ

ΜΝΑΣΙΚΛΕΙΣΣΑΩΝΟΣΑΟΑΝΟΔΩΡΟΣΘΕΟΜΝΑΣΤ

ΤΑΡΑΝΤΙΝΑΡΧΟΣΕΥΒΩΛΙΔΑΣΑΣΚΛΑΡΩΝΟΣ

20 ΛΟΧΑΓΟΣΤΩΑΓΕΙΜΑΤΟΣΚΛΕΩΝΑ.ΤΩ...Σ

ΓΕΜΟΙΕ.ΡΕ/ΤΟΦΟ.ΗΣΔΑΜΟΚΡΙΤΟΣ...Ε

.ΧΩ ^{κενόν}

.ΦΕΙΒΑΡΧΟΣΡΟΥΘΙΩΝΡΟΥΘΙΩΝΟΣΑΓΕΜΟΝ — —

ΕΡΙΑ.ΚΤΥΣΓΓΙΑΤΚΛΙΔΑΣΕΥΚΛΕΙΟΣΣΤΡΟΤΩ.

25 Α.Ο/Λ.ΔΩΡΩΡΑ.Ε.ΡΙΤΗΣΑΓΙΑΣΑΓ...ΚΛΕΙΟ.

ΣΦΕΝΔΟΝΑΤΗΣ ^{κενόν} ΑΡΧΙΚ.ΝΑΓΥ;

Ε..Τ.ΝΕΥΤΟΥΧΩΡΑΞΩΝΣΩΣΤΡΑΤΩΛΟΧΑ..Σ

ΑΦΗ'ΟΙΛΩΝΔΑΣΣΩΚΛΕΙΟΣ ^{κενόν} ΛΟΧΑΓΥΟΡΛΙ

ΤΗΣΕΥΘΥΝΟΣΤΙΜΩΝΟΣ ^{κενόν}

30 ΠΡΙΣΓΟΥΤΕΡΥΣΞΕΝΟΦΑΝΕΙΣΞΕΝΩΝΟΣ

ΣΙΤΩΝΗΕΤ.ΤΟΝΒΑΣΙΛΙΚΟΝΔΙΟΚΛΕΙΣΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

^{κενόν} ΤΑΜΙΑΣΒΑΣΙΛ..ΟΝΘΕΤΙΜΟΣΘΕΟΔΟ

ΤΩΕΠΙΤΟΚΑΘΙΑ.ΩΜΕΝΟΝΣΙΤΩΝΗ/ΘΑΝΙΑΣΔΑΜ

ΣΟΕΝΕΟΣ ^{κενόν} ΤΑΜΙΑΣΕΡΙΤΟΝ ^{κενόν}

35 ΚΑΟΙΑΡΩΜΕΝΟΝΕ.ΜΑΡ....ΑΦ.ΣΟΔΩΡΩΣΙΤΟΓΩΛΗ

ΚΛΕΩΙΧΟΣΑΡΕΛΛΕΑΟΙΕΡΟΦΑΝΕΙΣΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

ΔΑΜΩΝ Ι Τ Τ Ε

ΔΑΜΟ

ΠΑΝΤΟ

40 ΓΡΑΜΙ

- Κ[λι:]ο(κ;)ράτ[ε]ο[ς]
- Σα]ωσίας Δ[ά]μωνος. *Ἀφεδρι[α-
τεύων]* Δεξικλεῖς Δεξικλεῖος. *Ἀγώ[ν]αρχο[ς]*
Νέ:]ων Νεάν[δ]ρω. [; *Τ]ῆς ἐπ[ι]; . . .*
5 Σ]ωκράτεις Μνασικλεῖος. [*Ἰ*]α[ρο]μ[ν]ά]μων
Ἀγάθων Τελενί[ω]. — — —
Ἰ]σμεινίας Χ[αρ]ικλ[εῖ]ος. (*Γραμματιστάς;*) Εὐχ]ωρο[ς]
Φαράδαο. *Ἀε[θλο]θέτας Μώσης* Ε — — —
τ[ῶ] *Ἐ[ρ]ω[τ]ο[ς];* Λουσίας Ἀμφικράτεος.
10 *Λιμέναρχυ:* — — — — — Εὐα[ί]νετο[ς] Εὐμάρωνος,
Μι[κ]ίνας [Λουσι]ππῶ, Ἀντίοχος Ἀρίστωνος, Σ[ά]ων (ἢ Σ[ί]ων)
Μνασίλλειος — — — — — Κλ:]εαίνω, Εὐδαμος Ἀσωπ[ο]δώ-
ρω — — — — — οξένω. *Ἀγων[ο]θέτας Μώ[σης]*
— — — — — *Κατόπι:* Πουθέας
15 Θάλλω, Μ[ά]τ ἢ οὐ]ρων Δωρίωνος.
Γραμματιστάς — — — — — *Φίλαρχυ*
Φάεινος Τελέας, Νικόμαχος Μελάνθου,
Μνασικλεῖς Σάωνος, Ἀθανόδωρος Θεομνάστω.
Ταραντίναρχος: Εὐβωλίδας Ἀσκλάπωνος.
20 *Λοχαγὸς τῶ ἀγείματος:* Κλέων Α[ὐ]το[νό]μω.
Ἀ]γεμόνε[ς] πελτοφό[ρ]ης: Δαμόκριτος
.χω
Ἐ]φείβαρχος: Πουθίων Πουθίωνος. *Ἀγεμόν[ες]*
ἐπιλ[έ]η[τ]υς: Πει]λεκλίδας Εὐκλεῖος, Στρούτω]ν
25 Ἀπολλ[ο]δώρῳ. *Φαρετρίτης:* Ἀγίας Ἀγ[ασι] ἢ αθο]κλεῖος
Σφενδονάτης *Ἀρχικ[ούναγυ]*
Ἐ[ράτ];ων Εὐτούχῳ, Πράξων Σωστράτῳ. *Λοχα[γὸς]*
Ἀφη[στίων κῆ] Φιλώνδης Σωκλεῖος. *Λοχαγὺ· ὀπλί-
της:* Εὐθυνοῦς Τίμωνος
30 *πρι]σγυντέρας:* Ξενοφάνεις Ξένωνος
Σιτώνη· ἐπ[ι] τὸν βασιλικόν: Διοκλεῖς Ἀγαθοκλεῖος
Ταμίας· βασιλικόν: Θέτιμος Θεοδό-
τω. *Ἐπὶ τὸν καθια[ρ]ωμένον σιτώνη:* Ἀθανίας Δαμο-
σθένης, — — — — — *Ταμίας ἐπὶ τὸν*
35 *καθιαρωμένον:* Ε[ὐ]μάρ[ων] Κ[αφι]σοδώρῳ. *Σιτοπῶλη:*
Κλεώιχος Ἀπελλέας, Ἰεροφάνεις Ἀγαθοκλεῖος,
Δάμων
Δαμο —
Παντ[ι]
40 *Γραμ[μ]ατιστάς*

Παρένθ. πίναξ 4 (συνέχεια)

<ΛΤΟ.Ι.Ι.Ι ΩΚ.Λ.Ι
 ΙΛ.ΛΙΚΩΝΟ.ΩΡΚΩ. ΣΜΙΚΙΝΑΟΚΛΕΣΙ
 ΚΛ.ΩΝΟΣΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΑΣΣΩΣΤΡΩΝ.ΤΟΣ
 ΝΕΟΣ.ΛΜΙ.ΚΑΦΙΣΟΔΩΡΟΣΦΙΛΟΒΟΤΩΞ.ΙΩΝ
 45 ΑΡΙΣΤΩΝΟΣΦ.ΣΚΙΩΝΦΟΥΣΚΙΩΝΟΣΠΑΙΔΟΝΟΜΥ
 Ο.ΒΑΓΓΕΛΟΣΙΣΜΕΙΝΙΑΟΜΙΛΛΕΙΣΦΙΛΩΝΟΣ
 κενόν ΓΟΥΝΗΚΟΝΟΜΥ κενόν
 κενόν ΓΟΥΜΝΑΣΙΑΡΧΥΠΡΙΣ-ΟΥΤΕ
 ΦΑΡΑΔΑΣΕΥΧΩΡΩΙΥΘΥΦΡΟΝΕΥΦ.ΑΣΤΩ
 50 κενόν ΕΩΤΕΡ.ΑΡΧΕΛΑΟΣΟΕ.ΟΣΕΡΑΤ;
 . . . ΙΛΑΟΠΟΥ.ΟΙΚΟΣ.ΑΤΡΕΑΟ.ΓΩΝΛΙΧΥ.Σ.Ρ.
 .ΙΠΡΑΟΣΤΙΜΩΝΟΣΕΥΜΑΡΩΝΕΥΦΑΣΙΟΣΕ.ΡΕΙΣΙ
 ΑΣΚΑΡΑΙΟΓΙΤ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤ.Σ ΠΑ.ΚΛΕΙΣ
 ΔΙΟΝΟΥΣΙΩΕΝΔΕΚΑ ΠΡΧΥΞΕΝΕΑΣΑΡ.ΣΤΟΚΛΓΙ
 55 .Σ.ΕΝΕ.ΛΕΙΣΚΑ Π.Λ.ΡΑΤΕΟΣΜΝ.ΣΙΣΤΡ.
 .ΣΑΓΑΘΩ.ΣΔΙΟΝΟΥΣΙΟΣΜΝΛΣΙΩΝΟΣ
 ΡΙΣΤΩΝΔΙΟΝΟΓ.Ω.Ρ.ΜΑΤΙΣ.ΣΦΑΣΤΟΥ κενόν
 .ΕΙΣΤΙΜΩΝΟΣΟΔΑΥΤ.ΡΤΕΛΣΦΑΕΙΝΩ
 .ΤΡΟΤΩΝΣΙΩΝ.ΣΞΕΝΟΦΑ.ΤΟΣΠΑΝΤΙΑΟ κενόν
 60 ΑΜΜΑΤΙΣΤΑΣ- -

Β) ΕΠΙΓΕΝΕ.ΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΑΡΧΗΣΣΩΜΟΣΣΑΙ
 ΟΝΕΜΑΡΧΥΕΥΦΡΟΝΙΟΣΜΟ.ΩΝΟΣ...ΟΦΑΩΝΕΥΟΡΜΙΔΑΟΑΡΙΣΤ
 ΝΙΚΩΝΟΣΓΡΑΜΜΑΤΙΣ.ΑΣ.ΙΟΚΛΕΙΣΠΟΤΑΜΟΔ..ΩΙΠΠΑΡΧΟΣ
 ΑΜΦΙΩΝΚΑΦΙΣΟΔΩ.ΩΣΠΕΝ.ΓΛΕΙΣΤΟΝΗΣΟΡΚΟΣΕΙΣΕΝ
 65 .ΠΟΥΣ.ΥΝΕΛ.Λ.ΟΓΕΝΕ.ΙΣΛ.ΜΠΡΙΝ.ΑΟΤΕΛΕΝΙΚΟΣ
 ΦΙΛΟΞΕΝΩΙΑΡΙΔΑΣΣΩ...ΤΟΝΟΣΤΕΟΜΟ.ΟΥΛΑΞΕΥΦΟΡΒΟΣ
 .ΝΕΚΡΑΤΓCΣΑΦΕΛ.Α.Ε.ΝΣ.ΑΣΦΙΛΟΞΕΝΩΓΡΑΜ.ΑΤ..
 -ΑΣΝΙΚΟΔΑΜΟΣΦ.ΑΟΑ..ΝΑΡΧΟΣΠ
 ΑΣ Ω ΑΝΤΙΚΡΑΤΕΙΣΑΘΑΝΙΛΟΙΑΡΟΜΙ..Ω.
 70 Ε Ω Ν Σ
 Ρ Α
 ΟΣ
 ΚΩΛ Ο Α
 ΝΟΣΘΕΟΜΝΑ
 75 ΪΕΙ
 ΦΑΕΙΝΟΣ
 ΛΟΣΠΟΥΘΕΑΟ

45 ία[ς Ν; ίκωνος Δό]ρκω[ν κῆ Σῆμ;]ος Μικίναο, Κλέων
 Κλ[έ]ωνος. **Γραμματιστάς**: Σώστρων [Ἴπ]ποσ[θέ-
 νεος. **[Τ]αμί[η]** Καφισόδωρος Φιλοδότω, Ξ[έ]νων
 50 Ἀρίστωνος, Φ[ου]σίων Φουσκίωνος. **Παιδονόμν**:
 Θ[ειβ]άγγελος Ἰσμενίαο, Μίλλεις Φίλωνος
 Γουνηγονόμν: - - - - -
 Γουμνασίαρχ[υ] πρισγοντέ[ρους]:
 Φαράδας Εὐχώρα, Ἰθυφρων Εὐφ[ρ]άστω
 55 **ν]εωτέ[ρους]**: Ἀρχέλαος Θέ[ων]ος Ἐράτ-
 ων [Σ- Μ- Φ]ίλαο, Πουθόνικος [Π]ατρέας. **Ἀγώναρχ[υ] [τ]ῶ [Ἐ]ρω-**
τ]ι: Παῖος Τίμωνος, Εὐμάρων Εὐφάσιος, Ε[ὐ]ρεσί-
 ας Καρατογίτ[ω]. **Γραμματιστάς**: Παγκλείς
 Διονουσίω. **Ἐνδέκα-ρχυ**: Ξενέας Ἀριστοκλεῖ-
 60 ος, Με]νεκλείς Κα-[λ]λ[ικ]ράτεος, Μν[α]σίστρω-
 το]ς Ἀγάθωνος, Διονούσιος Μνασίωνος,
 Ἀ]ρίστων Διονου[σί] — ω. **[Γ]ρ[αμ]ματισ[τ]άς**: Φαστού-
 λλεις Τίμωνος. **Ὀδαγύ**: Τορτέας Φαείνω,
 Σ]τρώτων Σίων[ος], Ξενόφα[ν]τος Παντίαο.
 65 **Γρ[αμ]ματιστάς** — — — —

Ἐπιγένης **ἄρχοντος** ἀρχὴ ἐσώμοσσα[ν]:
Πολέμαρχυ: Εὐφρόνιος Μό[λ]ωνος, [Δαμῆ Ξεν]οφάων Εὐορμίδαο, Ἀρίστ[ων]
 Νίκωνος. **Γραμματισ[τ]άς**: [Δ]ιοκλείς Ποταμοδ[ώ]ρω. **Ἱππαρχος**:
 Ἀμφίων Καφισοδώ[ρ]ω — — — — — [Εὐξενί;
 65 . που. **Σύνεδ[ρ]ω** Διογένης Λαμπρινίδαο, Τελένικος
 Φιλοξένω, Ἰαρίδας Σω[σιγί]τονος. **Τεθμοφούλαξ**: Εὐφορβος
 Με]νεκράτεος. **Ἀφε[δρι]α[τ]ε[ύω]ν**: Θε[ό]φ[ρ]αστος Φιλοξένω. **Γραμ[μ]α-**
τι[σ]τάς: Νικόδαμος Φ[ίλ]αο. **Ἀ[γώ]ναρχος**
 Ἀντικράτεις Ἀθανίαο. **Ἱερομ[νάμ]ω[ν]**:
 70

75 νος, Θεόμνα[στος]
 Φάεινος
 λος Πουθέας.

Ο ΚΟΥΡΟΣ ΤΟΥ ΙΛΙΣΣΟΥ

Ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν κορμὸς ἀνδρικοῦ ἀγάλματος, ἐκ νησιωτικοῦ μαρμάρου (Παρίου) εὐρέθη τυχαίως τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1930 ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἰλισσοῦ, ὀπισθεν ἀκριβῶς τοῦ ἐργοστασίου Φίξ. Κατ' ἀρχὰς μετεφέρθη εἰς τὴν συλλογὴν Θησαείου καὶ κατόπιν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον¹.

Εἶναι τὸ δεύτερον ἀνδρικὸν ἄγαλμα μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 633 τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (Schrader, Arch. Marmorsk, σελ. 56-57) ποὺ παρουσιάζει ἀναλογίας μὲ τὰ ἀγάλματα τῶν κορῶν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἔνδυμα — φορεῖ ἱμάτιον πίπτον ἀπὸ τῶν ὤμων εἰς δύο συμμετρικὰ πτέρυγας — καὶ ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῶν χειρῶν. Ἐλλείπουν μὲν ἀμφότεραι ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, εἶναι ὅμως προφανῆς ἡ θέσις των: ἡ δεξιὰ ἦτο ἐνθετος ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος² καὶ ἐπροβάλλετο καμπτομένη ἰσχυρῶς, ἡ δὲ ἀριστερὰ κατήρχετο παραλλήλως τοῦ σώματος καὶ ἐστερεοῦτο ἐπὶ τοῦ μηροῦ, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ μεταξὺ τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματίου λάξευμα (παρένθ. πίν. 7).

Ἡ διευθέτησις αὐτῆς τῶν χειρῶν εἶναι σπανία³, διότι ὡς γνωστόν, εἰς τὰ ἀγάλματα τοῦ τύπου τῶν ἀρχαϊκῶν κούρων δύο κυρίως τρόπους θέσεως αὐτῶν γνωρίζομεν: τὸν παλαιότερον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀμφότεραι κατέρχονται κατὰ μῆκος τοῦ σώματος, χωρὶς νὰ κρατοῦν ἀντικείμενον — αἱ κόραι ἀντιθέτως μὲ τὴν ἰδίαν στάσιν κρατοῦν, καὶ φέρω πρόχειρον παράδειγμα τὸ ἄγαλμα τῆς Νικάνδρας (Papaspiridi - Guide σελ. 19 ἀριθ. 1) — καὶ τὸν περὶ σφόδρον ἐξελικμένον, ὅπου ἀμφότεραι προτείνονται καὶ κρατοῦν διάφορα ἀντικείμενα, σύμβολα χαρακτηριστικὰ τῆς εἰκονιζομένης μορφῆς, ὅπως λ.χ. εἰς τὸν Φιλήσιον Ἀπόλλωνα τοῦ Κανάχου, τὸν σωζόμενον Ἀπόλλωνα τοῦ Piombino κλπ. (Langlotz Bildhauerschulen πίν. 18 b, 19 — Winter Kunstg. in Bild. σελ. 220).

Ἡ ὁμοιότης τῆς στάσεως αὐτοῦ μὲ τὰ ἀγάλματα τῶν κορῶν, τὰ ὁποῖα δέχονται ὅτι δὲν παριστάνουν ὀρισμένα πρόσωπα ἀλλὰ καθόλου ἰκέτιδας ποὺ προσέρχονται νὰ προσκυνήσουν τοὺς θεοὺς, καὶ ἡ ἀπώλεια τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκράτει διὰ τῆς δεξιᾶς, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τὸ ἀποκαλῶμεν ἀπλῶς «κούρον» χωρὶς νὰ ἀπασχοληθῶμεν μὲ τὸ ζήτημα τοῦ τί εἰκονίζει,

¹ Ἀριθ. Εὐρετ. 3687. Σφ. ὑψ. 0,64. Τὴν ἄδειαν τῆς δημοσιεύσεως χρεωστῶ εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκροπόλεως κ. Ν. Κυπαρίση.

² Σῶζεται ἐν μικρὸν μέρος τοῦ μεταβραχίου καὶ ὁ χαλκοῦς γόμφος ποὺ τὸ συνεκράτει.

³ Μόνον μερικὰ εἰδῶλια ἔχουν παρομοίαν στάσιν.

ἀν δηλαδή θεὸν καὶ ποῖον ἢ θνητόν. Ὁ κύριος ἄλλωστε σκοπὸς τῆς προκειμένης μελέτης εἶναι ἡ ἐκτίμησις τοῦ νέου εὐρήματος ὡς καλλιτεχνικοῦ ἔργου παρουσιάζοντος τὴν ἀκροτάτην ἀνάπτυξιν τοῦ ἀρχαϊκοῦ κούρου.

✱

Πρὶν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν μορφολογικὴν ἐξέτασιν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρμηνεύσωμεν μίαν ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσαν λεπτομέρειαν. Ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς στενοῦται ἡ παρυφὴ τοῦ ἱματίου, ὑπάρχουν καὶ ἐπὶ τῶν δύο πτερυγῶν ὁπαί, ἀριστερὰ δὲ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν (0,045) ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ ὀλίγον ὑψηλότερα καὶ ἐτέρα.

Εἰς τὰς ὁπὰς αὐτὰς θὰ ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐστερεώνοντο τὰ ἄκρα πλοκάμων, ὅπως πολλάκις συμβαίνει εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν κορῶν, μόνον ἂν καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ὑπῆρχον δύο ὁπαί ἢ ἄλλο δεῖγμα (ἀπόθραυσis) ποὺ νὰ ἐφανερώνε τὴν ὑπαρξιν καὶ δευτέρου πλοκάμου, διότι, ὡς γνωστόν, οἱ πλόκαμοι πίπτουν πάντοτε συμμετρικῶς ἐκατέρωθεν τοῦ στήθους. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου δὲν ἔχομεν ἵχνη κόμης, ὥστε προφανῶς ἡ κόμμωσις ἦτο βραχεῖα.

Ἐπειδὴ δὲ φανεροὶ εἶναι οἱ λόγοι ποὺ ἀποκλείουν καὶ ἕκαστε ἄλλην ὑπόθεσιν χρησιμοποίησεως τῶν ὁπῶν αὐτῶν, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, μὲ τὴν μεγαλυτέραν πιθανότητα, ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἐστερεώθησαν μετάλλινα ἐλάσματα, διὰ νὰ δηλώσουν ἓνα τρόπον συγκρατήσεως τοῦ ἱματίου. Ποῖος ὁμως εἶναι ὁ τρόπος αὐτός, ἀφοῦ ἡ πρὸ τοῦ στήθους πόρπωσις τῶν ἐνδυμάτων σπανίζει ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων;

Εἰς τὴν μεγάλην πλαστικὴν, ὅσον καὶ ἂν ἐρευνήσωμεν, εἶναι δύσκολον νὰ εὑρωμεν ἄλλο ἄγαλμα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ καθήμενον Σαμιακὸν τοῦ Μουσείου τῆς Κων/πόλεως (Mendel - Musées de Const. I σελ. 560 ἀριθ. 240, AM 1916 πίν. X Möbius), ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ δηλοῦται ἡ πρὸ τοῦ στήθους πόρπωσις τοῦ ἱματίου.

Ἡ μικροτεχνία μᾶς δίδει περισσότερα παραδείγματα.

1. Εἰδῶλιον Ἀρκαδικὸν ἀνδρὸς φοροῦντος μόνον ἱμάτιον (ἀπλοῖδα χλαῖναν, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Studniczka) πορπούμενον διὰ μεγάλης περόνης πρὸ τοῦ στήθους (AM, XXX, 1905 σελ. 65).

2. Εἰδῶλιον Ἑρμοῦ ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Λυκαίου (Ἐφ. Ἀρχ. 1904 σελ. 196 πίν. 9, Κουρουνιώτης). Ἡ χλαμὺς συγκρατεῖται πρὸ τοῦ στήθους διὰ κομβίου(;) δηλουμένου δι' ἐγχαράκτου κύκλου.

3. Εἰδῶλιον βοσκοῦ ἀπὸ τὰ Μπέρεκλα. Ἡ χλαμὺς συγκρατεῖται διὰ κομβίου(;) (Ἀθῆναι Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 13060 — Ἐφημ. Ἀρχ. 1910 σελ. 327 εἰκ. 51 Langlotz ἔ. ἀ. πίν. 28 b).

4. Εἰδῶλια ἀπὸ τὰ Μπέρεκλα ἀδημοσίευτα (Ἀθῆναι Ἐθν. Μ. ἀριθ. 13057).

5. Εἰδῶλιον βοσκοῦ (Langlotz ἔ. ἀ. πίν. 28 c).

6. Λίθινον ἀγαλμάτιον ἀπὸ τὴν Σπάρτην (ABS 1905-1906 σελ. 337 εἰκ. 4. Bosanquet).

Καὶ ἐδῶ μὲν δικαιολογεῖται ἡ πρὸ τοῦ στήθους πόρπωσης, διότι τὸ ἔνδυμα ὡς καλύπτον τελείως τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκην καλυτέρας συγκρατήσεως, ὅχι ὁμως καὶ ὅταν τὸ ἱμάτιον φορῇται ὡς σάλι, εἴτε ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ σώματος εἴτε ὑπὲρ τὸν χιτῶνα, ἀφήνον ἀκάλυπτον δλόκληρον τὸ πρόσθιον μέρος. Μετὸν τρόπον αὐτὸν τῆς φορήσεως τοῦ ἱματίου οὔτε γυναικείαν ἀκόμη μορφήν, ὅπου ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτήδευσις καὶ τὰ περισσότερα κοσμήματα ἐπιτρέπονται, δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ἀναφέρωμεν, ἢ ὅποια νὰ χρησιμοποιῇ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον πορπώσεως.

Ἡ συγκράτησις ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ πέπλου τῶν γυναικείων μορφῶν εἰς τὸ ἀγγεῖον François μὲ μεγάλας περόνας, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ ἐστραμμέναι πρὸς τὰ κάτω συνδέονται μεταξύ των διὰ λεπτῆς ταινίας (F.R. 13 ἐδῶ εἰκ. 1), ὁ τρόπος τῆς συγκρατήσεως ἐνὸς ἐπιβλήματος τῶν πολεμιστῶν διὰ ταινίας, ἡ ὁποία ὅταν δὲν δένεται πρὸ τοῦ στήθους εἰς φιόγκον (διλήμνιον-λημνίσκος) φέρει διάφορα κοσμήματα (Hoprin I Red. fig. vas. σελ. 219. Pfuhl III πίν. 501 ἐδῶ εἰκ. 2), καὶ τέλος αἱ λεπταὶ ταινίαι ποὺ συγκρατοῦν τὸ καλῶς ἐπὶ τοῦ σώματος ἐφηρμοσμένον δέσμα, τὸ ὁποῖον φοροῦν πολλάκις ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀταλάντη κλπ. (F.R. 11/12, 13. Graef-Langlotz Vas. von der Akrop. I πίν. 36) εἶναι ἀρκετὰ σπουδαῖα ἐπιχειρήματα διὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματός μας.

Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Thiersch (Aegina σ. 406) διὰ τὰ κοσμήματα τοῦ στήθους τῶν Βοιωτικῶν καὶ Ἀργείων εἰδωλίων. Οὗτος ἐρμηνεύων κυρίως τὰ ῥοδακοειδῆ κοσμήματα τῶν ὤμων δέχεται, ὅτι εἶναι οἱ δίσκοι τῶν περονῶν¹ ποὺ συγκρατοῦν τὰς ἐπὶ τοῦ στήθους ταινίας, κοσμήματα

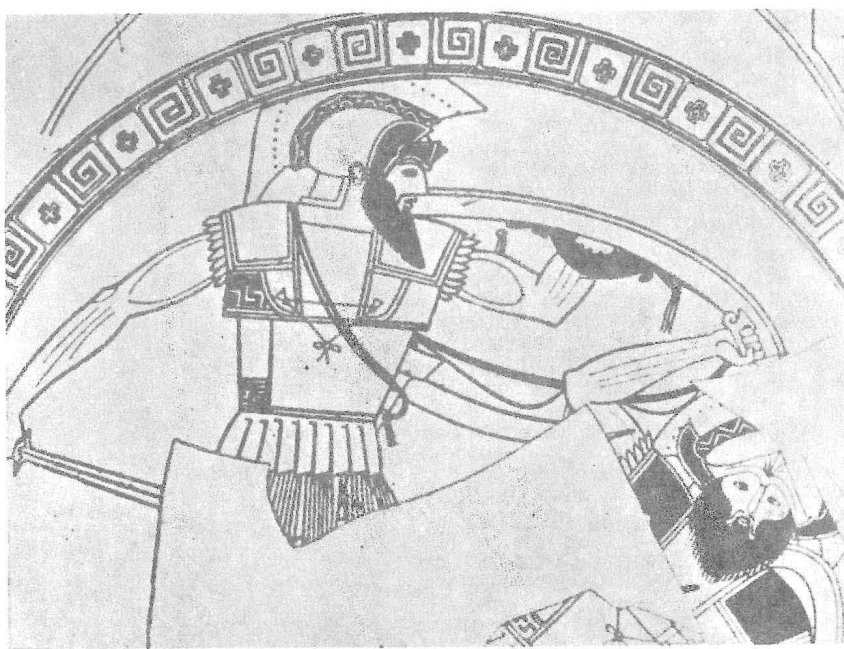

Εἰκ. 1. Μορφή ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον François.

¹ Κατὰ ταῦτα δίσκοι περονῶν εἶναι καὶ οἱ ἐγγάρακτοι κύκλοι, οἱ ὡς κομβία ἐρμηνευόμενοι, ἐπὶ τοῦ στήθους τῶν εἰδωλίων τὰ ὅποια ἀνωτέρω ἀνεφέρωμεν.

συνήθη κατὰ τὸν 7^{ον} καὶ 6^{ον} αἰῶνα. Αἱ περόναι αὐταὶ δὲν ἔχουν μόνον διακοσμητικὸν σκοπὸν ἀλλὰ καὶ πρακτικόν, χρησιμεύουν δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ συγκρατοῦν καὶ τὸ ἔνδυμα (Blinkenberg. Lindiaka V, σελ. 30).

Αἱ διάφοροι αὐταὶ περιπτώσεις χρησιμοποίησεως ταινιῶν πρὸ τοῦ στήθους μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ δεχθῶμεν ὡς βέβαιον, ὅτι καὶ εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ κάποια ταινία συνέδεε τὰς πτέρυγας τοῦ ἱματίου, δεδομένου ὅτι ἡ πόρπωσις εἶναι ἀναμφισβήτητος, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἔνδυμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ πορπωθῇ τὸ ἱμάτιον. Ἐπειδὴ ὁμως τὰ κοσμήματα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξαρτῶνται αἱ ταινίαι εἶναι

πάντοτε ζεύγη καὶ ἐπομένως ἐντελῶς ὅμοια, τίθεται καὶ πάλιν τὸ ἐρώτημα τοῦ πῶς δικαιολογεῖται ἡ ὑπαρξὶς καὶ δευτέρας ὁπῆς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ κούρου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ κόσμημα ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἦτο μεγαλύτερον καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπῆτει διὰ τὴν συγκράτησίν του δύο στερεώματα. Θεωροῦντες τοῦτο τελείως ἀδύνατον δεχόμεθα ὅτι ἡ ταινία συνεκράτηθη κατὰ τρόπον δικαιολογοῦντα ἀπολύτως τὴν ἀσυμμετρίαν ταύτην.

Εἰς ἓνα ἀμφορέα τοῦ Ἀνδοκίδου παριστάνεται ὁ Ἑρμῆς φορῶν μόνον ἱμάτιον, τοῦ ὁποίου τὰ δύο ἄνω ἄκρα συγκρατοῦνται πρὸ τοῦ στήθους διὰ περόνης, ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς ὁποίας κρέμεται λεπτὸν νῆμα (Βλ. Horpin I, Red. fig, Vases σελ. 41, F.R. 111, ἐδῶ εἰκ. 3). Ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ νήματος γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ ἐν ἄκρον αὐτοῦ ἦτο προσδεδεμένον ἐπὶ τῆς περόνης, τὸ δὲ ἄλλο ἦτο ἐρραμ-

μένον ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος, ἄλλως δὲν θὰ ἐδικαιολογεῖτο καὶ ἡ ὑπαρξίς του. Μολονότι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συγκρατήσεως τῆς περόνης φαίνεται μοναδικός, τὸ πλῆθος τῶν μεμονωμένων περονῶν μὲ τὴν ὀπὴν κατὰ τὸ ἀμβλὺ ἄκρον (Jahresh. 1901, σελ. 54) βεβαίως τὸ ἀντίθετον καὶ μάλιστα ὅτι ἦτο γνωστός ἀπὸ παλαιότητας ἐποχῆς (Βλ. Excav. in Cyp. σελ. 19 Murray.).

Ἄνευ οὐδεμιᾶς ὁμως ἀμφιβολίας τὴν τοιαύτην συγκράτησιν τῶν περονῶν μαρτυροῦν τὰ εὐρήματα τοῦ Τρεμπένιστε, ὅπου ἐντὸς ἀνδρικῶν τάφων τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 6^{ης} ἑκατ. εὐρέθησαν περόναι (ζεύγη, μεμονωμένοι καὶ δίδυμοι)¹ ἀπὸ τῶν ὁποίων εἶναι προσδεδεμένη μία ἄλυσις. Ἀπὸ τοῦ κεκαμμένου ἄκρου μιᾶς διδύμου εἶναι προσδεδεμένη ἄλυσις χρυσῇ μήκ. 0,315, πλεκτὴ ἐκ λεπτοῦ σύρματος, ἣτις κατὰ τὸ ἐλεύθερον ἄκρον διχάζεται καὶ καταλήγει εἰς χρυσᾶς ψηφίδας (Die Archaische Nekropole von Trebenishte σελ. 34 εἰκ. 31,2 Filow). Ἐχομεν δηλαδή μιαν περόνην μετ' ἀκεραίας τῆς ἀλύσεώς της, τὸ μήκος τῆς ὁποίας πιθανὸν νὰ ἀντιστοιχῇ μὲ τὴν ἀπόστασιν τῶν ἀφισταμένων ἐνδυμάτων. Καὶ ἂν τοῦτο θεωρηθῇ ἀπίθανον, βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ ἄλυσις ἦτο ἐρραμμένη ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος, ὅπως εἰς τὸν Ἑρμῆν τοῦ ἀμφορέως, ἡ δὲ περόνη ἤμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς οἰανδήποτε ἀπόστασιν μέχρι 0,315 μ.

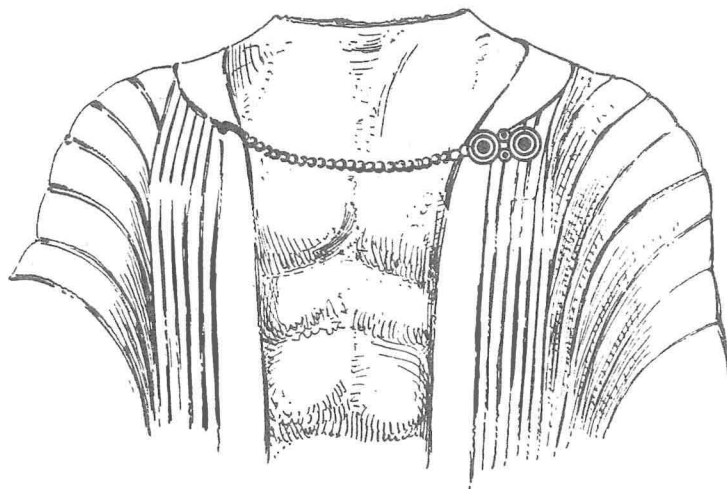
Εἰκ. 3. Ἑρμῆς ἀμφορέως Ἀνδοκίδου.

Παρομοία πόρπωσις εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ νομίζομεν, ὅτι ἐξηγεῖ ἀδιástως καὶ τὴν δευτέραν ὀπὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς. Ὅπως δηλαδή γίνεται φανερόν μὲ τὸ σχέδιον (εἰκ. 4) εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, ὅπου ἡ μία ὀπή, θὰ ἦτο ἀπλῶς στερεωμένον τὸ ἄκρον μεταλλίνης ταινίας ἢ ἀλύσεως, εἰς δὲ τὸ ἀριστερόν

¹ Ὁ Filow παραδέχεται τὸν τύπον τῆς διδύμου περόνης ἔχοντα βορείαν τὴν καταγωγὴν. Ἐν Μακεδονίᾳ εὐρέθη μόνον εἰς τὸ Τρεμπένιστε, Τσαούσιτσαν καὶ Σαῦτυνλύκ, συχνότερον εὐρέθη εἰς τὴν βόρειον Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν. Ὁ Κεραμόπουλος (Ἐφ. Ἀρχ. 1927 - 28 σελ. 108) δὲν παραδέχεται τὴν γνώμην αὐτὴν τοῦ Filow, λέγων, ὅτι τάφος τῆς ὁζολικῆς Μυωνίας παρέχει Ἑλληνικὸν τεχνικώτερον τύπον. Τοῦτο βεβαίως καὶ τὰ εὐρήματα τοῦ ναοῦ τῆς Ὁρθίας Ἀρτέμιδος ἐν Σπάρτῃ.

Καὶ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Βάσσαις (Ἀρχ. Ἐφ. 1910 σελ. 326 εἰκ. 50) εὐρεθεῖσαν περόνην μὲ τὸ κεκαμμένον ἄκρον, θεωρῶ ἀσφαλῶς διδυμον, — ἐλλεῖπει τὸ ἕτερον σκέλος — ὁμοίαν μὲ αὐτάς ποῦ εὐρέθησαν εἰς τὸ Τρεμπένιστε.

μεγαλύτερον ἔλασμα δηλοῦν τὴν κεφαλὴν περόνης ἀπλῆς ἢ διδύμου. Δεχόμεθα δὲ τὸ κόσμημα τοῦτο ὡς περόνην, ἃν καὶ τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβάλλει ἡ

Εἰκ. 4.

θέσις καὶ ἡ ἀπόστασις τῶν ὁπῶν, ἀρμόζει μᾶλλον εἰς πόρπην, διότι κυρίως οὐδα-

Εἰκ. 5. Ἀφροδίτη τοῦ δίνου τοῦ Λυδοῦ.

μοῦ ἀναφέρεται ἡ συγκράτησις τῶν πορπῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως αὕτη εἶναι σχεδὸν ἀπαραίτητος διὰ τὰς περόνας, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον διότι ἀπὸ παλαιστάτης ἐποχῆς χρησιμοποιοῦν διὰ τὸ μέρος αὐτὸ συνήθως περόνας. Τὸ σύνθετες σχῆμα τῆς κεφαλῆς τῶν περονῶν εἶναι βεβαίως τὸ στρογγύλον, δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις καὶ οἷονδήποτε ἄλλο (βλ. καὶ Thiersch, Aegina σελ. 404 κ. ἐ.) καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ διδύμων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θαυμασίαν περιγραφὴν τοῦ Ὀμήρου τῆς περόνης τοῦ Ὀδυσσεῶς (Ὀδυσ. τ. 226) βεβαιοῦν τὰ εὐρήματα τῆς Ἐφέσου (Ephesus σελ. 97, πίν. 4 καὶ 10) καὶ Σπάρτης (A. B. S. XIII, 1906 - 7). Ἄν δὲ τὰ παραδείγματα ταῦτα μᾶς φέρουν εἰς παλαιούς χρόνους (8^{ον} καὶ 7^{ον} αἰῶνα), τὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου κόσμημα τῆς Ἀφροδίτης τοῦ δίνου τοῦ Λυδοῦ (Akrop. Vas. I πίν. 35, Hopplin, Black - fig. Vas. σελ. 160 - 163, ἐδῶ εἰκ. 5), ὡς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς οἰνοχόης τοῦ Κόλχου (Gerhard, Aus. Vas.

πίν. 122 - 123, Hoprin, Black - fig. Vas. σελ. 156 - 157 μαρτυροῦν ὅτι τὰ παλαιὰ σχήματα ἐξακολουθοῦν καὶ τὸν 6^{ον} αἰῶνα. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα ἔχει δι' ἡμᾶς ἡ Ἀθηνᾶ τῆς οἰνοχόης, διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν μόνον ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ὤμου (δεξιοῦ) ὑπάρχει τὸ κόσμημα. Ὡστε ἡ συμπλήρωσις ἡ ὁποία ἔγινε εἰς τὸν κοῦρον καὶ ἀσυμμετρία, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει δὲν εἶναι πρωτοφανής.

Ἡ παράστασις τοῦ κούρου ἐνδεδυμένου μὲ μόνον τὸ ἱμάτιον δὲν ὀφείλεται εἰς ἐξωτερικοὺς λόγους. Ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν μίαν ἐπισκόπησιν τῶν ἐνδεδυμένων ἀνδρικῶν μορφῶν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ἔργα πλαστικά, τῆς μικροτεχνίας καὶ ἀγγειογραφίας, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐνδύσεως σχετίζεται καὶ μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ὅλου ἥθους.

Αἱ ἀρχαῖκα ἐνδεδυμένοι ἀνδρικαὶ μορφαὶ φοροῦν συνήθως, ὅπως δεικνύουν κυρίως αἱ ἀγγειογραφίαι, ὑπὲρ τὸν χιτῶνα τὸ ἱμάτιον, τὸ ὁποῖον ἡ πίπτει ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων, ὅπως περίπου τὰ σημερινὰ σάλια, ἢ μόνον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ διερχόμενον ὑπὸ τὴν ἑτέραν μασχάλην καλύπτει ὁλόκληρον τὸ σῶμα πλὴν μικροῦ μέρους τοῦ στήθους. Κατὰ τὸν δεῦτερον τρόπον τὸ ἱμάτιον φορεῖται πολλάκις καὶ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ σώματος. Οὕτω εἶναι ἐνδεδυμένα καὶ τὰ ὀλίγα σωζόμενα ἀνδρικά ἀγάλματα.

1. Ἀγαλμα Ἀκροπόλεως 633 (Schrader Arch. Marmorsculpturen εἰκ. 46-47).

2. Γραφεῖς Μουσείου Ἀκροπόλεως (Dickins Akrop. Mus. ἀριθ. 144, 146, 629. Lechat Sc. Att. σελ. 267 κ. ἐ.).

3. Καθήμενα ἀγάλματα Μιλήτου (Langlotz - Bildhauerschulen πίν. 57α καὶ 58α).

4. Ἀγαλμα Μουσείου Θεσσαλονίκης (Πελεκίδης - Θρακικά Τόμ. I σελ. 13, εἰκ. 58 Πελεκίδης).

5. Ἀγαλμα Μουσείου Κων/πόλεως (Mendel ε. ἀ.).

6. Καθήμενος ἀρχαῖκος Διόνυσος (Ἀθῆναι E. M. ἀριθ. 3711 Ἀρχ. Δελτ. τόμος 13 Κυπαρίσσης).

Ἡ μικροτεχνία μᾶς δίδει περισσότερα παραδείγματα.

Ἐνδεδυμένα ὅμως κατὰ τὸν τρόπον τοῦ κούρου τοῦ Ἰλισσοῦ, μὲ ἱμάτιον δηλαδὴ μόνον (ἢ Ὀμηρικὴ ἀπλοῖς χλαῖνα;), τὸ ὁποῖον καλύπτει τὰ νῶτα μέχρι τῆς ὀσφύος (παρένθ. πίναξ 6) καὶ πίπτει ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν ὤμων¹ εἰς δύο συμμετρι-

¹ Δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψει ἓνα μικρὸν ἱμάτιον ποὺ φοροῦν πολλάκις οἱ νέοι ἐρριμμένον ἐλεύθερα ἀπὸ τῶν ὤμων χωρὶς νὰ καλύπτῃ καθόλου τὸ σῶμα.

κὰς πτέρυγας, εἰς μὲν τὴν μεγάλην πλαστικὴν γνωρίζομεν μόνον τὸν Μοσχοφόρον τῆς Ἀκροπόλεως, ἐλαχίστας δὲ μορφὰς ἀγγειογραφιῶν.

II. 1. Pfuhl, III 179. Payne, *Necrokorinthia* σελ. 323 ἀριθ. 1471 (Ἰπποτίων. Κορινθ. κρατὴρ μὲ Ἀμφιάραον).

2. F.R. 13. Buschor, *gr. Vasenmal*² εἰκ. 85 (Φαίδιμος καὶ λοιποὶ σύντροφοι) (Françoisvase).

3. F.R. 31 (ὕδρῖα Μονάχου. Ἀνδρική μορφή παρὰ τὴν Ἀταλάντην).

4. F.R. 11/12 (Ἀπόλλων Françoisvase).

5. Gerhard, *Auserl. Vasenb.* IV πίν. CCCXXII (ἀποχαιρετισμὸς Ἑκτορος. Ἀνδρική μορφή παρὰ τὴν Ἑλένην) καὶ πίν. CCCXXIII (Ἀμφορεὺς Βρετ. Μουσείου. Περσεύς).

Μὲ τὸν χωρισμὸν τῶν ἐνδεδυμένων μορφῶν εἰς δύο ομάδας μᾶς παρουσιάζονται δύο τύποι διάφοροι.

Εἰς τὴν πρώτην ομάδα ἀνήκουν θεοὶ καὶ μάλιστα ὠρισμένοι (Ζεὺς, Ποσειδῶν, Ἀιδης, Διόνυσος), Ἀσιᾶται δεσπότες, ἄνθρωποι ἀνήκοντες εἰς τὸν ἱερατικὸν κλάδον (ἱερεῖς, κιθαρωδοὶ κλπ.) καὶ θνητοὶ ὁπωσδήποτε ἡλικιωμένοι. Εἰς τὰς μορφὰς αὐτὰς τὰ ἐνδύματα, ὅπως καὶ τὰ διάφορα σύμβολα, εἶναι χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ὑπάρξεώς των ἀπαραίτητα διὰ τὴν πλήρη αὐτῶν κατανόησιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι μὲ τὴν πλουσίαν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν αἱ μορφαὶ αὐταὶ κερδίζουν εἰς ἐπιβλητικότητα, χάνουν ὅμως εἰς εὐκίνησιαν ἀποκτῶσαι δυσκαμψίαν καὶ νωθρότητα.

Ἐν ἀντιθέσει ἡ II ὁμὰς ἀντιπροσωπεύει μορφὰς κεκινημένας καὶ μὲ ζωτικότητα, νέους, θνητοὺς ἢ θεοὺς, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις (Ἑρμῆς, Περσεύς, Ἡρακλῆς, Ἄρτεμις κλπ.), γυμναστικὰς ἀσκήσεις καὶ χειρωνακτικὰς ἀκόμη ἐργασίας (Ἡφαιστος). Ἐπειδὴ ἡ ζωὴ των εἶναι διηνεκῆς κίνησις τοὺς εἶναι ἀναγκαῖα τὰ ἐλαφρὰ ἐνδύματα. Πῶς ἦτο δυνατόν ὁ ἀεικίνητος Ἑρμῆς νὰ νοηθῇ φερόμενος «ἐπ' ἀπείρονα πόντον ἡδὲ γαίην» μὲ τὸν φόρτον τῶν ἐνδυτῶν τοῦ Διός;

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ βραχεῖα κόμμωσις, ποὺ ἐπικρατεῖ, ὡς γνωστὸν, τελείως τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ παλαιστρα γίνεται ἡ κυριωτέρα ἐνασχόλησις τῶν νέων, ἐμφανίζεται πολὺ ἐνωρὶς εἰς τὰς μορφὰς αὐτὰς (βλ. Ἰόλαον ἀρχαῖου ἀετώματος Ἀκροπόλεως. Winter, *Kunstg. in Bild.* σελ. 205, Ἡρακλῆ ἀγγείου Ἀμάσιος, Adamek κλπ.)¹.

Τὰ σώματα τῆς ὁμάδος αὐτῆς εἶναι μεστὰ δυναμικῆς ἐνεργείας, τὰ δὲ ἐνδύ-

¹ Χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν κινήσεων ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν κατὰ τὰς Γίγαντομαχίας παριστάνονται παρὰ τὸν καθιερωμένον τύπον των μὲ βραχὺ ἔνδυμα.

ματα ὄχι μόνον δὲν διαταράσσουν τὴν εἰκόνα τοῦ ὡραίου νεανικοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ συμβάλλουν εἰς τὴν ἑξαρσιν τοῦ περιγράμματος καὶ τῶν διαφόρων ἀνατομικῶν λεπτομερειῶν.

Εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ τὸ ἱμάτιον καὶ κυρίως ὁ καθαρὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον διετάχθησαν αἱ μεγάλοι γραμμαὶ τῶν πτυχώσεών του, αἱ ὁποῖαι ἀποβαίνουν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ὅλης εἰκόνης, ἐκφράζουν μὲ ἐξαιρετικὴν σαφήνειαν τὴν τεκτονικὴν συγκρότησιν τῆς μορφῆς: οὕτω αἱ μὲν πρόσθιοι κάθετοι πτυχώσεις ἀποτελοῦν τοὺς κεντρικοὺς ἄξονας τοῦ συνόλου καὶ τονίζουν τὴν κάθετον ἀνάπτυξιν τῆς μορφῆς, αἱ δὲ πλάγιοι περικλείουν καὶ συνέχουν σφικτὰ ἐκατέρωθεν τὸ σῶμα. Μὲ οὐχὶ ὀλιγωτέρους ὑπολογισμοὺς διεμορφώθη καὶ ἡ πλατεῖα παρυφή, ποὺ περιβάλλει ὥσάν πλαίσιον¹ τὸ ἱμάτιον. Αὕτη καὶ τώρα δίδει βάθος εἰς τὸ σῶμα καὶ χωρίζει ἐμφανῶς τὰς δύο ἐπιφανείας, πολὺ δὲ περισσότερον ὅτε θὰ ἔφερε ἑγχρωμα κοσμήματα². Σαφήνειαν πρὸς τοῦτοις δωρικῆς ἀρχιτεκτονικῆς φανερώνει τὸ πλατὺ περιλαίμιον τὸ συνεχίζον τὴν ἀνωτέρω παρυφήν, τὸ ὁποῖον ἐπικάθεται τῶν ὀρθῶν πτυχώσεων, διὰ τὴν σταματήσιν τὴν περαιτέρω ἀνάτασιν καὶ ἐπιτρέψῃ μὲ τὴν ἰσχυρὰν κλίσιν του πρὸς τὰ ἔξω τὴν ἀδιατάρακτον διαμόρφωσιν τῆς κεφαλῆς.

*

Ὁ τρόπος τῆς ἐνδύσεως εἶναι βεβαίως ἐν ἄρκετὰ θετικὸν στοιχεῖον ποὺ κατὰ τὰς τὸν κοῦρον μας μεταξὺ τῶν κεινημένων μορφῶν τῶν προικισμένων μὲ δυναμικὴν ἐνέργειαν, τοῦτο ὅμως θὰ βεβαιώσῃ ἀπολύτως ἡ ἀπὸ μορφικῆς ἀπόψεως ἐξέτασις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπόδοσίς του εἰς ἐν καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον.

Ἐὰν τὸν συγκρίνωμεν μὲ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ὁ Langlotz ἀποδίδει εἰς διαφορὰς Ἰωνικὰς σχολάς, θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ ὁμοιότητες περιορίζονται μόνον εἰς μερικὰ ἑξωτερικὰ γνωρίσματα ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ καθαρότης τοῦ περιγράμματος, ἡ μὲ τεκτονικοὺς ὑπολογισμοὺς οἰκοδόμησις τῆς μορφῆς καὶ ἡ μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἐμφάνισις τοῦ ὅλου, παρουσιάζουν χαρακτηριστικὰ πλησιέστερα πρὸς τὴν Πελοποννησιακὴν αἰσθησιν παρὰ πρὸς τὴν Ἰωνικὴν. Ἡ ἐξάρτησις ἐν τοῦτοις τοῦ κούρου μας ἀπὸ τὴν σχολὴν αὐτὴν εἶναι ἔμμεσος ὀφειλομένη μόνον εἰς τὴν

¹ Ἡ παρυφή αὕτη ἐνθυμίζει τὸ διακοσμητικὸν πλαίσιον τῶν ἀγγειογραφιῶν, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ ἀγγεῖα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 6ου αἰῶνος. Ἡ τοιαύτη, τρόπον τινά, μετάβασις δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ παλαιότερα ἀγγεῖα, οὕτως ὥστε ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν κοσμημένη καὶ μὴ ἀποτελεῖ ἐν ὁργανικῶν ὅλων (βλ. Langlotz, Bildhauerschulen πίν. 13).

² Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον μετὰλλινα κοσμήματα, αἱ πόρπαι, μετὰ βεβαιότητος ἡμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ παρυφή ἦτο ἑγχρωμος.

κατὰ τοὺς προκειμένους χρόνους ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς τέχνης. Τὸ ῥαδινὸν ἀνάστημα αὐτοῦ καὶ ἡ παρὰ τὴν σκληρότητα τοῦ ἀρχαϊκοῦ θέματος σχετικὴ μαλακότης τοῦ περιγράμματος τὸν κατατάσσουν εἰς τὸν Ἀττικὸν κύκλον.

Πρὸς τούτοις ἡ ἀπὸ τῶν ὤμων φόρησις τοῦ ἱματίου, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀττικὴ πλαστικὴ γνωρίζει ἀπὸ πολὺ ἔνωρις (Βλ. μορφὰς ἀρχαϊκῶν ἀετωμάτων Ἀκροπό-

Εἰκ. 6. Κόρη 679 Μουσείου Ἀκροπόλεως.

λεως, Lechat, au Musée de l'Acrop. σελ. 184 κ. ἐ.) ὅπως καὶ ὁμοιότης¹ αὐτοῦ μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 679 κόρη τῆς Ἀκροπόλεως (Schrader Ausw. πίν. II, ἐδῶ εἰκ. 6), διὰ τὴν ἰδίαν, πλὴν μικρῶν λόγῳ χρονικῆς ἀποστάσεως διαφορῶν, ἐπὶ τῶν νώτων διάθεσιν τοῦ ἐνδύματος, δεικνύουν Ἀττικὴν κληρονομίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λεπτομερεστερας ἀκόμῃ συγκρίσεώς του μετὰ τὰ ὀλίγα δυστυχῶς σωζόμενα Ἀττικά ἀρχαῖα ἔργα, ὅσον καὶ ἂν ὁ χρόνος τῆς δημιουργίας των εἶναι διάφορος, βεβαιοῦται ἡ ἐκ τοῦ ἰδίου μετὰ αὐτὰ ἐργαστηρίου καταγωγή του. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μορφή ἢ εἰκονιζομένη ἐπὶ τῆς πεντήκοντα περίπου ἔτη παλαιότερας τοῦ κούρου Ἀττικῆς στήλης ἐκ τῶν μακρῶν τειχῶν (A.M. XXXII 1907 πίν. XXI Noack) παρουσιάζει τὸ τοξοειδὲς περίγραμμα τῶν νώτων, τὴν ἰσχυρὰν ἐσοχὴν τῆς ὀσφύος καὶ τὸ ἐξωγκωμένον στῆθος τοῦ

κούρου (παρένθ. πίν. 7). Τὸ ἴδιον, ἀδρὸν περίγραμμα ἔχουν καὶ αἱ ὀλίγον παλαιότεραι μορφαὶ τῶν μετοπῶν τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων (Βλ. Θησέα μετόπης Ἀθηνᾶς F.D. XLI). ὁ ὑπ' ἀριθ. 692 κοῦρος τῆς Ἀκροπόλεως, τὸν ὁποῖον δικαίως

¹ Ἡ κόρη αὕτη θεωρεῖται ὡς καθαρῶς Ἀττικὸν ἔργον. ὅπως δὲ εἰς τὸν κοῦρον, ἐδηλώθη καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἐπὶ τῶν ὤμων πόρπωσις τοῦ πέπλου διὰ μεταλλίνων ἐλασμάτων. (Εἰς ἕκαστον ὤμον σώζεται ἀνὰ μία ὀπή, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ ἔστερεοῦτο τὸ ἐλάσμα).

ὁ Buschor (Olympia σελ. 28) κατατάσσει εἰς τὰ ἀττικά ἔργα¹, καὶ ὁ Βοιωτικὸς κοῦρος (Deonna, Les Apollons ἀριθ. 31), οἱ σύγχρονοι περίπου τοῦ κούρου μας, ὅπως καὶ ὁ κατὰ εἴκοσι περίπου ἔτη νεώτερος κοῦρος τοῦ Κριτίου (Schrader Answ. σελ. 56 εἰκ. 62).

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς προσκειμένους εἰς τὴν ἀττικὴν αἴσθησιν, εἶναι γνωστὴ ἡ προτίμησις τῶν Ἰώνων διὰ τὰ ῥευστὰ περιγράμματα. Ὁ κοῦρος ἀπὸ τὸ Marion (Deonna ἔ. ἀ. εἰκ. 165), ὁ κορμὸς τοῦ Granmichele (Phot. Inst. 5) καὶ τῆς Ἐρετρίας, ἡ ἐκ Κύνου στήλη τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (Buschor ἔ. ἀ. εἰκ. 3, 26) μᾶς δίδουν μερικὰ παραδείγματα τῆς ἀποδόσεως τοῦ περιγράμματος ὑπὸ Ἰώνων τεχνιτῶν.

Ἡ σπουδαιοτέρα ὁμῶς τῶν μορφικῶν λεπτομερειῶν, ἡ χωρίζουσα τελείως τὸν Ἀττικὸν τεχνίτην ἀπὸ τὸν Ἴωνα, εἶναι ἡ παράστασις τοῦ κοιλιακοῦ περιγράμματος καὶ τῶν μυῶν τῆς κοιλίας. Τὸ κοιλιακὸν τρίγωνον τῶν Ἰωνικῶν κούρων ἀπολήγει εἰς ὀξείαν γωνίαν. Εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ εἶναι στρογγυλότερον, ὅπως εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 692 κοῦρον τῆς Ἀκροπόλεως, τὸν κοῦρον τοῦ Κριτίου καὶ ὅλα τὰ ἀττικά ἔργα.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὀλὴν σφικτὴν καὶ νευρώδη ἐμφάνισιν τῆς μορφῆς παρ-
στάθησαν καὶ οἱ ἐκατέρωθεν τῆς λευκῆς γραμμῆς ὀρθοὶ κοιλιακοὶ μῦες. Δὲν ἔχουν οὔτε τὴν ὑπερβολικὴν ἔντασιν τοῦ κορμοῦ τῆς Ἐρετρίας, ἡ ὁποία θὰ ἤμποροῦσε νὰ δικαιολογηθῇ μόνον μὲ ζωηρὰν κίνησιν τοῦ σώματος, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸν Ἡρακλῆν τῆς μετόπης τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων μὲ τὴν Κερυνίτιν ἔλαφον καὶ εἰς τὸν κορμὸν τοῦ Δαφνίου² (Ann. Jour. IX, 1894 σελ. 53 πίν. XI), ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ἐξωτερικότητα λόγῳ ἀνάγκης διακοσμῆσεως, τὴν ὁποίαν ἔχομεν εἰς τὸν κορμὸν τῆς Δήλου (Langlotz ἔ. ἀ. πίν. 65) κλπ.

Ἡ ἔλαφρά διόγκωσις των εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ εἶναι ἀποτέλεσμα ἐσωτερικῆς ἐντάσεως, λεπτομέρεια τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ποὺ ἀποπνέεται ἀπὸ ὀλόκληρον τὸ σῶμα.

Ὁ ὀμφαλὸς εὐρίσκεται εἰς φυσικὴν θέσιν, τὸ δὲ ἀνδρικὸν μέλος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔνθετον (ὁμοίως εἰς τὸν Μινώταυρον καὶ Κύνον τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων), ἐκφύεται ὀλίγον ὑψηλότερα τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος, ὅπως εἰς τοὺς κορμούς τῆς τρίτης ὁμάδος τῶν Ἰωνικῶν κούρων τοῦ Langlotz, μὲ τοὺς ὁποίους ὁμοιάζει καὶ ὡς πρὸς τὸ μικρὸν σχῆμα τῆς ἡβης.

Οἱ στηθικοὶ μῦες δὲν ἔχουν τὴν πλαδαρότητα τοῦ κορμοῦ τοῦ Granmichele

¹ Ἄλλως ὁ Langlotz (ἰωνικὸν ἔργον).

² Δυστυχῶς ἡ φωτογραφία εἶναι κακὴ καὶ παρουσιάζει μόνον τὴν πλαγίαν ὄψιν.

καὶ τῶν λοιπῶν Ἰωνικῶν κούρων, αἱ δὲ σάρκες οὐδεμίαν ἀπαλότητα ἢ ἐκτεθηλυμένην τρυφερότητα, γνωρίσματα τοῦ Ἰωνικοῦ πνεύματος.

Ἐπίσης χεῖρα καὶ διανοητικότητα Ἀθηναίου τεχνίτου μαρτυρεῖ ἡ πλαστικότητα τοῦ ἔργου. Διὰ τοῦτο χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ κινήσεις τῶν ἄκρων: ἡ μὲν δεξιὰ χεὶρ ἀπομακρύνεται ἱκανῶς ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ καμπτομένη ἰσχυρῶς εἰς τὸν ἀγκῶνα στρέφεται πρὸ αὐτοῦ, ὅπως δηλοῦται ἀπὸ τὴν πλαγίαν κατεύθυνσιν τοῦ σωζομένου γόμφου καὶ τὸ ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως διακρινόμενον στρογγύλευμα τῶν πτυχῶν τοῦ ἀγκῶνος, ὁ δὲ ἀριστερὸς ποὺς προβάλλεται πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ πλαγίως. Τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησιν τοῦ ποδὸς ὁρίζει ἡ ἀπόκλισις τῶν ὀρθίων πτυχῶν τοῦ ἱματίου τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ καθέτου ἄξονος καὶ κυρίως ἡ ἀσυμμετρία ἡ ὁποία παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς καὶ δεξιᾶς πλευρᾶς, μὴ δικαιολογουμένη μὲ μόνην τὴν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐκβολὴν τοῦ ποδός: ἡ ἀπόστασις τοῦ ἱματίου ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ δεξιὰ εἶναι 0,045, ἀριστερὰ 0,05, αἱ δὲ τρίχες τῆς ἡβης ἀριστερὰ ἀπέχουν 0,013 ἀπὸ τοῦ ἱματίου, δεξιὰ ἐφάπτονται αὐτοῦ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ ἐφηβαῖον μετακινήθην τῆς θέσεώς του ἀκολουθεῖ τὴν πλαγίαν κίνησιν τοῦ ποδός, ὁ δὲ γλουτὸς παρουσιάζει καὶ μέρος τῆς πλαγίας του ὄψεως (παρένθ. πίναξ 6).

Μὲ τὰς κινήσεις αὐτὰς τῶν ἄκρων προκαλεῖται ἡ μετακίνησις τῶν ἀξόνων τοῦ σώματος καὶ παρουσιάζεται ἡ μορφή ὡς κατέχουσα περισσότερον χώρον· δὲν εἶναι δηλαδὴ ἡ παλαιὰ αὐστηρῶς ἐπιπεδικὴ ἐπιφάνεια, τὸ παράλληλον ἐπίπεδον τῆς ὀπισθεν νοητῆς ἐπιφανείας, τοῦ φόντου τρόπον τινά, ἀλλὰ σῶμα περισσότερον αὐθύπαρκτον. — Τὴν ἀντίληψιν ταύτην τῆς πλαστικῆς ἐμφανίσεως παρουσιάζει κατ' ἐξοχὴν ἡ στάσις τῆς δεξιᾶς μὲ τὸ νὰ ὁρίζῃ ἓνα χώρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσεται ἡ μορφή: τὸ νοητὸν ἐπίπεδον τῆς ὑπὸ τῆς χειρὸς σχηματιζομένης γωνίας ὡς μὴ παράλληλον πρὸς τὸ κατακόρυφον τοῦ σώματος ἀλλὰ πλάγιον καὶ τέμνον αὐτό, ὁρίζει τὸν χώρον ποὺ δημιουργεῖ ἡ μορφή ὡς σῶμα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθόλου πλαστικὴν ἐμφάνισιν ὁ τεχνίτης μας προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ καὶ ζωντανὸν σῶμα. Τὴν ἀκαμψίαν τῆς στάσεως τοῦ παλαιοῦ μοτίβου μετριάξει μὲ τὴν προβολὴν τοῦ ποδός πρὸς τὰ ἔξω καὶ μὲ τὴν πλαγίαν αὐτοῦ ὄψιν. Ἡ χαλάρωσις δὲ αὕτη τῆς στάσεως, παρακολουθούμενη συστηματικῶς ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς παρουσιάζει διαφοροποιήσιν τῶν δύο ἡμίσεων τοῦ σώματος, τονιζομένην καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἐνδύματος, τὸ ὁποῖον δεξιὰ μὲν, παρακολουθοῦν τὴν ἔντασιν τοῦ σώματος, πίπτει καθέτως, ὡς ἐὰν βάρος τι τὸ ἔσυρε πρὸς τὰ κάτω, ἀριστερὰ δὲ διαγράφει τὴν καμπύλην αὐτοῦ.

Τὴν διάφορον ἐμφάνισιν τῶν δύο ἡμίσεων τοῦ σώματος καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἄκραν παρατηρητικότητα τοῦ τεχνίτου καὶ τὴν πρόθεσίν του νὰ παρουσιάσῃ τὸ ἔνδυμα παρακολουθοῦν τὴν προβολὴν τῆς χειρὸς, ἂν καὶ

οὐδόλως ἡ κίνησις αὕτη δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν ἀρκούντως ἀπεχουσῶν ὀρθῶν πτυχώσεων, ὁφείλομεν νὰ τὴν δεχθῶμεν ὡς καλλιτεχνικὸν μέσον χρησιμοποιεῖν διὰ τὴν δῆλωσιν τῆς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ βάρους τοῦ σώματος, ἐφ' ὅσον σπανιώτατα καὶ μόνον εἰς μερικὰ νεώτερα ἀγάλματα τῶν κορῶν παρουσιάζεται, ὅπως λ. χ. εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 685 κόρην τῆς Ἀκροπόλεως (Schrader, Ausw. σελ. 30 πίν. VII-VIII). Εἰς τὴν ἄνισον κατανομὴν τοῦ βάρους τοῦ σώματος ὀφείλεται καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ὕψους τῶν γλουτῶν· ὁ γλουτὸς δηλαδὴ τοῦ προβεβλημένου σκέλους κατέρχεται καὶ δὲν ἔχει τὴν ἔντασιν τοῦ δεξιοῦ. Τέλος ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ στροφή τῆς κεφαλῆς, ἣτις δηλοῦται διὰ τοῦ περισσότερον τονισμένου περιγράμματος τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, ἐπιστέφει τὴν χαλάρωσιν τῆς μετωπικότητος.

Αἰσθητὴν διαφορὰν μεταξὺ στασίμου καὶ ἀνέτου σκέλους μὲ τονισμὸν τοῦ ἰσχύου, εἰς τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα, φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιμένωμεν, ἀφοῦ διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανίζεται εἰς τὸν κατὰ εἴκοσι ἔτη νεώτερον κοῦρον τοῦ Κριτίου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγγειογραφίας ἡ διάκρισις στασίμου καὶ ἀνέτου σκέλους ἀρχίζει μὲν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ «Καλοῦ Λεάγρου», δηλοῦται ὁμοῦς μόνον διὰ τῆς διαφόρου ἐμφανίσεως τῶν ὄψεων τῶν ποδῶν — κατ' ἐνώπιον καὶ προφύλ — (βλ. Langlotz, Zeitbestimmung σελ. 106), ὅπως δηλαδὴ καὶ εἰς τὸν κοῦρον μας.

Τοιοιτοτρόπως ὁ κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ παρουσιάζει τὸ ἀκρότατον ὄριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασε ὁ τύπος τοῦ ἀρχαϊκοῦ κούρου: καὶ ἡ ἐλαχίστη νέα προσθήκη θὰ ἀλλοιώσῃ τὸν παλαιὸν τύπον.

*

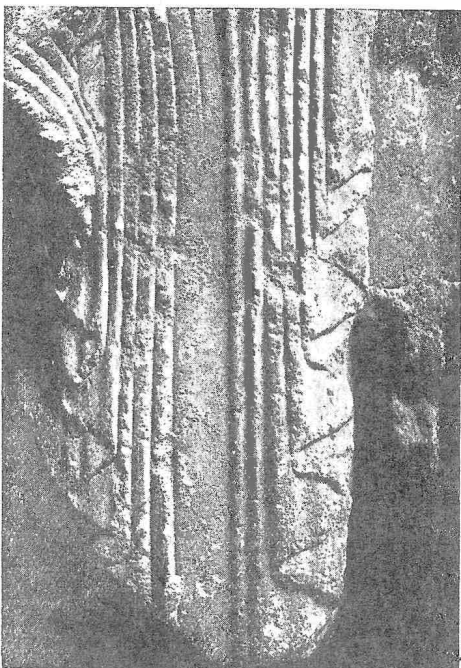
Ἐκ τῆς μορφολογικῆς ἐξετάσεως τὸ ἀγαλμά μας παρουσιάζεται ὡς δημιούργημα τῶν περὶ τὸ 500 χρόνων. Διὰ τὴν ἀκριβεστέραν χρονολόγησιν του, θὰ βοηθήσῃ ἡ τεχνοτροπία τοῦ ἐνδύματος, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ἐποχὴν.

Τὸ ἱμάτιον ὀπισθεν φέρει κατὰ συμμετρικὰς ἀποστάσεις ὀριζοντίας παραλλήλους πτυχάς, αἵτινες ἐξακολουθοῦν καὶ ἔμπροσθεν: καὶ αἱ μὲν ἄνω, δηλ. αἱ τῶν ὤμων καὶ βραχιόνων, κατέρχονται ἰσοξῶς πρὸς τὰς καθέτους προσθίας, ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ σβήνουν διαδοχικῶς μέχρι τῆς ὀσφύος, αἱ δὲ λοιπαὶ πυκνοῦνται εἰς τοὺς ἀγκῶνας (εἰς τὸν δεξιὸν σώζονται) καὶ κατέρχονται παραλλήλως τοῦ μηροῦ, ἀποτελοῦσαι, ὥς εἴπωμεν, τὸ πᾶρσιον τῶν ἀντιστροφῶς διατεταγμένων προσθίων. Μεταξὺ τῶν δύο ἀντωπῶν συστημάτων τῶν πτυχώσεων μέρος τοῦ ὑφάσματος μένει ἀπτύχωτον (εἶκ. 7).

Ἡ συγκέντρωσις τῶν πτυχῶν μὲ τὰ διάμεσα κενὰ διαστήματα εἶναι ὁ τρόπος τῆς πτυχώσεως ὁ ἀκολουθήσας τὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀνδοκίδου χρησιμοποιοῦθέντα, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἐνδυμάτων καλύπτεται κανο-

νικῶς μὲ πλατείας πτυχάς. Ἡ νέα τεχνοτροπία ἐμφανίζεται εἰς τὰς ἀγγειογραφίας τῆς ἐποχῆς τοῦ προχωρημένου Εὐφρονίου. Τὴν τελείαν αὐτοῦ διαμόρφωσιν παρουσιάζει ὁ κρατὴρ τοῦ Arezzo μὲ Ἀμαζονομαχίαν (F.R. 61 2) τοῦ ἰδίου ζωγράφου, ὅπου αἱ πτυχαὶ εἶναι πυκνότεραι καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαστήματα μεγαλύτερα.

Μεγάλας ἀναλογίας ἔχει τὸ ἱμάτιον τοῦ κούρου μὲ τὰ ἐνδύματα τῶν μορφῶν τῆς κύλικος τοῦ Σωσίου (F.R. 123) καὶ ἰδίως μὲ τὸ ἱμάτιον τοῦ Ἑρμοῦ (κριοφόρου), τὸ ὁποῖον καὶ φορεῖ ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ σώματος, ἐρριμμένον ἀπὸ τῶν ὤμων, ὅπως ὁ κοῦρος.

Εἰκ. 7. Λεπτομέρεια τοῦ ἱματ. τοῦ κούρου.

Ὁ ἀγγειογράφος ὅμως, ὁ ὁποῖος συνδέεται στενὰ μὲ τὸν τεχνίτην μας, εἶναι ὁ Πειθίνος. Αἱ μορφαὶ τῆς κύλικος αὐτοῦ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀθηνόδοτος καλός» (Hartwig Meistesch. πίν. XXIV - XXV) παρουσιάζουν γενικῶς πολὺ μεγάλας ὁμοιότητας μὲ τὸν κοῦρον.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀθηνοδότου μᾶς φέρει καὶ ἡ κύλιξ τοῦ Τρικούπη τοῦ Ἑθν. Μουσείου Ἀθηνῶν — ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἔργα τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου τοῦ Δούριδος (βλ. Ἀρχ. Δελτ. 11, σελ. 97 εἰκ. 6 - 7, Παπασπυρίδη - Κυπαρίσσης) — διὰ τὴν ὁμοίαν¹ σχηματικὴν παράστασιν τοῦ ἄκρου τῶν ἱματίων καὶ τὸ σχῆμα τῶν μυῶν τῆς κοιλίας.

Μὲ τὰς ἀγγειογραφίας αὐτὰς ὁμοιάζει ὁ κοῦρος καὶ ὡς πρὸς τὴν παράστασιν τῶν ἐπαλλήλων κλιμακωτῶν μὲ γωνιαῖα περιγράμματα (Staufalten) ὀπισθίων πτυχώσεων τοῦ ἱματίου. — Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ εἵδους αὐτοῦ τῶν πτυχώσεων εἰς τὰ πλαστικὰ ἔργα φαίνεται ὅτι εἶναι δύσκολος, διὰ τοῦτο ὁ τεχνίτης τοῦ κούρου προσπαθεῖ νὰ τὰς ἀποδώσῃ προοπτικῶς μὲ βαθείας σχετικῶς ἐγκοπὰς καὶ μὲ τὸ πολυγωνικὸν περίγραμμα τοῦ κάτω μέρους τοῦ ἱματίου (παρένθ. πίν. 6). Οὕτω ἐπέτυχε νὰ δηλώσῃ πυκνὴν πτύχωσιν χωρὶς καθόλου νὰ καλύψῃ τὸ σῶμα κάτω ἀπὸ τὸ διπλούμενον ὕφασμα. Εἰς τὴν τεχνοτροπίαν αὐτὴν ὅπως καὶ εἰς τὴν τελείαν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐνδύματος ἐπὶ τοῦ σώματος βλέπομεν τὸ κορύφωμα τῆς προσπαθείας διὰ τὴν ῥαδινὴν μὲ καθαρὸν περίγραμμα ἐμφάνισιν τῆς μορφῆς, χαρακτηριστικὰ

¹ Τὴν πληροφορίαν χρεωστῶ εἰς τὴν καλωσύνην τῆς Κας Παπασπυρίδη - Καρούζου.

τῆς ἐποχῆς τοῦ πρωῒμου Παναιτίου. Τὸ ὅτι ἡ ἀντίδρασις εἰς τὴν κομψότητα τῆς ἐκλεπτυσμένης αὐτῆς ἐποχῆς ἀρχίζει πολὺ γρήγορα (βλ. κύλικας προχωρημένου Παναιτίου, Hartwig Meistersch. πίν. 47, 48, 49) εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ κούρου. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ τωρινὰ τὰ ἔργα τῆς ἐπομένης δεκαετίας (490-480) διακρίνει μία βαρύτες ποὺ ἐκδηλώνεται εἰς ὅλα τὰ σχήματα. Τὰ πρόσωπα χάνουν τὸ τυπικὸν ἀρχαϊκὸν μειδιάμα (βλ. κόρην Εὐθυδίκου) καὶ τὰ σώματα γίνονται σχετικῶς κοντόχοντρα. Ἀνάλογος μὲ τὸ ἰδανικὸν τῶν σωμάτων εἶναι καὶ ἡ λιτότης τῶν ἐνδυμάτων, κυρίως διὰ τὴν πτύχωσιν των. Τὴν κομψὴν κατὰ διαστήματα μὲ λεπτὰς πτυχὰς πτύχωσιν ἀντικαθιστᾷ ἡ παλαιὰ κανονικὴ ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας ὁμοίως καὶ τὰς κλιμακωτὰς πτυχὰς (Staufalten) τῶν ἱματίων ἀντικαθιστοῦν αἱ πλατεῖαι τοιαῦται, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ πάχος των γίνονται βαρὺν περικάλυμμα τῶν γραμμῶν τοῦ σώματος (βλ. 688 κόρην τῆς Ἀκροπόλεως, Schrader Ausw. σελ. 39, εἰκ. 39, Lechat Sculpt. Att. σελ. 359, εἰκ. 26).

Ὡστε ἡ πρώτη δεκαετία τοῦ 5^{ου} αἰῶνος πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ τελευταῖον ὄριον, πέραν τοῦ ὁποῦ (post quem) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔγινεν ὁ κούρος.

Ἀλλὰ διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν χρονολογικὴν μας ἔρευναν, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν καὶ μερικὰς ἀνατομικὰς λεπτομερεῖας, χαρακτηριστικὰς διὰ τὴν ἐποχὴν.

Ὁ Εὐφρόνιος, ὁ ὁποῖος προσέχει ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἀνατομίαν τοῦ σώματος, πρῶτος ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν ὁξύνει πρὸς τὰ ἄνω τὴν regio epigastica. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ἐκατέρωθεν τῆς λευκῆς γραμμῆς κοιλιακοὶ μῦες λαμβάνουν τριγωνικὸν σχῆμα, ἐνῶ οἱ παλαιότεροι ζωγράφοι, τοῦ κύκλου τοῦ Ἐπικτήτου, τοὺς ζωγραφίζουν ὡσείδεις.

Ἡ κατὰ τὸν νέον τρόπον σχηματοποιήσις τῆς κοιλιακῆς χώρας, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται εἰς τὰ πρώϊμα ἔργα τοῦ Εὐφρονίου, μολοντί δὲν ἐπικρατεῖ τελείως, — μερικοὶ ζωγράφοι ὅπως ὁ Πειθίνος καὶ ὁ Εὐθυμίδης εἰς τὰ πρώϊμα ἔργα του (βλ. τὸν ψυκτῆρα τοῦ Τουρίνου J.H.St. XXXV 1915 πίν. 5/6, Hoppin Euthymides² πίν. 4, 5) προτιμοῦν τὴν παλαιὰν ὡσειδῆ μορφήν — εἶναι συνηθεστάτη εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς τοῦ Λεάγρου καὶ πρωῒμου Παναιτίου (βλ. κύλικα Εὐθυμίδου τῶν Παρισίων, Hoppin ἔ. ἀ. σελ. 61 εἰκ. 6).

Εἰς τὸν κούρον τοῦ Ἰλισσοῦ, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ὀλίγον νεωτέρους του κορμούς τοῦ Δαφνίου καὶ τοῦ Ἀν. Ἀετώματος τῆς Ἀφαίας (Furtwängler, Aegina σελ. 245 εἰκ. 199), ἔχομεν τὴν κατὰ τὸν νεώτερον τρόπον σχηματοποίησιν τῆς κοιλιακῆς χώρας, ἡ ὁποία φαίνεται πὺς δὲν διαρκεῖ πολὺ, διότι νεώτεροι ἀγγειογράφοι ὅπως ὁ Βρύγος, Μάκρων κλπ. ἐπαναφέρουν τὴν παλαιὰν μορφήν.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τέλος τοῦ «ζωγράφου τοῦ Παναιτίου» τοποθετεῖ τὸν κοῦρον μας καὶ ἡ διαμόρφωσις τῶν νώτων μὲ τοὺς ἰσχυρῶς τονισμένους μῦς τῆς ῥάχews καὶ τὰ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα τρίγωνα τῆς ὠμοπλάτης (βλ. Langlotz, Zeitbestimmung σελ. 93).

ΙΩΑΝΝΑ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

[Τὸ σχέδιον τῆς εἰκόνης 4 ἔκαμε ὁ καλλιτέχνης τοῦ Ἑθν. Μουσείου κ. Α. Gillieron,¹ τὰς δὲ φωτογραφίας ὁ Γερμανὸς φωτογράφος κ. H. Wagner].

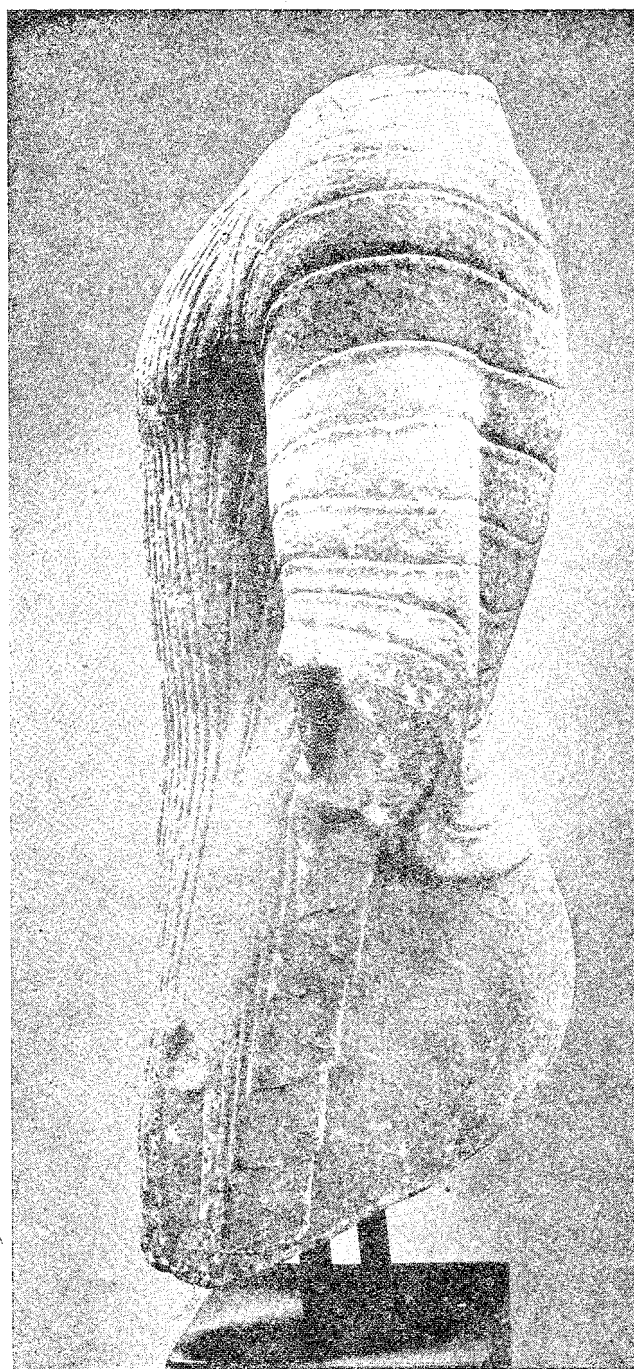
Ὁ κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ.

Ὁ κοῦρος τοῦ Ἰλίσσου (ὀπισθία ὄψις).

Πλαγία όψις τοῦ κούρου (δεξιά).

Πλαγία όψις τοῦ κούρου (ἀριστερά).

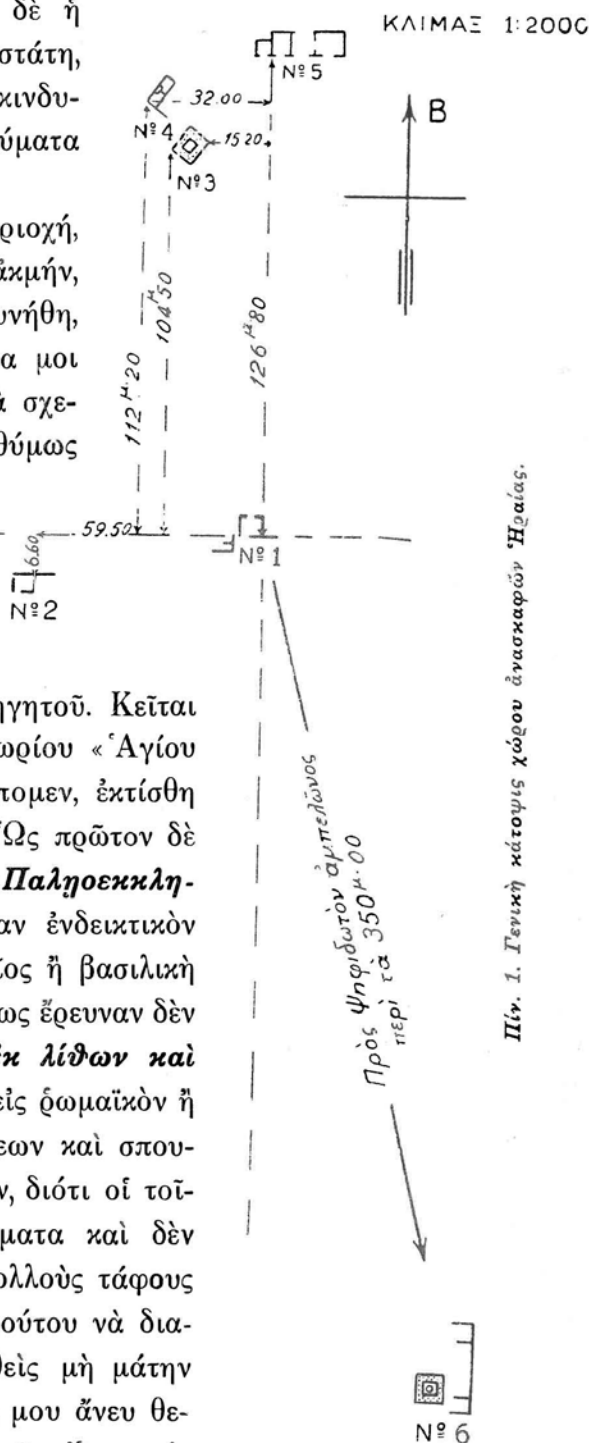
ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΗΡΑΙΑΣ

Ἡ Ἡραία τυγχάνει πόλις ἀρχαία κειμένη ἐν Ἀρκαδίᾳ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμόν, καταστραφεῖσα δὲ καὶ ἐρειπωθεῖσα μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, σχεδὸν τέλειον κατὰ τὸν Μεσαῖωνα ἐξηφανίσθη, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησώς των συγχρόνως, ἐκτίσθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ χωρίον Ἀγιος Ἰωάννης, ἀριθμοῦν σήμερον περὶ τὰς 50-60 οἰκογενείας, ἀνῆκον δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας, ἀλλὰ πρὸς τὸ δυτικὸν ταύτης τμήμα, τὸ ἀτενίζον τὸ Ἴονιον πέλαγος καὶ τὴν Ἠλείαν. Περὶ ταύτης γράφει ὁ Πausanias ἐν Βιβλ. 8^η (Ἀρκαδικὴ) καὶ Κεφ. 24^η 1-2, τὰ ἐξῆς Ἡραιεῦσι δὲ οἰκιστῆς μὲν γέγονεν Ἡραιεύς ὁ Λυκάωνος, κεῖται δ' ἡ πόλις ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ μὲν πολλὰ ἐν ἡρέμα προσάντει, τὰ δὲ ἐπ' αὐτὸν καθήκει τὸν Ἀλφειόν. Δρόμοι τε παρὰ τῷ ποταμῷ πεποίηνται μυρσίαις καὶ ἄλλοις ἡμέροις διεκεκριμένοις δένδροις καὶ τὰ λουτρὰ αὐτόθι. Εἰσὶ δὲ καὶ Διονύσων ναοί. Τὸν μὲν καλοῦσιν αὐτῶν Πολίτην, τὸν δὲ Αὐξίτην. Καὶ τὸ οἰκημὰ ἐστὶ σφίσι ἐνθα τῷ Διονύσῳ τὰ ὄργια ἄγουσιν. Ἔστι καὶ ναὸς ἐν τῇ Ἡραίᾳ Πανός, αἶτε τοῖς Ἀρκάσι ἐπιχωρίου. Τῆς δὲ Ἡρας τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλα ἐρείπια καὶ οἱ κίονες ἔτι ἐλείποντο. Ἀθλητὰς δέ, ὅποσοι γεγόνασιν Ἀρκάσι, ὑπερῆρκεν τῇ δόξῃ Δαμάρετος Ἡραιεύς, ὃς τὸν ὀπλίτην δρόμον ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ πρῶτος. Ἐς δὲ τὴν Ἠλείαν κατιῶν ἐξ Ἡραίας, στάδια μὲν πον πεντεκαίδεκα ἀποσχὼν Ἡραίας διαβήσῃ τὸν Λάδωνα, ἀπὸ τούτου δὲ ἐς Ἐρύμανθον, ὅσον εἴκοσι ἀφίξῃ σταδίους. Τῇ δὲ Ἡραίᾳ ὄροι πρὸς τὴν Ἠλείαν λόγῳ μὲν τῷ Ἀρκάδων ἐστὶν ὁ Ἐρύμανθος, Ἠλεῖοι δὲ τὸν Κοροΐβου τάφον φασὶ τὴν χώραν σφίσι δρίζειν. Ἡνίκα δὲ τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπικὸν ἐκλιπόντα ἐπὶ χρόνον πολὺν ἀνεγέωσατο Ἴφιτος καὶ αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς Ὀλύμπια ἤγαγον, τότε δρόμου σφίσι ἀθλα ἐτέθη μόνον καὶ Κόροιβος ἐνίκησε. Καὶ ἔστιν ἐπίγραμμα ἐπὶ τῷ μνήματι ὡς Ὀλυμπίαισιν ἐνίκησεν ἀνθρώπων πρῶτος, καὶ ὅτι τῆς Ἠλείας ἐπὶ τῷ πέρατι ὁ τάφος αὐτῷ πεποίηται.

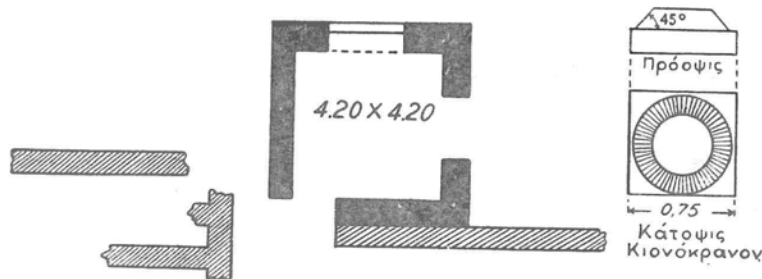
Παρέθεσα ὁλόκληρον τὸ περὶ Ἡραίας χωρίον τοῦ Πausaniou, διότι τοῦτο περιληπτικώτατον ὢν καὶ ἀκριβέστατον, ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῆς ἐμῆς ἐργασίας. Τὸ μόνον θλιβερὸν εἶνε ὅτι ἐκ πάσης τῆς πάλαι λαμπρότητος ἐκείνης δὲν ὑπελείφθησαν ἢ ἀραιὰ καὶ μόλις ὁρατὰ ἔχνη, τὸ δ' ἔτι χειρόν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ

ὑπέροχος ἄλλως τοποθεσία τῆς Ἑρφαίας κατέστη τελείως ἀπρόσιτος ἐκ τῆς ἐντελοῦς ἐλλείψεως συγκοινωνίας, διότι οὔτε ὁδοὶ ὑπάρχουσιν, οὔτε γέφυραι ἐπὶ τῶν εὐρυτάτων ἐκείνων ποταμῶν, οὕτω δὲ ἡ δι' ἡμιόνων πορεία τυγχάνει κοπιωδεστάτη, ἡ δὲ διὰ τῶν ποταμῶν διάβασις καὶ κινδυνώδης ἔτι, ἀριθμοῦσα οὐκ ὀλίγα θύματα ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ δὲ σύμπασα αὕτη ἡ περιοχὴ, ἡ τοσοῦτον σημαντικὴ διὰ τὴν πάλαι ἀκμήν, οὐδέποτε σχεδὸν ἀρχαιολογικῶς ἐξερευνήθη, παρεκάλεσα τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον ἵνα μοι παράσχῃ τὴν ἄδειαν ἀνασκαφῆς μετὰ σχετικῆς πιστώσεως, ἣτις ὄντως καὶ προθύμως μοι ἐχορηγήθη, οὕτω δὲ τὴν 12^{ην} Σεπτεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἡρξάμην τῶν ἐργασιῶν ἀκριβῶς ἐντὸς τοῦ χώρου, ὃν καθορίζει τὸ κείμενον τοῦ ἀρχαίου περιηγητοῦ. Κεῖται δ' οὗτος εὐθὺς ὡς ἐξέλθῃ τις τοῦ χωρίου «Ἀγίου Ἰωάννου», ὅπερ καὶ αὐτό, ὡς προείπομεν, ἐκτίσθη ἐπὶ τμήματος τῆς ἀρχαίας Ἑρφαίας. Ὡς πρῶτον δὲ σημεῖον ἐρεῦνης ἐξέλεξα τὴν θέσιν «**Παληροεκκλησιά**», ὑποπτευθεὶς μήπως ὑπὸ τὸ λίαν ἐνδεικτικὸν τοῦτο ὄνομα κρύπτεται ναὸς τις ἀρχαῖος ἢ βασιλικὴ παλαιοχριστιανικὴ. Μετὰ διήμερον ὅμως ἐρευναν δὲν ἀνευρέθησαν ἢ **παχύτατοι τοῖχοι ἐκ λίθων καὶ πλίνθων**, οἱ ὅποιοι ἀνῆκον πιθανῶς εἰς ῥωμαϊκὸν ἢ βυζαντινὸν κτίριον μεγάλων διαστάσεων καὶ σπουδαῖον, ἀλλ' ὁλοσχερῶς κατεστραμμένον, διότι οἱ τοῖχοι οὗτοι διεκόπτοντο κατὰ διαστήματα καὶ δὲν ὑπῆρχε συνοχή, ἀνωρύξαμεν δὲ καὶ πολλοὺς τάφους χριστιανικοὺς, ἡναγκάσθη δ' ὡς ἐκ τούτου νὰ διακόψω τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην, φοβηθεὶς μὴ μάρην δαπανήσω τὸ πλεῖστον τῆς πιστώσεώς μου ἄνευ θετικοῦ ἀποτελέσματος. Διὸ ἐπελήφθη τῆς ἐξερευνήσεως ἐτέρου χώρου, ἐντὸς ἀγροῦ, ὅπου διεκρίνοντο δύο εὐμεγέθεις πλάκες καθε-

τως κεχωσμένοι ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ δὲ αὐταὶ δὲν ἠδύναντο νάνηκωσιν ἢ εἰς ἀρχαῖον κτίριον καὶ πιθανὸν κατὰ χώραν, ἐπεχείρησα ἀμέσως τὴν ἐκσκαφὴν του. Τύχη δὲ ἀγαθῇ, εὐθὺς μετ' ὀλίγας ὥρας ἀπεκαλύφθησαν ἐν συνεχείᾳ καὶ εἰς ἐλάχιστον βάθος **ὀρθογώνιοι ὀγκόλιθοι** ἐξ ἐγχωρίου λίθου, ἀποτελοῦντες θεμέλιον μεγάλου κτιρίου. Μετὰ ζήλου λοιπὸν συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, οὕτω δὲ ἀπεκαλύφθη ἐν τέλει ὁλόκληρον τὸ σωζόμενον θεμέλιον τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὅπερ εἶχε σχῆμα ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, ὡς βλέπει τις ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ Πίν. 1 ἀριθ. 1 καὶ εἰκ. 1. Τούτου αἱ διαστάσεις εἶνε αἱ αὐταὶ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, ἦτοι 4 μ. 20, ἀλλὰ τὸ κτίριον ἦτο ἀρχικῶς ἐπὶ

№1

Ἀρχαῖος Ναός.

Εἰκ. 1 ἀριθ. 1. Θεμέλια ἀρχαίου ναοῦ ἀποκαλυφθέντα ἐν ἀνασκαφαῖς Ἡραίας.

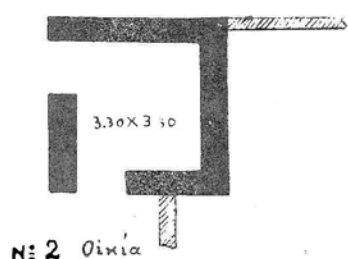
μῆκες βαῖνον ἀπὸ Α. πρὸς Δ. ὡς ἀπέδειξεν ἡ περαιτέρω ἀνασκαφὴ, δι' ἧς ἐπιστοποιήθη ὅτι εἶχον ἀφαιρεθῇ πάντες σχεδὸν οἱ θεμέλιοι λίθοι τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν, τὴν ἀνατολικήν, ἀπεκαλύφθη **εὐρεῖα εἴσοδος**, ἦτοι τὸ **κατώφλιον μεγάλης θύρας** μετὰ τοῦ αὐλάκος καὶ τῶν ὀπῶν τῶν γιγλυμῶν, συγχρόνως δ' ἀνευρέθη ἐκεῖ πλησίον καὶ ἐντὸς τοῦ κτιρίου ὁ **ἄβαξ μετὰ τοῦ ἔχινου δωρικοῦ κιονοκράνου**, συνεπέρανα μετὰ βεβαιότητος σχεδὸν ὅτι τὸ κατερειπωμένον τοῦτο κτίριον θὰ ἦτο εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων ὑπὸ τοῦ Πausανίου μνημονευομένων ἐν Ἡραίᾳ ἀρχαίων ναῶν. Εἰς τίνα ὁμως θεὸν ἀνήκεν οὗτος εἶνε ἀδύνατον νὰ πιστοποιηθῇ, διότι οὔτε ἐπιγραφὴ τις ἀνευρέθη, οὔτε ἄλλη τις ἔνδειξις. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀνευρεθὲν κιονόκρανον τυγχάνει σπουδαῖον τεκμήριον παραθέτω τὸ ἀκριβὲς τούτου σχέδιον ἐν τῇ αὐτῇ εἰκόνι παραπλευρῶς τῆς κατόψεως τοῦ ναοῦ, ἐκ τῆς τομῆς δὲ ἀποδείκνυται ὅτι ὁ ἔχινος εἶχε κλίσιν 45 μοιρῶν, οἷα ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, ἀνάγεται εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τῆς ἑλλην. τέχνης τὸ μῆκος τοῦ ἄβακος εἶνε 0,75.

Ἄλλ' ὁ ναὸς οὗτος ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐν Ἡραίᾳ κτίρια, τὸ δὲ χεῖριστον μετὰ τὴν κατάπτωσίν του, ἐκ σεισμῶν βεβαίως, ἐχρησιμοποιήθη δι' ἄλλας ἀνάγκας ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἡραίας, ὡς ἀποδείκνυ-

ται ἐκ τῶν πολλαπλῶν καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐποικοδομηθέντων ἐπ' αὐτοῦ τοιγίων, ἀποτελούντων ἕνεκα τῆς εὐτελοῦς κατασκευῆς των αἰσθητὴν ἀντίθεσιν πρὸς τ' ἀρχαιοπρεπῇ θεμέλια τοῦ κατεδαφισθέντος ναοῦ. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἄνω περιγραφέντων θεμελίων ἀνευρέθησαν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως πλεῖστα ὄστρακα ἀρχαίων ἀγγείων, ὧν πολλὰ τῶν καλῶν χρόνων, πρὸς δὲ ἡλοὶ πολλοί, μόλυβδος καὶ ἄλλα ὅμοια ἀντικείμενα.

✽

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀνωτέρω ἀνασκαφῆς ἐστράφη πρὸς ἀναζήτησιν βωμοῦ τινος ἐν τινι ἄξονι τῆς εἰσόδου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Τούναντίον ἐξερευνήσας τὸν ἀντίθετον πρὸς Δ. χώρον, εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἀπόστασιν (60 περίπου μ.), ὡς βλέπει τις ἐν τῷ γενικῷ τοπογραφίῳ Πίνακι 3, ἀπεκάλυψα τὸ ὑπ' ἀρ.

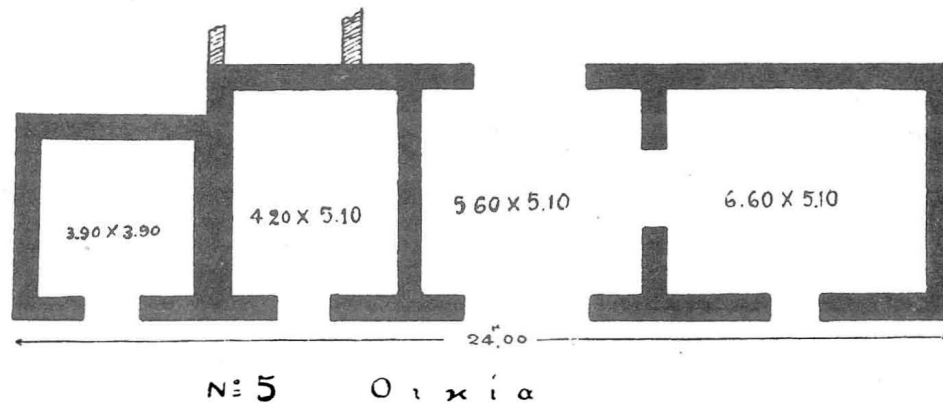
Εἰκ. 2. Θεμέλιον τετραγώνου κτιρίου ἐν Ἡραίᾳ.

2 **τετραγωνικὸν κτίριον** (Πίν. 1, ἀρ. 2), τοῦ ὁποίου μόνον ὡς τοῦ πρώτου τὰ θεμέλια σώζονται, ἀποτελούμενα καὶ ταῦτα ἐκ μεγάλων, κατὰ μᾶλλον καὶ ἥττον, κανονικῶν ὀγκολίθων, ἃν καὶ ὑπάρχουσι καὶ μικρότεροι παρὰ τούτους λίθοι. Τοῦ τετραγώνου τούτου ἐλλείπουσιν οἱ θεμέλιοι λίθοι κατὰ τὴν ΒΔ. καὶ τὴν ΝΑ. γωνίαν, οὕτω δ' ἀποτελοῦνται δύο ἀνοίγματα, ὧν τὸ πρὸς τὸ ΒΔ. φαίνεται κανονικώτερον, πάντως ὅμως δὲν πρόκειται περὶ εἰσόδων, διότι αὐτὰ

θὰ ἦσαν ἐπὶ τῶν ἄνωθεν τῶν θεμελίων δόμων τοῦ κτιρίου, θ' ἀπεκαλύπτετο δ' ὁ οὐδὸς τῆς θύρας, ὡς συνέβη ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀλλαχοῦ. Τἀνοίγματα λοιπὸν ταῦτα προέρχονται ἀπλούστατα ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ὀγκολίθων, οἱ ὅποιοι ἐπλήρουν ταῦτα ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Τὸ τετράγωνον τοῦτο κτίριον ἔχει μῆκος ἐκάστης πλευρᾶς 3 μ. 30. Τί νὰ ἦτο ἐν τούτοις τὸ μικρὸν τοῦτο τετραγωνικὸν οἰκοδόμημα; Μεθ' ὅλας τὰς εἰκασίας καὶ ὑποθέσεις εἰς οὐδὲν κατέληξα συμπέρασμα, ἂν καὶ ὁ σχεδιάσας τὴν κάτοψιν τούτου δόκιμος μηχανικὸς κ. Ι. Τσακάκης, σημειοῖ παραπλεύρως τὴν λέξιν «Οἰκία». Τοιαύτη ὅμως δὲν δύναται νὰ εἶνε, διότι εἶνε γνωστὸν τὸ σχέδιον καὶ ἡ κάτοψις τῶν ἀρχαίων οἰκιῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐξῆς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἡραίᾳ.

Μετὰ τὴν τελείαν ἀνασκαφὴν τοῦ τετραγωνικοῦ τούτου θεμελίου, ἐντὸς τῶν χωμάτων τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν πολλὰ **κέρματα ἀγγείων**, ἀπλῶν καὶ ἄνευ παραστάσεων, καθὼς καὶ **ῥωμαϊκά** τινα λίαν ἐφθαρμένα **νομίσματα**, ἐτράπημεν πρὸς ἕτερον σημεῖον κείμενον πρὸς Β., εἰς τὸν ἀγρὸν τῶν ἀδελφῶν Δημητρίου καὶ Στέλιου Σπηλιοπούλων, ὅπου μοι ὑπεδείχθη ὑπὸ πολλῶν χωρικῶν ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐξήχθησαν ἐκεῖθεν πολλαὶ πλάκες καὶ λίθοι ὀγκώδεις. Πράγματι, ὡς παρατηρεῖται ἐν τῷ Πίν. Ι. πρὸς τὸ ΒΑ. ἄκρον (ὅπου ὁ ἀριθ. 5), ἀνευρέθη **μακρὰ**

σειρὰ θεμελίων ἐκ κανονικῶν λιθίνων δόμων ἀπὸ Δ. πρὸς Α. διήκουσα. Μετὰ πολυήμερον ἐργασίαν ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος ἑνὸς περίπου μέτρου (ἀλλαχοῦ περισσότερον, ἀλλαχοῦ δ' ἔλαττον ἔνεκα τοῦ ἀνωμάλου τοῦ ἐδάφους), ὁλόκληρον τὸ θεμέλιον **ἐπιμήκους κτιρίου διηρημένον δι' ἐγκαρσίων τοίχων εἰς τέσσαρας αἰθούσας**, ὧν τρεῖς μεγάλαι, μία δέ, ἡ πρὸς Δ. μικροτέρα. Μεγίστη ἀπασῶν εἶνε ἡ ἀκραία πρὸς Α. Τὸ ὅλικόν μῆκος τούτου εἶνε 24 μ., τὸ δὲ πλάτος 5 μ. 10, τῶν δὲ καθ' ἕκαστον δωματίων τὰ ἐμβαδὰ εἶνε ἐκ Δ. πρὸς Α. 1) $3,90 \times 3,90$. 2) $4,20 \times 5,10$. 3) $5,60 \times 5,10$. 4) $6,60 \times 5,10$, ὡς δηλοῦνται ταῦτα σαφέστατα καὶ ἐν τῷ ἐπισυνημένῳ **Πίνακι I** ὑπ' ἀριθ. 5 καὶ εἰκ. 3. Ἐντὸς τῶν χωμάτων ἀνευρέθη-

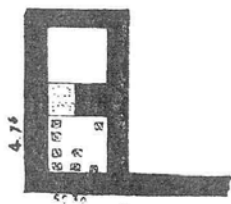
Εἰκ. 3. Ἐπιμήκης οἰκοδόμημα, πιθανῶς μέγαρον, ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς Ἡραίας.

σαν παντοῖα θραύσματα ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ἰδίως τῆς ὑστέρας ἱστορικῆς περιόδου, ρωμαϊκά τινα καὶ βυζαντινὰ νομίσματα λίαν ἐφθαρμένα καὶ ἥλοι σιδηροῖ, πλεῖστα πήλινα σταθμία, τεμάχια μολύβδου κλπ. Ἐπὶ ἑνὸς τῶν νομισμάτων παρίσταται κεφαλὴ **Διός**, ὡς τῆς τοῦ Ἡλείου, ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου δὲ ὕψεως **ἔλαφος ὀκλάζουσα**. Τὰ δωμάτια δὲ ταῦτα ἦσαν προσιτὰ δι' εἰσόδων πολλῶν καὶ ἐκ Β. καὶ ἐκ Ν., ὡς βλέπει τις ἐν τῇ κατόψει (εἰκ. 3). Δύο ὅμως ἦσαν αἱ κυριώταται εἵσοδοι κατὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ ὅλου κτιρίου, εἰς τὸ δεύτερον δὲ συμπίπτουσαι ἐξ Α. δωματίον, ὅπερ φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο εἰδός τι προδόμου ἢ διαδρόμου («hall δηλ. ὡς ἀγγλιστὶ εἴθισται σήμερον νὰ καλῶνται τὰ **πρόθυρα** (vestibules) ἢ **πρόδομοι** τῶν συγχρόνων μεγάρων), διότι βεβαίως δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ οὔτε διὰ κοιτῶνα, οὔτε δι' ἐστιατόριον, οὔτε δι' αἴθουσαν δεξιώσεως δωματίον ἔχον καὶ πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. τοσοῦτον μεγάλας καὶ εὐρείας θύρας. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ **τρίτη θύρα** πρὸς Α. δι' ἧς εἰσήρχετό τις εἰς τὴν ἀκραίαν μεγάλην αἴθουσαν, ἣτις βεβαίως θὰ ἦτο ἡ κυριωτάτη τοῦ ὅλου κτιρίου. Ἡ αἴθουσα δ' αὕτη ἦτο προσιτὴ καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ν. πλευρᾶς, ὅπου ἀνευρέθη καὶ ἕτερος οὐδός, διότι εἰς πάντα τὰνωτέρω ἀνοίγματα (εἰσόδους) ἀπεκαλύφθησαν λίαν ἐπιμελῶς ἐκ

λευκοτάτου λίθου ἐξεργασμένοι **οὐδοὶ** φέροντες τὴν κεντρικὴν αὐλάκα παραλλήλως πρὸς τὴν τοιχοδομίαν διήκουσαν καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐσύροντο πιθανῶς θυρόφυλλα. Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ αὐλακίου τούτου, εἰς τὰ δύο ἀκρότατα σημεῖα, ὑπάρχουσιν ὅπαι πρὸς ἐνσφήνωσιν τῶν γυγγλυμῶν τῶν θυροφύλλων. Ἀνευρέθη μάλιστα καὶ παχύτατος **σιδηροῦς σωληνοειδὴς δακτύλιος** (μήκους 0,03, διαμέτρου 0,04 καὶ πάχους 0,015) λίαν ἐσκωριασμένος, ὅστις θὰ ἦτο ποτε ἐσφραγισμένος διὰ μολύβδου ἐντὸς τῆς μιᾶς τῶν ἀνωτέρω ὁπῶν.

Πρὸς τὴν ΒΑ. γωνίαν ἀνευρέθη βάσις **κίονος ἰωνικοῦ**, ἀλλὰ λίαν κατεστραμμένη. Μόλις καὶ μετὰ κόπου ἀνεγνωρίζετο τὸ ἀρχικόν της σχῆμα. Ἡ ἐπίχωσις πάντων τῶν δωματίων ἦτο πλήρης κεράμων προερχομένων ἀσφαλῶς ἐκ τῆς καταπεσοῦσης στέγης.

Τί ἦτο ὅμως τὸ μέγα τοῦτο κτίριον, ὅπερ θὰ ἐκτίσθη εἰς τοὺς καλοὺς ἐλληνικοὺς χρόνους; Ὡς διὰ τὸ προμνημονευθὲν τετραγωνικὸν κτίριον καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἡδυνήθη σαφὲς νὰ εἰκάσω, διότι οὔτε στοὰ εἶνε, οὔτε καὶ οἰκία ἰδιωτικὴ, ἂν καὶ ἡδύνατο νὰ εἶνε τοιαύτη ἐὰν ἀνευρίσκετο πρὸς Ν. περιστύλιόν τι, ὥστε τὰ δωμάτια ταῦτα ν' ἀτενίζωσι πρὸς αὐτὸ καὶ ἐξ αὐτοῦ νὰ εἶνε προσιτὰ διὰ τῶν τριῶν θυρῶν των. Πρὸς τοῦτο ἀνηρέυνῃσα πάντα τὸν πέραν χῶρον καὶ πλησίον μὲν δὲν ἀνεῦρόν τι, ἀλλ' εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν, 30 μ. περίπου, πρὸς τὴν διαγωνίαν διεύθυνσιν νοτιοδυτικῶς, ἀπεκαλύφθη μικρὸν κτίριον, ὀρθογωνικὸν καὶ τοῦτο (Πίν. I ἀριθ. 4), τὸ ὁποῖον ἔχει μῆκος μὲν 4,25, πλάτος δὲ 5,30. Τοῦτο εἶνε ἐκτισμένον διὰ μεγάλων ὠραίων τετραγωνικῶν πλίνθων, εἶνε δ' ἔσωθεν οἱ τοῖχοι ἐπικεχρισμένοι διὰ κονιάματος. Ἀλλ' ὅ,τι χαρακτηρίζει ἰδιαίτερος τὸ μικρὸν τοῦτο

Ν. 4. Ὑπόκαυστον

Εἰκ. 4. Ὑπόκαυστον (καλοριφέρ) πρὸς θέρμανσιν τοῦ παρακειμένου μεγάρου (εἰκ. 3).

οἰκοδόμημα εἶνε αἱ ἐντὸς τούτου, εἰς ἐλαχίστην σχετικῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, **στυλίσκοι**, ἐκ τετραγωνικῶν πλίνθων ἐκτισμένοι, ὕψους περίπου ἡμίσεως μέτρου. Πρὸς δὲ τὴν βορεινὴν πλευρὰν ὑπῆρχεν ὁπὴ συγκοινωνοῦσα μετὰ **πυραύνου** ἢ μικροσκοπικοῦ κλιβάνου. Ἐκ πάντων τούτων καταφανὲς ἐγένετο ὅτι τὸ κατασκεῦασμα τοῦτο ἦτο «**ὑπόκαυστον**», οἷα συνηθίζοντο κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ ὧν ὅμοια ἀνεῦρον ἐν Νικοπόλει, Σικυῶνι καὶ ἀλλαχοῦ. Ὅ,τι δὲ ἐκεῖ ἠνάπτετο πῦρ ἦτο φανερόν καὶ ἐκ τῆς αἰθάλης τῆς καλυπτούσης τὰ τοιχώματα, ἀλλὰ καὶ

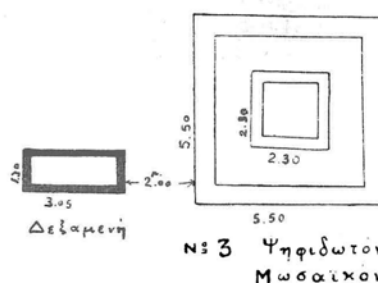
ἐξ αὐτῶν τῶν πλίνθων, αἵτινες ἅμα τῇ ἀφῇ ἐθραύοντο ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς καύσεως, ἣν εἶχον ὑποστῇ (πρβ. Πίν. I, ἀριθ. 4 εἰκ. 4). Τοιαῦτα δὲ ὑπόκαυστα ἦσαν ἐν χρήσει τὸ πάλαι καὶ ἐν ἰδιωτικοῖς οἰκοῖς καὶ ἐν λουτροῖς, ἐνταῦθα δὲ μᾶλλον περὶ τῶν πρώτων δύνатаί τις μετὰ πιθανότητος νὰ εἰκάσῃ.

Ἀλλ' ἔτι σημαντικώτερα ἦτο ἢ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς μικρὰν ἀπόστασιν

ἀπὸ τοῦ ὑποκαύστου ἀνεύρεσις **θαυμασίον ψηφιδωτοῦ**, ὅπερ ἀπιστεύτως καλῶς διετηρήθη, εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους βάθος, διότι δὲν θὰ εἶνε τοῦτο μεῖζον τῶν 0,30-0,40 τοῦ μέτρου. Εἶνε δὲ τοῦτο ἐκπληκτικόν, διότι ὁ ἀγρὸς οὗτος ἐπὶ δεκαετηρίδας, ἴσως καὶ αἰῶνας ὀργοῦται, σπείρεται καὶ καλλιερ-γεῖται, ὡς δὲ καὶ ἄλλοτε διὰ τὰς ἐν Σικυῶνι διασωθείσας ἀρχαιότητας ἔγραψα, ἐὰν ἡ παρ' ἡμῖν γεωργία ἦτο μᾶλλον προηγμένη καὶ οἱ χωρικοὶ μας μετεχειρίζοντο ἀντὶ τοῦ ἡσιοδείου ἀρότρου τὰ νῦν ἐν χρήσει πανταχοῦ τοῦ κόσμου «βενζινάροτρα». βεβαίως δὲν θὰ διεσώζετο οὐδὲ ψηφίς ἐκ τῶν ἀρχαίων μωσαϊκῶν, ἀλλ' οὐδὲ κἄν καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι ὑπολειφθέντες θεμέλιοι λίθοι!..

Τὸ ἀποκαλυφθὲν ψηφιδωτὸν (Πίν. 1, ἀριθ. 3, εἰκ. 5) ἔχει σχῆμα τελείως τε-

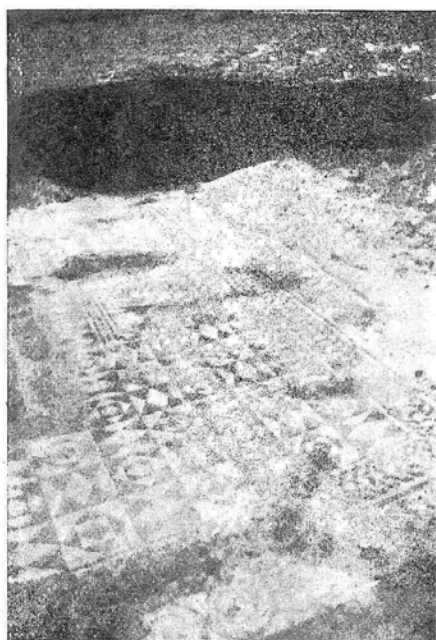
τραγωνικόν, διότι ἐκάστη πλευρὰ τούτου ἔχει μῆκος 5 μ. 50, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μικρὰς τετραγωνικᾶς ψηφίδας λιθίνας καὶ πηλίνας διαφόρων χρωμάτων, ιδίως λευκάς, μελαίνας καὶ ἐρυθράς. Τὸ πλεῖστον τῆς διακοσμῆσεως τούτου εἶνε γεωμετρικόν, ἥτοι σχήματα τετραγωνικόν, τριγωνικόν, ἐναλλασσόμενοι κύκλοι, πλοχοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας καὶ ἄκρας συμμετρίας διαγεγραμμένοι καὶ συντεθειμένοι. Καὶ κατὰ τὰς τέσσα-

Εἰκ. 5. Ψηφιδωτὸν ἀποκαλυφθὲν ἐν Ἡραίᾳ. Παραπλευρῶς, Δεξαμενῇ.

ρας μὲν πρώτας σειρὰς, πλησίον δηλ. τῶν ὀρθομένων τοιχίων τῶν πλαισιούντων περίξ ἐν εἴδει θωρακίου (πεζουλίου) τὸ ψηφιδόν, διαγράφονται ἐντὸς πλατείας ζώνης, 0,30 πλάτους, ἐλικοειδῶς ἀναπτυσσόμενοι κλάδοι ἢ κλώνες, ἐν συνεχείᾳ ἀνελισσόμενοι, οἷους ἀπαντῶμεν καὶ ἐπὶ πλείστον ἀρχαίων ζωοφόρων καὶ τοὺς ὁποίους ἀπεμιμήθη εἶτα συχνάκις ἡ βυζαντινὴ τέχνη. Ἔπονται κατόπιν ἐν ζώνῃ τοῦ αὐτοῦ περιπτου πλάτους **δύο πλοχοὶ παραλλήλως βαίνοντες** καὶ ἐκ ψηφίδων ἐναλλασσομένων χρωμάτων, ὥστε ν' ἀποτελῶσιν οὗτοι σύνολον θαυμασίως ἀρμονικόν. Αἱ δύο αὗται ζῶναι, αἱ τοσοῦτον ποικίλαι τὰ σχήματα καὶ τὸν χρωματισμόν, πλαισιούσι λίαν πλουσίως τὸ λοιπὸν ἐμβαδὸν τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ ἤδη ἀποτελεῖται ἀπὸ τετράγωνα, ἄλλα μὲν σταυροειδῶς διακοπτόμενα καὶ διαιρούμενα εἰς τέσσαρα τρίγωνα, ἄλλα δὲ διαγωνίως περιέχοντα ἕτερα τετράγωνα, ὥστε τὸ ὅλον δάπεδον καλύπτεται ὡς ζατρίκιον ὑπὸ πολλῶν πολυχρῶμων ἀβακίων (ἴδε εἰκόνας 5-7). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ μεγάλου τούτου τετραγώνου διαγράφεται ἕτερον μικρότερον ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ μικροτέρων πολυχρῶμων ἀβακίων συγκείμενον, τὸ ὁποῖον πλαισιοῖ εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ **τετράγωνον κοιλότητα**, ἣτις ἔχει βάθος μὲν 0,25, τὰ δὲ περίξ ταύτης τοιχία εἶνε ἐπικεχρισμένα δι' ἀσβετοκονιάματος. οὕτω δὲ τὸ κοίλωμα τοῦτο παρέχει ὅψιν μικρᾶς δεξαμενῆς, ἃν καὶ δὲν ἀνεκαλύ-

φθη που σωλὴν ἢ ὀχετὸς πρὸς διοχέτευσιν ὕδατος. Πάντα δὲ ταῦτά εἰσι κατασκευασμένα μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας καὶ εὐπρεπείας. Ἐξωθεν ὁμῶς τοῦ πλαισίου καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς αὐτοῦ σχηματίζονται συμμετρικῶς τέσσαρα μικρότερα τετράγωνα, ὡς *μικροὶ πίνακες*, ἐπὶ τῶν ὁποίων παρίστανται ἐπὶ μὲν τοῦ 1^{ου} πρὸς Ν. *Σάτυρος ὀρχούμενος γυμνὸς καὶ κρατῶν θύρσον*, ἐπὶ τοῦ 2^{ου} πρὸς Δ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ 3^{ου} πρὸς Α. ἀνὰ εἰς *θαλάσσιος ἵππος μὲ οὐρὰν δράκοντος*, κάτωθεν δὲ τούτων μικροσκοπικὸς *Δελφίν*, ἐπὶ δὲ τοῦ 4^{ου} ὅμοιος *Σάτυρος*

Εἰκ. 6. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν Ἡραίᾳ.

Εἰκ. 7. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν Ἡραίᾳ.

πρὸς τὸν πρῶτον, ὀρχούμενος ἐπίσης καὶ κρατῶν ἐπὶ τοῦ ὤμου κοντὸν μετὰ δικτύου (:). Οἱ τέσσαρες οὗτοι πίνακες ἔχουσι μεγέθη περίπου $0,83 \times 0,79$.

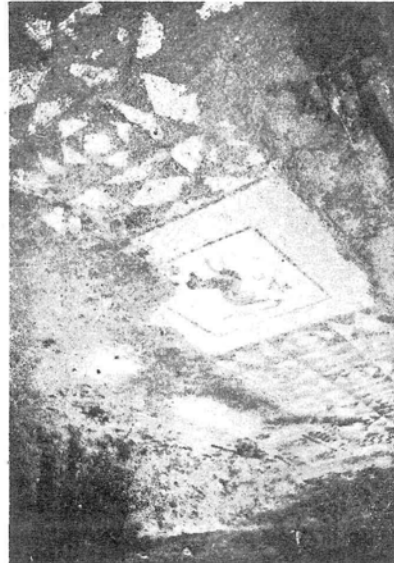
Δυστυχῶς ἔνεκα τοῦ ἀπροσίτου τοῦ χωρίου Ἀγ. Ἰωάννης δὲν ἠδυνήθη νὰ φωτογραφήσω τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο, οὐχ ἦντιον παραθέτω ὥδε τρεῖς φωτογραφίας ληφθείσας ὑπὸ φίλου ἐρασιτέχνου, λίαν ὁμῶς ἀτελεῖς (εἰκ. 6 - 8). Παραπλευρῶς δὲ τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου ἀπεκαλύφθη καλῶς κατεσκευασμένη *δεξαμενὴ* (Πίν. 1, ἀριθ. 3) ἔχουσα μῆκος 3,05, πλάτος 1,30 καὶ βάθος 0,80. Ὁλόκληρος ἡ ἐσωτερικὴ ταύτης ἐπιφάνεια εἶνε κεκαλυμμένη δι' ἀσβεστοκονιάματος ἄριστα διατηρουμένου, ἐν τῷ πυθμένι δέ, κατὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν, ὑπάρχει *ὀπὴ ἐκροῆς*. Ὄντως δὲ ἔξωθεν καὶ περίξ ὑπάρχουσι *πολλοὶ ὀχετοὶ καὶ πήλινοι σωλῆνες* πρὸς διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν ἀποστράγγισιν τῆς δεξαμενῆς.

Ἡ ἀνεύρεσις ἐν τούτοις τοῦ ψηφιδωτοῦ, τῆς δεξαμενῆς καὶ τοῦ ὑποκαύ-

σιου» τοσοῦτον πλησίον ἀλλήλων ἐν τῷ αὐτῷ χωρῷ καθιστῶσι λίαν πιθανὴν τὴν εἰκασίαν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχέ ποτε **μεγάλη καὶ πλουσία κατοικία ἢ ιδιωτικὸν μέγαρον**, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον καὶ τάποκαλυφθέντα καὶ περιγραφέντα ἀνωτέρω τέσσαρα εὐμεγέθη δωμάτια νάνηκουν εἰς τὸ οἰκοδομικὸν συγκρότημα τοῦ εἰρημένου μεγάρου.

✱

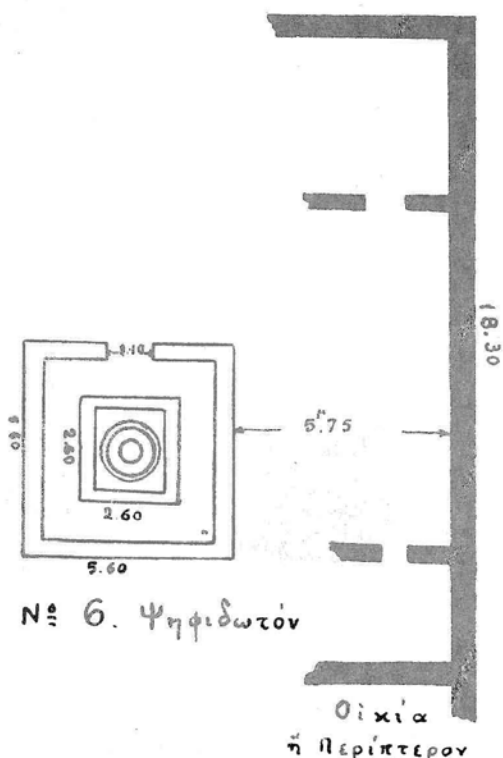
Ἦδη μετὰ τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βορειοδυτικοῦ τομέως τῆς ἀρχαίας Ἡραίας ἐτράπημεν ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου πρὸς τὸν ἀντίθετον τομέα τὸν νοτιοδυτικὸν (Πίν. I, ἀρ. 6), εἰς ἀπόστασιν 350 μ. ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ὅπου ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀμπελώνες. Ἐντὸς λοιπὸν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ἀνήκοντος εἰς τὸν Ἀναστ. Ἀλβανιώτην, ὑπῆρχον κιονίσκοι καὶ τινα ἄλλα λείψανα ἀρχαῖα μαρτυροῦντα, ὅτι ἐκεῖ που τὸ πάλαι εὕρισκετο οἰκοδομὴ τις ιδιωτικὴ ἢ ναός. Ὅντως δὲ μετὰ πολλῶν ἡμερῶν ἀνασκαφὴν ἀπεκαλύφθησαν **θεμέλια δωματίων** διήκοντα ἀπὸ Δ. πρὸς Α. εἰς μῆκος 18,30 μ., ἐντὸς δὲ τῆς ἐπιχώσεως ἀνεύρομεν πολλοὺς ἔτι κιονίσκους καὶ πληθὺν ἀμέτρητον πλίνθων καὶ κεράμων, ἐξ ὧν φανερόν ἦτο, ὅτι πᾶσα ἡ στέγη κατέπεσέ ποτε καὶ ἐτάφη ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ τῶν λίθων τῆς οἰκοδομῆς. Προχωροῦντες δ' εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ θεμελίου τούτου ἀπεκαλύψαμεν μετὰ τινας ἡμέρας εἰς ἀπόστασιν 5 μ. 25 **νέον ψηφιδωτὸν δάπεδον** ἐπίσης ὠραῖον καὶ ποικίλον ὡς τὸ πρῶτον (ἴδε Πίν. I, ἀριθ. 6 εἰκ. 9), διαφόρου ὅμως συνθέσεως καὶ ἐκτελέσεως. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο εἶνε ἐπίσης τετραγώνον, ἐκάστης πλευρᾶς ἐχούσης μῆκος 5 μ. 60, ἔκειτο δ' ἐντὸς περιστυλίου, διότι ἐπὶ τοῦ περιφράσσοντος τοῦτο θωρακίου διεσώζοντο ἔτι τὰ ἴχνη τῶν βάσεων, ἐφ' ὧν ἐρείδοντο οἱ ἀποτελοῦντες τὸ περιστύλιον κιονίσκοι. Τοῦ τετραγώνου τούτου ψηφιδωτοῦ τὸ ἐμβαδὸν διαιρεῖται κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἰς **ζῶνας δύο**, αἵτινες ἐπέχουσι μοῖραν πλαισίου περὶ τὸν κεντρικὸν μέγαν κύκλον ὑποδιαιρούμενον καὶ τοῦτον εἰς τέσσαρας **μικροτέρους συμμετρικοὺς κύκλους ἢ περιφερικὰς ζῶνας**. Πᾶσαι αὗται αἱ ζῶναι φέρουσι κοσμήματα ποικίλα ἔχοντα ὡς ἑξῆς: Καὶ ἐν πρώτοις ἡ πρώτη ζώνη, ἡ ἐφαπτομένη τῶν τοιγίων τῶν περιφρασσόντων τὸ ψηφιδωτὸν (τοῦ θωρακίου), ἀποτελεῖται ἀπὸ στρῶμα ἀσβεστοκονιάματος πλάτους 0,95. Μετ' αὐτὸ ἔπεται ζώνη ἐκ **ψηφιδωτοῦ μαιάνδρου** πλ. 0,35. Ἐντὸς τοῦ τετραγωνικοῦ τούτου πλαισίου διαγράφεται μέγας κύκλος διαμέτρου 1,72, εἰς τὰς τέσσα-

Εἰκ. 8. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν Ἡραίᾳ.

δὲ τῆς ἐπιχώσεως ἀνεύρομεν πολλοὺς ἔτι κιονίσκους καὶ πληθὺν ἀμέτρητον πλίνθων καὶ κεράμων, ἐξ ὧν φανερόν ἦτο, ὅτι πᾶσα ἡ στέγη κατέπεσέ ποτε καὶ ἐτάφη ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ τῶν λίθων τῆς οἰκοδομῆς. Προχωροῦντες δ' εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ θεμελίου τούτου ἀπεκαλύψαμεν μετὰ τινας ἡμέρας εἰς ἀπόστασιν 5 μ. 25 **νέον ψηφιδωτὸν δάπεδον** ἐπίσης ὠραῖον καὶ ποικίλον ὡς τὸ πρῶτον (ἴδε Πίν. I, ἀριθ. 6 εἰκ. 9), διαφόρου ὅμως συνθέσεως καὶ ἐκτελέσεως. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο εἶνε ἐπίσης τετραγώνον, ἐκάστης πλευρᾶς ἐχούσης μῆκος 5 μ. 60, ἔκειτο δ' ἐντὸς περιστυλίου, διότι ἐπὶ τοῦ περιφράσσοντος τοῦτο θωρακίου διεσώζοντο ἔτι τὰ ἴχνη τῶν βάσεων, ἐφ' ὧν ἐρείδοντο οἱ ἀποτελοῦντες τὸ περιστύλιον κιονίσκοι. Τοῦ τετραγώνου τούτου ψηφιδωτοῦ τὸ ἐμβαδὸν διαιρεῖται κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἰς **ζῶνας δύο**, αἵτινες ἐπέχουσι μοῖραν πλαισίου περὶ τὸν κεντρικὸν μέγαν κύκλον ὑποδιαιρούμενον καὶ τοῦτον εἰς τέσσαρας **μικροτέρους συμμετρικοὺς κύκλους ἢ περιφερικὰς ζῶνας**. Πᾶσαι αὗται αἱ ζῶναι φέρουσι κοσμήματα ποικίλα ἔχοντα ὡς ἑξῆς: Καὶ ἐν πρώτοις ἡ πρώτη ζώνη, ἡ ἐφαπτομένη τῶν τοιγίων τῶν περιφρασσόντων τὸ ψηφιδωτὸν (τοῦ θωρακίου), ἀποτελεῖται ἀπὸ στρῶμα ἀσβεστοκονιάματος πλάτους 0,95. Μετ' αὐτὸ ἔπεται ζώνη ἐκ **ψηφιδωτοῦ μαιάνδρου** πλ. 0,35. Ἐντὸς τοῦ τετραγωνικοῦ τούτου πλαισίου διαγράφεται μέγας κύκλος διαμέτρου 1,72, εἰς τὰς τέσσα-

ρας δὲ περίξ γωνίας σχηματίζονται **τέσσαρα κενὰ τρίγωνα**, τὰ ὅποια πληροῦσι **τέσσαρα ὠραιότατα ἀνθέμια** (ὑψ. 0,50) Ἐντὸς δὲ τοῦ πρώτου συγκεντρικοῦ κύκλου ἢ ζώνης πλ. 0,20, διαγράφονται τὰ γνωστὰ **ῥά** τοῦ ἀρχαίου Ἰωνικοῦ κιονοκράνου ἐναλλασσόμενα μετὰ καθέτων ἑκατέρωθεν **διπλῶν λογχῶν**, ἐντὸς τοῦ

Εἰκ. 9. Κάτωψις κτιρίου καὶ παραπλεύρως ψηφιδωτὸν δάπεδον, οὗ παραθέτομεν μόνον τὸ διάγραμμα.

δευτέρου ἀνελίσσεται εἰς ἀνακυκλουμένης ἑλικας μετὰ φύλλων θαυμαστῇ **περιπλοκάς**, πλ. 0,25. Μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἐτέρα, ἢ τρίτη ζώνη, κεκοσμημένη δι' ῥῶν ὁμοίων ὡς τῶν τῆς πρώτης, καὶ τέλος ἐν τῇ τετάρτῃ περιφερικῇ ζώνῃ, ἐχούσῃ πλάτος πλεόν τῶν 0,30, διότι τὸ κέντρον εἶνε κατεστραμμένον καὶ καθίσταται ἀδύνατον νὰ καθορίσῃ τις τὸ ἐκεῖ τέρμα τοῦ ψηφιδωτοῦ, παρίστανται φύλλα ὅμοια πρὸς τ' ἀκανθωτὰ τῶν κιονοκράνων. Ἀκριβῶς δ' ἐν τῷ κέντρῳ ὑπάρχει **κοίλωμα**, ἄγνωστον ἐὰν τοῦτο προῆλθεν ἐκ καταστροφῆς ἢ ἐὰν εἶνε τεχνητόν, ὅποτε πιθανὸν νὰ ἦτο ἐν αὐτῷ ἐμπεπηγμένος κίων ὑποβαστάζων ἀγαλμάτιον, βωμίσκον ἢ καὶ κρήνην.

Τὸ μᾶλλον ἰδιάζον τοῦ παρόντος ψηφιδωτοῦ εἶνε ὅτι τοῦτο εἶνε κατεσκευασμένον οὐχὶ ἐκ τεχνητῶν ψηφίδων (λιθίνων, κεραμείων ἢ ὑελώδους μάζης), ὡς συνήθως, ἀλλ' ἐκ **φυσικῶν ψηφίδων**, αἵτινες πιθα-

νὸν νὰ περισυνελέγησαν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κοίτης τοῦ κάτωθεν ῥέοντος Ἀλφειοῦ. Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αὗται τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ σχήματος ὠοειδοῦς, χρώματος δὲ κυανοῦ, λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ. Πάντως εἶνε ἀξιοσημείωτον τὸ ὁμοιοσχημον καὶ τὸ ἰσομέγεθες τῶν μικρῶν ψηφίδων, ὥσπερ πᾶσαι νὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς αὐτῆς τεχνητῆς μήτρας.

Ἡ εἴσοδος δὲ εἰς τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δάπεδον ἦτο ἐκ Δ., ὅπου ἀπεκαλύφθη οὐδὸς, μήκους 1,50, πλάτους δὲ 0,90, ὅσον δηλ. εἶνε καὶ τὸ πλάτος τῆς πρώτης ζώνης, ἐφ' ἧς καὶ κεῖται οὗτος. Ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ δὲ τούτου ὑπάρχει **ἕτερον ψηφιδωτὸν** κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένον καὶ ἐφ' οὗ παρίστανται **δύο πτερωτοὶ λέοντες** ἀντιμέτωποι, ὀρμῶντες μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας κατ' ἀλλήλων. περίξ δὲ ἑλικοειδὲς κόσμημα πλαισιοῖ τὴν ὅλην σύνθεσιν ἐξεργασμένην μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ τέχνης, ὡς καὶ τοῦ μεγάλου κεντρικοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος.

Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων ὁλοκληρῶς τοῦ ἀνασκαφέντος τούτου χώρου ἀνευρέθησαν ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθέντων κιονίσκων, πολλοὶ λευκοὶ λίθοι μετ' ἐπιμελείας λελαξευμένοι, τεμάχια μολύβδου, θραύσματα ἐξ ὀγκωδεστάτου καὶ παχυτάτου πίθου, ὧν πολλὰ φέρουσι μολυβδίνους συνδέσμους ἐξ ἀρχαίας συγκολήσεως, πρὸς δὲ χαλκᾷ τινα νομίσματα, ῥωμαϊκὰ καὶ τινα ἑλληνικά, πλὴν λίαν ἐφθαρμένα, ὥστε νὰ καθίσταται δυσδιάκριτος ἡ ἐπὶ τούτων ἔκτυπος μορφή.

Πρέπει ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὰς ἐργασίας ἡμῶν ταύτας ἐν Ἡραίᾳ εἶχομεν ἐπανειλημμένας καὶ παρατεταμένας βροχὰς καὶ ψυχὸς ἐνίοτε δορμύ, ὥστε συχνάκις ἡ ἐργασία διεκόπτετο καὶ συγχρόνως καθίστατο καὶ δυσχερὲς ἕνεκα τοῦ σχηματιζομένου πηλοῦ ἐντὸς τῶν τάφρων καὶ τῶν πολλῶν ὑδάτων. Παρ' ὅλα ταῦτα ἐν τούτοις ἡ ἐργασία διεξήχθη καλῶς, διότι οἱ ἐργάται, ὡς γενναῖοι στρατιῶται, ἠψίφουν καὶ τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψυχὸς. Τελευταῖον εἰργάσθημεν ἐν θέσει «Βαμβακᾷ», πρὸς τὸ ΒΑ. τοῦ χωρίου «Ἅγιος Ἰωάννης», ὅπου πρὸ δεκαετίας περίπου εἶχεν ἀνευρεθῇ ὅλως τυχαίως ἐντὸς χαράδρας βυθυτάτης *πρὸς ἀνδρικόδς μαρμάρινος*, ὅστις δηλωθεὶς καὶ μετακομισθεὶς εἰς Ὀλυμπίαν, κατετέθη ἐν τῷ ἐκεῖ Μουσείῳ. Ἡ θέσις «Βαμβακᾷ» κεῖται ἀκριβῶς κάτωθεν ἑνὸς λόφου καλουμένου «*Ἀνεμοδοῦρα*», ἕνεκα πιθανὸν τῶν ἐκεῖ ὑψηλὰ πνεόντων σφοδρῶν ἀνέμων. Ἡ ἀνεύρεσις λοιπὸν τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου γλυπτοῦ με ἤγαγεν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν καὶ τοῦ χώρου ἐκείνου μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θάναυρῶντο ἴσως καὶ ὁ ἀνδριάς, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ ἀνακαλυφθεὶς τυχαίως ποῦς. Οὕτως ἠρξάμεθα συστηματικῆς σκαφικῆς ἐρεῦνης παρὰ τὴν ὄχθην καὶ ἐντὸς τοῦ ρεύματος, μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν ἀνατολ. πλευρὰν αὐτοῦ εἰς βάθος 2 μ. *θεμέλιον οἰκοδομήματος ἐκ λιθίνων ὀρθογωνίων δόμων*, διήκον ἐκ Β. πρὸς Ν. καὶ ἕτερον ἐγκάρσιον ὁμοίον θεμέλιον τοίχου πρὸς τὴν βορ. πλευρὰν. Εἰς τὸ βάθος δὲ ταύτης καὶ παραλλήλως τῶν θεμελίων ὑπῆρχεν *ὕδραγωγεῖον* ἐκ παχυτάτων καὶ ἀρίστης κατασκευῆς κεράμων ἐχόντων τὸ σχῆμα Π ἀνεστραμμένου []|. Ἐκ τούτου συνεπέρανα μῆτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἤτό ποτε *κρήνη τις δημοσία ἢ Νυμφαῖον*, ὡς εἴθιστο λίαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύει τὰ μέγιστα τὸ γεγονὸς ὅτι ὀλίγον τι κατωτέρω ὑπάρχει ἡ ἐν χρήσει σήμερον *κρήνη*, ἐξ ἧς ὑδρεύονται αἱ χωρικαὶ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου. Φαίνεται μάλιστα ὅτι ὡς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς πηγὰς καὶ τὰ σπήλαια καὶ ἐνταῦθα ἐγκαθιδρύθη ποτὲ ὁ θεὸς Πάν μετὰ τὰς Νύμφας, μεθ' ὧν ὠρχεῖτο ἐν πάσῃ ἱερᾷ σεμνότητι. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλα τινὰ ἀντικείμενα εὐρέθησαν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶνε τὰ ἑξῆς:

1) *Ἀκρωτήριον στέγης ἢ ὀρθοκέραμος* κεκοσμημένη δι' ἀνθεμίου. Αὕτη ἔχει ὕψος 0,28, πλάτος 0,22 καὶ μήκος 0,62. Ἐργασία ἀρίστη.

2) *Βάσις τραπέζης στρογγύλης μαρμαρίνης*, τεθραυσμένη κατὰ τὸ ἥμισυ. Αὕτη ἔχει κάτωθεν διάμ. 0,44, ὕψος 0,24 καὶ ἄνωθεν διάμετρον 0,22.

3) Πολλὰ θραύσματα *πηλίνου ειδωλίου* καὶ *κεφαλῆς φυσικοῦ μεγέθους* (ἐκ τῆς κόμης).

4) *Χαλκοῦς δακτύλιος* μὲ παράστασιν ἀσαφῇ ἐπὶ τῆς σφενδόνης.

5) *Μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα* λίαν ἐφθαρμένον.

6) *Δάκτυλος χειρὸς* ἐκ πηλοῦ φυσικοῦ μεγέθους (μήκους 0,105).

7) *Τεμάχια ἐκ χαλκοῦ κατόπτρου*.

Τὸ ἀποκαλυφθὲν εἰς βάθος 3 μ. κτίριον ἔχει σχῆμα ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, μήκους 4,80, πλάτους δ' ἀορίστου, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω. Εὐρέθη ὁμως πρὸς Α. εἴσοδος ἔχουσα περίπου πλάτος 2,50.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν προέβην καὶ εἰς δοκιμαστικὰς ἐρεῦνας πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς *Νεκροπόλεως* τῆς Ἡραίας. Αὕτη φαίνεται ὅτι ἐξετείνεται ἔξωθεν τῆς πόλεως καὶ παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτις, καθὰ εἰκάζω, κατελάμβανε τοὺς πρὸς τὸ ΒΑ. λόφους, ὧν εἷς τυγχάνει λίαν ἐπίπεδος. Πρὸς Β. τοῦ λόφου τούτου σώζονται ὑπεράνω ἀποκρήμνου καὶ βαθυτάτης φάραγος *θεμέλιοι λίθοι ἐκ τοῦ ἀρχαίου περιβόλου*, ἐκ τῆς ἀντιθέτου δὲ πλευρᾶς, ἥτοι πρὸς μεσημβρίαν, διαθέει ἀπὸ Α. πρὸς Δ. *ὕδραγωγεῖον ἐκ πηλίνων τετραγώνων σωλήνων καλλίστης κατασκευῆς*, ὅπερ μετέφερε τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ὑψηλῶν πρὸς Δ. ὁρέων, ὅπου σήμερον κεῖται ἡ κωμόπολις *Παλούμπα*.

Λεῖψανα ἀρχαίας νεκροπόλεως εὕρηνται καὶ πρὸς Α. τοῦ χωρίου «Ἅγιος Ἰωάννης», ἔνθα τὸ σημερινὸν νεκροταφεῖον. Κάτωθεν τούτου ὑπάρχει ρεῦμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθη *μικρὸν νόμισμα χαλκοῦν* λίαν ἐφθαρμένον (διάμ. 00.2), ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ ὁποίου παρίσταται ὁ *Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου*, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ἡλείων, πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ ἡ λέξις ΗΡΑΙΕΩΝ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου ὄψεως παρίσταται *γυμνὸς ἀνὴρ ὄρθιος* κρατῶν Νίκην καὶ σκήπτρον. Ἀριστερόθεν ἀναγινώσκεται ἡ λέξις Θεός (;)

Καὶ τὸ χωρίον δὲ Ἅγιος Ἰωάννης, ὡς ἀρχόμενος εἶπον, τυγχάνει πληρὴς ἀρχαίων λίθων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, διότι ὁλόκληρον ἐκτίσθη ἐκ τῶν ἐρείπίων τῆς ἀρχαίας περιλάμπρου πόλεως, εἶνε δὲ θέαμα θλιβερόν νὰ διακρίνη τις ἐντὸς μανδροτοίχων ὠραίους ὀρθογωνικοὺς δόμους, σπονδύλους κιόνων καὶ ἐπιστύλια. Ἀλλὰ καὶ *ἐπιγραφάς* τινὰς ἀνέγνω, ὧν παραθέτω τὰ κείμενα.

Οὕτω ἐντὸς τοίχου τῆς οἰκίας τοῦ Δημ. Σπηλιοπούλου, ὅστις τυγχάνει καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ γηπέδου ὅπου ἀνεσκάψαμεν τὸ μέγα κτίριον μὲ τὰς τέσσαρας αἰθούσας, ὑπάρχει ἐσφηνωμένος μικρὸς λίθος (0,24 × 0,17), ἐφ' οὗ ἀναγινώσκονται ΦΙΛΟΞΕΝΙ...ΧΑΙΡΕ. Ἡ οἰκία αὕτη κεῖται ἀκριβῶς ἔναντι τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Ἅγιος Ἀθανάσιος, παραπλεύρως δὲ τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου, ὅπερ διηύθυνε

καθ' ἃς ἡμέρας εἰργαζόμεθα ὁ διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας Ἰω. Γείτονας ἐκ Λαγκαδίων, ὅστις μετ' ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησε τὰς ἐργασίας ἡμῶν ἐν Ἡραΐᾳ. Ὅπισθεν δὲ τοῦ Σχολείου, ὑπάρχει πλὰξ ἐπιμήκης ὀρθογωνική, ἐπιμελῶς λελαξευμένη καὶ ἣτις φαίνεται ὅτι μετηνέχθη ἐκεῖσε ἐξ αὐτοῦ τοῦ προμνημονευθέντος, κτήματος τοῦ Δημ. Σπηλιοπούλου. Ἡ πλὰξ αὕτη ἐκ λευκοῦ ἐγγωρίου λίθου, εἰς δύο τεμάχια κατὰ τὴν μεταφορὰν θραυσθεῖσα, ἔχει μῆκος 1 μ. 13, πλάτος δὲ 0,43. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὀψεως, τῆς κυρίας, φέρει ἐλαφρὰν κοιλότητα (0,02 περίπου) καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν, καταλήγουσαν κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον εἰς **γωνιώδη ἐκροήν**, ὥστε τὸ ἐντὸς τῆς κοιλότητος ὑγρὸν νὰ ἐκρέη ἐκεῖθεν. Ὅπισθεν δὲ εἶνε ἐπίσης κανονικῶς λελαξευμένη, σχηματιζομένου ἐνὸς —. Ἐπὶ δὲ τῆς στενῆς πλευρᾶς ἣτις θὰ ἦτο καὶ ὁρατὴ εἰς τοὺς διαβάτας, φέρεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ

ΤΙΜΑΡΧΙΣΑΣΚΛΑΠΙΟΥΠΑΙΣΙΝΑΝΕΘΗΚΕ

Πρόκειται λοιπὸν περὶ ἀναθήματος ἀναγομένου εἰς τὴν ἀγορανομίαν καὶ θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πιθανόν, ὡς τὰ «σηκώματα», πρὸς ἔλεγχον τῶν ὑγρῶν, ἐκτὸς ἐὰν παρίστα ἐν μικρῷ **ληγόν** πρὸς ἐκθλιψιν τῶν σταφυλῶν. Τὰ ψηφία τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε κανονικῶς κεχαραγμένα καὶ λίαν εὐδιάκριτα, ἀνάγονται δ' εἰς τοὺς καλοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

Τέλος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σ. Σαραντοπούλου, ὅστις διετέλεσε καὶ ἐργάτης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν, σώζεται ἐντετοιχισμένη, δυστυχῶς ἐπὶ τοῦ πλατυσκάλου τῆς κλίμακος, **ἐπιτυμβία πλὰξ** μετ' ἀετωματίου, μήκους 0,78, πλάτους 0,37, ἐφ' ἧς ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς:

ΧΑΡΜΟΝΙΚΗ
ΠΟΛΥΞΕΝΑ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΣ
ΧΑΡΙΔΑΜΟΣ
ΧΑΙΡΕΤΕ

Τοιαῦτα ἐν συνόψει τάποτελέσματα τῆς ἐν ἀρχαίᾳ Ἡραΐᾳ τεσσαρακονταπενθημέρου περίπου σκαφικῆς ἡμῶν ἐρεῦνης, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας περισυλλέξας πάντα τὰ μικρὰ εὐρήματα καὶ ἀναγράφας ἐν πρωτοκόλλῳ ἐπακριβῶς, ἐτοποθέτησα ἐντὸς κιβωτίου μεγάλου, ὅπερ παρέδωκα μετὰ τῶν λοιπῶν ὀγκωδестέρων λιθίνων καὶ πηλίνων ἀντικειμένων, πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Κοινότητος «Ἀγ. Ἰωάννου» κ. Ἰω. Μιχαλακόπουλον πρὸς φύλαξιν, διότι τὸ Σχολεῖον τοῦ χωρίου, ὅπερ ἀνωτέρω ἀνέφερα, διατελεῖ οὐχὶ εἰς καλὴν κατάστασιν, πρὸ παντὸς δὲ στερεῖται καὶ χώρου πρὸς ἀποθήκευσιν ἀρχαιοτήτων¹.

Ἐν τέλει πολλὰς χάριτας ὀφείλω πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ τμήματος ὁδοποιῆς Ὀλυμπίας - Τριπόλεως καὶ ἰδιαίτερος τοὺς μηχανικοὺς κ.κ. Μορέτην καὶ

¹ Διὰ τὴν διαφύλαξιν καὶ συντήρησιν τῶν δύο ψηφιδωτῶν ἠγόρασα ἐν Πύργῳ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου ἐξ Ἡραΐας δύο ὀγκώδεις **κυλίνδρους συρματοπλέγματος**, οὓς ἀπέστειλα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος ἵνα δι' αὐτῶν περιφράξῃ τὰ εἰρημένα μνημεῖα, καὶ ἃ ῥητῶς μοι εἶχεν ὁ ἴδιος ὑποσχεθῇ.

Μαυρουδῆν, οἱ ὅποιοι παρέσχον πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν εἰς τὸ ἔργον μου, χορηγήσαντες ἡμῖν σκαπάνας, πτύα καὶ χειραμάξας ἐκ τοῦ ἰδίου των συνεργείου. Ἐπίσης θερμὰς ἐκφράζω εὐχαριστίας πρὸς τὸν μηχανικὸν κ. **Τσακάκην**, ὅστις, ἔχων βοηθὸν τὸν κ. Ἀλεξανδρόπουλον, ἦλθεν εἰς Ἡραίαν καὶ παρ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν κατεμέτρησεν ἀκριβῶς πάντα τὰνασκαφέντα ἐρείπια, εἶτα δὲ συνέταξε μετὰ πάσης ἐπιστημονικῆς ἐπιστάσεως τὸν συνημμένον πίνακα καὶ λοιπὰς τῶν κτιρίων κατόψεις.

*

Ὅφειλω πρὸς τούτοις νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ Ἡραίας δεῖται ἐπισταμένης καὶ συστηματικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρεῦνης, διότι πλείστα ὅσα σπουδαῖα μνημεῖα κρύπτονται ἔτι ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης χώρας. Μία μέλλουσα ἀνασκαφὴ δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ **μυκηναϊκά**, ὡς καὶ **προμυκηναϊκά μνημεῖα** καὶ **τάφους σπηλαιώδεις ἢ θολωτούς**. Ὑπάρχουσι μάλιστα πρὸς Δ. καὶ πρὸς τὸ ΝΔ. τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοποθεσίαι ὑπὸ τὸ ἐνδεικτικὸν ὄνομα «Ἑλληνικό», ὅπου σώζονται σημαντικὰ ἐρείπια. Τοιαῦτα εἶνε ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «**Ἑλληνικό**» παρὰ τὴν Παλούμπαν καὶ ἄνωθεν τοῦ Ἀλφειοῦ τοποθεσία, ἣτις ἀποτελεῖται ἀπὸ λόφον εὐσύνοπτον, τὸ πάλαι δι' **ἰσοδομικοῦ τείχους** ὠχυρομένον, οὗ σώζονται ἱκανὰ λείψανα, προκαλοῦντα τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ἀρμονικὴν τῶν ὄψιν. Ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἀρχαίας ταύτης ἀκροπόλεως εἶνε κατεσπαρμένη ἐκ κεράμων παντοίας ἐποχῆς, οἱ δὲ χωρικοὶ οἱ καλλιεργοῦντες ἐπ' αὐτῆς ἀνευρίσκουσι πολλὰ πῆλινα καὶ χαλκᾶ εἰδῶλια, νομίσματα ἀρχαῖα καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἐπίσης καὶ ἡ θέσις «**Κοκορά**», πρὸς τὸ ΝΔ. τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου καὶ οὐ μακρὰν τῆς πρόειρημένης τοποθεσίας, περιέχει πολλὰ ἀρχαῖα καὶ βυζαντινὰ ἐρείπια. Μίαν δὲ ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας Ἡραίας κεῖται τὸ χωρίον «**Καλύβια**», ἡμίσειαν ὥραν ἔξωθεν τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ καλούμενα **Λουτρά**, ἐκ τῶν ἐκεῖ ἀναβλυζόντων θειούχων καὶ ἀλκαλικῶν ὑδάτων, γνωστῶν δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἰδίως κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Τούτων σώζονται λείψανα ἀρκετὰ σπουδαῖα.

Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἡραίᾳ, κάτωθεν παρὰ τὸν Ἀλφειὸν, σώζονται **κολοσσιαῖα ἐρείπια ῥωμαϊκῶν θερμῶν**, οἷας ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, μετὰ δεξαμενῶν καὶ πηγῶν ἱαματικῶν, ὡς καὶ ἄλλα κτίρια, ἅτινα ἀνασκαπτόμενα θάναγάγωσιν εἰς φῶς τίς οἶδε τίνας θησαυροὺς τέχνης, διότι, ὡς περιγράφει ὁ ἀρχαῖος Περιηγητής, ἐκεῖ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ὑπῆρχε θαυμάσιος περίπατος μετὰ ὠραίων δενδροστοιχιῶν καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν φυτῶν καὶ δένδρων.

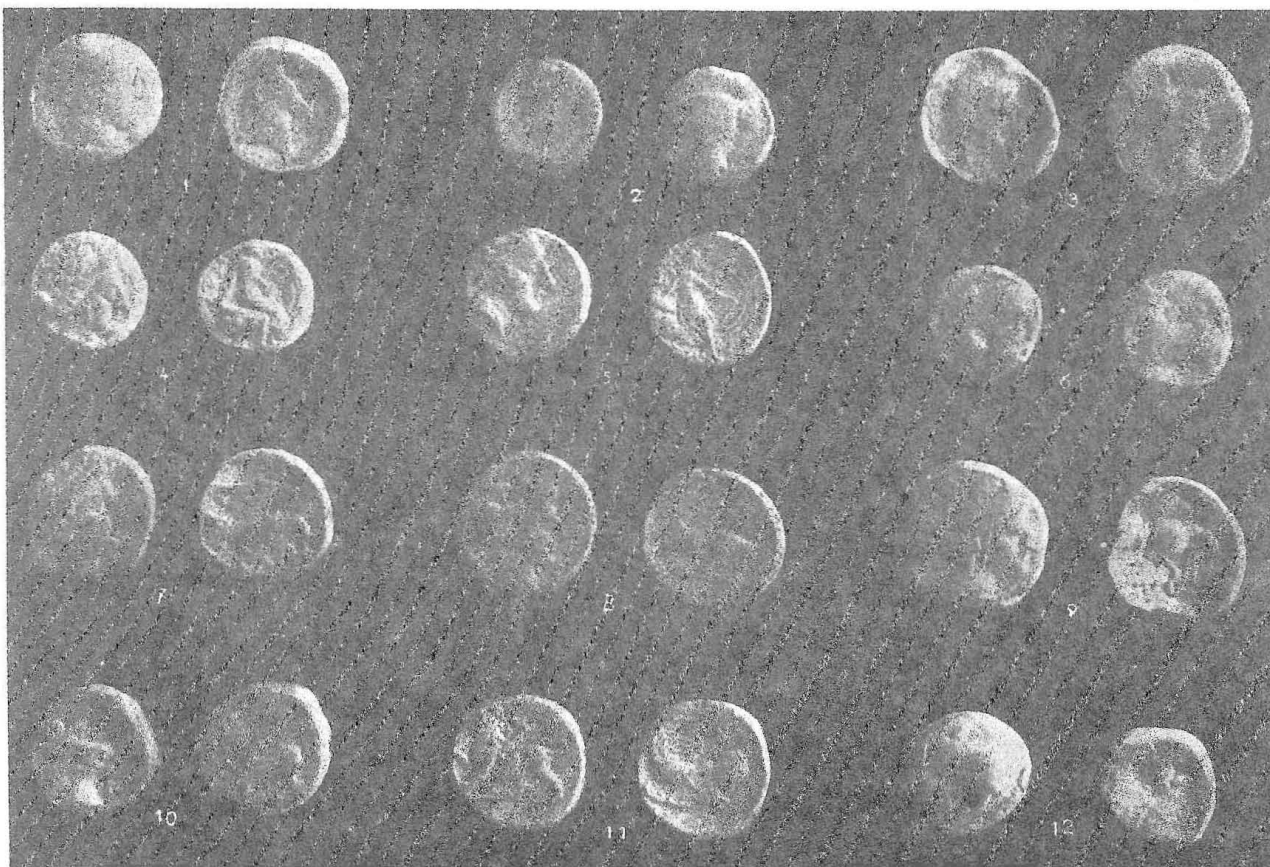
Διὰ πάντα ταῦτα ἐπιβάλλεται τὸ ταχύτερον ἡ συστηματικὴ ἐξερεύνησις συμπάσης ταύτης τῆς περιοχῆς, ἣτις θὰ εὐεργετήσῃ οὐσιωδῶς καὶ τὴν λίαν ἡδικημένην ταύτην ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας.

Ἰανουάριος 1931.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΕΥΡΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ-ΑΧΑΪΑΣ

Κατὰ τὸ 1930 παρεδόθη εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον ¹ ὑπὸ τοῦ ἐπιμελη-
τοῦ ἀρχαιοτήτων κ. Νεράντζουλη εὗρημα ἀπὸ 55 ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἀργυρᾶ νομί-
σματα προερχόμενον ἐκ τοῦ χωρίου Θερεϊανοῦ, κειμένου μεταξὺ τῶν ἀρχαίων

πόλεων Δύμης καὶ Ἀλισσοῦ, τὸ ὁποῖον κατεσχέθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ εὐρόντος
χωρικοῦ ἀπὸ φύλακα τῶν Ἀρχαιοτήτων.

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΦΑΡΣΑΛΟΣ 400 περίπου π. Χ.

1. 2.33 γρ. ↑→ Αἰγινητικὸν τριώβολον. [ΦΑΡΣ] Προτομή ἵππου δεξ.

¹ Ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν Διευθυντὴν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Κ. Κωνσταντόπουλον διὰ
τὴν καλωσύνην ὅπως μοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν μελέτην καὶ δημοσίευσιν τοῦ εὗρηματος τούτου καὶ τοῦ κατόπιν
δημοσιευομένου καθὼς καὶ διὰ τὴν πάντοτε πρόθυμον καὶ πολύτιμον ἐπιστημονικὴν συνδρομὴν του.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ. BMC. Thessaly to Aetolia Pl. IX 11.
Διατ. μετριοτάτη.

Εἰκ. ἀριθ. 1.

ΦΩΚΙΣ 500 περίπου π. Χ.

2. ↑ ↓ 2.52 Αἰγινήτ. τριώβολον. Προ- [ΦΟΚΙ] Κεφαλή γυναικεία δεξ. εἰς τε-
τομή βοὸς κατενώπιον. τράγωνον ἔγκοilon.
Babelon, Traité Pl. XLII. 6.
Διατ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 2.

3. ↑ → 2.34 Ὅμοίως. [ΦΟΚΙ] Γυναικεία κεφαλή εἰς πεδίων
ἔγκοilon.
BCM. Central Greece Pl. III. 10.
Δ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 3.

ΕΥΒΟΙΑ

ΙΣΤΙΑΙΑ, Γ' (?) αἰὼν π. Χ.

4. ↑ ↓ 2.05 Τετρώβολον(·). Κεφαλή μαι- [ΙΣΤΙ]ΑΙΕΩΝ. Νύμφη Ἰστιαία ἐπὶ πρύ-
νάδος δ. φέρουσα στέφανον μνης πλίου δεξ.
ἀμπέλου ἐνώτια καὶ περι-
δέραιον.

Εἰκ. ἀριθ. 4.

5. ↑ ↓ 1.99 Ὅμοίως. ΙΣΤΙ[ΑΙ]ΕΩΝ. Ὅμοίως.
Διατ. καλή.

Εἰκ. ἀριθ. 5.

ΚΑΡΥΣΤΟΣ Δ' αἰὼν π. Χ.

6. ↑ ↓ 3.59 Δραχμή. Κεφαλή Ἥρα- ΚΑΡ. Ταῦρος ἀναπαυόμενος ἀρ.
κλέους δεξ. BMC. ἔ. ἀ. Pl. XVIII. 7.
Δ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 6.

ΧΑΛΚΙΣ Δ' αἰὼν π. Χ.

7. ↑ ↑ 3.66 Κεφαλή γυναικεία (νύμ- ΧΑΛ. Ἀετὸς ἱστάμενος δεξ. σπαράσ-
φης) δεξ. με ἐνώτια. σων ὄφιν. Πεδίον ἔγκοilon ἐλαφρῶς.
Δ. καλή.

Εἰκ. ἀριθ. 7.

8. ↑ ↑ 3.50 Ὅμοίως. Ὅμοίως. Κάτωθεν σύμβολον κηρύ-
κειον. Πεδίον ἔγκοilon.
Babelon Pl. CXCVI. 26.
BMC. 110. 53. Δ. καλή.

Εἰκ. ἀριθ. 8.

9. ↑ ↓ 3.50 Ὅμοίως. Ὅμοίως Δ. μετρία.
10. ↑ ↑ 3.60 » Ἐξώκοπον » Ἐξώκοπον Δ. μετρία.
11. ↑ ↑ 3.61 » » Ἄνω μονογράφημα Τ.
Babelon Pl. ξ. ἀ. CXCVII. 1. Δ. καλή.
12. ♂ ↑ ↑ 3.55 Ὅμοίως. Ὅμοίως. Σύμβολον ὅμοιον (;)
13. » ↑ ↑ 3.65 » » χωρὶς σύμβολον (;)
14. » ↑ ↑ 3.45 » » ΕΙ
Babelon ξ. ἀ. II. 3. 186. Δ. καλή.
15. » ↑ ↑ 3.52 » ΛΑΧ Ὅμοίως. Ἄνωθεν ΠΙ Πεδίον ἔγ-
κοilon.
BMC. ξ. ἀ. Pl. XX 14 σ. 111 Δ. μετρία.
16. » ↑ ↑ 3.30 » [ΛΑΧ] Ὅμοίως Δ. μετρία.
17. » ↑ ↑ 3.59 » Ὅμοίως Δ. μετρία.
18. * ↑ ↑ 3.56 » » Σύμβολον ὅμοιον Δ. μετρία.
19. * ↑ ↑ 3.63 * ΛΑΧ Ὅμοίως.

Εἰκ. ἀριθ. 9.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ Δ' αἰὼν π. Χ.

20. ↑ → 2.72 Q Πήγασος ἀρ. Δραχμή. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἀρ. Ὅπισθεν δελ-
φὸν ἀρ. [Σ].
BMC. Corinth Pl. VIII. 8.
Babelon Pl. CCXI. 28. Δ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 10.

21. * ↑ ↓ 1.55 [Q] Ὅμοίως. Ἡμίδραχμον Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἀρ. ἔμπροσθεν σύμ-
βολον ἀσαφές.
BMC. ξ. ἀ. Pl. IX. 22. Δ. μετριοτ.

ΣΙΚΥΩΝ Δ' αἰὼν π. Χ.

22. » ↑ ↓ 2.75 Χίμαιρα ἀρ. μεταξὺ τῶν Περιστερὰ ἱπταμένη ἀρ. Πρὸ αὐτῆς Ι
ποδῶν της ΣΙ. Αἰγινη- CCXXI. 4. BMC. Peloponnesus 117.
τικὸν τριώβολον. Babelon ξ. ἀ. Pl. Δ. μετρία.

23.	»	↑↓	2.80	Ὅμοίως	Ὅμοίως.	Δ. μετρία.
24.	»	↑↑	2.78	»	»	Δ. μετρία.
25.	»	↑→	2.79	»	»	Δ. μετρία.
26.	»	↑↓	2.76	Ὅμοίως ΣΙ	Ὅμοίως	Δ. μετρία.
27.	»	↑→	2.75	»	»	Δ. καλή.
28.	»	↑↓	2.76	»	»	Δ. καλή.
29.	»	↑↓	2.80	»	»	Δ. καλή.
30.	»	↑→	2.80	» ΣΕ	Ὅμοίως	Ἐνωθεν Σ BCM. ε. α. 72.
31.	»	↑↑	2.78	»	»	Περιστερὰ ἰσταμένη ἀρ. Δ. καλή.
32.	»	↑↑	2.73	» ΣΙ	Ὅμοίως	Ὅμοίως. Ἐνωθεν :. Babelon ε. α. CCXXI. 27.
33.	»	↑↑	2.79	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. μετρία.
34.	»	↑↓	2.77	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. καλή.
35.	»	↑→	2.85	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. καλή.
36.	»	↑→	2.80	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. μετρία.
37.	»	↑→	2.80	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως. Ἐνωθεν . Babelon CCXXI. 28.
38.	»	↑↑	2.82	»	Ὅμοίως.	Πεδίον. Πεδίον ἐλαφρῶς ἔγκοιλον. Δ. καλή.
39.	»	↑→	2.80	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. καλή.
40.	»	↑→	2.79	»	»	Δ. καλή.
41.	»	↑→	2.79	»	»	Δ. καλή.
42.	»	↑↑	2.82	Αἰγινήτικὸν τριώβολον ΣΙ Χίμαιρα πρὸς ἀρ.	Περιστερὰ ἰσταμένη πρὸς ἀρ. Ἐνωθεν :. Ἐξώκοπον. Πεδίον ἔγκοιλον.	Δ. καλή.
43.	»	↑→	2.82	Ὅμοίως	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. καλή.
44.	»	↑↑	2.80	»	»	Ὅμοίως Δ. καλή.
45.	»	↑→	2.85	»	»	Δ. καλή.
46.	»	↑↑	2.82	»	»	Δ. καλή.
47.	»	↑→	2.81	»	»	Δ. καλή.
48.	»	↑↓	2.84	» ΣΕ	Ὅμοίως.	Περιστερὰ ἀρ. Ἐνωθεν NO BMC. ε. α. 118.
Εἰκ. ἀριθ. 11.						
49.	»	↑↑	2.82	Ὅμοίως ΣΙ	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. καλή.
50.	»	↑↑	2.82	»	Ὅμοίως.	Ὅμοίως Δ. καλή.

51. » ↑ ↑ 2.85 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. καλή.
 52. » ↑ ↑ 2.82 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. ἀρίστη.

ΑΡΓΟΛΙΣ

ΑΡΓΟΣ Ε' αἰὼν π. Χ.

53. » ↑ ↑ 2.52 Ὅμοιος Πρόσθιον Τετράγωνον ἔγκοilon ἐν Ϙ Α
 μέρος λύκου πρὸς ἀρ. Α. Babelon XXXVII. 25 XXVII 2.
 Δ. μετριωτάτη.

Εἰκ. ἀριθ. 12.

54. » ↑ ↑ 2.36 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. μετριωτάτη.
 55. » ↑ ↑ 2.67 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. μετριωτάτη.

Ητοι:	Φαρσάλου	1	Χαλκίδος	29
	Φωκίδος	2	Κορίνθου	2
	Ἰστιαίας	2	Σικυνῶνος	15
	Καρύστου	1	Ἄργους	3

Τὰ νομίσματα περιείχοντο ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου, τοῦ ὁποίου — κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Νεράτζουλη — ἀπετέλουν ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον, ἢ διάσωσις δὲ ὁλοκλήρου τοῦ εὐρήματος προσδίδει εἰς αὐτὸ ἰδιαίτεραν τινὰ ἀξίαν (Πρὸς Σβορώνον, Διεθν. Ἐφημ. Νομισματ. Ἀρχαιολ. Τόμ. 1 σ. 367 καὶ 12 σ. 152 κ.τ.λ.).

Ἄν καὶ τὸ εὔρημα δὲν παρουσιάζει τίποτε ἰδιαίτερον οὔτε ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν του οὔτε ὡς πρὸς τὰ νομίσματα καθ' ἑαυτά, πλουτίζει ἐν τούτοις τὴν γνωστὴν σειρὰν τῶν συγχρόνων εὐρημάτων τῆς Πελοποννήσου μὲ ἐν ἀκόμῃ διαφορῶν συστάσεως. (Πλήρες εὐρετήριο νομισματικῶν εὐρημάτων: Noe Bibliography of Greek Coin Hoards εἰς Numismatic Notes and Monographs ἀριθ. 25). Διότι εἶναι ἴσως τὸ μόνον γνωστὸν ἀπὸ τὰ σύγχρονα εὐρήματα τῆς Πελοποννήσου, τὸ ὁποῖον δὲν περιέχει οὐδὲ ἐν τετράδραχμον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ διαδόχου του, ἢ κανὲν ἀπὸ τὰ δυνάμενα νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς «διεθνῆ» νομίσματα τῆς τότε ἐποχῆς — Ρόδου π. χ. — ὥστε νὰ γίνεταί αἰσθητὸς διὰ τῶν ἀνταλλακτικῶν μέσων ὁ ἰσχυρὸς παλμὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἐλληνιστικοῦ κόσμου.

Ὅμοιος συστάσεως εὐρήματα ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀλλὰ ὀλίγον ἀρχαιότερα ἢ νεώτερα εἶναι τοῦ Ὀρχομενοῦ, τῆς Πελλήνης (Ζούγρας) καὶ τῶν Ἀθῶν τῆς Φωκίδος (βλ. Noe ἔ. ἀ.). Τὰ νομίσματα τοῦ εὐρήματος ἀνήκουν χρονολογικῶς, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφὴν, ἐν μέρει εἰς τὸν Ε' αἰῶνα, κυρίως τὸν Δ', καὶ ἐλάχιστα εἰς τὸν Γ', τὸν καθορισμὸν δὲ τοῦ χρόνου τῆς καταχώσεως μᾶς δίδουν τὰ δύο τετράβολα τῆς Ἰστιαίας, τὰ ὁποῖα συμφώνως πρὸς τὴν τεχνολογίαν των εἶναι τὰ νεώτερα νομίσματα τοῦ εὐρήματος.

Εἶναι ἴσως βέβαιον παρὰ τὰς πενιχρὰς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τοὺς διαδόχους, ὅτι ἡ Ἰστιαία ἔπαυσε νὰ κόπτη νομίσματα τὸ 265 π. Χ. (Head *Historia Numorum*² σελ. 364. Geyer *Paulys RE Suppl.* IV σελ. 754 καὶ *Philologus* 1930 LXXXV σελ. 189 κέ.) ἐπανέλαβε δὲ κατόπιν τὸ 196 π. Χ. μὲ τὰ ἄφθονα καὶ παντοῦ διαδοθέντα τετρώβολα (;) ἡλαττωμένου βάρους καὶ ἡμελημένης πολλάκις τεχνοτροπίας¹.

Ἐπομένως τὰ τετρώβολα τοῦ εὐρήματος ἢ ἐκόπησαν πρὸ τοῦ 265 καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ τελευταῖα τῆς σειρᾶς αὐτῆς ἢ μετὰ τὸ 196 — ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς νέας σειρᾶς. Ἐὰν γίνῃ δεκτὸν τὸ πρῶτον τότε ἐξάγεται ἀδιάστως τὸ χρονολογικὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ κάτοχος τοῦ Θησαυροῦ τὸν κατέχωσε περὶ τὰ μέσα ἢ ὀλίγον μετὰ τὰ μέσα τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος.

Ἐνισχύεται δὲ ἡ χρονολόγησις αὕτη καὶ διὰ τῆς ὅλης συνθέσεως τοῦ εὐρήματος, ἢ ὁποία εἶναι ἀνάλογος πρὸς αὐτὴν καὶ ὁμαλή. Αἱ δραχμαὶ π. χ. τῆς Χαλκίδος², αἱ ὁποῖαι ἐκόπτοντο μέχρι τοῦ 336 π. Χ. κατὰ τὸν Head (ἔ. ἀ.) ἢ μέχρι τοῦ 313 κατὰ τὸν Babelon (ἔ. ἀ. II. 3, σελ. 190), φαίνονται ἀρχαιότεραι ἀπὸ τὰ τετρώβολα τῆς Ἰστιαίας, διότι παρὰ τὴν παρημελημένην τεχνοτροπίαν των («βαρβρότεροι» κατὰ τὸν Head *BCM.* ἔ. ἀ. σελ. IX καὶ 111) ὅπως εἶναι αἱ ὑπ' ἀριθ. 15-19 προδίδουν ἐν τούτοις τὴν χεῖρα καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ τεχνίτου τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος.

Ἐπίσης δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὸ εὖρημα νεώτερα νομίσματα καὶ μάλιστα οὐδὲ ἓν ἀπὸ τὰ κοινότατα τριώβολα τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, τὰ ὁποῖα πλημμυρίζουν ἐνίοτε τὰ μεταγενέστερα εὐρήματα (πβλ. εὖρημα Ζακύνθου, Ζούγρας-Πελλήνης κ.τ.λ.) καθὼς δὲ εἶναι φυσικὸν ἢ τοπικὴ νομισματοκοπία κατὰ κανόνα σχεδὸν ἀντιπροσωπεύεται εἰς ἓν εὖρημα, ἐκτὸς ἐὰν τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων νομισμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐκόπτοντο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ εὐρήματος (πβλ. τὰ σύγχροναπερίπου εὐρήματα τῆς Πελοποννήσου, Πατρῶν, Οὔγγρι Ἀχαΐας, Σπάρτης, Τριπόλεως Νοε ἔ. ἀ.).

Τὸν τελευταῖον αὐτὸν συλλογισμόν ἐπιτρέπεται βεβαίως νὰ ἐπικαλούμεθα μόνον, διότι τὸ εὖρημα ἐσώθη ἀκέραιον, ἐφ' ὅσον κανὲν ἀρνητικὸν δεδομένον δὲν εἶναι ἀσφαλὲς ἐπιχείρημα διὰ τὴν ἐξαγωγὴν χρονολογικῶν συμπερασμάτων εἰς ἓν εὖρημα.

¹ Εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ Ἰστιαία ὅπως ἴσως καὶ ἡ Ἐρέτρια ἔγιναν ἐπὶ ἓν μικρὸν διάστημα, ἄγνωστον πόσον, μετὰ τὸν 236 καὶ 230, ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας (Pauly *RE* ἔ. ἀ. σελ. 445 καὶ 383).

² Ἀλλὰ ἂν κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἔκοψε καὶ νομίσματα δὲν εἶναι βέβαιον, μόνον ὁ Babelon φρονεῖ ὅτι ἡ Ἰστιαία ἔκοψε καθ' ὅλον τὸν Γ' αἰῶνα (*Traité* ἔ. ἀ. II. 3, σελ. 210 28-30).

³ Εἰς τὸ περίπου σύγχρονον εὖρημα τῆς Ὀλυμπίας χρονολογούμενον ὑπὸ τοῦ Newell 250 καὶ 225 (*Numismatic Notes and Monographs* ἀριθ. 39) ὑπάρχουν ἐπίσης ὅμοιαι δραχμαί.

Ἐν τούτοις ἀνώμαλος σύνθεσις ἑνὸς εὐρήματος δὲν εἶναι ἀδύνατος, διότι αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ κάτοχος ἑνὸς θησαυροῦ τὸν ἐσχημάτισε ἢ τὸν κατέκρυψε ὀφειλόμεναι εἰς προσωπικοὺς λόγους (πρβλ. Regling: Zeitschrift f. Numismatik XXVI 304 καὶ Newell ἔ. ἀ. σελ. 27) ἢ εἰς τυχαῖα ἐξωτερικὰ γεγονότα (Σβορῶνος ΔΕΝΑ 1912 σελ. 328) εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ παραπλανήσουν τὸν ἐρευνητήν. Δὲν θὰ ἀπεκλείετο ἐπομένως ἀπολύτως νὰ τοποθετήσωμεν τὰ τετρωβόλα τῆς Ἰστιαίας καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Β' αἰῶνος, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ τεχνοτροπία τὸν δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ τὸ βάρος τὸν εἶναι ἐμφανῶς ἡλαττωμένον χωρὶς νὰ ἀποκλείεται, ὅτι ἡ ἐλάττωσις αὐτὴ εἶναι τυχαία ἢ ἤρχισεν ἤδη πολὺ ἐνωρίτερον. (Babelon ἔ. ἀ. σελ. 210) ¹.

Ἐν τούτοις ὅμως ἀσφαλέστερον εἶναι, νομίζω, ἂν μέχρι θετικωτέρων δεδομένων, δεχθῶμεν, ὡς τὸ μόνον βέβαιον χρονολογικὸν συμπέρασμα ὅτι τὸ εὔρημα κατεχώσθη μετὰ τὸ 265.

ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΡΟΥΧΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

¹ Ἡ γνώμη μάλιστα αὕτη τοῦ Babelon θὰ ἐνισχύετο καὶ διὰ τῆς συνθέσεως τοῦ εὐρήματος· εἰς τὸ εὔρημα τῆς Ὀλυμπίας ἡ ἀπουσία ἀκριβῶς τοιούτων τετρωβόλων χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Newell ἔ. ἀ. σελ. 18 ὡς ἐπιχείρημα ἐναντίον της.

Τὸ βιβλίον τοῦ Newell Octobols of Histiaea εἰς Numismatic Notes and Monographs ἀρ. 39 ἐξαντληθὲν δὲν ὑπάρχει εἰς Ἑλληνικὰς βιβλιοθήκας καὶ δὲ μοῦ ἦτο προσιτόν.

EYRHMA BYZANTINΩN NOMISMATΩN ΠΑΡΟΥ

Παρά τὸ χωρίον Νάουσα τῆς Νήσου Πάρου κείμενον εἰς τὰ Β. παράλια αὐτῆς καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν Ἀγία Εἰρήνη ἦλθεν εἰς φῶς κατὰ τὸ 1924 θυσσαυρὸς σκυφωτῶν χαλκῶν βυζαντινῶν νομισμάτων τῶν χρόνων τῶν Κομνηνῶν τοῦ ὁποίου ἔν μέρος ἀποτελούμενον ἀπὸ 50 τεμάχια—διότι καθὼς φαίνεται ἀνευρέθησαν περισσότερα—κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἐφόρου Κυκλάδων Δ. Πίππα καὶ παρεδόθη εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον ¹. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Μανουῆλ Α΄ Κομνηνὸς
1143 - 1180 μ. Χ.

- 1

⌘

27 MAN Ὁ αὐτοκράτωρ ἰστά-
↑↓ μενος κατ' ἐνώπιον καὶ ἀρι-
στερὰ ἢ Θεοτόκος εὐλογοῦσα
αὐτόν. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι
πωγωνοφόρος φέρει διάδημα
καὶ κρατεῖ μὲ τὴν δεξ. λάβα-
ρον καὶ μὲ τὴν ἀρ. σφαῖραν ἐπὶ
τῆς ὁποίας σταυρός. Ἄνω δεξ.
ἀπὸ τὴν Παναγίαν Θ.

Ὁ Χριστὸς καθήμενος ἐπὶ θρόνου
κατ' ἐνώπιον κρατῶν μὲ τὴν ἀριστε-
ρὰν εὐαγγέλιον κλειστὸν καὶ μὲ τὴν
δεξ. εὐλογῶν. Ἐπάνω ἀπὸ τὰς λα-
βὰς τοῦ θρόνου ἀστέρες καὶ ἑκατέ-
ρωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ
ΙC ΧC. Κύκλος σφαιριδίων.

Wroth. Britisch Museum τύπος 11 σελ. 575. 50.
Ὅμοιον εἰς Numismat. Zeitschrift 1918 Πίν. IX. 14.

- ⌘

↑↓

Τὰ εἴκοσι δύο κατωτέρω περιγραφόμενα εἶναι ὅμοια. Ἐκ τούτων τὰ
πέντε δίπαιστα, εἰς τὰ δύο ἢ Θεοτόκος δὲν ἴσταται παραλλήλως πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα. Εἰς τὰ πλεῖστα δὲν ὑπάρχει πέριξ τῆς παραστά-
σεως κύκλος σφαιριδίων καὶ ἡ ἐπιγραφὴ—MAN—διακρίνεται μόνον
ἐπὶ ἑνός.

2-10 ⌘ Ἐννέα ὅμοια.

11-16 ⌘ Ἐξ ὅμοια δίπαιστα.

¹ Περί τὴν θέσιν ὅπου εἶχε καταχωσθῇ τὸ εὔρημα ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν γείτονος χωρικοῦ «μαρμάρινα καντήλια». Περί τὰ 200 δὲ μέτρα περίπου ἀνατολικῶς τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἀριστερὰ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ ἣτις βαίνει ἐκ τῆς Παροικίας πρὸς τὴν Νάουσαν παρὰ τὸ 6ον χιλιόμετρον, μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνευρέθησαν πέντε ἀρχαῖοι τάφοι, κατέδειξεν, ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ εἶχε χρησιμοποιηθῇ ὡς τόπος ταφῆς ἀπὸ τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων καὶ ἴσως καὶ ἀργότερον.

- 17-20 A Τέσσαρα ὅμοια δίπαιστα.
 21 A "Ομοιον δίπαιστον. Ἐφθαρμένον.
 22 A "Ομοιον (;) Ἐφθαρμένον.
 23 A "Ομοιον (;) δίπαιστον. "Ομοιον (;) Χωρὶς ἀστέρας.
 24 A 27 ΜΑΝΘΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗΣ Ὁ Χριστὸς καθημένος ἐπὶ θρόνου
 κατ' ἐνώπιον ὅπως καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ.
 βασιλικὴν περιβολὴν ἱστάμενος 1. Ἀνωθεν τῶν λαβῶν δεξ. καὶ ἀρ.
 κατ' ἐνώπιον κρατῶν μὲ τὴν δεξ. ἀστέρες.
 μακρὸν σταυρὸν καὶ μὲ τὴν ἀρ. Δίπαιστον.
 σφαῖραν φέρουσιν σταυρὸν.
 Br. Mus. Τύπος 11 σελ. 575 ἀρ. 48.
 25 A 27 ΜΑΝΘΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗΣ Ἡ Παναγία καθημένη ἐπὶ θρόνου
 κατ' ἐνώπιον, κρατοῦσα τὸ βρέφος
 ὡς ἡ συνήθη βασιλικὴν περιβο- ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἐκατέρωθεν τῆς
 λὴν ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον καὶ κεφαλῆς Μ [ΘΥ]. Κύκλος σφαιρι-
 κρατῶν μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ δίων.
 μὲ τὴν ἀρ. εἶλημα (;) Διπλὸς
 κύκλος σφαιριδίων. Δίπαιστον.
 Br. Mus. Pl. LXX. 7. Sabatier II Pl. LVI. 8.

Ἰσαάκιος Β' Ἄγγελος.

1185 - 1195 μ. Χ.

- 26 A 25 [ICAACKIO]C ΔΕC Ἡ Παναγία καθημένη ἐπὶ θρόνου
 κατ' ἐνώπιον κρατοῦσα τὸ βρέφος
 ὡς ἡ συνήθη βασιλικὴν περιβο- ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἐκατέρωθεν τῆς
 λὴν ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον καὶ κεφαλῆς ΜΗΡ ΘΥ.
 κρατῶν μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ δίων.
 μὲ τὴν ἀρ. εἶλημα (;) Διπλὸς
 κύκλος σφαιριδίων. Δίπαιστον.
 Br. Mus. τύπος 4 Pl. LXXII. 5.
 27 A 28 "Ομοιον. Ὁ αὐτοκράτωρ κρα- Ὁμοίως.
 κατ' ἐνώπιον κρατῶν μὲ τὴν δεξ. μα-
 κρὸν σταυρὸν καὶ μὲ τὴν ἀρ.
 εἶλημα. Ἐπάνω εἰς τὸ πεδίων
 δεξ. ἢ χεὶρ τοῦ θεοῦ εὐλογοῦσα.
 Br. Mus. τύπος 4 Pl. LXXII. 5.
 27 A 28 "Ομοιον. Ὁ αὐτοκράτωρ κρα- Ὁμοίως.
 κατ' ἐνώπιον κρατῶν μὲ τὴν δεξ. μα-
 κρὸν σταυρὸν καὶ μὲ τὴν ἀρ.
 εἶλημα. Ἐπάνω εἰς τὸ πεδίων
 δεξ. ἢ χεὶρ τοῦ θεοῦ εὐλογοῦσα.
 Br. Mus. τύπος 4 Pl. LXXII. 5.

¹ Εἰς τὸν Κατάλογον τοῦ Βρετ. Μουσείου περιγράφεται τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀρ. χειρὸς ὡς ξίφος ἐντὸς θήκης, εἰς δὲ τὸν Sabatier ὡς εἶλημα. μὲ αὐτὸν δὲ συμφωνεῖ καὶ ὁ Κ. Κωνσταντόπουλος ΔΕΝΑ 14 (σελ. 71).

τὸ μέσον σφαίραν μὲ σταυρόν.
 Ὁ ἀρ. ἱστάμενος αὐτοκράτωρ
 κρατεῖ μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ
 ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος μὲ τὴν
 ἀρ. φέρων καὶ στέφανον δόξης
 περὶ τὴν κεφαλὴν.

Brit. Mus. Pl. LXXIII. 7,

38 X 26 [ΑΛΞΙΩ] ΘΩΚ . . .

Ὅμοιον.

Ὅμοιον ἐφθαρμένον.

39-40 X Ὅμοια δύο Θ

Κ

Ν

Ὅμοίως.

41 X 28 Ὅμοιον δίπαιστον.

. R Η Θ Ε Ι

ΙC X C Ὅμοιον.

Δίπαιστον.

42-46 X Ὅμοια πέντε.

Κ Ε Β Ο . . .

ΙC X C

Δίπαιστα.

47 X 26 Ὅμοιον. Μεταξὺ τῶν μορφῶν

Ὅμοιον.

δύο ἀστέρες. Δίπαιστον.

Brit. Mus. σελ. 604. 49.

48 X Ὅμοίως.

Ὅμοίως.

49-50 X Ὅμοια δύο ἐφθαρμένα.

Ἦτοι: 25 Μανουὴλ Α', 11 Ἰσαακίου Β', καὶ 14 Ἀλεξίου Γ'.

Ὅλα τὰ νομίσματα εἶναι ἀπὸ διαφορετικὰς σφραγίδας μὲ καταφανῇ ἀμέλειαν καὶ κατὰ τὴν χάραξιν καὶ κατὰ τὴν ἀποτύπωσιν ἐπὶ τοῦ πετάλου, τὸ ὁποῖον ἐπίσης συχνὰ εἶναι πολὺ ἀκανόνιστον εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἐλάχισται ἐπιγραφαὶ διακρίνονται ἢ τεχνοτροπία δὲ ἀρκετῶν νομισμάτων εἶναι τελείως βαρβαρότεχνος καὶ μόνον οἱ ἄξονες τῶν παραστάσεων τῶν δύο ὄψεων εἶναι σταθερῶς ἀντίθετοι μὲν, ἀλλὰ παράλληλοι, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν ἐπικράτησιν ὀρισμένων τεχνικῶν μέσων. Χαρακτηριστικὸν τοῦ εὐρήματος εἶναι πρῶτον: ὅτι εἰς τὰ νομίσματα τοῦ Μανουὴλ Α' μὲ τὸν Χριστὸν καθημένον ἐπικρατεῖ ἢ παραλλαγή μὲ τοὺς ἀστέρας ἄνωθεν τῶν λαβῶν τοῦ θρόνου καὶ δεύτερον: ἢ παντελὴς ἔλλειψις νομισμάτων τοῦ Ἀνδρονίκου, διακοπτομένης οὕτω τῆς σειρᾶς ἀπὸ τοῦ Μανουὴλ Α' μέχρι τοῦ Ἀλεξίου Γ'. Ὅτι ἡ διακοπὴ αὕτη δὲν εἶναι τυχαία ἢ ἀποτέλεσμα τῆς ἀτελοῦς διασώσεως τοῦ εὐρήματος ἀποδεικνύεται ἐκ τριῶν ἄλλων εὐρημάτων τῆς αὐτῆς ἀπολύτως συστάσεως εἰς τὰ ὁποῖα ἐπίσης παρατηρεῖται. Τὸ ἐν ἐκ τούτων

— άγνώστου προελεύσεως — ένεφανίσθη εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Βιέννης τὸ 1917 καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Kubitschek ἔ. α., τὰ δὲ δύο ἄλλα προερχόμενα ἀπὸ τὰς νήσους Ἀμοργὸν (91 τεμάχια) καὶ Θήραν (449) εὐρίσκονται εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Κωνσταντοπούλου (Διεθ. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολογίας Τόμ. 13. 1911 σελ. 71 καὶ τὸ δεύτερον αὐτόθι τόμος 15. 1913 σελ. 71).

Ἡ ὁμοιότης τῶν τεσσάρων εὐρημάτων εἶναι καταφανὴς ὅχι μόνον εἰς τὸ σύνολον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λεπτομερεῖας τῶν καθέκαστα νομισμάτων.

Ἡ ἐξήγησις τῆς ἀπουσίας τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀνδρονίκου ὀφείλεται ἴσως εἰς κυκλοφοριακοὺς ἢ ἄλλους άγνώστους λόγους τῆς διοικήσεως τοῦ νομισματοκοπείου ἢ εἰς τὴν σπανιότητα τῶν νομισμάτων ἔνεκα τῆς μικρᾶς διαρκείας τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου (1183 - 1185 μ. Χ.). Καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ὅταν ὁ λαὸς τοῦ Βυζαντίου τὸν ἐξεθρόνισεν ἐλεηλάτησεν εἰς τὰ «χρυσοπλῦσια» τῶν ἀνακτόρων ὅχι μόνον νομίσματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ποσότητα χρυσοῦ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ πρὶν προφθάσει νὰ ἀποτυπωθῇ ἐπ' αὐτῶν ἡ μορφή τοῦ περιπετειώδους αὐτοῦ αὐτοκράτορος (Βλ. Miller Revue Numismatique 1866. 40).

Τὰ τέσσαρα αὐτὰ ὅμοια εὐρήματα σκυφωτῶν νομισμάτων τῶν Κομνηνῶν εἶναι καὶ τὰ μόνα γνωστὰ ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, καθόσον τοῦλάχιστον γνωρίζω¹. Ὑπάρχουν βεβαίως σύγχρονα βυζαντινὰ εὐρήματα μὲ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ IB' αἰῶνος. Τρία μάλιστα ἀπέκτησε τελευταίως τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ δύο προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν καὶ εὐρέθησαν ὑπὸ ἐργατῶν κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῆς Ἑταιρείας Οὐλέν² τὸ ἐν ἀποτελούμενον ἀπὸ 362 χαλκᾶ τοῦ Μανουήλ Α' Κομνηνοῦ (BMC. Pl. LXX. 13. 17. 19) εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, τὸ δὲ ἄλλο ἀπὸ 87 ὅμοια εἰς τὴν θέσιν Καλέντζη. Τὸ τρίτον προερχόμενον ἀπὸ τὸ Κασαρέλλι τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 150 νομίσματα Κομνηνῶν, ἥτοι: 5 Ἰωάννου Β' (BMC. Pl. LXVIII. 11. 12), 44 τοῦ Μανουήλ Α' (BMC. Pl. LXX. 17. 18), τρία τοῦ Ἀνδρονίκου Α' (BMC. Pl. LXXI. 13), ὀκτὸ τοῦ Ἰσαακίου Β' (BMC. LXXII. 14), ἐν παλαιὸν κουφικὸν καὶ 25 ὅμοια Κομνηνῶν ἐφθαρμένα³. Ὅλα ὅμως τὰ εὐρήματα αὐτὰ ἀποτελοῦνται ἐκ μικρῶν ὅχι σκυφωτῶν νομισμάτων, ὥστε διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω τέσσαρα ὅμοια.

Εὐρημα ἀπὸ σειρὰν χαλκῶν σκυφωτῶν νομισμάτων τοῦ IB' αἰῶνος, προερχόμενον ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Βόλγα εἰς τὰ παράλια τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

¹ Τελευταίως περιῆλθεν εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον καὶ ἄλλο προφανῶς ὅμοιον εὐρημα, άγνώστου προελεύσεως ἀποτελούμενον ἐκ 790 τεμαχίων, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμελετήθη εἰσέτι.

² Τελευταίως ἐγένετο καὶ ἄλλο ὅμοιον εὐρημα ἐκ χιλίων περίπου νομισμάτων εἰς τὸν Ὁρεὸν τῆς Εὐβοίας, προφανῶς τῶν χρόνων τῆς καταλήψεως τοῦ Ὁρεοῦ ὑπὸ τῶν Βενετῶν.

ἀναφέρει ὁ Baner εἰς Zeit f. Numism. XXXV. 1929 σελ. 278, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ σύγκρισις διότι δὲν τὰ περιγράφει.

Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς καταχώσεως τοῦ εὐρήματος, τῆς ὁποίας τὴν ἀναζήτησιν προκαλεῖ ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἄλλων ὁμοίων, εἶναι ἴσως δυνατόν νὰ καθορισθοῦν ἀβίαστα καὶ μὲ κάποιαν πιθανότητα. Ἐφ' ὅσον δηλ. ὄχι μόνον εἰς τὸ εὔρημα τῆς Πάρου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα, τὰ νεώτερα νομίσματα εἶναι τοῦ Ἀλεξίου Γ' (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ εὔρημα τῆς Ἀμοργοῦ εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καὶ ἐν νόμισμα τοῦ Θεοδώρου Κομνηνοῦ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἑλλάδος 1222 - 1230 μ. Χ. Κωνσταντόπουλος" ἔ. ἀ. σελ. 72), ὁ ὁποῖος τελευταῖος ἔκοψε νομίσματα πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204 μ. Χ.), εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, — χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ τυχαία σύμπτωσις — ὅτι δὲν παρῆλθε τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μέχρι τῆς καταχώσεως τοῦ εὐρήματος, ὥστε νὰ κυκλοφορήσουν εἰς τὰ νησιὰ καὶ ἄλλα νομίσματα.

Εἶναι ἐπομένως πολὺ πιθανόν, ὅτι ἡ ἀνώμαλος κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ κατάληψις τῶν νήσων ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς ἢ ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς μεγάλης δράσεως διαφόρων πειρατῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (Μύλλερ, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας Ἑλλ. μετάφρ. Λάμπρου σελ. 221 κέ.) ἠνάγκασαν τὸν κάτοχον τοῦ θησαυροῦ νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν ἀσφαλίσῃ ὑπὸ τὰ χόματα τοῦ ἀγροῦ του εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΡΟΥΧΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΛΙΑΚΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ

Κατωτέρω δημοσιεύω ἐπιγραφὴν, ἥς μνεία σύντομος ἔγινεν ἤδη ἐν BCH, I, 1926 σελ. 586. Ἐκτενέστερον δὲ λόγον περὶ αὐτῆς ποιεῖται ὁ κ. R. Vallois. Topographie délienne σελ. 208 κέ. (BCH, LIII, 1929 σελ. 185-385).

Πλάξ ὀρθογώνιος λευκοῦ μαρμάρου ἐνσφηνωμένη ἐντὸς τοῦ ἐκ γρανίτου ἀδρομερῶς παραλληλεπίπεδου βάθρου αὐτῆς κατὰ χώραν ὑπάρχουσα, ἀλλ' ἔχουσα ἀποτελέσει μεταγενεστέρως τὴν κατάληξιν τοίχου καταστήματος καταστραφέντος πιθανώτατα τὸ 69 π. Χ., ἀνατολικῶς τῆς Μινώας Κρήνης εἰς ἀπόστασιν 20 περίπου μέτρων Β-ΒΑ τῆς ΒΑ γωνίας τῆς στοᾶς τοῦ Ἀντιγόνου, εἰς τὸ ἀνώτερον πλευρὸν τῆς Α τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος χωροῦσης ὁδοῦ. Ἀπεκαλύφθη κατὰ τὰς γενομένας τὸ 1925 κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην ἀνασκαφᾶς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Κυκλάδων Δημοσθ. Πίππα κάτωθεν τῆς πρώτης ἀντηρίδος τοῦ τείχους τοῦ Τριαρίου ὕψος 0.66, πλάτος 0.33-0.35, πάχος 0.16 τοῦ βάθρου μέγισται διαστάσεις: ὕψος 0.37, πλάτος 0.95, πάχος 0.55.

Ἡ ἐνεπίγραφος ὄψις διατηρεῖται καλῶς πλὴν κατὰ τὰ πλάγια καὶ κατ' ὀλίγα μέρη, ὅπου ὑπάρχουν κτυπήματα σφύρας πρὸς ὑποδοχὴν ἴσως τοῦ κονιάματος. Τῶν γραμμάτων ἐπιμελῶς κεχαραγμένων ὕψος 0.007-0.01, διάστιχος ἀπόστασις 0.005, διαγραμμάτιος 0.005.

- Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ[ι
Τηλέμνηστος Ἀριστείδου εἰ
πεν' ὅπως εἰς τὸ λοιπὸν διαμέ[ν]ε[ι
ὁ τόπος καθαρὸς ὣν ὁ π[ρὸ]ς τῷ [Διο-
5 νύσῳ καὶ μηθεὶς ἐμ[β]άλλει εἰς τὸν
ἀ]νακαθαρθέντα τόπον, μηδ' εἰς τὸ
τ[έ]μενος τὸ τῆς Λητοῦς, [μή]τε κό-
προ]ν, μήτε σποδόν, μήτε [ἄλλο μη-
δέ]ν' δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δή-
10 μῳ· ἐάν τις ἀλί[σ]κηται τούτῳ τι
ποιῶν ἐξουσίαν εἶναι τῷ λαβόντι[ι
καὶ ἀπάγειν καὶ εἰσαγγέλλειν πρὸς
τὴν βουλήν· τὴν δὲ βουλήν τὸ μὲν
δοῦλον μαστιγοῦν ἐν τῷ κύφῳ[ι
15 πλ[ηγα]ῖς πεντήκοντα, τὸν δὲ ἐλεύθ[ε-
ρον ζημιοῦν δραχμαῖς [δ]έκα καὶ πρᾶ[τ-

τειν ἀνεύθυνον οὖσαν καὶ διδόναι
 τοῦ ἀργυρίου τὸ μὲν ἥμισυ τοῖς ἱερ-
 οποιοῖς, τὸ δὲ ἥμισυ τῶι εἰσανγεῖλα-
 20 ντι· τὸ δὲ ψηφίσμα τόδε ἀναγράψαν-
 τας τοῖς βουλευτάς εἰς στήλην στ-
 ῆσαι παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου, τὸ
 δ' ἀνάλωμα δοῦναι τοὺς ταμίας
 Τηλοπόλεμον καὶ Νικάρχον. Ἀνφιθάλης
 25 Πράξωνος ἐπεψήφισεν.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι τὸ σύνηθες τῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος ἐπιγραφῶν (βλέπε καὶ κατωτέρω).

Στίχ. 3. *διαμέ[νει]* . . ἡ συμπλήρωσις μὲ εἰ ἀντὶ τῆς φανερῆ καὶ ἐκ τοῦ ἐν στίχῳ 5: *ἐμβάλλει* ἄλλως δὲ ἡ γραφὴ αὕτη εἶναι ἡ συνήθης γραφὴ τῶν χρόνων ἐν Δήλῳ.

Στίχ. 7-8. *μ[ή]τ[ε] κ[ό]σ[μ]ο[ν]*. Ἐκ τοῦ 7ου στίχου λείπουν κατὰ τὸ τέλος ἀκριβῶς δύο γράμματα, τρία δ' ἐκ τοῦ 8ου κατὰ τὴν ἀρχήν· ἄλλως δὲ νομίζω ὅτι ἡ ὀριζοντία γραμμὴ τοῦ Γ διακρίνεται ἐπὶ τοῦ λίθου.

Στίχ. 10. *τού[των] τι[μ]ῶν*. Τὸ *ποιῶν* εἰκάζεται μᾶλλον ἢ ἀναγινώσκει-
ται, ἀλλ' ὅμως ἀσφαλῶς· βλέπε Ö.G.I.S., 483₁₇₁.

Στίχ. 19-20. *ἱερο[ποιοῖς]*· μολονότι λίαν δυσδιάκριτον, ἀλλ' ὅμως ἀσφαλῆς πλὴν ἴσως τοῦ οὐχὶ κατὰ συλλαβὴν χωρισμοῦ.

Στίχ. 22. *παρὰ τὸν βωμόν*· ἡ συμπλήρωσις παρὰ R. Vallois αὐτ. σ. 208.

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι σημαντικὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοπογραφίαν τῆς Δήλου. δι' ἣν ἐχρησιμοποιήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. R. Vallois, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 208 κέ. Ἄλλως ὅμως καὶ ὡς *lex sacra* προνοοῦσα διὰ τὴν καθαριότητα ἱερῶν τόπων καὶ θέτουσα κυρώσεις κατὰ τῶν παραβατῶν τῶν διατάξεων αὐτῆς εἶναι ἐνδιαφέρουσα¹.

Ὡς ἀκριβῆς χρονολόγησις τῆς ἐπιγραφῆς, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἔτους τῆς συναρχίας τῶν ταμιῶν Τηλοπόλεμου καὶ Νικάρχου, μᾶς παρέχεται τὸ ἔτος 202 π. Χ. πρὸς Th. Homolle, Archives de l'Intendance sacrée à Délos, 87 καὶ 108, Inscriptions de Délos ἀριθ. 396 B στίχ. 28 (καὶ τὴν σχετικὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου F. Durrbach), 442, B, 17,53 κ. ᾤ.

Οὕτως ὅμως παρέχονται νέα στοιχεῖα διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιγραφῆς *Τηλεμνήστου (II) υἱοῦ τοῦ Ἀριστείδου*, ὅστις κατὰ τὰ φαινό-

¹ Ἄλλα ψηφίσματα τῶν χρόνων τῆς Δηλιακῆς ἀνεξαρτησίας δυνάμενα ὁμοίως νὰ χαρακτηρισθοῦν εἶναι ἐν I.G. XI, 1030-1032· ὁμοίως ἀνέκδοτος ἐστὶ ἐπιγραφὴ ἐν τῷ Μουσείῳ Δήλου (BCH, L, 1926 σ. 568). Γενικώτερον δὲ τῶν ὁμοίων χρόνων ὡς *tituli sacri* δημοσιεύονται αὐτόθι αἱ ἐπιγραφαὶ 1290-1306.

μενα ὑπῆρξε σημαντικὴ προσωπικότης εἰς τὰ δημόσια πράγματα τῆς Δήλου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος.

Μέχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο¹ εἰσηγηθεῖς ψηφίσματα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 190 - 172 ἐμφανιζόμενος διὰ πρώτην φορὰν τὸ 192 ὡς ἐνοικιαστῆς οἰκίας ἀνηκούσης εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἦτο ἔγγονος τοῦ Τηλεμνήστου (I) Ἀριστείδου εἰσηγηθέντος ἐπίσης ὠρισμένα ψηφίσματα καὶ ἀποθανόντος μεταξὺ 224 - 219. Μολονότι τὸ ὄνομα Τηλέμνηστος εἶναι λίαν σύνηθες ἐν Δήλῳ, θεωρῶ ὅτι ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νῦν δημοσιευομένου ψηφίσματος εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἱεροκέρυκα Τηλέμνηστον τῶν ἐτῶν 200 καὶ 180 π. Χ. διότι καὶ χρονολογικῶς ὑπάρχει συμφωνία καὶ ἄλλως ἢ οἰκογένεια τούτου εὐρίσκεται ἐν στενῇ σχέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς νήσου αἵτινες ἄλλως ἐν Δήλῳ εἶναι ἀναπόσπαστοι². Ἐὰν ὁ ταυτισμὸς οὗτος ἔχῃ ὀρθῶς παρέχεται καὶ ἄλλο τεκμήριον ὅτι ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνδρὸς δέον νὰ ἀναβιβασθῇ κατὰ δεκαετίαν τοῦλάχιστον, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 202 π. Χ. καθ' ἃ διδάσκει ἡ προκειμένη ἐπιγραφή.

Κατὰ τὸ σχῆμα δ' ἐξ ἄλλου τῶν γραμμάτων ἐξεταζομένη ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸν δεύτερον τύπον γραφῆς ἐκ τῶν τεσσάρων τοὺς ὁποίους διέκρινεν ὁ κ. P. Roussel ἐξετάζων τὰ μὲ εἰσηγητὴν Τηλέμνηστον Ἀριστείδου δηλιακὰ ψηφίσματα³.

Στίχ. 4. ὁ τόπος... ὁ πρὸς τῷ Διονύσῳ. Ἡ ἔκφρασις σημαίνει ὅ τι καὶ κατωτέρω (στίχ. 22) **τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου**. Τὴν διονυσιακὴν λατρείαν⁴ δυνάμεθα λεπτομερῶς νὰ παρακολουθήσωμεν ἐν Δήλῳ ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς δηλιακῆς ἀνεξαρτησίας (317 - 166 π. Χ.). Μνημεῖα ἐπίσης σχετικὰ δὲν διετηρήθησαν ὀλίγα⁵. Ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς ἰδίου ναοῦ τοῦ Διονύσου εἶναι λίαν ἀμφίβολος ἐν Δήλῳ⁶. Τὴν αὐτὴν ὁμως ἔκφρασιν ἔχομεν καὶ εἰς λόγον ἱεροποιῶν τοῦ ἔτους 281 π. Χ. ἐν I.G. XI, 159, A, στίχ. 44: ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου λίθους ἐνέγκασι⁷...

¹ I.G. XI, 751 (σημείωσις) M. Lacroix, Une famille de Délos (ἐν REG, XXIX, 1916 σελ. 188 - 237) σελ. 212.

² Ἱεροκέρυξ πιθανώτατα ἦν κατὰ τὸ 224 ὁ Τηλέμ. (I) Ἀριστείδου κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. P. Roussel IG, XI, 683. Τοῦ θρησκευτικοῦ δ' ὁμοίως περιεχομένου ψηφίσματος ἐν IG, XI, 1032 εἰσηγητὴς εἶναι ὁ Τηλέμ. (II) Ἀριστείδου.

³ BCH, XXXI, 1907, σελ. 366: τῶν τεσσάρων τούτων τύπων μόνον ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τηλεμνήστου (I) Ἀριστείδου τοῦ ἰδίου αὐτ. XXXIV σελ. 375.

⁴ Βλέπε BCH, XXXI, 1907, σελ. 498 κέ. (L. Bizard). — P. Roussel, Délos, colonie athénienne σελ. 233 κέ. — R. Vallois, Le bas-relief de bronze de Délos (ἐν BCH, XLV, 1921 σελ. 242 - 269) σελ. 262 κέ., τοῦ αὐτοῦ, L'agalme de Dionysies ἐν BCH, XLVI, 1922 σελ. 44 - 112. Διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Διονυσίων τελουμένην κατὰ τὸν μῆνα Γαλαξιώννα, ἥτοι τὸν ἀπτικὸν Ἑλαφηβολιώννα, κατὰ τοὺς μετὰ τὸ 166 π. Χ. χρόνους, βλέπε ἰδίᾳ M. P. Nilsson, Griechische Feste σελ. 280 κέ. καὶ R. Vallois, l'agalme... ἐνθ' ἄνωτ.

⁵ BCH, XXXI 498 κέ., 504 κέ.

⁶ P. Roussel, ἐνθ' ἄνωτ. — R. Vallois BCH XLV σελ. 262 σημ. 2 καὶ XLVI σελ. 103 σημ. 1.

⁷ Ἴσως εἰς τὸν ἴδιον βωμὸν ἀφορᾷ καὶ τὸ I.G. XI 154, A στ. 45: τὸ τειχίον τὸ παρὰ τὸν βωμὸν πεσόν

Ἡ ταύτις οὐδαμῶς δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἀμφιβόλῳ, μολονότι παλαιότερον ὁ Vallois τοῦτον τὸν βωμὸν θεωρεῖ πλησίον τῆς δεξαμενῆς τοῦ θεάτρου κείμενον BCH, XLV σελ. 262 σημ. 2 καὶ XLVI σελ. 103).

Νῦν ἡ θέσις τοῦ βωμοῦ τούτου τῶν ἐπιγραφῶν καθορίζεται ἀκριβῶς. Περι-
που 25 μ. νοτίως τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς ὑπάρχει τὸ γνωστὸν διονυ-
σιακὸν οἰκοδόμημα ¹ ὡς chapelle ² ἢ niche ³ χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῶν πραγμα-
τευθέντων περὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς προεκτάσεως τοῦ προσθίου τούτου τοίχου
εὐρίσκεται τὸ διὰ τὴν χορηγικὴν αὐτοῦ νίκην ἀνάθημα τοῦ Καρυστίου υἱοῦ τοῦ
Ἀσβήλου χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ γ' π. X. αἰῶ-
νος· τοῦτο ὁ δημοσιεύσας ⁴ L. Bizard μὴ ὄντος τοῦ οἰκοδομήματος παλαιότερον
τοῦ τέλους τοῦ 6' αἰῶνος θεωρεῖ ἐγγύθεν μετατεθὲν καὶ σταθὲν ὅπου νῦν εὐρίσκε-
ται ⁵. Ἄλλ' ἐκ τῶν θεμελίων τοῦ οἰκοδομήματος ἀνεσύρθησαν διονυσιακὰ ἀφιερ-
ώματα καὶ τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων ⁶. Ὅτι λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐτελεῖτο
διονυσιακὴ λατρεία κατὰ τὸν τόπον ὅπου νῦν τοῦτο τὸ διονυσιακὸν οἰκοδόμημα
εἶναι φανερόν, αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ ἐν προγενεστέρῳ μορφῇ τὸν «βωμὸν» τῶν
ἐπιγραφῶν ἢ συνεχίζει τὸν προορισμὸν τούτου.

Ἄλλως δὲ τὸ σχῆμα ⁷ τοῦ οἰκοδομήματος, ἐπίμηκες ὀρθογώνιον μὲ ἀνοικτὴν
τὴν δυτικὴν μακράν, πλευρὰν κλειομένην δὲ κατ' ὀλίγον μόνον εἰς τὰ ἄκρα καμ-
πτομένων καὶ προεκτεινομένων ἐπὶ ταύτης τῶν τοίχων τῶν στενῶν πλευρῶν, τὸ
σχῆμα τοῦτο πολὺ ὀλίγον ἀνταποκρίνεται πρὸς ναόν, ὅστις προϋποθέτει λατρευτι-
κὸν ἄγαλμα ἐντὸς αὐτοῦ· πιθανώτατα ὅμως τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα τοῦ Διονύσου
ἐφυλάσσετο ἐντὸς τοῦ Ἀρτεμείου ⁸.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται κατὰ χώραν ὀριζομένην «παρὰ τὸν βωμὸν
τοῦ Διονύσου» εἶναι φανερόν ὅτι τὸ πλησίον διονυσιακὸν λατρευτικὸν κέντρον
τούλάχιστον κατὰ παλαιότεραν τοῦ μορφῆν ἀποτελεῖ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου
τῶν ἐπιγραφῶν ἀλλὰ καὶ ὡς νῦν ἔχει δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βωμὸς ἐφ' ὅσον
εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ἀπετέλεσέ ποτε ναόν ⁹.

ἀνελοῦ[σιν]! ἢ, καθότι ἡ δαπάνη αὕτη ἀναφέρεται ἀμέσως μετ' ἄλλην τοῦ Δηφίου ἤτοι ἀκριβῶς καθ' ἣν σχέ-
σιν καὶ ἐν τῷ δημοσιευμένῳ ψηφίσματι ἀναγράφονται ὁ βωμὸς τοῦ Διονύσου καὶ τὸ Δηφίον.

¹ L. Bizard, BCH, XXXI, 1907 σελ. 498 P. Roussel αὐτόθι.

² P. Roussel αὐτ., R. Vallois αὐτ.

³ L. Bizard, αὐτ.

⁴ L. Bizard ἐνθ' ἄνωτ. σ. 501 κέ. ἡ ἐπιγραφὴ ἐν BCH, XXXI, 1907 σ. 430 ἀριθ. 22 (= I.G. XI, 1448).

⁵ Αὐτ. σελ. 502.

⁶ Αὐτ. σελ. 502.

⁷ L. Bizard, αὐτ. σελ. 498 κέ.

⁸ R. Vallois, BCH, XLV, 1921 σελ. 262 καὶ σημ. 2.

⁹ Πρὸς R. Vallois BCH, LIII 208 tout vestige de l'autel de Dionysos ayant disparu, on pense qu'il a été remplacé par un petit sanctuaire voisin au Sud qui était déjà connu.

Στίχ. 6. *ἀ/νακαθαρθέντα τόπον*· πρβλ. ἐν δηλιακαῖς ἐπιγραφαῖς: I.G. XI, 156, A, 33 τὸν χοῦν ἀνακαθάρασι αὐτ. 158, A, 83 τὴν κόπρον τῶν περιστερῶν ἀνακαθάρασι Inscript. de Délos 372, A, 82: τοῖς ἀνακαθάρασι τὸ ἱερόν· πρβλ. καὶ μὴ δηλιακάς: OGIS (Πέργαμον), 48379 ὁμοίως Michel, Recueil 589 στίχ. 64.

Στίχ. 7. *τὸ τέμενος τὸ τῆς Λητοῦς*. Τοῦτο ὀριστικῶς πλέον καθώρισεν ὁ κ. R. Vallois ἐν BCH, LIII, 1929 σελ. 205 κέ.

Στίχ. 8. *μήτε κόπρον* πρβλ. P. Roussel, Cultes égypt. σελ. 71 (=I.G. XI, 1299) σελ. 18 ὁ γὰρ τό πῶς οὗτος ἦν κόπρου μεστός, I.G. XI, 158, A, 83: τὴν κόπρον τῶν περιστερῶν ἀνακαθάρασι. Syll³ 500,40 κέ.: μὴ ἐξεῖναι [μηδενὶ μήτε] χοῦν κα|[ταβά]λλειν μήτε ἄλλο [μηδέν] μήτε κοπρῶ|ν[α ἔχειν . . . ἐὰν δέ τις τ]ούτων τι ποιῇ κλπ.

Στίχ. 10. *ἐὰν τις ἀλί[σ]κηται*. Τὸ ψήφισμα ἐπιβάλλον τιμωρίαν κατὰ τῶν παραβατῶν τῶν διατάξεων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς νόμος· ἐπειδὴ δὲ αἱ διατάξεις ἀφορῶσιν ἱερὰ ἐχαρακτήρισα τοῦτο ἐν ἀρχῇ ὡς ἱερὸν νόμον. Ἀλλὰ γενικῶς τὰ δικαστικὰ πράγματα τῆς Δήλου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνεξαρτησίας εἶναι ὀλίγον γνωστά¹.

Στίχ. 14. *μαστιγοῦν ἐν τῷ κύφῳ* πρβλ. OGIS, 483, 174: *ἐὰν δὲ οἱ|κέτης . . . μαστιγούσθῳ ἐν τῷ κύφῳ πληγαῖς πεντήκοντα*. Ὁ Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτον 476² σημειώνει: «ξύλα εἰσὶν ἐπιτιθέμενα ἐπὶ τοὺς τένοντας τῶν καταδίκων ἵνα μὴ ἔχῳσιν ἀνακῦναι»³. Ὁ κύφῳ ἦτο ξύλινον βασανιστικὸν ἐργαλεῖον ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ὅπως τὸ ξύλον ἢ ἡ ὑποδοκάκη ἐτίθετο περὶ τοὺς πόδας⁴· ἡ σύνταξις *μαστιγοῦν ἐν τῷ κύφῳ* νομίζω ὅτι εἶναι βραχυλογικὴ, ἀντὶ *μαστιγοῦν* (τὸν δοῦλον) *δεδεμένον ἐν τῷ κύφῳ* (πρβλ. *δῆσαι ἐν ξύλῳ*) ἢ *μαστιγοῦν* (τὸν δοῦλον) *ἔχοντα τὸν αὐχένα ἐν τῷ κύφῳ*.

Στίχ. 19. *τὸ δὲ ἥμυσυ τῷ εἰσανγγείλαντι*. Εἰς τὸν νόμον Inscr. de Délos 506, 24 παρέχονται τὰ ²/₃ τοῦ *γεγραμμένου ἐπιτιμίου* εἰς τὸν εἰσαγγείλαντα. Ἡ γραφὴ ἥμυσυ ἐν Δήλῳ ἀπὸ τοῦ γ' αἰῶνος βλ. Inscr. de Délos 502 A, 113, 503 στίχ. 25, 39, 507 στίχ. 23 κ.ά. Πρβλ. Meisterhaus Gram.³ σελ. 28,5.

Στίχ. 20-21. *ἀναγράψαν|[τας τοῦ]ς βουλευτάς· τοὺς βουλευτάς* = ὅτι

¹ De Schoeffer ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 112: res iudiciaria quo modo in civitate deliaca administrata sit, nihil compertrum habemus. Νεώτερα τούτου (1889) κείμενα μὲ νομικὰς διατάξεις κυρίως Inscr. de Délos nos 499-509 καὶ δὴ 503 (ἱερὰ συγγραφὴ) καὶ 509.

² Ὡς τύμπανα καὶ κύφῳνες οὐκ ἀρήξετε;

³ Πρβλ. Πολυδ. Ὀνομαστ. X, 177: Κρατίνου δ' εἰπόντος ἐν Νεμέσει «ἐν τῷ κυφῳ τὸν αὐχέν' ἔχειν», ἢ που νοητέον ὡς σκεῦος ἦν τι ἀγορανομικόν, ᾧ τὸν αὐχένα ἐνθέντα ἔδει μαστιγοῦσθαι τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κακουργοῦνται. Ὁ περιορισμὸς εἰς «τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κακουργοῦντα» ἔξω τῶν Ἀθηναίων τοῦλάχιστον δὲν εἶναι ἀκριβής.

⁴ βλ. Κεραμόπουλλον Ἀποτυμπανισμὸς σελ. 17 καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ Dittenberger εἰς OGIS 483, 171.

ἄλλως τὴν βουλὴν· ὁ συνήθης τύπος: ἀναγράφαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὴν μὲν βουλὴν εἰς τὸ βουλευτήριον, τοὺς δὲ ἱεροποιούσας εἰς τὸ ἱερόν¹ ἢ ἀναγρ. δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τοὺς μὲν βουλ. εἰς τὸ βουλευτ. τοὺς δὲ ἱεροποιούσας εἰς στήλην λιθίνην καὶ στήσαι (Θεῖναι, αὐτ. 916) εἰς τὸ ἱερόν² ἢ ὀρίζονται μόνον οἱ ἱεροποιοὶ νὰ ἐπιμεληθοῦν τῆς ἀναγραφῆς: «ἀναγράφαι δὲ τὸ ψήφισμα τοὺς ἱεροποιούσας εἰς στήλην λιθίνην καὶ στήσαι εἰς τὸ ἱερόν»³. Ὡς ἐνταῦθα χωρὸς ἀναγραφῆς τῆς στήλης ὀρίζεται ὁ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου χωρὸς, καὶ εἰς ἄλλο ψήφισμα: «... τοὺς δὲ [ἱεροποιούσας εἰς τὸ ἱε]ρόν ἐν στήλῃ κ[αὶ στήσαι εἰς τὸ Ἄρ]τεμίσιον»⁴.

Στίχ. 22-23. τὸ [δ' ἀ]νάλωμα. Εἰς ἄλλα ψηφίσματα, ὅπου ὀρίζεται τὸ ἀνάλωμα διὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ψηφίσματος, ἀναφέρεται εἰς ταμίας⁵.

Στίχ. 25. Ἀμφιθάλης Πράξωνος· πιθανώτατα ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐγγυητὴν ἐν λόγῳ ἱεροποιῶν τοῦ ἔτους 203 περίπου βλ. Inscriptions de Délos, n° 370, 42. Αὐτόθι 369 Α στίχ. 2: ἐπιστατοῦντος Ἀμφιθ[άλου]... ὅπου συμπληρωτέον ἴσως Φιλωνύμου· πρβλ. αὐτόθι 4423, 159 ὅστις ἴσως εἶναι ἐξάδελφος πρὸς τοῦτον.

N. M. KONTOLAEON

¹ I.G., IX, fasc. IV passim.

² Αὐτ. 822, 826 κ.ά.

³ Αὐτ. 539.

⁴ Αὐτ. 991, 10.

⁵ Πρβλ. αὐτ. 683, 993, 1927. Συνήθως δὲν γίνεται μνεία διὰ τὸ ἀνάλωμα, πιθανὸν διότι τῶν δηλιακῶν ψηφισμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον ὄντων τιμητικῶν, οἱ τιμώμενοι ἐφρόντιζον ἰδιοῖς ἀναλώμασι διὰ τὴν ἀναγραφὴν· de Schoeffer ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 117.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ 14^{ΟΥ} ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1933

Ἡ ἀνασκαφή τῆς Ἑλευσίνος καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγίνε συνεχισθεῖσης τῆς χορηγίας τῆς Rockefeller Foundation. Εἰς τὸν εὐγενῆ χορηγόν, τὴν Ἀμερικανικὴν Σχολὴν Κλασι-

αῖ ἀνασκαφαὶ ἐγίναν ἐντὸς μὲν τοῦ ἱεροῦ, εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας θέσεις. Ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου, πρὸ τῆς στοᾶς τοῦ Φίλωνος, ἐπὶ τοῦ χώρου βορειοανατολικῶς τοῦ Τελεστηρίου μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Πεισιστράτειου τείχους μέχρι τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ἐπὶ τοῦ χώρου

Εἰκ. 1. Τμῆμα ἐσωτερικοῦ ἱεροῦ μεγάρου. Β στρώσις δαπέδου. Γ βάσις κίονος μεγάρου. Δ βάσις κίονος (;). Η ὑπόλοιπον βάσεως Κίμωνος. Α λιθολόγημα μεσοελλαδικοῦ τοίχου. Ζ νότιος τοῖχος ἱεροῦ μεγάρου.

κῶν Σπουδῶν καὶ τὸν πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου ταύτης κύριον Carrs ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας.

Συνεργάτας εἶχον καὶ πάλιν τὸν ἀρχιτέκτονα Ἰ. Τραυλὸν καὶ τὸν ἐπιμελητὴν Ἰ. Θρεψιάδην, τῶν ὁποίων ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ κοινόν μας ἔργον συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν του. Δυστυχῶς ἐφέτος μᾶς ἔλειπεν ἡ πολὺτιμος συνεργασία τοῦ καθηγ. Γ. Μυλωνᾶ.

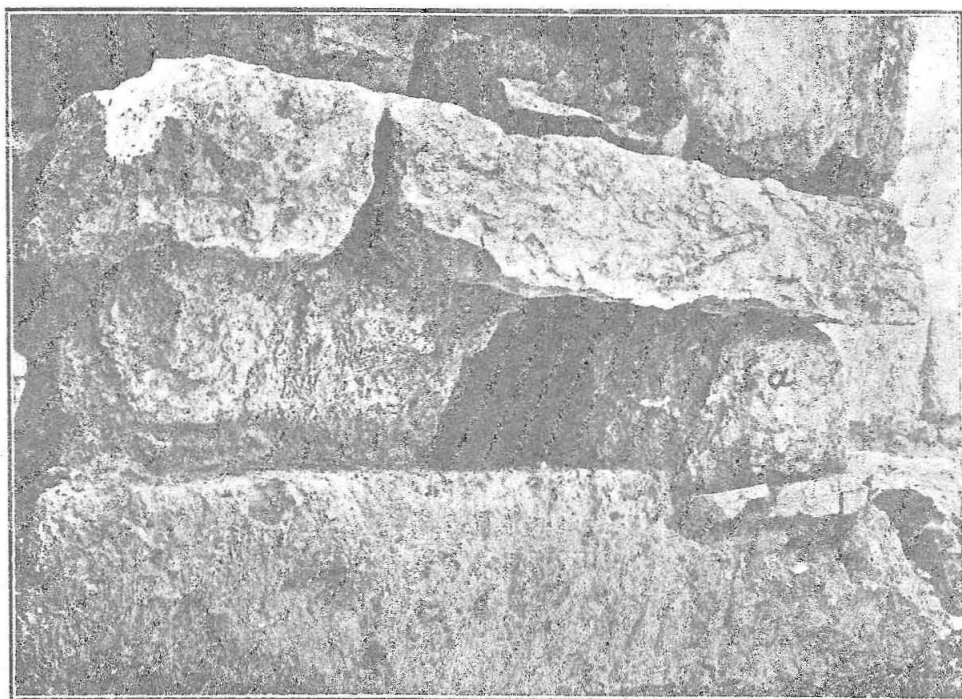
τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ πρὸς Δυσμὰς τούτων παρὰ τὸ Πλουτώνιον, καὶ τέλος ἀκόμη ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἡρευνήθη καλλίτερον ἢ θέσις, ὅπου τὸ μικρὸν βορειοανατολικὸν σκέλος τοῦ τείχους τοῦ περιόλου τοῦ Περικλέους ἐνώνεται μὲ τὸ Πεισιστράτειον τείχος, καὶ ἡ ἑλληνιστικὴ ὁδὸς ἡ ὁποία ἀρχομένη ἐκεῖθεν διευθύνεται πρὸς τὴν βορείαν ἑξοδὸν τοῦ ἱεροῦ· ἐκτὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ ἐσυνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἐπὶ τοῦ τμήματος

τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἐλευσίνος, τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη πέρυσιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ λόφου χαμηλὰ ὑπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως (Ἀρχ. Δελτ. 13, Παράρτ. σελ. 30, εἰκ. 14).

Ἀνασκαφὴ ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου. Ἀπεκαλύφθη καὶ ἐξητάσθη καλλίτερον μικρὸν ἀκόμη μέρος τοῦ δαπέδου τοῦ μυκηναϊκοῦ ἱεροῦ μεγάρου (εἰκ. 1), εὐρέθη δὲ οὕτως ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ κατὰ μῆκος ἄξονος τῆς αἰθούσης μία βάσις κίονος (εἰκ. 2 α = Γ ἐπὶ τῆς εἰκ. 1), εἰς ἀπόστασιν 2.20 ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς εἰσόδου. Διὰ τούτου βεβαιοῦται, ὅτι ἡ αἶθουσα εἶχεν ἐν τῷ

δεξιότητος τοῦ ἐργάτου Γεωρ. Κεχαγιᾶ βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιστατοῦντος εἰς τὰς ἀνασκαφὰς φύλακος Στρατῆ Κεχαγιᾶ κατορθώσαμεν νὰ διακρίνωμεν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως σαφέστατα (εἰκ. 4 καὶ 5) διάφορα ἀλλεπάλληλα δάπεδα. Ἀνεκαλύφθη πρὸς τούτοις ἐκεῖ καὶ τμῆμα εὐμεγέθους ὀχετοῦ μυκηναϊκῶν χρόνων.

Τὰ Προπαιστράτεια δάπεδα ὀρίζονται σαφῶς διὰ τῆς εὐδιακρίτου τομῆς (ἀρχίζει δεξιόθεν τοῦ δ) τοῦ ἐδάφους, ἡ ὁποία ἐγένεν, ὅτε ἐσκάφη ἡ τάφος πρὸς ἐνθεσιν τῶν θεμελίων τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου. Τὰ ἀποκαλυφθέντα πα-

Εἰκ. 2. Βάσις κίονος (α = Γ ἐπὶ τῆς εἰκ. 1) ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ μυκηναϊκοῦ ἱεροῦ.

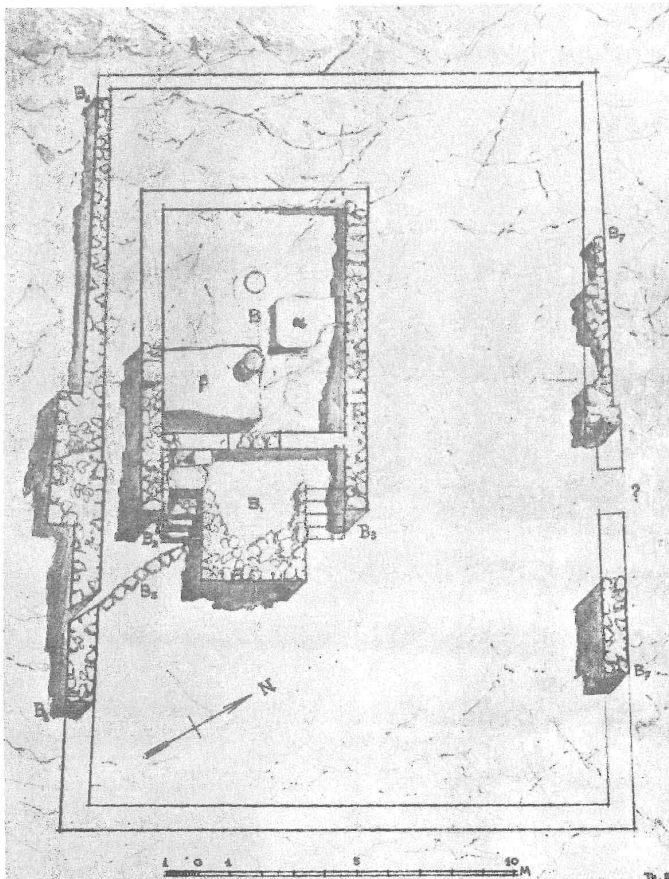
μέσῳ κατὰ μῆκος κίονας, πιθανώτατα μόνον δύο, οἱ ὁποῖοι ἀπειχον ἐξ ἴσου ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμπροσθίου καὶ ὀπισθίου τοίχου. Διὰ λεπτομερεστέρας ἐξετάσεως τοῦ ἐδάφους ἐβεβαιώθησαν καὶ ἄλλα μικρὰ λείψανα τοῦ δαπέδου τοῦ μεγάρου καὶ ἐπὶ τοῦ βράχου σημεῖα, δι' ὧν δύναται σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος νὰ ὀρισθῇ τὸ μῆκος τῆς αἰθούσης, τῆς ὁποίας οὕτω αἱ ἐσωτερικαὶ διαστάσεις ὀρίζονται εἰς 5.70 × 7.00 (εἰκ. 3). Παρὰ τὴν Βορειανατολικὴν γωνίαν τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου κάτωθεν τῶν βαθμίδων τούτου κατορθώσαμεν νὰ σκάψωμεν ὁλόκληρον τὴν ἐπίχωσιν, ἡ ὁποία εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶχε βάθος 3.50 καὶ ἦτο τελείως ἀμετακίνητος. Διὰ τῆς ἀφωσιωμένης καθοδηγήσεως καὶ ἐπιβλέψεως τῆς ἐργασίας ὑπὸ τῶν συνεργατῶν μου Τραυλοῦ καὶ Θρεψιάδη, καὶ τῆς μοναδικῆς

λαιότερα τῆς τομῆς ταύτης δάπεδα α - δ ἐπὶ τῶν εἰκ. 4 καὶ 5 ἀντιστοιχοῦσιν πρὸς τὰς μεταβολάς, αἱ ὁποῖαι ἐπῆλθον εἰς τὸ Τελεστήριον καὶ τὴν ὄψιν τοῦ περὶ αὐτὸ χώρου ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομήσεως μέχρι τοῦ Πεισιστράτου. Τὰ ἴδια δάπεδα παρατηροῦνται, εἰς τὴν ἰδίαν σχεδὸν εὐδιάκριτον κατάστασιν καὶ εἰς τὰς ἄλλας θέσεις ἐντὸς τοῦ Τελεστηρίου, ὅπου ἡμεῖς ἀνεσκάψαμεν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως χώρον παραμείναντα ἀνέπαφον κατὰ τὰς προτέρας ἀνασκαφὰς (εἰκ. 6 - 7).

Ὁ ὀχετὸς (α εἰκ. 4 καὶ 5) ἦτο κτισμένος κατὰ τὰς δύο πλευρὰς ἐκ μεγάλων πλακῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν βάσιν δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν ἰδιαιτέραν στρώσιν, ἐκαλύπτετο δὲ ὁμοίως διὰ μεγάλων πλακῶν. Ἐχει πλάτος 0.44 καὶ ὕψος 0.40. Εἶνε φυσικὰ πολὺ κατεστραμμένος, ἀλλ' ἡ κατεύθυν-

σίς του ἐκ βορειοδυτικῶν πρὸς νοτιανατολικά βεβαιούται ἐκ τοῦ σωζομένου μικροῦ μέρους. Ὁ χώρος αὐτοῦ ἦτο πλήρης λεπτῆς ἄμμου, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὐρέθησαν ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα, καὶ τεμάχια δύο ἢ τριῶν ὑστεροελλαδικῶν εἰδωλίων. Ἡ ἐπίχωσις ἄνωθεν τούτου μέχρι τοῦ δα-

πάχους 0.10-0.15 καὶ ἀποτελεῖται ἐκ μικρῶν χαλικίων, ἐπὶ τοῦ στρώματος τῶν ὁποίων φαίνεται ὡς νὰ ἡπλώθη λεπτὸν ἐπίχρισμα ἐκ τριμμάτων πώρου λίθου. Ἡ ἐπίχωσις αὕτη δυνατόν εἶνε νὰ προέρχεται ἐκ τῆς γεωμετρικῆς περιόδου, διότι ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθη καὶ ἐν γεωμετρι-

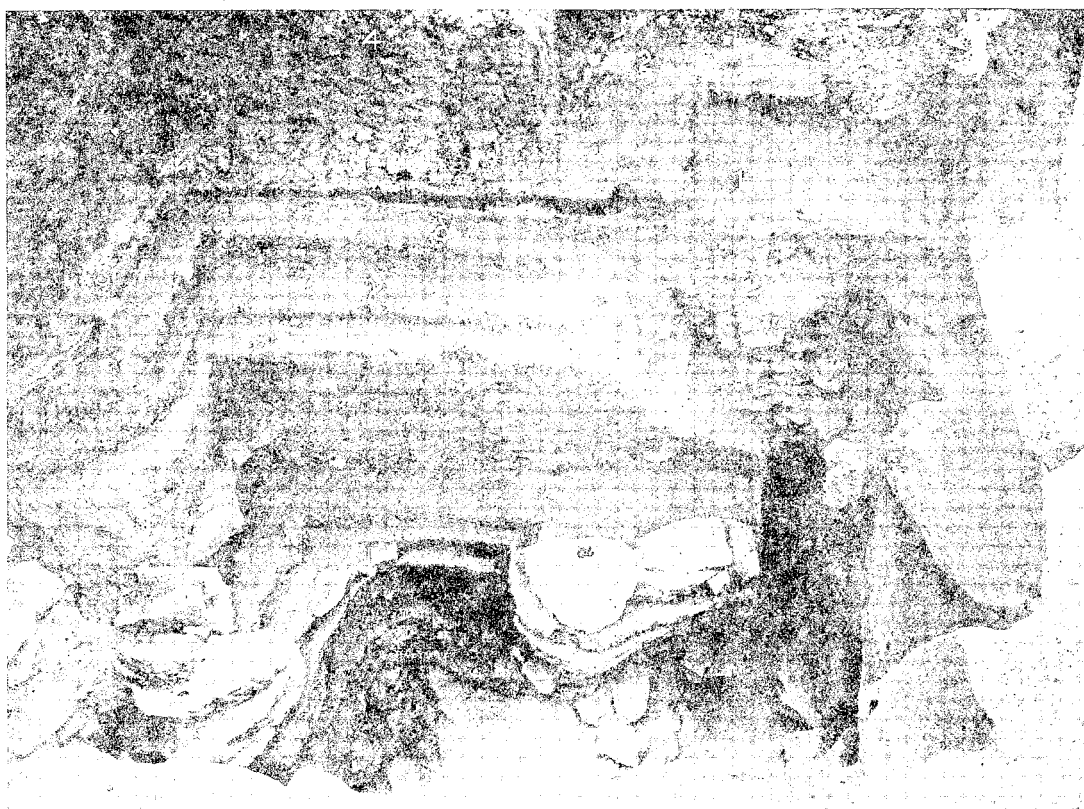
Εἰκ. 3. Τὸ μυκηναϊκὸν ἱερὸν μέγαρον. Ν εἰς τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους εἶνε ὁ βορρᾶς.
α β σωζόμενα μέρη δαπέδου ἱεροῦ μεγάρου.

πέδου (β) ἔχουσα πάχος 1.10 περ. ἀποτελεῖται ἐκ καθαρᾶς γῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι πολλὰ τεμάχια ὠμῶν πλίνθων, φαίνεται δ' ὅτι ἔχει σχηματισθῇ τεχνητῶς, ὅτε ἐγένεν ἡ νεωτέρα διαρρύθμισις τοῦ μυκηναϊκοῦ ἱεροῦ, ἢ κατὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ γεωμετρικοῦ ἱεροῦ. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν ὀλίγα μόνον ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα. Μεταξὺ τοῦ δαπέδου β καὶ γ ἡ ἐπίχωσις ἔχει

κὸν ὄστρακον, τότε δὲ τὰ δάπεδα γ καὶ δ πρέπει νὰ χρονολογηθῶσιν ἐντὸς τῆς πρώτου ἀρχαϊκῆς περιόδου. Αἱ ὑπεράνω τοῦ δαπέδου δ καὶ τῆς τάφρου πρὸς ἐνθεσιν τῶν Πεισιστρατείων θεμελίων στρώσεις 1-3 ἐσχηματίσθησαν πᾶσαι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου — εὐρίσκονται κάτωθεν τῶν βαθμίδων τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ

Πεισιστρατείου Τελεστηρίου, ἢ τοῦ δαπέδου τούτου, ὅπου παρατηρήθησαν εἰς ἄλλα σημεῖα —, εἶνε δὲ ἡ μὲν στρώσις 1 πολὺ λεπτὴ, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς λατύπης τῶν τιτανολιθίων τῶν θεμελίων τοῦ Πεισιστρατείου, ἡ δὲ στρώσις 2 ἔχει πᾶχος 0.08 περ., καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἐρυθρῶ-πῆς γῆς πολὺ συμπεπιεσμένης, καὶ ἡ στρώσις 3, μετρίου πάχους καὶ αὐτῇ, ἀποτελεῖται ἐκ λατύ-

τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου. Ἡ ἐπίχωσις 4 (πᾶχ. μέχρι 0.40) ἐσχηματίσθη τεχνητῶς ἐπὶ τῆς στρώσεως 3 πρὸς ὕψωσιν τοῦ ἐδάφους χάριν τῆς ἐπιθέσεως τῶν βαθμίδων τοῦ Πεισιστρατείου. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρίσκοντο πολλὰ ἐκ τῶν ὠμῶν πλίνθων τοῦ πρωῒμου ἀρχαίου Τελεστηρίου, μελανόμορφά τινα ἀγγεῖα καὶ ἡ χαλκῇ σφίγξ τῆς εἰκ. 8.

Εἰκ. 4. Στρώσεις ἐδαφῶν ὑπὸ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου (β· δ καὶ 1· 4). α τοῖχος πλευρᾶς μυκηναϊκοῦ ὀχετοῦ. ε βόρειος τοῖχος θεμελίου Πεισιστρ. Τελεστηρίου.

πῆς πόρων, περιέργως δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν ἐκτασιν (παρατηρήθη καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεῖα ἐντὸς τοῦ χώρου, τὸν ὁποῖον περιέλαβεν ἔπειτα τὸ Πεισιστράτειον Τελεστήριον) εἶνε ἐρριμμένα τεμάχια κεράμων στέγης (εἰκ. 6 καὶ 7), αἱ ὁποῖαι μόνον τοῦ πρωῒμου ἀρχαίου τελεστηρίου αἱ κέραμοι δύνανται νὰ εἶνε, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν τοίχων, καὶ τὴν στέγασιν ἴσως τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου, καταρριφθέντος πλέον τοῦ πρωῒμου ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἠπλώθησαν ἐπὶ τῆς στρώσεως 3, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ καλυφθῇ κατὰ τὴν δαπέδωσιν καὶ λοιπὴν διαρρύθμισιν

Καὶ κατωτέρω τοῦ μυκηναϊκοῦ ὀχετοῦ α παρατηρήθησαν χωριστὰ στρώματα εἰς τὴν ἐπίχωσιν, ἥτις ἔχει ἀκόμεν μέχρι 1.40 πᾶχος· εἰς τὸ βαθύτερόν της σημεῖον παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θεμελίου τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου εὐρίσκονται καὶ ἐκεῖ ἀνωτέρω μὲν ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα καὶ πλησίον εἰς τὸν βράχον ὀλίγα μεσοελλαδικὰ ὄστρακα.

Τὸ φυσικόν, βραχῶδες ἔδαφος (εἰκ. 5 ζ) πίπτει κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ Πεισιστρατείου πολὺ ἀποτόμως πρὸς ἀνατολὰς, ὥστε ἐνῶ οἱ δόμοι τῶν θεμελίων τῆς βορείου πλευρᾶς (εἰκ. 4 ε) ὑπὸ τὴν εὐθυνηθῆσαν εἶνε μό-

νον πέντε, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς (εἰκ. 5 η) εἶνε ἐπτά. Παρατηρήθη καὶ ἐνταῦθα, ὅπως ἄλλως τε καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων θέσεων, ὅπου

τούτου πρὸς ἄνετον τοποθέτησιν τοῦ κατωτάτου θεμελίου λίθου. Ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως ἐγίνε καὶ ἄλλη ἀποκάλυψις, ἡ ὁποία πρέπει ἴσως νὰ

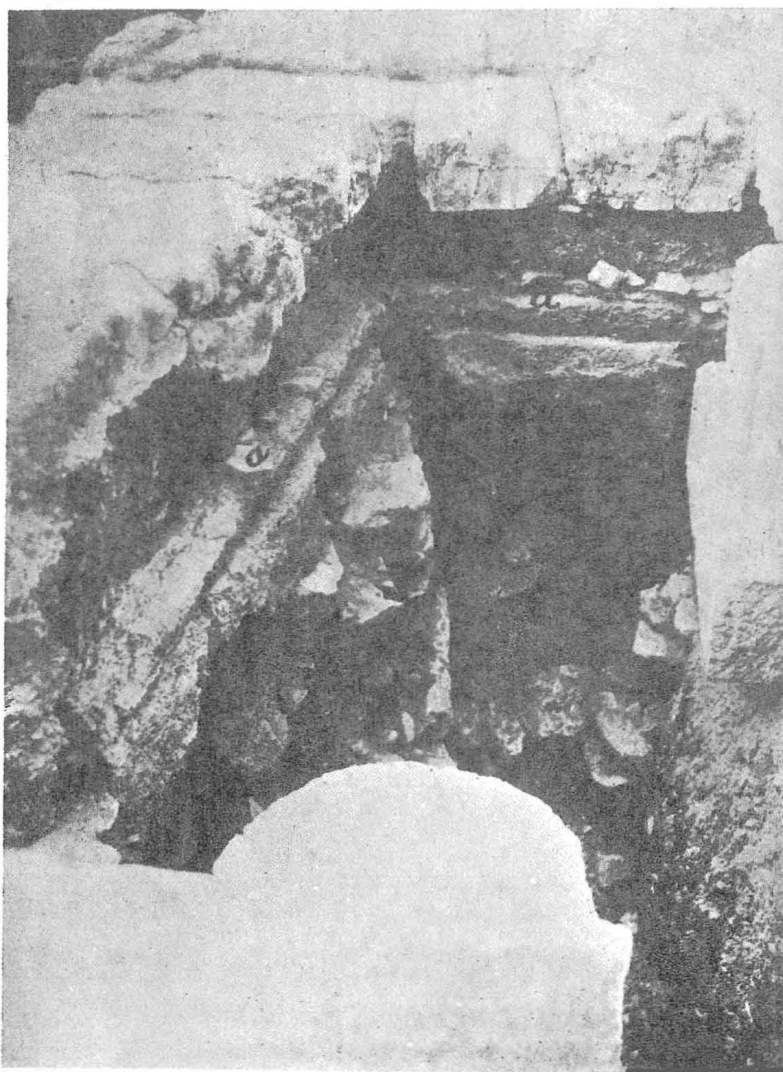
Εἰκ. 5. Στρώσεις ἐδαφῶν ὑπὸ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου (β - δ καὶ 1 - 4).
α μυκηναϊκὸς ὀρετός, η ἀνατολικὸν θεμέλιον Πεισιστρ. Τελεστηρίου. ζ φυσικὸς βράχος.

ἀπεκαλύφθησαν ὁλόκληρα τὰ θεμέλια τοῦ Πεισιστρατείου, ὅτι ταῦτα κáθηνται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ γίνῃ οὔδεμία κατεργασία

μεταβάλλῃ τὴν κρατοῦσαν μέχρι τοῦδε γνώμην, ὅτι τὸ Πεισιστράτειον Τελεστήριον εἶχεν ἐσωτερικῶς βαθμῖδας καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν.

Εὐρέθησαν ἐκεῖ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν θέσει δύο βαθμίδες τῆς βορείου πλευρᾶς, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν, ὅτι ἐξετείνοντο αἱ βαθμίδες τῆς πλευρᾶς αὐτῆς καὶ μέχρι τοῦ τοίχου τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ὅπου ἦτο καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ Τελεστηρίου.

σημεῖον Z 1 τοῦ σχεδίου)¹ ἢ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐπίχωσις ἐφαίνετο ἀμετακίνητος, καὶ διὰ τοῦτο ἤδη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠρευνήσαμεν μέρος ταύτης, καὶ ἀνεύρομεν παρὰ τὸ κατώφλιον τῆς πύλης εἰς βάθος 0.86 δύο μεσοελλαδικούς

Εἰκ. 6. Προπεισιστράτειοι στρώσεις ἐδαφῶν κάτωθεν πλακοστρώσεως Πεισιστρ. Τελεστηρίου. α α κεραμίδες προῶμον ἀρχαῖου Τελεστηρίου ἀπλωμέναι ἐπὶ στρώσεως 3 τῆς εἰκ. 5.

ρίου, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν βαθμίδες τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, γίνεται δὲ διὰ τούτου πολὺ πιθανόν, ὅτι τὸ Πεισιστράτειον Τελεστήριον εἶχε μόνον ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν βαθμίδας.

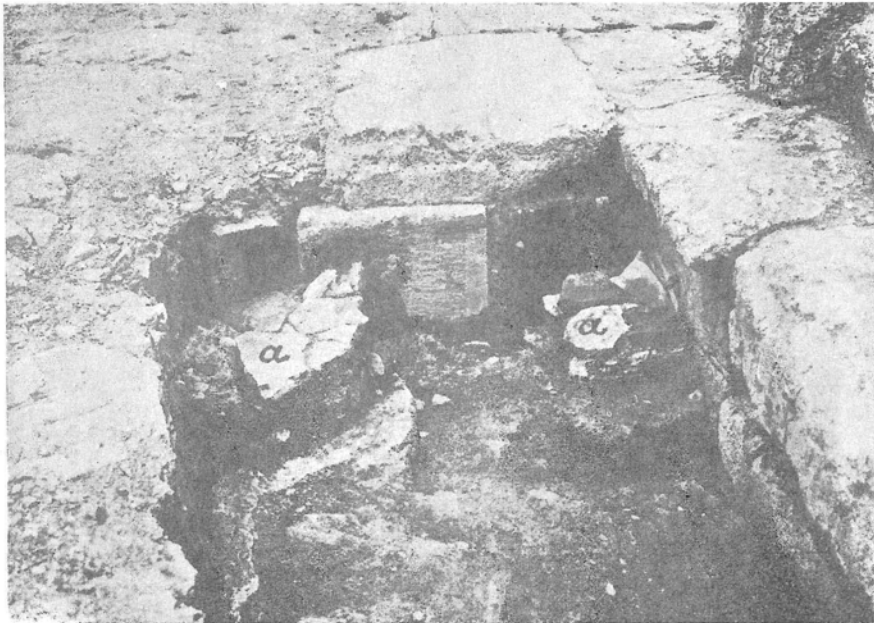
Παρὰ τὴν ἀνατολικωτέραν πύλην τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Περικλείου Τελεστηρίου (παρὰ τὸ

πιθανῶς τάφους, ἀλλ' ἡ συνέχισις τῆς ἐρεῦνης ἔφερρεν ἐκεῖ εἰς φῶς ἀκόμη μικρὸν μέρος τοίχου

¹ Ἡ χάριν ἀποφυγῆς ὑπερβολικῆς δαπάνης τύπως τοῦ σχεδίου εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα καθιστᾷ ὀλίγον δύσκολον τὴν ἀναγνώρισιν τῶν σημείων. Ἡ τύπως εἰς μεγάλην κλίμακα ἐκρίθη ἐπὶ τοῦ παρόντος περιττή, ἀφοῦ θὰ γίνονιν κατ' ἀνάγκην προσθῆκαι εἰς τὸ σχέδιον κατὰ τὴν συνεχιζομένην ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν.

πισμένον κατά τρόπον ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ σωζόμενα μέρη τῶν τοίχων τοῦ πρώτου ἀρχαίου, Προπείσιστρατείου Τελεστηρίου, κείμενον ἀκριβῶς εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ οἰκοδομήματος τούτου. Ἄν, ὅπερ δὲν φαίνεται ἀδύνατον, τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τοῦτο τοίχου εἶνε συνέχεια τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ πρώτου ἀρχαίου Τελεστηρίου, θὰ πρέπη νὰ ἀλλάξωμεν καὶ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατήσαναν γνώ-

νον ἀκριβῶς νὰ χρονολογηθῇ, καὶ μέρος ἀκαθορίστου λιθίνης κατασκευῆς (εἰκ. 9) ἡ ὁποία ὁμῶς ἐδύνατο νὰ ἐγινε καὶ μόνον χάριν τῆς ὑποθεμελιώσεως τῶν βαθμίδων τοῦ Πείσιστρατείου Τελεστηρίου. Καταπληκτικῇ, δύναται τις νὰ εἴπῃ, εἶνε καὶ ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις γενομένη κατὰ τὴν ἐρευναν τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως, ἀμέσως παρὰ τὸν μέγαν λίθον τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας. Ἡ προρρεκτικὴ σκαφὴ τοῦ

Εἰκ. 7. Κεραμίδες (α α) τοῦ πρώτου ἀρχαίου Τελεστηρίου ἀπλωμέναι ἐπὶ προπείσιστρατείου στρώσεως (3 τῆς εἰκ. 5).

μην περὶ τετραγωνικῆς μορφῆς τοῦ Τελεστηρίου τούτου, καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ἀμέσως προηγθὲν τῆς ἐποχῆς τοῦ Πείσιστρατου Τελεστηρίου ἦτο, κατὰ τὸ διάγραμμα τῆς κατόψεως τουλάχιστον, ὅμοιον πρὸς συνήθη Ἑλληνικὸν ναόν, μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας πού παρουσιάζει ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους μετὰ τὸν ὑψηλὸν βράχον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδυσκόλευε πολὺ τὴν μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ τοποθέτησιν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Τελεστηρίου τούτου. Ἐρευνα γενομένη, ὅσον ἦτο δυνατόν, κάτωθεν τῶν σωζομένων βαθμίδων μεταξύ τῶν δύο θυρῶν τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Περικλείου Τελεστηρίου οὐδὲν ὀριστικὸν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπεκάλυψεν. Εὐρέθη μόνον ἐκεῖ μικρὸν τμήμα δαπέδου μὴ δυνάμε-

ἐδάφους ἐπέτρεψε νὰ ἀποκαλύψωμεν τὸ ὑπολειφθὲν λίαν εὐδιάκριτον μέρος τοῦ γενομένου ἐπὶ τούτου σκάμματος πρὸς τοποθέτησιν τοῦ κατωφλίου. Τὸ σκάμμα τοῦτο ἔχει τῶρα τὴν μορφήν μικρᾶς αὐλακος πλάτ. 0.40 περ., τὸ χεῖλος ταύτης πρὸς τὰ ἔσω εὐρίσκεται εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μετὰ τὰς σωζομένας ὀλίγον περαιτέρω πλάκας τοῦ δαπέδου τοῦ Πείσιστρατείου Τελεστηρίου, αἱ ὁποῖαι φαίνεται, ὅτι, ἐφ' ὅσον διετηροῦντο, ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ εἰς τὴν Περικλείου οἰκοδομήν, ἀλλὰ τότε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ λιθινὴ στρώσις τοῦ δαπέδου τοῦ Περικλείου Τελεστηρίου, ἂν ὑπῆρχε τοιαύτη, δὲν θὰ ἔφθανεν ἐκεῖ καὶ μέχρι τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας. Διὰ τοῦτο, νομίζω, εἶνε προτιμότερον

νά δεχθώμεν, ὅτι τὸ δάπεδον τοῦ Τελεστηρίου ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως αὐτοῦ ἐπὶ Περικλέους δὲν ἦτο πλακόστρωτον, ἀλλ' ἀπετελεῖτο ἐκ μαλακωτέρου ἐπιστρώματος, ἐκ μίγματος πιθανῶς ἀσβέστου καὶ μικρῶν λιθαρίων, τὸ ὁποῖον ἐνεφάνιζεν τοῦτο ὁμοιόμορφον, ἐπικαλυπτομένου καὶ τοῦ ἰσοπεδωμένου φυσικοῦ βράχου καὶ τῶν

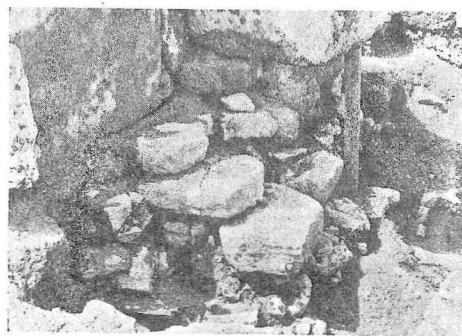

Εἰκ. 8. Ἀρχαϊκὴ χαλκὴ σφίγξ.

ὑπολειφθέντων εἷς τινα σημεῖα τμημάτων τοῦ λιθίνου Πεισιστρατείου στρώματος.

Συνεπληρώσαμεν ἐπίσης, ὅσον ἦτο τοῦτο δυνατόν, τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τμήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, τὸ ὁποῖον ἐκρύπτετο ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως παρὰ τὴν νοτιοανατολικὴν ἐσωτερικὴν γωνίαν τοῦ Τελεστηρίου. Σῶζεται, ὡς φαίνεται ὁλόκληρον τὸ τμήμα, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν, τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς νοτίας, τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου. Διατηρεῖται δ' ὁλόκληρον τὸ λιθολόγημα καὶ μέρος τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἔξ ὧμῶν πλινθῶν τοίχου, μέρος ὅμως αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νά ἀποκαλυφθῇ, διότι εἶνε κάτωθεν τοῦ μικροῦ σωζομένου ἐκεῖ τμήματος τῶν βαθμίδων τοῦ Τελεστηρίου. Παρὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου τὸ τεῖχος διακόπτεται χάριν τοῦ ἀνοίγματος τῆς ἐκεῖ ὑπαρχούσης πύλης (H 30), τῆς ὁποίας ἡ νοτία παραστάς εἶχεν ἤδη πρότερον ἀποκαλυφθῇ ἔξωθεν τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου εἰς παλαιότερα ἔτη ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἐσημειώθη ὑπὸ τοῦ Noack (altes Seethor) σελ. 40 Abb. 17 καὶ σελ. 42-43. Ὁ Noack σύμφωνα μὲ τὴν γνώμην του περὶ τῆς χρονολογίας τῶν περιβόλων ἐθεώρει ἐσφαλμένως καὶ τὴν πύλην, ὅπως ὅλον τὸ τεῖχος Προπεισιστρατείου. Πλησίον τῆς ἄλλης

παραστάδος τῆς πύλης, ἣτις εἶναι ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου, σώζονται ἱκανὰ λείψανα τοῦ δεξιὰ τοῦ εἰσερχομένου προστατεύοντος τὴν πύλην, μεγάλου πύργου (H 34), τοῦ ὁποίου ἡ ἄκρη τῆς νοτιοανατολικῆς γωνίας ἐφαίνετο καὶ πρότερον προσκολλημένη ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τὰς νοτίας πλευρᾶς τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου. Ὁ Noack (σελ. 40 εἰκ. 17 C 5) ὑπέθεσεν ἐσφαλμένως, ὅτι ἡ σωζομένη ἄκρη ἦτο ἡ γωνία κάμψεως τοῦ τείχους· τοῦτο βλέπει τις παραβάλλων τὸ σχέδιόν μας πρὸς τὴν ἀναφερομένην ἐνταῦθα εἰκόνα τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ Noack. Ἡ γραμμὴ τοῦ τείχους εἶνε ἰσχυρῶς ἀνηφορικὴ σύμφωνα πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ λόφου. Ὅπως ὅλον τὸ Πεισιστρατείου τεῖχος, ἔχει καὶ τὸ τμήμα τοῦτο ἀβαθὲς θεμέλιον μεγάλων ἀργῶν τιτανολίθων, καθήμενον ἐδῶ ἐπὶ παλαιότερας ἀρκετὰ ὑψηλῆς ἐπιχώσεως. Τοῦ λιθολογήματος καὶ τῆς πλινθοδομῆς σῶζεται καλῶς ἡ ἐσωτερικὴ (δυτικὴ) ὄψις· ἡ ἐξωτερικὴ κατεστράφη, ὅτε ἐκτίζετο τὸ θεμέλιον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Τελεστηρίου. Ἐπὶ τῆς εἰκ. 10 φαίνεται ἡ ὠραία ἐσωτερικὴ ὄψις τοῦ τείχους μὲ τὸ ἀνοιγμα τοῦ ὀχετοῦ πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων. Ὀλίγον δεξιώτερον ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνας (B) φαίνεται μέρος τοῦ λιθολογήματος τῆς ἐσωτερικῆς προβολῆς τοῦ πύργου μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ πλινθοδομῆς. Παρὰ τὸ τεῖχος ἔφερεν ἀνηφορικὴ ὁδός· μέρος τοῦ διαπέδου τῆς ἐκ λατύπης ἐλευσινιακῶν λίθων σῶζεται παρὰ τὸν πύργον, διακρίνεται δὲ

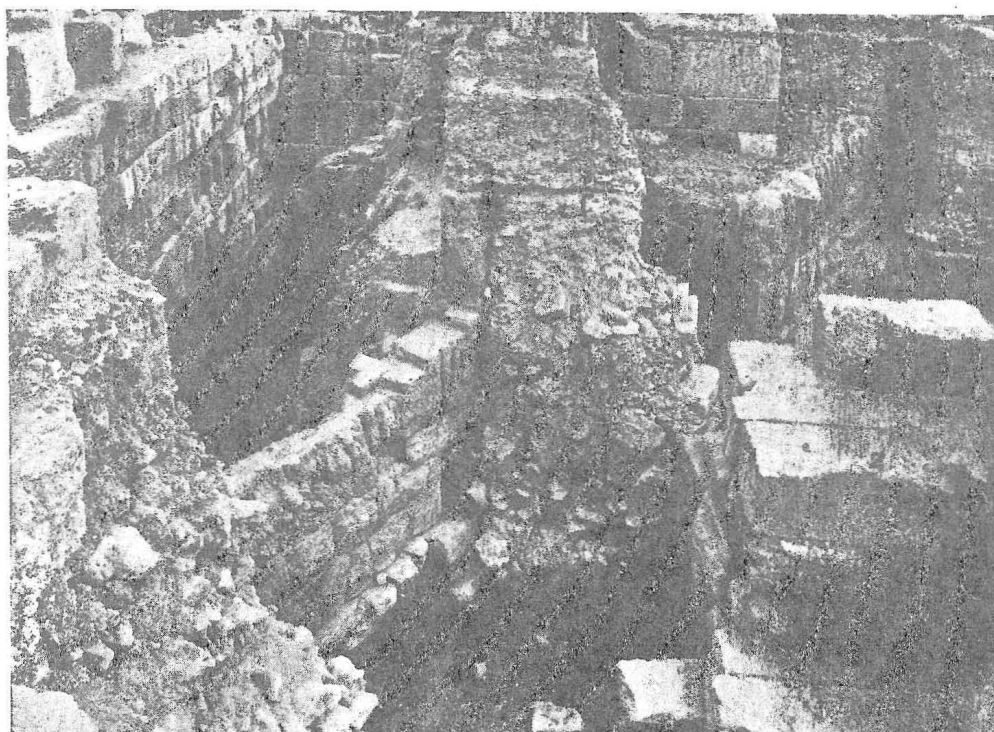
Εἰκ. 9. Λίθινον κατασκεῦασμα κάτωθεν βαθμίδων Πεισιστρατείου Τελεστηρίου.

καλῶς (A) καὶ παρὰ τὸ ἀνοιγμα τοῦ ὀχετοῦ ἐπὶ τῆς εἰκ. 10. Ἡ πλινθοδομὴ σῶζεται εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ εὐρίσκεται κάτωθεν τῶν βαθμίδων τοῦ Τελεστηρίου μέχρις ὕψους 1.30, εἰς τὸ ὕψος δ' ἐκεῖνο φαίνεται, ὅτι εἶχε σχηματισθῇ νέον δάπεδον κατὰ τοὺς χρόνους μεταξὺ τῆς περσικῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ Τελε-

στηρίου ὑπὸ τοῦ Περικλέους¹. Τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῆς πλινθοδομῆς δεικνύει ἡ εἰκ. 11 τῆς ἄνω ὀψews τοῦ τείχους. Αἱ διαστάσεις τῶν πλίνθων εἶνε $0.45 \times 0.45 \times 0.09$ ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ μικροτέρου σχήματος πλίνθοι (εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον τῆς ἐπιφανείας τοῦ τείχους), ἀρχῆθεν μικρότεροι κατασκευασθεῖσαι (*ἡμιπλίνθια*), ἢ δι' ἀποκοπῆς μέρους μεγαλειτέρων πλίνθων.

Ἀνασκαφή πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Τὸ 1931 εἶχεν ἤδη ἀνασκαφῇ μέρος τοῦ χώρου πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς κατὰ τὸ μέσον περι-

ἐπὶ τούτου κτισθέντος βραδυτέρου ψευδοῖσοδόμου τείχους. Τῆς νέας ἡμῶν ἀνασκαφῆς τὰ ἀποτελέσματα εἶνε τὰ ἀκόλουθα. Παρὰ τὰ θεμέλια τῆς ἐσωτερικῆς ὀψews τοῦ Πεισιστρατείου τείχους καὶ κάτωθεν τούτων ἀπεκαλύφθησαν ὀλίγοι μεσοελλαδικοὶ τάφοι (εἰκ. 12). Τούτων τινὰς εἶχεν ἤδη ἀνεύρει καὶ ἐξετάσῃ ὁ Φίλιος, δύο δὲ δὲν εἶχον τότε παρατηρηθῇ. Ἐντὸς ἐνὸς μόνον ἐκ τούτων εὑρέθη τὸ μικρὸν ἀσκοειδὲς μεσοελλαδικὸν ἀγγεῖον τῆς εἰκ. 13. Εἶνε ἐκ μέλανος πηλοῦ ὄχι πολὺ καλῆς ποιότητος. Οἱ τάφοι δὲν διέφερον

Εἰκ. 10. Ὑπόλοιπον Πεισιστρ. περιβόλου ἐντὸς ἐπιχώσεως Τελεστηρίου. Α τμήμα στρώσεως ὁδοῦ. Β πύργος. Γ πατημένον ἔδαφος ἐντὸς ἐπιχώσεως. Δ ἀνατολικὸν θεμέλιον Περικλείου Τελεστηρίου. Ε μεταπερσικὴ ἐπίχωσις. Ζ βάσις κίονος Περικλείου Τελεστηρίου.]

που ταύτης, καὶ ἐκτὸς ἄλλων παρατηρήσεων, ἐσημειώθη ἡ ἐκ νέου ἀποκάλυψις² τῆς συνεχείας τοῦ Πεισιστρατείου τείχους (Η 29) καὶ τοῦ

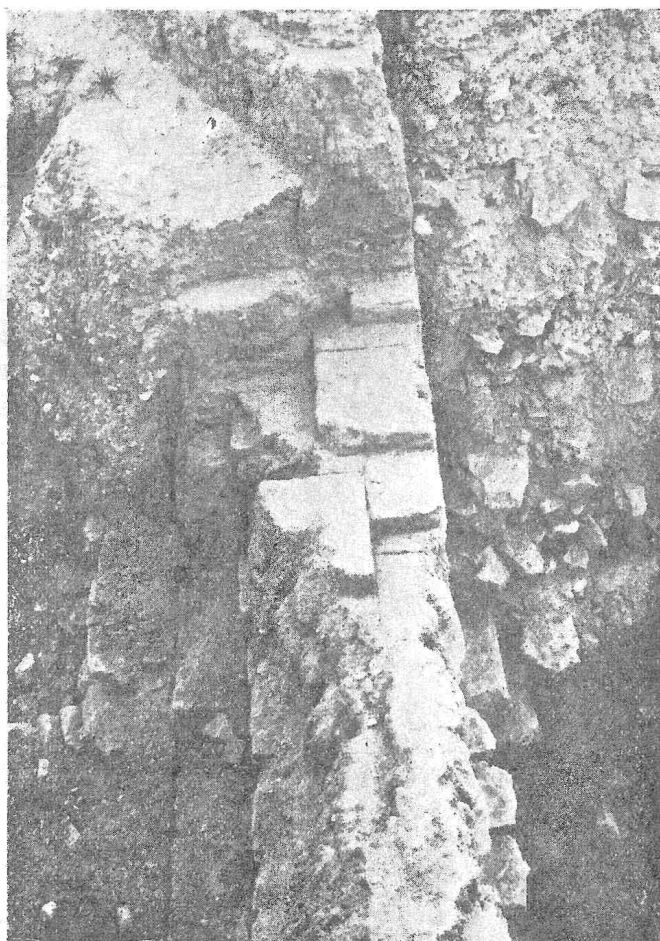
¹ Δὲν κατορθώσαμεν νὰ ὀρίσωμεν ἀκόμη μετὰ βεβαιότητος ἂν ἡ μεταξὺ τοῦ δαπέδου Α τῆς Πεισιστρατείου ὁδοῦ καὶ τοῦ δαπέδου Γ ἐπίχωσις ἐγένεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἐπισκευῶν τοῦ Κίμωνος, ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Περικλέους, ὅτε εἶνε πιθανώτερον νὰ ἐπεχώσθη τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου.

² Ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶχε γίνῃ καὶ προηγουμένως ὑπὸ Φιλίου ἀνασκαφῇ, ἀλλ' ὄχι πανταχοῦ τελεία, ἢ πλήρως δὲ τοῦ ἀνασκαφέντος τότε τμήματος ἐκ νέου δι' ὀγκωδεστάτων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἐδυσκόλευσεν ὑπερβολικῶς τὴν ἀνίσκαφὴν μας.

ἀπὸ τῶν περιγραφέντων ἤδη ὑπὸ τοῦ Μυλωνᾶ ('Ελευσινιακά Ι σελ. 49 ἐξ.) λοιπῶν μεσοελλαδικῶν τάφων τῆς Ἐλευσίνας. Ἐκ τῶν δύο ὑφ' ἡμῶν ἀποκαλυφθέντων τάφων τοῦ ἐνὸς αἱ πλευραὶ ἀποτελοῦντο ἐξ ὀρθίων ὤμων πλίνθων. Μία τούτων ἐξήχθη ἀκεραία, καὶ εὑρίσκεται τώρα εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλευσίνας, ἔχει δὲ μήκος καὶ πλάτ. 0.34 καὶ πᾶχ. 0.07. Ὁ ἄλλος τάφος ἦτο κάτωθεν τῶν θεμελίων τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, καὶ δι' αὐτὸ ἦτο δυσκολώτατος ὁ καθαρισμός του, κατορθώθη ἐν τούτοις νὰ ἐξαχθῇ σῶος ὁ σκελετός, καὶ νὰ τοποθετηθῇ, ὅπως ἦτο ἐντὸς τοῦ τάφου, εἰς τὸ μουσεῖον Ἐλευσίνας (εἰκὼν 14).

Λευκά χαλίκια ἐχρησίμευον ὡς ὑπόστρωμα καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου· ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο τὸ προαναφερθὲν ἀσκοειδὲς ἀγγεῖον. Ἡ σκαφή μας ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐπροχώρησε πρὸς ΒΑν. μετὰ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους καὶ τῆς ὑψηλῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς, καὶ μικρὸν μόνον διάστημα παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ

Κατὰ τὴν ἀνάσκαφὴν ἔσωθεν τοῦ πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς σωζομένου Πεισιστρατείου τείχους ἀπεκαλύφθη καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ, περίπου ἀπὸ τοῦ σημείου Η 29 τοῦ σχεδίου ἡμῶν (C' τοῦ Noack El. σελ. 24 εἰκ. 8 πρβλ. καὶ σελ. 30 - 31) μέχρι περίπου τοῦ σημείου Η 27, ὅπου ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἡ

Εἰκ. 11. Πλινθοδομὴ Πεισιστρατείου περιβόλου ἐντὸς ἐπιχώσεως Τελεστηρίου.

Πεισιστρατείου τείχους νοτίως τοῦ παραδόξου τοίχου I 13 τοῦ σχεδίου ἡμῶν, περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη ὠμίλησαν καὶ ὁ Φίλιος (πρακτ. 1883,64 σημ. 3 καὶ 1884,70) καὶ ὁ Noack El. σελ. 186, ὅστις ὑποθέτει, ὅτι ὁ τοῖχος εἶνε μόνον κτισμένος χάριν καλλιτέρας στερεώσεως τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως.

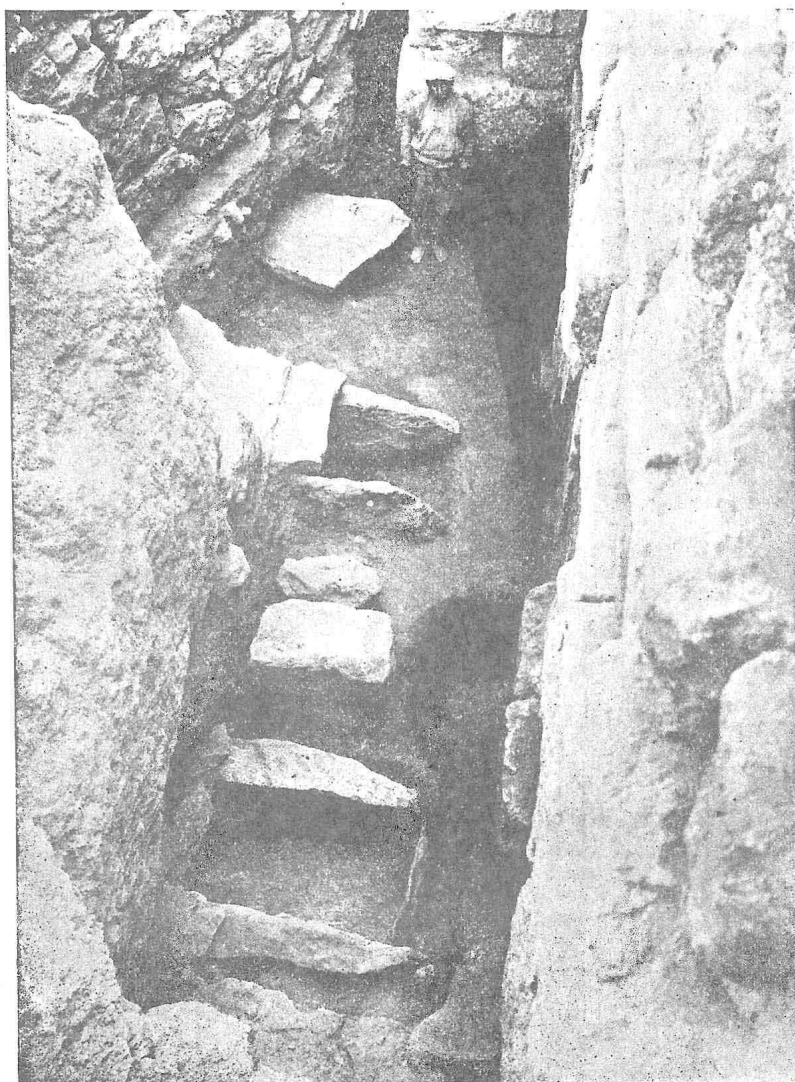
Ἡ σκαφή μας ἐκεῖ ἀπεκάλυψε τμήμα καλῶς διατηρουμένου στρώματος ὁδοῦ, (εἰκ. 15) ἣτις ὑπῆρχε κατὰ μῆκος παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, καὶ ἐπεκαλύφθη κατὰ τὴν ἐπίχωσιν τοῦ χώρου ἐπὶ Περικλέους.

ἐν εἶδει παραστάδος ἑξοχή, τὴν ὁποίαν ὁ Noack ἐξέλαβεν ὡς παραστάδα τῆς ὀχυρωτικῆς πύλης (Zwingerthor)¹, τὸ ἐκ μικρῶν πολυγωνικῶν λίθων κάπως προχείρως κτισθὲν τοιχάριον πρὸς ἐνίσχυσιν, ἢ ἀναπλήρωσιν τῆς (καταστραφείσης;)

¹ Ὁλὴ ἡ θεωρία, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Noack (El. σελ. 30 ἐξ.) περὶ ἐσωτερικῆς παρὰ ὑπάρχουσας δὴθεν πύλην ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὀχυρωτικῆς αὐλῆς (Zwinger) καὶ ἐσωτερικῶς ἀποκλειούσης τὴν αὐλὴν ταύτην πύλης (Zwingerthor) ἀπεδείχθη διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν ὡς οὐχὶ ὀρθή.

ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ ἀρχικοῦ λιθολογήματος τοῦ τείχους¹. Τὸ τειχάριον τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ἀρχικοῦ λιθολογήματος ἐδάφους ἀρχαιοτέρας, ἀνηκούσης ἴσως εἰς τὴν

σημεῖα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τοιχαρίου δεικνύουσιν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνέγερσίν του ἐκτίσθη ἐκ νέου ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὑψηλότερον ἐξ ὧμων πλίνθων μέρος τοῦ τείχους. Διὰ τοῦτο πιθανώτερον εἶνε, ὅτι τὸ

Εἰκ. 12. Μεσοελλαδικοὶ τάφοι παρὰ τὴν βάσιν τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Δεξιὰ εἶνε ἡ πρόσοψις τοῦ θεμελίου τῆς στοᾶς.

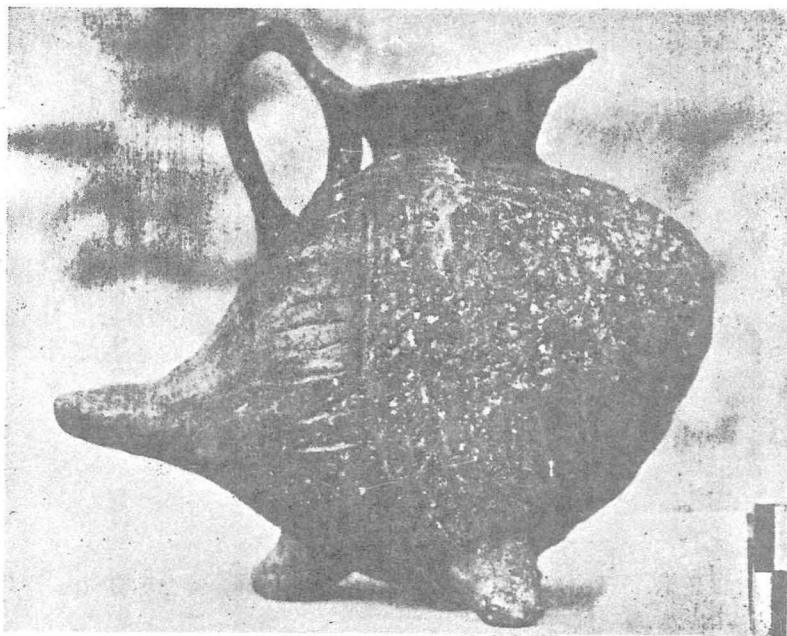
πρώτην πρώϊμον ἀρχαϊκὴν περίοδον ὁδοῦ (εἰκ. 16 β) καὶ φθάνει μέχρι τοῦ ἀρχικοῦ ὕψους τοῦ λιθολογήματος.

Ὑπόλοιπα πλινθοδομῆς σωθέντα εἰς τινὰ

¹ Ὁ Noack (σελ. 30) ἀναφέρει τὸν τοῖχον τοῦτον τοῦ ὁποίου μόνον μικρὸν μέρος εἶχεν ἀποκαλύψη ὁ Φίλιος ὡς ἀνεξήγητον, καὶ ὡς φαίνεται δὲν ἀποκρούει τὴν εἰς νεωτέρους χρόνους κατασκευὴν του.

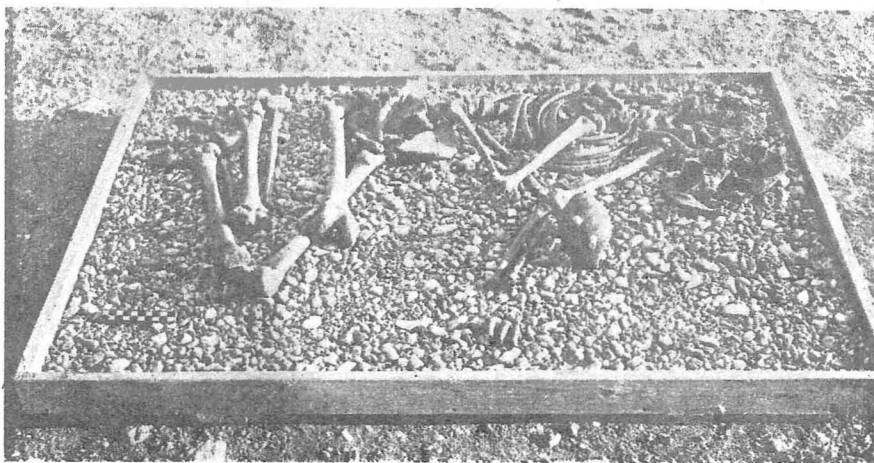
τοιχάριον εἶνε μέρος τῆς ἐπισκευῆς τοῦ τείχους, ἢ ὁποία θὰ ἔγινε προχείρως μετὰ τὴν Περσικὴν ἐπιδρομήν. Ὁ Κιμώνειος, ψευδοῖσόδος τοῖχος ἐκτίσθη εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν βραδύτερον πρὸς ἔνθεσιν αὐτοῦ ἐσκάφη τὸ κατώτατον τμήμα τῆς ἐπὶ τοῦ λιθολογήματος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἐνισχυτικοῦ τοιχαρίου πλινθοδομῆς. Κατὰ τὸ σημεῖον Θ 9 πρὸ τοῦ μέσου περίπου τῆς Φιλω-

νείου στοᾶς ἀνευρέθη προσκεκολλημένον ἐπὶ τότε μέρος τοῦ κτίσματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἐνισχυτικοῦ τοιχαρίου τὴν ὄψιν πύργου σκαφὴν τῆς ἀρχαίας τάφρου πρὸς ἐνθεσιν τῆς

Εἰκ. 13. Μεσοελλαδικὸν ἄγγειον.

παρουσιάζον σήμερον κτίσμα ἐξ ὠμῶν πλινθῶν κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς εἶνε πιθανὸν νὰ πᾶχ. 3.50, μήκ. 7.00 κατὰ τὰς δυναμένας νὰ κατεστράφη μέρος τούτου. Δι' ἐπιμελοῦς καθα-

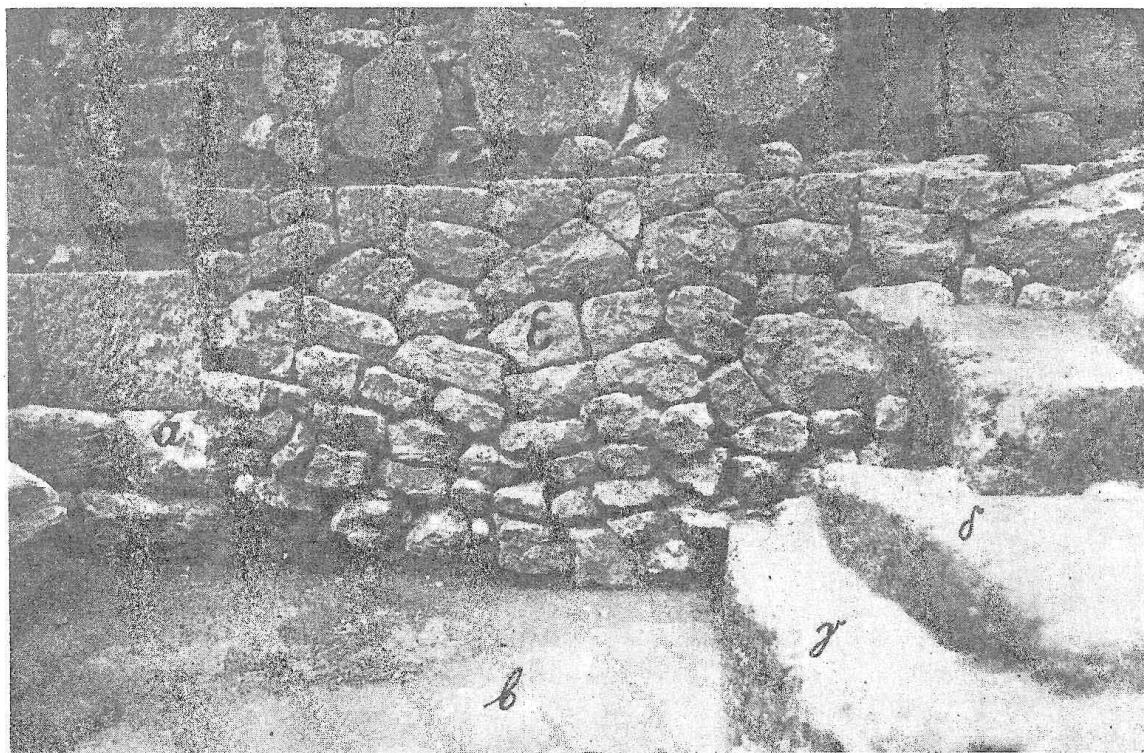

Εἰκ. 14. Σκελετὸς μεσοελλαδικοῦ τάφου.

ἐξακριβωθῶσι σήμερον διαστάσεις (εἰκ. 17). Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ εἶχε γίνη καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλίου ἀνασκαφὴ καὶ εἶνε πιθανόν, ὅτι κατεστράφη ρισμού τοῦ πλινθίνου τούτου κτίσματος κατωρ- θώσαμεν νὰ διαχωρίσωμεν ἐπὶ τούτου τὰς πλιν- θους τῆς οἰκοδομῆς καὶ νὰ διακρίνωμεν ἀκρι-

Εἰκ. 15. Στρώσις ὁδοῦ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ Πεισιστρατείου περιβόλου, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὀψευς τούτου, ἀντικρὺ τοῦ μέσου περίπου τῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Δεξιὰ ὁ τοῖχος ἐνδυναμώσεως τῆς ἐπιχώσεως.

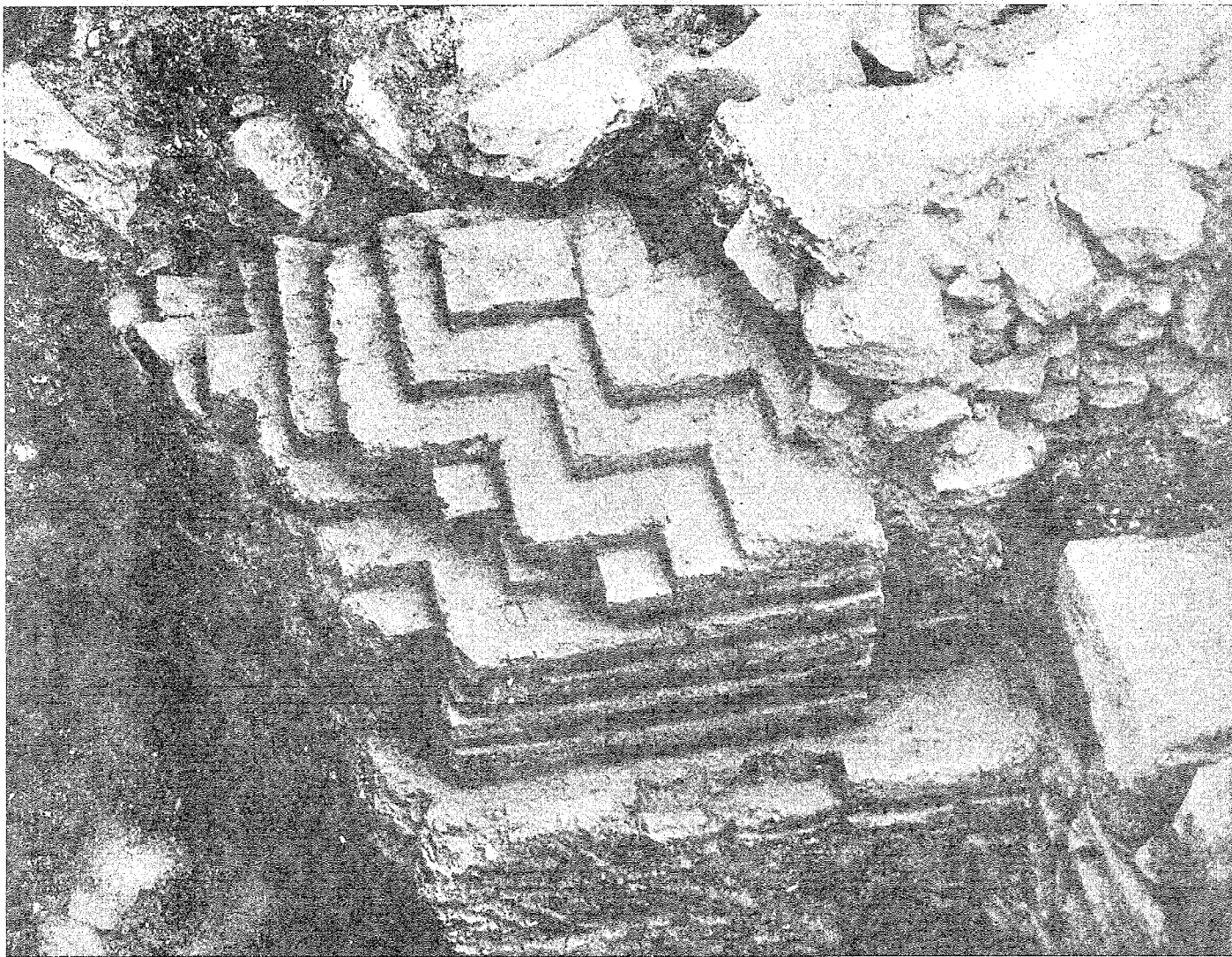

Εἰκ. 16. Τὸ μεταπερσικὸν ἐνισχυτικὸν τοῦ λιθολογήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους τοιχάριον. α ἡ νοτιάγωνία τῆς ἐν εἵδει παραστάδος ἐξοχῆς τῆς ἐσωτερικῆς ὀψευς τοῦ Πεισιστρατείου τείχους (ἐσφαλμένως) ὑπὸ Noack χαρακτηρισθείσης ὡς Zwingerthor. β πρώτη πρῶϊμος ἀρχαῖκή ὁδός. γ προπεισιστράτειος ὁδός. δ ὁδός ἐπὶ Πεισιστράτου.

βῶς τὴν ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ τέχνην, μεθ' ἧς ἔγινεν ἡ πλινθοδομή. Μία πλίνθος τελείως σφῶα κατετέθη εἰς τὸ Μουσεῖον. Ἔχει διαστάσεις $0.44 \times 0.44 \times 0.09$.

Ποῖος ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ πυργοειδοῦς πλινθίνου τούτου κτίσματος δὲν ἔγινε δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῇ ἀσφαλῶς, οὔτε καὶ ποία ἦτο ἡ ἔκτα-

πλήρωσιν τῆς ὁδοῦ μέχρι τοῦ ὕψους τῆς αὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου χρησιμοποιοῦν ἐπιχώσεως. Δυσκολίαν πρὸς τοῦτο παρουσιάζει μόνον ὅτι διὰ νὰ τοποθετηθῶσιν οἱ κατώτατοι λίθοι τοῦ ψευδοῖσοδόμου τείχους ἔσκάφη ὀλίγον τὸ πλινθινὸν κτίσμα (ἡ πλαγία τομὴ τοῦ πλινθίνου κτίσματος, πού ἔγινε τότε, φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκ. 17

Εἰκ. 17. Τρόπος πλινθοδομῆς. Οἱ σεσωρευμένοι μικροὶ λίθοι δεξιὰ εἶνε τὸ γέμισμα τῶν κενῶν τετραγώνων τῆς ὀπισθίας ὀψευς τοῦ ψευδοῖσοδόμου Κίμωνιου τείχους.

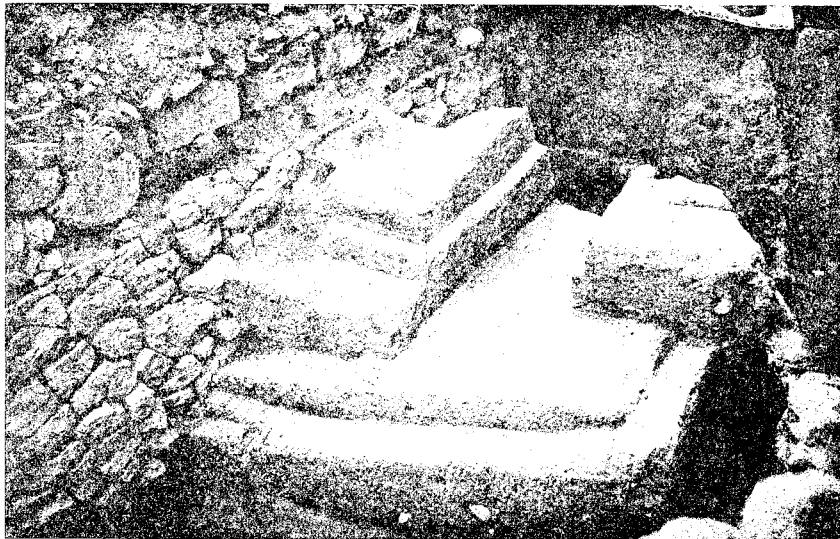
σίς του, διότι μέρος αὐτοῦ εἶχε βεβαίως καταστραφῇ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς μας. Τὸ πιθανώτερον εἶνε, ὅτι τὸ κτίσμα ἔξετείνετο πρὸς Δυσμὰς μέχρι τοῦ πρωῒμου ἀρχαῖκου ἀναλήμματος τῆς ὑψηλῆς αὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου (μεταξὺ τῶν σημείων Z 6 καὶ Z 11, ὅπου τοῦτο καλύπτεται ὑπὸ τῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς), καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐλέκτασιν τῆς αὐλῆς ταύτης πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὴν πλήρωσιν τῆς βαθείας κοίλης ὁδοῦ, μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἐπὶ Κίμωνος κατεσκευάσθη καὶ τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο κτίσμα ὡς ἀνάλημμα τῆς μεγάλης πρὸς

δεξιὰ κάτωθεν τῶν μικρῶν λιθαρίων τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν τῆς ὀπισθίας ὀψευς τοῦ ψευδοῖσοδόμου τείχους), ἐπομένως τοῦτο προηγήθη ὁπωσδήποτε τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ψευδοῖσοδόμου, ἐνῶ δεχόμεθα ὅτι ἀμφότερα ἐκτίσθησαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ ἔπρεπε νὰ κτισθῶσι συγχρόνως, ἀλλ' ἴσως λόγοι, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζομεν συνετέλεσαν νὰ προηγηθῇ ὀλίγον εἰς τὴν οἰκοδομὴν τὸ πλινθινὸν κτίσμα.

Πρὸς Βορρᾶν τοῦ κτίσματος τούτου μέχρις ἀποστάσεως 2.50, ὅπου ἡ ἰδική μας σκαφή συνήντησεν ἑδαφος μὴ ἐρευνηθὲν κατὰ τὰς προ-

ηγηθείσας σκαφάς παρατηρείτο ἐπικείμενος ἐπὶ τοῦ τοιχαρίου, περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἤδη ἀνωτέρω, τοῦ ἐνίσχυντικῶς τοῦ λιθολογήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, παχὺς συμπαγῆς καὶ σκληρὸς ὄγκος γῆς (εἰκ. 18), ὅστις ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε σχηματισθῇ ἐκ διαλυθεισῶν ὠμῶν πλίνθων, ἢ πιθανώτερον ἐκ μεγάλων μαζῶν πηλοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶχον σωρευθῇ κατὰ παχέα στρώματα (δυνάμενα νὰ διακριθῶσι), ἵνα ἀποτελέσωσιν ἓνα συμπαγῆ ὄγκον πρὸς περισσοτέραν ἐνίσχυ-

τείου τείχους παραστάδος (εἰκ. 16 α) ἢ γῆ εἰς τὸ ὕψος περίπου τῆς βάσεως τοῦ τείχους φέρει κατάδηλα ἵχνη καύσεως, σημεῖα ἴσως τῆς λειτουργίας τοῦ βωμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ περιοχή ἐκαλύφθη κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἐνῶ ὁ βωμὸς (εἰς τετράγωνος λίθος) διετηρήθη ἐντὸς τετραγωνικῆς ἐσοχῆς σχηματισθείσης ἐπίτηδες χάριν τοῦ βωμοῦ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐξωτερικῆς ὀψευς τοῦ τείχους (εἰκ. 19). Ἀνεσκάφη ἐπίσης μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου

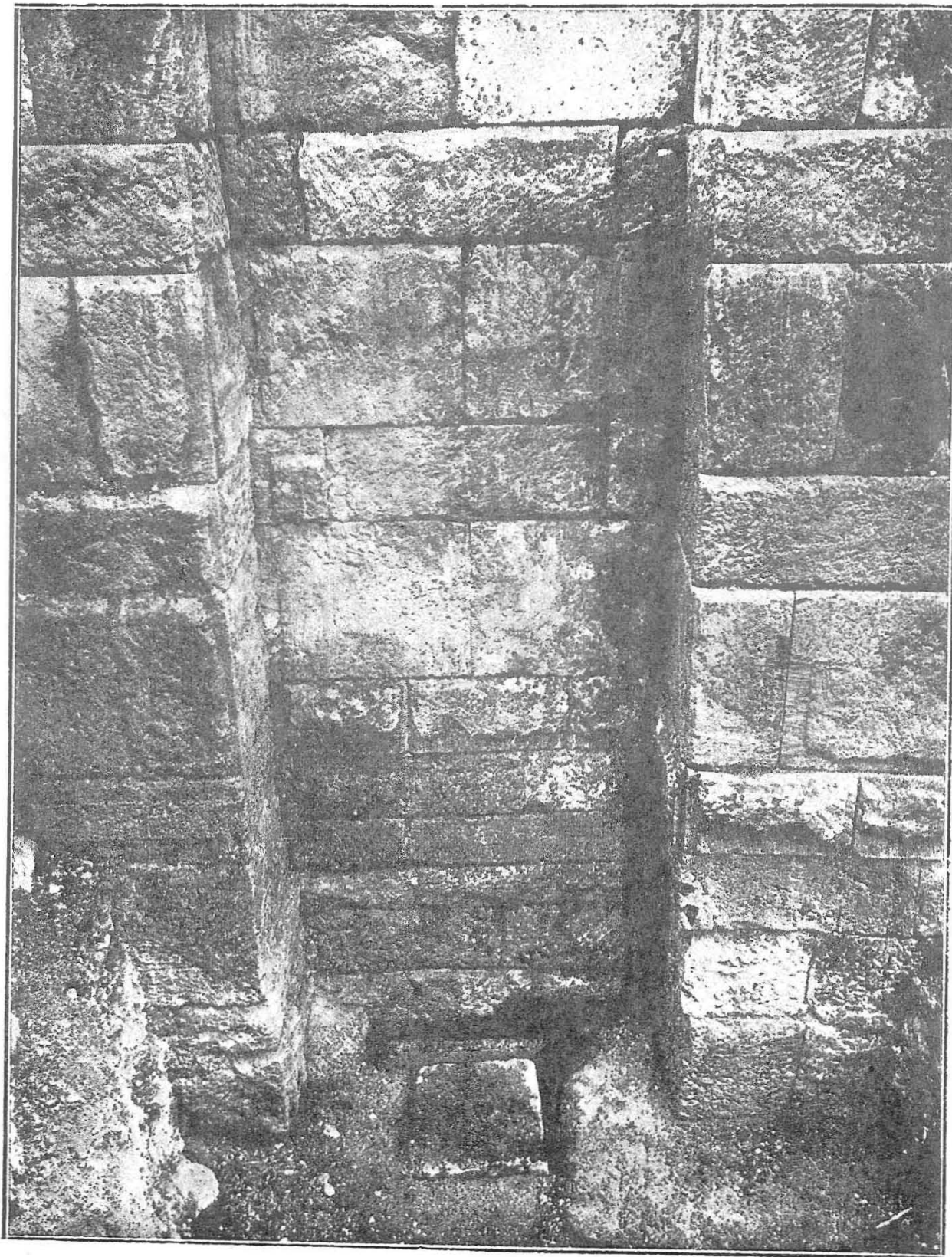
Εἰκ. 18. Τὸ τοιχάριον προχείρου ἐπισκευῆς λιθολογήματος ἐσωτερικῆς ὀψευς Πεισιστρατείου τείχους. Παρὰ τὴν βάσιν τούτου δύο ἀλλεπάλληλα δάπεδα ὁδῶν, καὶ ἀνωτέρω τούτων τρία ἐπάλληλα στρώματα ὄγκων μίγματος πηλοῦ (ἰδὲ καὶ εἰκ. 16).

σιν τῆς βάσεως τοῦ τείχους κατὰ τὴν σώρευσιν τῶν μεγάλων ὄγκων τῆς ἐπιχώσεως, ὅτε ἐπληρώθη ἐπὶ Κίμωνος ἡ κοίλη ὁδός. Κάτωθεν τῶν μαζῶν τούτων ἀνεκαλύφθησαν αἱ στρώσεις δύο ἐπαλλήλων ὁδῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνωτέρα εἶνε ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Πεισιστράτειον περίοδον, καὶ ἡ κατωτέρα πιθανῶς πρὸς τὴν πρὸ τοῦ Πεισιστράτου ἀρχαίαν περίοδον· τρίτη ὁδός ἀκόμη βαθύτερον (εἰκ. 16 β) ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζεται τὸ τοιχάριον, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν πρώτην πρῶτον ἀρχαίαν περίοδον. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὁδῶν, διηυθύνετο ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον κατὰ μῆκος τοῦ τείχους, ἔχει δὲ αἰσθητὴν κλίσιν καὶ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀκολουθεῖ δηλαδὴ τὴν κλίσιν τοῦ βραχώδους ἐδάφους. Παρὰ τὸ νότιον ἄκρον τῆς ἐξεχούσης ἐπὶ τοῦ Πεισιστρα-

δόκληρος ὁ χώρος μεταξὺ τῆς κρηπίδος τῆς στοᾶς τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ ὑψηλοῦ πρῶτον ἀρχαίου ἀναλημματικοῦ τοίχου (Ζ 11) τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ ἐπιπέδου τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχαίου Τελεστηρίου, ἡ ὁποία τελειώνει ἐκεῖ ἑλλειψοειδῶς. Διὰ τῆς τελείας ἀποκαλύψεως τῆς ἐσωτερικῆς ὀψευς τοῦ ἀναλημματικοῦ τούτου τοίχου ἀπεδείχθη, ὅτι οὗτος ἐκτίσθη ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἔχοντος τὴν ὄψιν ὀλίγον ἐσωτέρω τοῦ ἄκρου τῆς γωνίας, καὶ τέμνοντος διαγωνίως ταύτην ἀνωτάτου τμήματος (εἰκ. 20), ὡς εἰς συμπαγῆς τοίχος, καὶ ἐπεκάθησεν ἐν μέρει ἐπὶ ἀρχαιότερον, πολυγωνικοῦ καὶ τούτου τείχους, καὶ καθ' ὅμοιον περίπου τρόπον πρὸς αὐτὸν τὸν ἀναλημματικὸν τοῖχον κτισμένου. Τὸ παλαιότερον τοῦτο τμήμα

τείχους εἶνε ὀλιγώτερον παχὺ τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, ὅστις τὸ ἐσκέπασεν τελείως καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ ὄψις, ἥ ὁποία διακρίνεται

τερικὴν ὄψιν τοῦ ὑστερωτέρου ἀναλημματικοῦ τοίχου καὶ ἀπετέλεσε μέρος ταύτης δυσκόλως διακρινόμενον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τοίχου. Τὸ ἀποκαλυ-

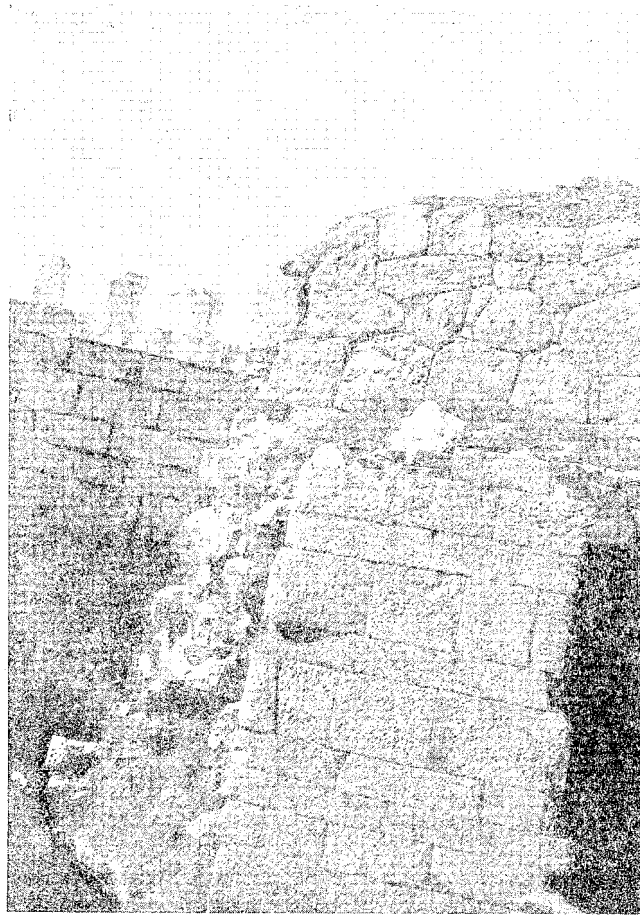
Εἰκ. 19. Βωμὸς παλαιότερος Πεισιστρατείου τείχους.

καλῶς (εἰκ. 21), εὐρίσκεται ὀλίγον ἐσωτέρω τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ ἀποκαλυφθέντος τμήματος τοῦ παλαιότερου τούτου τείχους φαίνεται, ὅτι συνωκοδομήθη ἐπιδεξίως εἰς τὴν ἐξω-

φθὲν μέρος εἶνε τὸ ἄκρον σκέλος τοῦ παλαιότερου τείχους, προφανῶς παραστὰς πύλης ἢ πυλίδος. Ὅπως ὅλα τὰ ἀρχαῖα τεῖχη, ἦτο καὶ τοῦτο μόνον κατὰ τὸ κατώτερον μέρος κτισμένον διὰ λίθων, καὶ ἀνωτέρω ἐκ πλινθοδομῆς, τῆς ὁποίας

σώζεται ἀκόμη μικρὸν μέρος περιλήφθεν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου. Παρὰ τὴν βάσιν τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τούτου εἶνε καταφανὴς ἡ στρώσις ὁδοῦ. Κατωτέρω τοῦ στρώματος τῆς ὁδοῦ ταύτης ἡ ἐπίχωσις παρουσίασε ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα καὶ μικρὸν τμήμα ὑστεροελλαδικοῦ κτηρίου, καὶ εἰς τὰ πλησιάζοντα πρὸς τὸν

σμός εἶνε ἀδύνατος διότι τὸ ἀνοιγμὰ του καλύπτεται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου. Διὰ τῆς εὐρέσεως τῶν λειψάνων τούτων ἀποδεικνύεται, ὅτι τῆς λεγομένης πρωΐμου ἀρχαϊκῆς περιόδου τῆς οἰκοδομικῆς ἱστορίας τοῦ ἱεροῦ, καθ' ἣν τοῦτο πιστεύεται, ὅτι ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ μικροῦ προπαισιστρατείου Τελεστηρίου καὶ τῆς

Εἰκ. 20. Πρωΐμος ἀρχαϊκὸς ἀναλημματικὸς τοῖχος αὐλῆς Τελεστηρίου (Z 11). Ἀριστερὰ εἰς τὸ βάθος ἡ κρηπὶς τῆς Φιλωνείου στοᾶς.

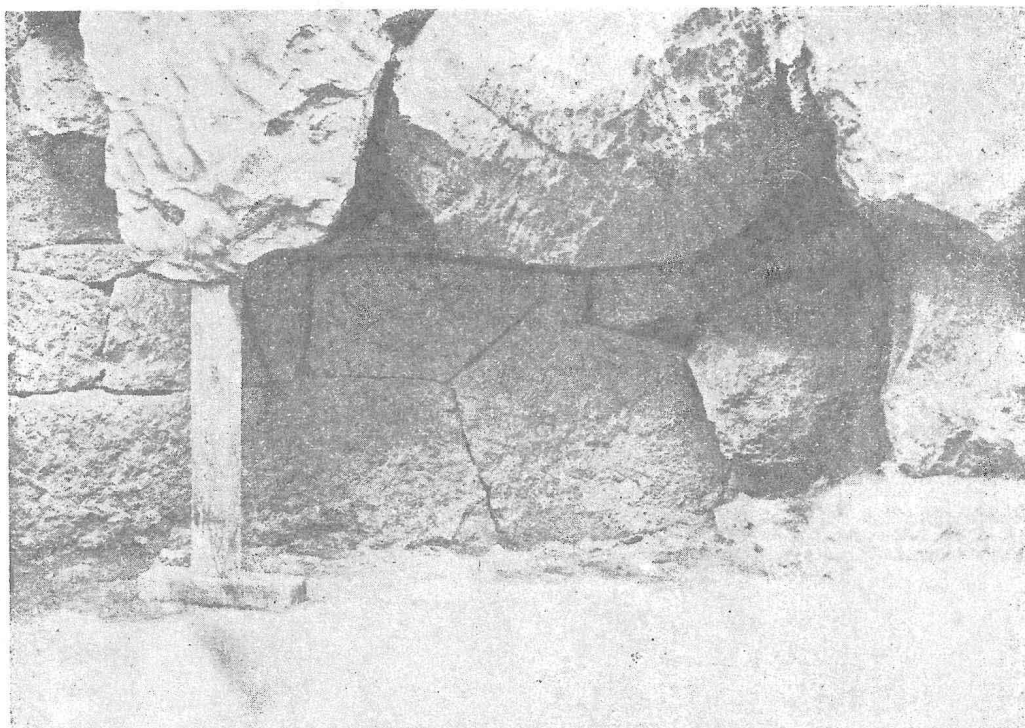
βράχον στρώματα ὀλίγα μεσοελλαδικὰ ὄστρακα. Ὅλγια ἐρείπια ὑστεροελλαδικῶν ἢ μεσοελλαδικῶν κτισμάτων καὶ φρεατοειδὲς κατασκευάσμα (ἴσως φρέαρ τοῦ ὁποίου τὰ τοιχώματα εἶνε ἐπεκτισμένα διὰ μικρῶν λίθων) εὐρέθησαν κατωθεν τῆς βάσεως τοῦ πρωΐμου ἀρχαϊκοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου Z 11 καὶ παρὰ τὴν νοτίαν παραστάδα τῆς ἐν τῷ τοίχῳ τούτῳ κτισμένης παρὰ τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τῆς Φιλωνείου κρηπίδος μικρᾶς πυλίδος. Τοῦ φρέατος ὁ καθαρι-

ὕψλης διὰ τοῦ πολυγωνικοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου βασταζομένης αὐλῆς, προσηγήθη ἄλλη περίοδος, καθ' ἣν πιθανώτατα τὸ ἴδιον μικρὸν προπαισιστράτειον Τελεστήριον ἔκειτο ἐπὶ μικροτέρας αὐλῆς ὑποβασταζομένης ἴσως διὰ τοῦ ἐνδοτέρω τοῦ πολυγωνικοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου (Z 7 - Z 12) ὑπάρχοντος ἀρχαιότερου, πιθανώτατα ἀπὸ τῆς γεωμετρικῆς περιόδου, ἀναλημματικοῦ τοίχου (E 2 - E 1 - E 5), ὑπῆρχε δ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλος χαμηλότερος χώρος, ἀνήκων

τότε καὶ αὐτὸς ἴσως εἰς τὸ ἱερόν, περικλειόμενος διὰ τοῦ περιβόλου εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει τὸ νεωστὶ ἀποκαλυφθὲν μικρὸν μέρος τείχους (εἰκ. 21). Τὸ ἀρχαιότερον τοῦτο πρῶϊμον ἀρχαῖον τεῖχος ἐνεκα τοῦ τρόπου τῆς ἰσχυρᾶς κατασκευῆς του πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τμήμα καὶ τοῦ ὀχυρωματικοῦ προπαιστρατείου περιβόλου τῆς πόλεως.

Ἀνασκαφὴ βορειανατολικῶς τοῦ Τελε-

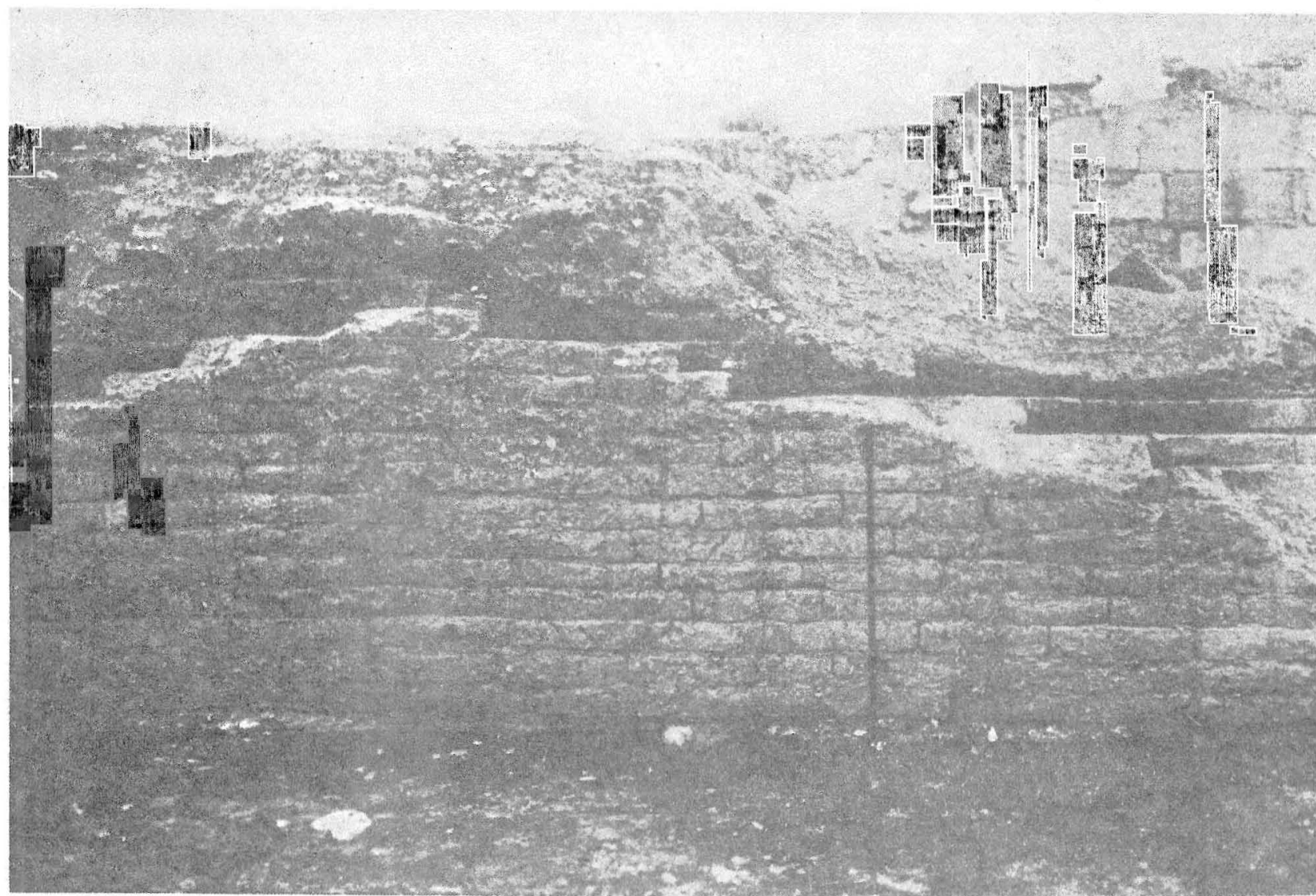
διετείας ἡ ἀνασκαφὴ μας ἐκεῖ ἀνεκάλυψε πλησιέστερα πρὸς τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τῆς κρηπίδος τοῦ Φίλωνος ἱκανὰ ὑστεροελλαδικὰ λείψανα οἰκημάτων καὶ ὁδοῦ, τῶν ὁποίων τὴν ἔρευναν δὲν συνεπληρώσαμεν ἀκόμη. Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀπεκαλύψαμεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν πλίνθινον τοῖχον, ὁ ὁποῖος εἶχε προστεθῇ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς ἐνίσχυσιν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ Πεισιστρατείου τεί-

Εἰκ. 21. Μέρος τοῦ ἀρχαιότερου πρῶϊμου ἀρχαίου περιβόλου διατηρηθὲν ἐντὸς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ὑστερωτέρου ἀναλήμματος (Ζ 11) τῆς ὑψηλῆς αὐλῆς τοῦ πρῶϊμου ἀρχαίου ἱεροῦ.

στηρίου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένεν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ χαμηλοτέρου χώρου παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου μέχρι περι-
που τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Ὁ χώρος οὗτος πρὸς ἀνατολὰς περιορίζεται καθ' ὅλον του τὸ μῆκος διὰ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους. Ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῆς κλιτύος τοῦ λόφου εἶνε ἱκανῶς κατωφερικὸς καὶ μόνον εἰς τὸ κατώτερον αὐτοῦ μέρος πλησίον τοῦ Πεισιστρατείου τείχους παρουσιάζει μικρὰν ὀμαλωτέραν ἐπιφάνειαν. Τὸ ὑψηλότερον καὶ μεγαλειότερον μέρος τῆς ἐπιχώσεως αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ἀφαιρεθῇ κατὰ τὰς προηγουμένας ἀνασκαφάς, ἀλλ' ἡ ἔρευνα τότε δὲν ἐγένεν, ὅσον ἔπρεπε, τελεία. Ἡδὴ πρὸ

χους, εἴχομεν δὲ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἐνταῦθα νὰ ἀποκαλύψωμεν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἐν καλῇ διατηρήσει εἰς μέγα αὐτοῦ τμήμα παρὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ Πεισιστρατείου πύργου Η 21. Αἱ φωτογραφίαι τῶν εἰκ. 22 καὶ 23 ληφθεῖσαι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν δεικνύουσι τὴν ὄψιν τούτου, καὶ πόσον διετηρήθη καλῶς, διότι ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τοίχου ἐκαλύφθη δι' ἐπιχώσεως ἡ ἐπιφάνειά του. Ὁ τοῖχος ἔχων πάχος 2.00 ἀποτελεῖται ἐξ ὀριζοντίων σειρῶν τετραγ. πλίνθων (διαστ. 0.44 × 0.44 × 0.09) ἐπ' ἀλλήλων, μετὰ τὴν παρεμβολὴν τοῦ συγκολλητικοῦ πηλοῦ, ἐντέχνως τεθειμένων, οὕτως ὥστε νὰ μὴ συμπίπτωσιν αἱ ἀρμογαί, καὶ

Εἰκ. 22. Τοῖχος ἐξ ὠμῶν πλίνθων ἐποικοδομημένος ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὁψευς τοῦ Πεισιστρατείου περιβόλου.

[illegible]

νά παρουσιάζεται ἐν συνόλῳ τὸ κτίσμα ὡς ἐν συμπλεγῇ, στερεώτατον πλέγμα. Ἡ ἐπιφάνεια παρουσιάζει ὅψιν κτίσματος ἰσοδομικοῦ. Ὅπου πρὸς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν δὲν ἔμενεν ἀρκετὸς χώρος πρὸς χρησιμοποίησιν μιᾶς ὁλοκλήρου πλίνθου, μεταχειρίσθησαν ἐπίτηδες ἴσως κατασκευασθεῖσας ἡμισείας πλίνθους (πλάτ. 0.24). Ὁ τοῖχος καλύπτει ὁλοκλήρον τὸ λιθολόγημα τοῦ Πεισιστρατείου τείχους καὶ ἐδράζεται σχεδὸν ἐπὶ τοῦ βράχου παρεμβαλλομένου μόνον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ βράχου εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπιστρώματος ὁδοῦ μετρίου πάχους ἐκ μίγματος γῆς μὲ πολλὰ μικρὰ λιθάρια. Ἡ ὁδὸς αὕτη

ρον, ὁ τοῖχος κáθηται ἀμέσως ἐπὶ τούτου, ἀλλὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ κáθηται ἐπὶ τοῦ προϋπάρχοντος ἐκεῖ στρώματος γῆς βαθυτέρου γινόμενου, ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν δυσμικὴν πλευρὰν τοῦ πύργου, καθ' ὅσον εὐρίσκεται πρὸς τὰ ἐκεῖ βαθύτερον καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου. Ἡ δυσμικὴ ὅψις του εἶνε κατὰ πολυγωνικὸν τι σύστημα, ὅχι ὁμῶς κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον, κτισμένη. Εἶνε πάντως πολὺ διάφορος κατὰ τὴν τοιχοδομίαν ἀπὸ τῶν παρακειμένων τμημάτων τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, καὶ διὰ τοῦτο δέ, καὶ διὰ τὸν τρόπον, ὅπως ἐρείδεται, ἄνευ τινὸς συνδέσμου πρὸς τοῦτον ἐπὶ τοῦ Πεισιστρατείου

Εἰκ. 24 Κλίμαξ Η 28 ἀναβάσεως εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ Πεισιστρατείου τείχους.

φαίνεται, ὅτι ἔφεραν, ὡς συνέχεια τῆς μεταξὺ τῆς ὑψηλῆς οὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου καὶ τοῦ Πεισιστρατείου περιβόλου κοίτης ὁδοῦ (Η 27) ἐκ τῆς παρὰ τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τῆς Φιλωνείου κρηπίδος ἐσωτερικῆς Πεισιστρατείου πύλης (Η 24) πρὸς τὴν ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια πύλην καὶ πιθανῶς πρὸς τὴν βορείως παρ' αὐτὰ τὴν ἄμεσον ἐπικοινωνίαν τοῦ ἱεροῦ μετὰ τῆς πόλεως ἐξυπηρετοῦσαν πυλίδα (Η 52). Ἀπεκαλύφθη ἐπίσης (εἰκ. 23) ἐξ ὁλοκλήρου ὁ τοῖχος Θ 3, ὅστις τέμνει ἐγκαρσίως τὸν χώρον ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μέσου περιπτου τοῦ πύργου καὶ φθάνων σήμερον πρὸς Δυσμὰς μέχρις ὀλίγον χαμηλότερον καὶ εἰς ἀπόστασιν 9.50 ἀπὸ τῆς ὑψηλᾶ εὐρισκομένης ἐπιφανείας τῆς μεταξὺ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Τελεστηρίου ὁδοῦ.

Ὁ τοῖχος οὗτος (ῦψ. 0.85) ἦτο τὸ λιθολόγημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσυνεχίζετο ὑψηλότερον τοῖχος ἐξ ὁμῶν πλίνθων. Κατὰ τὸ δυσμικώτερον ἥμισυ, ὅπου ὁ βράχος εὐρίσκεται ὑψηλότε-

ρῶς, καλύπτων τὴν ἐπιμελῶς εἰργασμένην ὅψιν του, δεικνύεται ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ τοῖχος εἶνε κατασκευάσμα ὑστερώτερον τοῦ Πεισιστρατείου τείχους. Ἐπιβεβαιοῦται δὲ ἀπόμνη τοῦτο καὶ διότι ἡ ὀλίγη σωζομένη ἐπίστρωση τῆς παρὰ τὸ Πεισιστράτειον τείχος ὁδοῦ, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλήσαμεν ὀλίγον ἀνωτέρω, προχωρεῖ καὶ κάτωθεν τῆς βάσεως τοῦ τοίχου τούτου. Ἀπὸ ἀποστάσεως 3.0 ἀπὸ τοῦ πύργου, ὅπου ἀρχίζει αἰσθητὴ ὕψωσις τοῦ βράχου, ὁ τοῖχος κλιμακοῦται εἰς τρεῖς τουλάχιστον ἀνίσου μήκους καὶ ὕψους βαθμίδας. Ἡ νοτία ὅψις εἶνε μὲ πολλὴν σχετικῶς ἀνωμαλίαν ἐκ μεγάλων καὶ μικρῶν ἀκατεργάστων λίθων κτισμένη, δεικνύεται δ' ἐκ τούτου ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ τοῖχος ἐχρησίμευεν ὡς ἀνάλημμα, καὶ ἦτο προφανῶς τὸ τέρμα πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην τῆς ὑψηλῆς πλατείας τῆς μεγεθυνθείσης, πάντως μετὰ τὸν Πεισιστράτην, ἱερᾶς αὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου. Πιστεύω, ὅτι ἡ μεγέθυνσις τῆς αὐλῆς καὶ ἐπομένως καὶ ὁ

ἀναλημματικός τοίχος, του οποίου ἔχομεν τὸ λιθολόγημα, ἔγινεν ἐπὶ Κίμωνος, διότι οἱ τοῖχοι τοῦ Περικλέους ἐν Ἐλευσίνι, εἰς τὰς οἰκοδομικὰς ἐργασίας τοῦ οὐοίου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀνήκη ἄλλως ὁ τοίχος, ὅσοι ἦσαν προωρισμένοι νὰ φαίνωνται, ἦσαν κατὰ ἰσοδομικὸν τρόπον ἐκ πωρίνων πλίνθων πολὺ διαφορετικῆς κατεργασίας κτισμένοι. Ἐπὶ Κίμωνος ἔγινε καὶ ἡ ἐξ ὧμῶν πλίνθων μεγάλη ἐνίσχυσις τοῦ Πεισιστρατείου τμήματος τοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦθη

κτισμένη ἐπὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἡ φέρουσα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους κλίμαξ (H 23, εἰκ. 24), ὁμοία πρὸς τὴν γνωστὴν ἤδη πρότερον ἔσωθεν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἀντίστοιχον καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατεσκευασμένην. Τῆς ἀποκαλυφθείσης κλίμακος σώζονται αἱ τρεῖς κατώταται λίθιναι βαθμίδες. Τὸ ὑψηλότερον τμήμα ταύτης, ἐφ' ὅσον ἠρείδετο ἐπὶ τοῦ πλινθίνου μέρους τοῦ τείχους, θὰ ἦτο ξύλινον.

Ἀνασκαφὴ ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια.

Εἰκ. 25. Ἀνασκαφὴ ἐντὸς τῆς ΝΑν. γωνίας τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Α βορεία ὄψις κρηπίδωματος Μικρῶν Προπυλαίων. Β δυσμικὴ ὄψις Πεισιστρατείου πύργου. Γ μαρμαρόστερωσις δαπέδου Μικρῶν Προπυλαίων. Δ τοίχος μυκηναϊκοῦ κτηρίου.

ὁμοίως ὡς ἀνατολικὸν ἀνάλημμα τῆς νέας ὑψηλῆς ἀθλῆς. Καὶ τότε ἠνοίχθη ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῆς (ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια) βορείας πύλης καὶ τοῦ πύργου H 21 τμήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους μικρὰ πύλη (Θ 2) διὰ τὴν ἄμεσον συγκοινωνίαν τοῦ χώρου βορειανατολικῶς τοῦ Πεισιστρατείου τείχους μετὰ τοῦ ἱεροῦ· ὁ χώρος οὗτος προσηρτήθη ἐπὶ Κίμωνος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ περιεκλείσθη διὰ τῆς πρὸς ΒΑν. ἐπεκτάσεως τοῦ περιβόλου (*Κιμῶνεις ἐπέκτασις* τοῦ σχεδ.).

Κατὰ τὴν γενομένην ἐπιμελεστέραν ἔρευναν χάριν μελέτης καὶ σχεδιάσεως τοῦ χώρου παρὰ τὴν ἐσωτερικὴν Πεισιστρατείου πύλην (H 24), ἀπέναντι περίπου τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς ἀπεκαλύφθη

Ἐπίμονος ἀπόπειρα ἐρεῦνης τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τὴν στρώσιν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων πρὸς ἀναζήτησιν λειψάνων τῆς Πεισιστρατείου πύλης, καὶ ἄλλων γενομένων ἴσως ἐκεῖ μεταγενεστέρων κατασκευασμάτων (Προπυλαίων;) πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν Ρωμαϊκῶν Μικρῶν Προπυλαίων προσέκρουσεν εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς υποθεμελιώσεως τοῦ κεντρικοῦ μέρους τοῦ κτίσματος διὰ πικνῶν ὀγκωδῶν πώρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων μόνον πολὺ μικρὸν ἀδιάβατον κενόν, πλήρες καὶ αὐτὸ συνήθως διὰ μικρῶν σεσωρευμένων λίθων, καταλείπεται. Οὕτω δὲν ἡδυνήθημεν νὰ φθάσωμεν μέχρι τῆς ἀρχαίας πύλης, τῆς ὁποίας λείψανα πιθανώτατα θὰ κρύπτονται ὑπὸ τὴν

στρώσιν τοῦ δαπέδου, καὶ τὰ θεμέλια τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Ἡδυνήθημεν ὁμῶς νὰ ἐρευνήσωμεν μέχρι τοῦ στερεοῦ βράχου τὴν ἐπίχωσιν τοῦ χώρου παρὰ τὴν νοτιανατολικὴν γωνίαν (εἰκ. 25), ὅπου αἱ πλάκες τοῦ δαπέδου δὲν διετηροῦντο ἐπὶ ἐκτάσεως 3.90. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς

ὑψους 0.12 ἄνωθεν τῆς στρώσεως ταύτης, ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ἀποτελουμένης ἐκ καθαρᾶς γῆς ὑπῆρχον γεωμετρικὰ ὀστράκα.

Βαθύτερον τῆς στρώσεως ἡ ἐπίχωσις εἶνε ὑστεροελλαδικὴ χαρακτηριζομένη ὡς τοιαύτη διὰ τῆς εὐρέσεως ἱκανῶν ὑστεροελλαδικῶν ὀστρά-

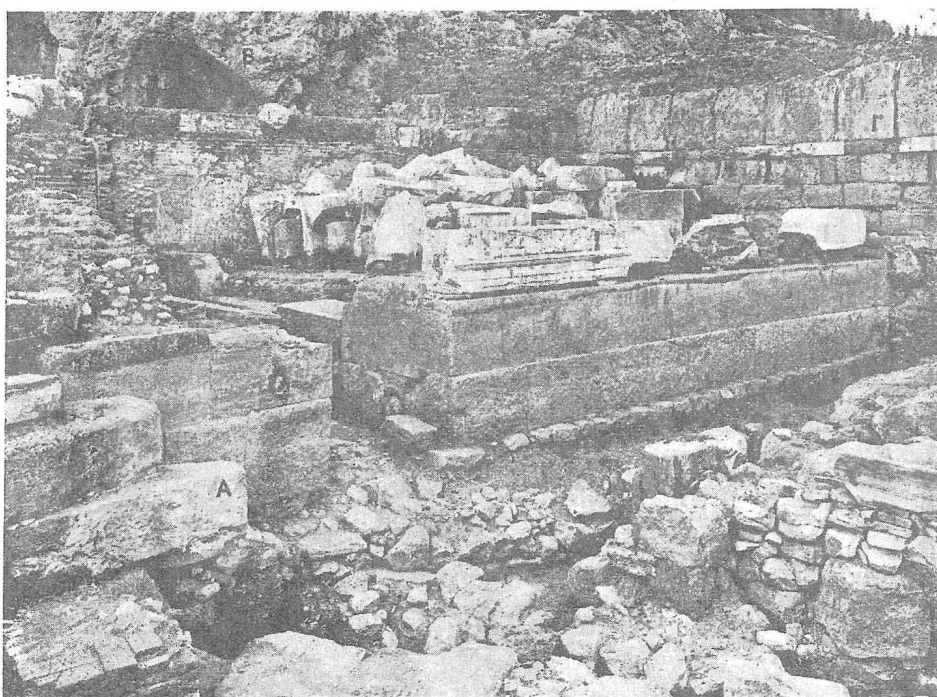
Εἰκ. 26. Μυκηναϊκὴ γραφή ἐπὶ ψευδοστόμου μυκηναϊκοῦ ἀμφορέως.

μικρᾶς ταύτης ἐρεῦνης ἦτο ἀξιόλογον. Εἰς βάθος 3 μ. περίπου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου τῶν Προπυλαίων ἀνεκαλύψαμεν τμήμα στρώσεως ἐξ ἰσχυρῶς πεπατημένης γῆς, ἡ ὁποία ἐχώρει πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν πλευρὰν τῶν Προπυλαίων, βεβαίως δὲ καὶ πρὸς Νότον, ὅπου ὁμῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν. Εἷς τι σημεῖον, πλησιέστερον πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν πλευρὰν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἡ στρώσις ἐκάλυπτε τμήμα πλακοστρώτου ἐδάφους στηριζομένου ἐπὶ ὑποστρώματος ἐκ μικρῶν λίθων πᾶχ. 0.20. Μέχρι

κων. Ἐντὸς αὐτῆς εἰς ὕψος 0.30 ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ βράχου εὐρέθη τμήμα ὑστεροελλαδικοῦ καλοκτισμένου τοίχου (πᾶχ. 0.40) ἀνήκοντος εἰς δωμάτιον ἐκτεινόμενον πρὸς ἀνατολὰς, ὡς δεικνύεται ἐκ τοῦ σωζομένου μικροῦ μέρους τοῦ δαπέδου του, ἀποτελουμένου ἐξ ἐκλεκτῶν ὄχι πάρα πολὺ μικρῶν χαλικίων θαλάσσης (κατὰ προτίμησιν μελανοῦ χρώματος) συμπεπιεσμένων μετὰ τῆς γῆς· ἴχνη μικρὰ ἀσβέστου ἐπὶ τοῦ δαπέδου σωζόμενα παρὰ τὸν τοῖχον δύνανται νὰ προέρχωνται ἐκ τοῦ ἐπιχρίσματος τοῦ τοίχου.

ἀλλὰ καὶ πιθανῆς ἐπικαλύψεως τοῦ δαπέδου διὰ λεπτοῦ στρώματος ἀσβέστου δύναται νὰ εἶνε ὑπόλοιπα. Σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου εὐρέθησαν ὀλίγα τεμάχια ὑστεροελλαδικῶν ἀγγείων καὶ τελείως ἄρτιος, ὑψηλὸς (ὑψ. 0.41), μυκηναϊκὸς ψευδόστομος ἀμφορεὺς, ὅμοιος ἀπολύτως πρὸς τοὺς εὐρεθέντας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κεραμοπούλου ἐν τῷ Καδμεΐῳ τῶν Θηβῶν, καὶ φέρων, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κοιλίας διπλὴν σειρὰν μυκηναϊκῶν γραμμάτων (εἰκ. 26).

ἡ κατεργασία τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν δεικνύει, ὅτι προωρίζοντο οἱ λίθοι νὰ εἶνε ὁρατοί· ὅτι τοιαύτη τις πρόθεσις ὑπῆρχε, γίνεται ἔτι μᾶλλον πιστευτόν, διότι ἕκαστος λίθος φέρει ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ τὴν κορυφὴν κάθετον ἐντομήν, ὑποδεικνύουσαν τὴν θέσιν ὅπου θὰ ἔφθανε τὸ ἄκρον τοῦ ὑπερτέρου λίθου κατὰ τὴν ἰσοδομικὴν οἰκοδομήν, διὰ τὴν ὁποίαν προωρίζοντο οἱ λίθοι. Ἄλλ' ἡ κατεργασία τῆς ἐπιφανείας τῶν λίθων ἔμεινεν ἀναμφιβόλως ἡμιτελής, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν

Εἰκ. 27. Πεισιτοτράτειον κτίσμα πιθανῶς σειροὶ δυτικῶς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων (Α).
Β βράχος Πλουτωνείου. Γ ὑστερορρωμαϊκὸν τεῖχος δυτικῆς πλευρᾶς ἱεροῦ.

Ἡ ρωμαϊκὴ θεμελίωσις τῶν Μικρῶν Προπυλαίων φθάνει εἰς βάθος μέχρι τῆς προμνημονευθείσης γεωμετρικῆς στρώσεως, τουλάχιστον κατὰ τὸ βόρειον ἥμισυ, ὅπου ὁ βράχος εὐρίσκεται εἰς ἱκανὸν βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ρωμαϊκοῦ δαπέδου. Εἶνε γνωστὴ ἡ κατασκευὴ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν θεμελίων τῆς βορείας ὀψεως τῶν Μικρῶν Προπυλαίων· ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς σειρᾶς μεγάλων ἀκατεργάστων κροκκαλοπαγῶν λίθων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦσι δύο σειραὶ μεγάλων ἐπιμήκων ὀρθογωνικῶν πωρίνων πλίνθων ἐπιμελῶς τετμημένων, οὕτως ὥστε νὰ προσαρμῶζονται τελείως πρὸς ἀλλήλας (πβλ. Hörmann, die Inneren Propyläen σ. 20)

ὁποῖον εἶχον προορισθῇ, ἀλλ' ἐτέθησαν ἀμέσως εἰς τὰ θεμέλια. Μετὰ τὰς δύο ταύτας σειρὰς πωρίνων πλίνθων ἀκολουθεῖ ἀνωτέρω ἀκόμη μία σειρὰ μεγάλων πώρων ἐχόντων πολὺ ἀνώμαλον τὴν προσθίαν ὄψιν, ἐπὶ τούτων δὲ κάθηται ἡ κατωτάτη βαθμὶς. Ἡ ἐσωτερικὴ ὄψις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος θεμελίου τοίχου ἀποτελεῖται ἐξ ἀνωμάλου κτίσματος ἐκ μικρῶν λίθων (ἴδε εἰκ. 25), τὸ ὁποῖον ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς στερεᾶς στρώσεως ἐκ πεπατημένης γῆς, ἥτις ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω ἐκάλυπτε πλακόστρωσιν, ὁδοῦ πιθανῶς, ἀποδειχθεῖσαν διὰ τῶν εὐρημάτων ὡς ἀνήκουσαν εἰς γεωτρικόνους χρόνους. Οὐδὲν σημεῖον ὑπάρξεως ἄλλου κτίσματος ἐλληνικῶν χρόνων εὐρέθη κατὰ τὴν

ἀνασκαφήν μας, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ σχεδὸν ὡς βέβαιον, ὅτι μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς Πεισιστρατείου πύλης ἔγιναν μὲν ἀσφαλῶς ἐπισκευαὶ ταύτης, ἀλλ' οὐδὲν σημαντικὸν κτίσμα, προπύλαιον ἢ ἄλλο τι προσετέθη ἐκεῖ μέχρι τῆς οἰκοδομῆς τῶν Ρωμαϊκῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Δὲν ἀποκλείεται ὁμως νὰ ὑπῆρξε καὶ ἐκεῖ, καὶ πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ἄπλοῦν πρόπυλον μὲ δύο μόνον κίονας πρὸς τὸ ἔσω ἢ πρὸς τὸ ἔξω τῆς πύλης, ὅμοιον περίπου πρὸς τὸ πρόπυλον τῆς νοτίας Κιμωνείου πύλης, ἣτις ἐκαλύφθη, ὅτε κατεσκευάσθησαν οἱ Περίκλειοι *σairoi* (Noack El. 34 Abb. 13), ἀλλ' αἱ βάσεις τῶν κίωνων, αἱ ὁποῖαι μόναι μᾶς δεικνύουσι τὴν ὑπαρξίν τοῦ προπύλου εἰς τὴν Κιμωνεῖον πύλην, ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξαφανισθῶσι τελείως, καὶ δι' αὐτὸ δὲν θὰ ἔμεινεν ἴχνος τοῦ τοιοῦτου προπύλου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς προηγηθείσης τῶν Μικρῶν Προπυλαίων παλαιᾶς πύλης.

Παρὰ τὰ Μικρὰ Προπύλαια ἐσυνεχίσθη ἡ ἔρευνα ἐντὸς τοῦ πρὸς Δυσμάς τούτων καὶ βορείως τοῦ τεμένους τοῦ Πλουτωνείου κειμένου χώρου. Εἰς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐκτίσθησαν ἐκεῖ μεγάλοι δεξαμεναί, τῶν ὁποίων τὸ στερεώτατον δάπεδον ἐκάλυπτε τὰ ἀρχαῖα κτίσματα. Εἰς παλαιότερας ἀνασκαφὰς εἶχεν εὑρεθῇ εἰς ἀπόστασιν 3.75 πρὸς δυσμάς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ὁ ὥραιος πεισιστράτειος τοῖχος ἐκ μεγάλων τετραγώνων ἑλευσινιακῶν λίθων (εἰκ. 27), ὁ ὁποῖος διευθύνεται συνεχίζων περίπου τὴν γραμμὴν τῆς προσθίας ὕψεως τῶν Προπυλαίων (Α' ἐπὶ τῆς εἰκ. 27) ἐκ νοτιανατολικῶν πρὸς βορειοδυτικὰ τοῦ τοίχου τούτου φαίνεται σήμερον ἀπὸ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων μόνον ἐν τμήμα μῆκ. 9.10, ἀλλ' εἶνε μακρότερος, προχωρεῖ κάτωθεν, καὶ συνεχίζεται πιθανώτατα καὶ ὀπισθεν τοῦ ὑψηλοῦ, ἰσχυροῦ τείχους (Γ'), τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη εἰς πολὺ ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων πρὸς τὸν λόφον, καὶ καταλήγει ὀπισθεν τοῦ Πλουτωνείου, ἀποκλείον ὀχυρῶς ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης τὸ ἱερόν. Τὸ τεῖχος τοῦτο διήρχετο ὑπεράνω τοῦ ἐν λόγῳ τοίχου περιλαμβάνον εἰς τὸν ὄγκον του τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ τοῦ πάχους του τμήμα τούτου. Ὁ ὥραιος πεισιστράτειος τοῖχος ἀποτελεῖται ἐκ δύο 0.73 ὑψηλῶν, ὀριζοντιῶν δόμων, τῶν ὁποίων ὁ κατώτερος ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν τῶν λίθων πολὺ τραχύτερον εἰργασμένην· ὁ ἀνώτερος δόμος εἶνε 0.03 ἑσώτερω τῆς ἄκρας τοῦ κατωτέρου τεθειμένος· σειρά ἄργων, μετρίως μεγάλων λίθων χρησιμεύει ὡς ὑπόθημα τοῦ κατωτέρου δόμου ἄνευ ἄλλης θεμελιώσεως. Ὁ προορισμὸς τοῦ τοίχου τούτου κτισθέντος μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ καταφανοῦς ἐπιδιδώσεως ὥραιας ἐμφανίσεως

δὲν εἶνε ἀσφαλῶς καθωρισμένος. Εἰς τὸ τμήμα τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀπὸ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἐντεῦθεν τοῦ ὑστερωτέρου τείχους εἶνε κτισμένος μὲ λίθους μεγάλους τετραγωνικοὺς σχεδόν, ἀλλ' ἡ συνέχειά του πρὸς Δυσμάς, ἐκείθεν τοῦ ὑστερωτέρου τείχους εἶνε ἐν μέρει κατὰ πολυγωνικὸν τρόπον κτισμένη. Εἶνε ἡ βορεία πλευρὰ ἐπιμήκους ὀρθογωνικοῦ κτίσματος (πβλ. καὶ περιγραφὴν ἐν Noack El. σελ. 77), ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἐν τῷ μέσῳ ἡ μεγάλη εἴσοδος εἰς τὸ κτίσμα, εἶνε ἐπίσης καλῶς ὡς καὶ ἡ βορεία κτισμένη· ἀντιθέτως ἡ νοτιὰ πλευρὰ, ἡ πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Πλουτωνείου, εἶνε κτισμένη δι' ἀμελέστερον εἰργασμένων, ὅχι πάντοτε τετραγωνικῶν καὶ σχετικῶς μικροτέρων διαστάσεων λίθων, μὲ παρεμβολὴν μικροτέρων λιθαρίων εἰς τὰ κενὰ τῶν μεγάλων. Ἡ θέσις τῆς δυτικῆς πλευρᾶς δὲν εἶνε ἀπολύτως ἐξηκριβωμένη, ἀλλ' εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ἦτο εἰς ἀπόστασιν 13.20 ἐκείθεν τοῦ ὑστερωτέρου τείχους, ὅπου φαίνεται νὰ καταλήγῃ εἰς γωνίαν ὁ συνεχίζων τὴν προσθίαν πλευρὰν τοῦ κτίσματος τοῖχος. Σχηματίζεται οὕτω ἐν μέγα ὀρθογωνικὸν δωματίον μῆκ. 25.45 καὶ πλάτ. 8.75. Ὁ Noack (El. σελ. 81 εἰκ. 38) συμπληρώνει πολὺ βραχύτερον τὸ μῆκος τοῦ κτίσματος, καὶ ὑποθέτει, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς προπύργιον προστατεῦον τὴν βορείαν Πεισιστράτειον πύλην τοῦ ἱεροῦ. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀκριβοῦς ἐκτάσεως καὶ τῶν κατευθύνσεων τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ('Ελευσινιακά Ι σελ. 203 ἐξ.), ἔγινε φανερόν, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶνε ὀρθή, καὶ παραμένει οὕτως ἀβέβαιος ὁ προορισμὸς τοῦ κτηρίου τούτου¹. Ἀπέναντι τῆς πρὸς τὰ Μικρὰ Προπύλαια γωνίας τοῦ περιγραφέντος κτίσματος, εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ προσθίου, βορείου τοίχου τούτου, καὶ εἰς ἀπόστασιν 1.35 ἀπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὸς ὅμοιος καθ' ὅλα τοῖχος (εἰκ. 27 ἀριστερὰ), ὁ ὁποῖος ἐκαλύφθη ἐν μέρει ὑπὸ τῶν βαθμίδων τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Σῶζονται τρεῖς λίθοι τῆς κατωτέρας σειρᾶς καὶ εἰς τῆς ἀνωτέρας· εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἀνωτέρας σειρᾶς ἐκτίσθη βραδύτερον διὰ πλίνθων μέρος τοῦ τοίχου τῆς ρωμαϊκῆς δεξαμενῆς, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται τὸ ἄκρον μολυβδίνου ὀχετοῦ. Μολοντί ἡ γραμμὴ τοῦ μικροῦ τούτου τμήματος τοίχου παρεκκλίνει ἐλαφρῶς ἀπὸ τῆς γραμμῆς τοῦ ἀντιστοίχου προσθίου τοίχου τοῦ ὀρθογωνικοῦ οἰκοδομήματος, καὶ λείπει τὸ ἐξ ἀκατεργάστων

¹ Ὁ ἀρχιτέκτων μας ἱ. Τραυλὸς ἐξέφερε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο εἶνε *σairoi*, ὅστις προηγήθη τῶν ὑπογείων Περικλείων *σairoi*. Ἡ γνώμη δὲν εἶχε διόλου ἀπίθανον.

πλακῶν ὑπόθεμα τῆς κατωτέρας σειρᾶς λίθων, δὲν εἶνε ἐν τούτοις ἀπίθανον, ὅτι καὶ τὸ τμήμα τοῦτο τοίχου, τὸ ὁποῖον ἔφθανε μέχρι τοῦ διὰ τῆς οἰκοδομῆς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καλυφθέντος ἀρχαιοτέρου Πεισιστρατείου τείχους, εἶνε σύγχρονον πρὸς τὸ ὀρθογωνικὸν κτήριο, καὶ συνεπλήρωνε τὸ φράγμα μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν. Εἰς τὸ ἄνοιγμα, τὸ ὁποῖον ἔμενε μεταξὺ τοῦ μικροτέρου πρὸς τὰ

διεύθυνσιν περίπου ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον φέρει ἀπὸ τῆς Μεγαρικῆς πύλης τῆς πόλεως Ἐλευσίνος (Ἐλευσινιακὰ Ι σελ. 207) πρὸς τὸ ἱερόν, καὶ ἡ ὁποία διατηρεῖται καλῶς ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, ὥς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς συνεχιζομένης εἰσέτι ἀνασκαφῆς ταύτης. Ὁ χώρος μεταξὺ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, τοῦ πρὸς δυσμὰς τούτων ὑστερωτέρου ὑψηλοῦ ὑστερορρωμαϊκοῦ ὀχυροῦ τείχους καὶ τῶν Μεγάλων

Εἰκ. 28. Εἴσοδος σιρῶν (α α) ἐπὶ τοῦ βορειανατολικοῦ σκέλους τοῦ Περικλείου περιβόλου τοῦ ἱεροῦ καὶ τμήμα ὁδοῦ πρὸ αὐτῆς. Ὑψηλότερον ἐπὶ τούτων ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τοῖχοι ὑστερορρωμ. κτισμάτων

Μικρὰ Προπύλαια κειμένου τοίχου, καὶ τοῦ ἀντιστοίχου μακροτέρου τοίχου εἶνε πιθανόν, ὅτι ἔκειτο πυλῖς (H 52), ἡ ὁποία ἠνέκλυνε τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἱεροῦ μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως τῆς Ἐλευσίνος. Ἡ ἀρχαία κατάστασις τοῦ χώρου ἐκεῖ μετεβλήθη πολὺ διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν δεξαμενῶν, ἀλλὰ διετηρήθη τμήμα ἐπιπολαίως κατεσκευασμένης πλακοστρώσεως τοῦ ἐδάφους ὀλίγον βαθύτερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς βάσεως τῶν τοίχων, διὰ τοῦ ὁποίου μαρτυρεῖται ἡ ὑπαρξίς διόδου μεταξὺ τῶν δύο τοίχων. Ἡ διόδος αὕτη θὰ ἦτο συνέχεια τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία μὲ

Προπυλαίων εἶχεν ἀνασκαφῇ παλαιότερον, καὶ εἶχεν πληρωθῇ ἐκ νέου διὰ τῶν μεγάλων ἀρχιτεκτονικῶν μαρμαρίνων μελῶν τῶν Μεγάλων Προπυλαίων· τὴν ἐκ νέου ἔρευναν αὐτοῦ εἰχομεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος ἔτους, εὖρομεν δ' ἐκεῖ, ὥς ἐσημείωσα ἤδη ἀλλαχοῦ (Ἐλευσινιακὰ ἔ. ἀν.) τὴν συνέχειαν τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν Μικρῶν Προπυλαίων κατευθυνόμενον κατ' ἀρχὰς πρὸς Βορρᾶν μέχρι τῶν Μεγάλων Προπυλαίων, καὶ κατόπιν πρὸς Δυσμὰς περιέβαλλε πλεον τὴν πόλιν τῆς Ἐλευσίνος, τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ κα-

Εἰκ. 29. Ἡ ἐλληνιστικὴ ὁδὸς ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῶν σιρῶν πρὸς τὴν βορείαν ἔξοδον τοῦ ἱεροῦ.

ταληγούσης παρά την πύλην τὴν ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1933 ἡρευνήσαμεν καλλίτερον τὸ δυσμικώτερον ἥμισυ τοῦ χώρου τοῦτου, τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ ὑστερορρωμαϊκὸν τεῖχος. Ἐρείπια τοίχων, πιθανῶς, προϊστορικῶν ἀνεκαλύφθησαν ὀλίγα πλησίον τῆς προσθίας ὀψεως τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος ὀρθογωνικοῦ κτίσματος ἀπέναντι δὲ ταύτης καὶ παραλλήλως πρὸς αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν 2.20 θεμέλιον, ὅπωςδὴποτε ἰσχυρόν, ὑστέρων, πιθανῶς, ῥωμαϊκῶν χρόνων.

ληθεῖς μὲ τὴν σχεδίασιν τοῦ τμήματος τούτου τοῦ ἱεροῦ καὶ εἰδικῶς τῶν περικλείων *σιρῶν*¹ ἀνεκάλυψεν ἐπὶ τοῦ βραχέως βορειανατολικοῦ σκέλους τοῦ περικλείου περιβόλου πλησίον τοῦ σημείου, ὅπου γίνεται ὁ σύνδεσμος τούτου μὲ τὸν πεισιστράτειον περιβόλον τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς σιρούς (I 15), ἡ ὁποία ἐγένετο ἐκ τοῦ πλαγίου διὰ θύρας ἀνοιχθείσης ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου. Ὡς φαίνεται καὶ ἐπὶ τῆς εἰκ. 28, τοῦ τείχους τοῦ περικλείου περιβόλου σφύζονται κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν ἐκτὸς τῆς σειρᾶς τῶν πύρων τοῦ θεμελίου καὶ οἱ δύο κατώτατοι δόμοι ἐξ

Εἰκ. 30. Β ἀναλημματικὸς τοῖχος βορείας πλευρᾶς ὁδοῦ νοτίου τμήματος πόλεως Ἐλευσίνος. Α τοῖχοι οἰκήματος νοτίως καὶ χαμηλότερον τῆς παρὰ τὸν ἀναλημματικὸν τοῖχον ὁδοῦ.

Μικρὰ σκαφὴ ἔγινεν ἐπίσης πλησίον τοῦ σημείου, ὅπου συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ σκέλους τοῦ ἀρχαιοτέρου Πεισιστρατείου περιβόλου, παρὰ τὴν νοτίαν γωνίαν τοῦ πύργου Η 21, τὸ βορειανατολικὸν βραχὺ σκέλος τοῦ Περικλείου περιβόλου τοῦ ἱεροῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοῦ τοίχου τοῦ περικλείου περιβόλου. Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ τοῖχος οὗτος τοῦ περιβόλου ἀπετέλει τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ ἐπὶ τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ περικλείου περιβόλου κατασκευασθέντος μεγάλου ὑπογείου δωματίου, τὸ ὁποῖον ὁ Noack (El. σ. 193 ἔ.) ἐταύτισε πρὸς τοὺς ἀναφερομένους ἐν τῇ ἐπιγραφῇ J G² I, 76 στίχ. 10 *σιρούς*. Ὁ Noack, ὥς καὶ πάντες, ὅσοι ἡσχολήθησαν ὅπωςδὴποτε μὲ τὸ ὑπόγειον τοῦτου οἴκημα ἐδέχοντο, ὅτι ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὸ ἐγένετο ἄνωθεν διὰ κλίμακος ἀπὸ τῆς στέγης, ἀλλ' ὁ ἀρχιτέκτων καὶ συνεργάτης μας I. Τραυλὸς ἀσχο-

ἔλευσινικοῦ λίθου (αα ἐπὶ τῆς εἰκ. 28) οὗτοι ἐπεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ τοίχου τῆς μακρᾶς ὑστερορρωμαϊκῆς στοᾶς, ἡ ὁποία ἀρχεῖται ἀπὸ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ ἀκολουθεῖ τὴν γραμμὴν τοῦ ἀνατολικοῦ σκέλους τοῦ παλαιοῦ πεισιστρατείου περιβόλου. Ἐπὶ τοῦ τμήματος τοῦ τείχους τοῦ περικλείου περιβόλου, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκ. 28 διακρίνεται καλῶς τὸ ἄνοιγμα τῆς εἰσόδου· οἱ ἑκατέρωθεν ταύτης λίθοι τοῦ τείχους αα ἔχουσιν ἐπιφάνειαν ἐλαφρῶς ἑξωγκωμένην καὶ πρὸς τὸ πλάγιον, τὸ πρὸς τὸ ἄνοιγμα τῆς εἰσόδου, ὅπου, ἂν δὲν ὑπῆρχε τοῦτο, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ ἐπιφάνεια τῶν λίθων λελειασμένη διὰ νὰ συνδέεται μὲ τὸν παρακείμενον λίθον· ἐπὶ τοῦ ἀνοίγματος τῆς εἰσόδου δὲν

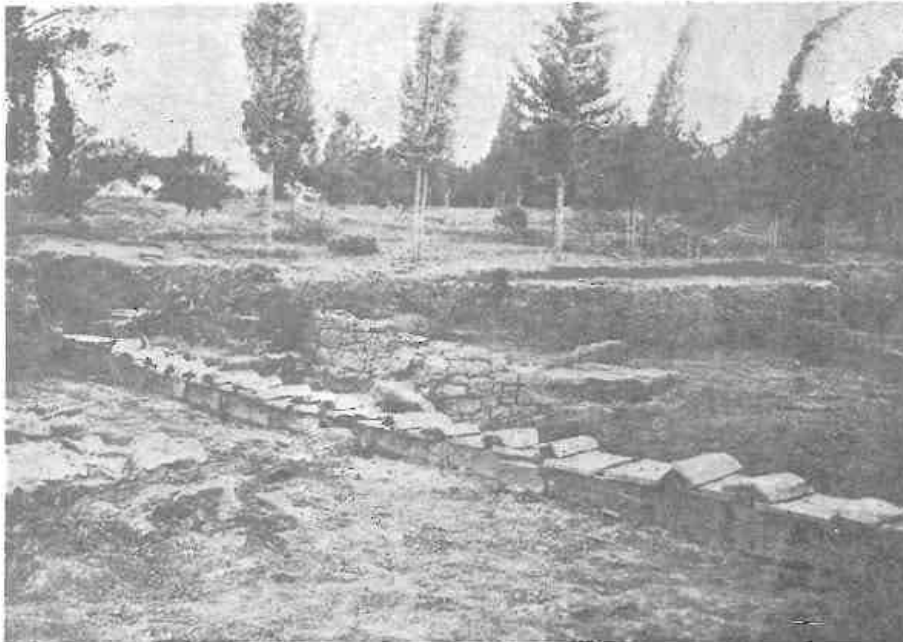
¹ Δημοσιεύομεν προσεχῶς εἰδικὴν μελέτην περὶ τῶν *σιρῶν* τῆς Ἐλευσίνος.

υπάρχει ουδεμία θεμελίωσις, διότι εκεί, όπως συνήθως εις τὰ ανοίγματα τῶν πυλῶν διακόπεται καὶ τὸ θεμέλιον του τείχους, ἀλλὰ σφίζονται αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ κατώφλιον τῆς πύλης δυο μεγάλαι πώριναι πλάκες. Ἀπὸ τῆς πύλης ἤρχιζεν ὁδὸς διευθυνομένη πρὸς τὴν βορείαν ἐξοδὸν τοῦ ἱεροῦ (εἰκ. 29).

Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ἀνεκάλυψε πρὸ τῆς εἰσόδου καὶ τμήμα τῆς ἀρχαιοτέρας ὁδοῦ (β. ἐπὶ τῆς εἰκ. 28), ἡ ὁποία ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς νοτίας Κίμωνείου πύλης καὶ ἐφερε πρὸς τὴν βορείαν ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν

ἀντικατέστησε πιθανώτατα τοὺς παλαιοὺς **σιρούς**. Ἡ παλαιὰ ὁδὸς ἐκαλύφθη τότε ὑπὸ τῆς στοᾶς. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἐξηκριβώθησαν αἱ διάφοροι ἐποχαί, κατὰ τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ ὁδὸς αὕτη μέχρι τῶν Ἑλληνιστικῶν καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων μὲ τὰ πλαισιοντα αὐτὴν ἐκατέρωθεν κτίσματα.

Ἀνασκαφὴ δυτικῶς ἀκροπόλεως. Ἐσυνεχίσθη πρὸς τοὺς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἐπὶ τοῦ δυτικῶς τῆς ἀκροπόλεως χαμηλοτέρου χώρου, ὅπου κατὰ τὴν προπερυσινὴν ἀνασκαφὴν εἶχεν ἀνακαλυφθῆ τμήμα τῆς

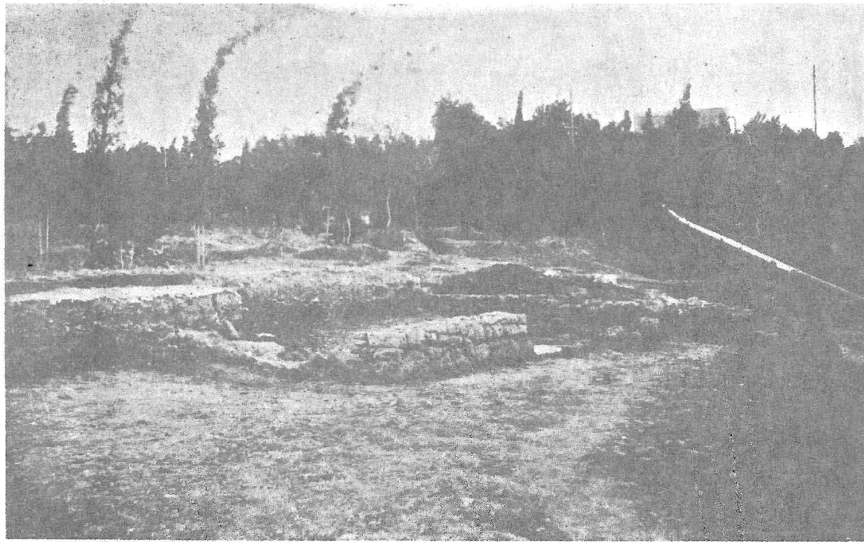
Εἰκ. 31. Λείψανον οἰκήματος ὑστέρων ἐλληνιστικῶν χρόνων, καὶ σχετὸς πρὸς διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος εἰς θαλαμοειδῆ ὑπόγειον δεξαμενὴν.

Μεγάλων Προπυλαίων ὑπάρχουσιν τότε πύλην. Ἡ ὁδὸς αὕτη διετηρήθη μὲ τὰς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑψώσεις του ἐδάφους τῆς μέχρι τῶν χρόνων, ὅτε μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ἀγνωστον ὅμως πότε ἀκριβῶς, ἴσως μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν Μεγάλων Προπυλαίων ἔγιναν οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ ἐσωτερικόν του ἱεροῦ, καὶ κατεστράφησαν οἱ περίκλειοι σιροί, πληρωθέντος ἴσως δι' ἐπιχώσεως του κενοῦ χώρου τῶν, καὶ ἐκτίσθη ἡ μακρὰ στοὰ Α 13, τὴν ὁποίαν ἐμνημονεύσαμεν ἤδη ἀνωτέρω κατὰ μῆκος του ἀνατολικοῦ σκέλους του Πεισιστρατείου περιβόλου ἢ στοᾶ αὕτη

πόλεως Ἐλευσίνος (πβλ. καὶ Ἀρχ. Δελτ. 13 Παράρτ. σελ. 30, εἰκ. 14). Ἡρευνήθη ἐκεῖ ὁ χώρος ὁ βασταζόμενος ὑπὸ τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν τύπον τῶν τειχῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων κτισμένου ἀναλήμματος (εἰκ. 30 Β), τὸ ὅποιον εἰχομεν ἀποκαλύψαι προπερυσιν, καὶ περὶ τοῦ οὐοίου ὑπεθέτομεν, ὅτι θὰ ἐστήριζεν ἐπίπεδον φέρον σπουδαῖον τέμενος ἱεροῦ, ἢ ἄλλο μέγα σπουδαῖον κτίσμα (Ἀρχ. Δελτ. ε. ἀ.). Δυστυχῶς ἡ ὑπόθεσίς μας δὲν ἀπεδείχθη τελείως ἀληθής. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τὸ ὅποιον βασταζέται διὰ τοῦ ἀναλήμματος ἀνεκαλύψαν κατὰ τὸ δυτικώτερον ἡμῖς τὰ ερείπια μικρῶν οἰκημάτων, καὶ συ-

σημα θαλαμοειδῶν ὑπογείων δεξαμενῶν τοῦ περιγραφέντος ἐν Ἑλευσινιακοῖς I σελ. 237 ἐξ. τύπου, μὲ τοὺς ἰδιορρυθμοὺς ὀχετοὺς (εἰκ. 31) διὰ τῶν ὁποίων ἐφέρετο, ὡς βεβαιοῦται διὰ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς κατευθύνσεως τούτων, τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν ἀπὸ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν εἰς τὰς δεξαμενάς. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικωτέρου ἡμίσεως τοῦ ἐπιπέδου ἀπεκαλύφθη ἄλλο ὅπωςδὴποτε εὐμέγεθες κτήριο μὴ παρέχον τὸ σχῆμα ἰδιωτικῆς οἰκίας. Εἶνε μακρόν, ὀρθογώ-

ν, ὅπωςδὴποτε ὠμαλισμένων κατὰ τὰς πλευρὰς. Ἔχουσι πᾶχος 0.45. Τὸ οἰκοδόμημα φαίνεται, ὅτι ἦτο δημόσιόν τι κτήριο, ἀλλὰ δὲν παρέχει τὴν ἐμφάνισιν πολὺ σπουδαίου οἰκοδομήματος· εἶνε ἐν τούτοις πιθανώτατον, ὅτι αὐτὸ ἦτο τὸ κυριώτατον κτίσμα ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, τὸ ὁποῖον ἐβαστάζετο διὰ τοῦ πολὺ πλουσιωτέρου ἀναλήμματος· ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομῆς τῶν τοίχων του δύναται νὰ προσαρμολογῇ εἰς τοὺς χρόνους τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἀναλήμματος. Τὸ ἀνατολικώτε-

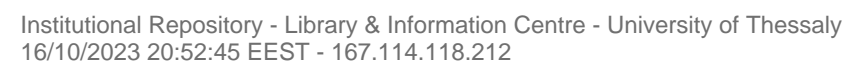

Εἰκ. 32. Μεγαλύτερον κτίσμα ὑστέρων ἐλληνιστικῶν χρόνων ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ χώρου δυτικῶς τῆς ἀκροπόλεως Ἑλευσίνος.

νικὸν πιθανώτατα κτίσμα (μῆκ. 10.60 καὶ 5.70), καὶ διαιρεῖται κατὰ μῆκος δι' ἑγκαρσίων τοίχων εἰς δύο ἀνίσου μεγέθους δωμάτια. Τὸ μεγαλύτερον ἐκ τούτων (εἰκ. 31) εἶνε τὸ δυτικώτερον (μῆκ. 6.25), τούτου δὲ σώζεται καὶ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου· εὐρίσκεται αὕτη ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου· τὰ ἄλλα δωμάτια εἶνε ἱκανῶς μικρότερα. Οἱ τοῖχοι εἶνε κτισμένοι διὰ μικρῶν σχετικῶς λίθων, διὰ μικρᾶς κατεργασίας μετρίως

ρον τῶν δωματίων κατεστράφη ὑπὸ βαθείας, μεγάλης ὀρθογωνικῆς δεξαμενῆς κατασκευασθείσης εἰς ὑστερορρωμαϊκοὺς πιθανῶς χρόνους. Τὰ ὀστρακα, ἅτινα εὐρίσκονται ἐντὸς καὶ πλησίον τῶν κτισμάτων ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δύναται νὰ χρονολογηθῶσιν εἰς ὑστέρους Ἑλληνιστικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ὑψηλότερον ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως, ὅπως καὶ ἐντὸς τῶν θαλαμοειδῶν δεξαμενῶν εὐρίσκονται καὶ θραύσματα ἀγγείων χριστιανικῶν πιθανῶς χρόνων.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΟΡΩΝ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Οἱ κατωτέρω δημοσιευόμενοι ὄροι εὐρέθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Ἐλευσίνι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀνασκαπτομένου χώρου, ἀπόκεινται δὲ νῦν εἰς τὸ ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον τῆς Ἐλευσίνος. Οἱ παλαιότεροι εὐρεθέντες ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ὑπὸ Lepoint (Rech. Eleus. 1862, 56, 21 καὶ 57, 22 καὶ JG² I, 902), Φιλίου (AE, 1883, 147), Σκιαῖ ('Α. Ἐ. 1894, 201) καὶ τέλος ὑπὸ Kirchper, ὅστις τοὺς πρότερον δημοσιευθέντας καὶ νέους ἀδημοσιεύτους περιέλαβεν ἐν IG² II-III 2601, 2605, 2625, 2647, 2658, 2721, 2737 καὶ 2754.

1) Τεμάχιον τετραπλείρου στήλης ἐκ μαρμάρου πιθανῶς Ὑμητίου. Τὸ μέρος ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή ἀδρῶς πελεκημένον. Ἦτο ἐντοιχισμένον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Λάσκου ἐντὸς τῆς σημερινῆς Ἐλευσίνος κειμένην καὶ εἰς τινὰ πλευράν, τὴν δυτικὴν, τοῦ μανδροτοίχου αὐτῆς. Διαστάσεις: ὕψος 0,44, πλάτος 0,22, πάχος 0,10. Σφῶνται στίχοι δύο. Διαστάσεις γραμμάτων 0,03 - 0,04. Πλάτος πελεκημένης ἐπιφανείας 0,25.

ΟΡΟΣ
ΟΔΟΥ

Εἶνε ὁμοιος μὲ τὸν ὑπ' ἀριθ. IG² II-III 2625, ὑπνοεῖται δὲ ἐνταῦθα ὁδὸς κειμένη πιθανῶς ἔξωθι τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνος. Ὁ τόπος εἰς ὃν ἀνευρέθη ὁ ὄρος ὑποδεικνύει ὅτι ἐδῶ που διήρχετο ἡ ὁδός. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν τῆς οἰκίας ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τινὰ ἐκσκαφὴν διὰ τὴν διάνοιξιν νεωτέρας ὁδοῦ ἀρχαῖα λείψανα οἰκιῶν.

Ἀνήκει ὁ ὄρος πιθανῶς εἰς τὸ τέλος 4^{ου} ἀρχαῖς 3^{ου} αἰῶνος π. Χ.

2) Πλάξ μαρμάρου λευκοῦ λειοτάτην ἔχουσα τὴν ἐπιφάνειαν, ἐφ' ἧς ἀμυδρῶς καὶ ἐπιπολαίως εἶνε χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή. Ἡ ὀπισθία ὄψις τῆς πλακῆς εἶνε ἐντελὴς ἀνώμαλος καὶ ἀκατέργαστος. Διαστάσεις ὕψος μέγιστον 0,35, πλάτος μέγιστον 0,24, πάχος 0,03. Σφῶνται στίχοι πέντε. Διαστάσεις γραμμάτων περίπου 0,015.

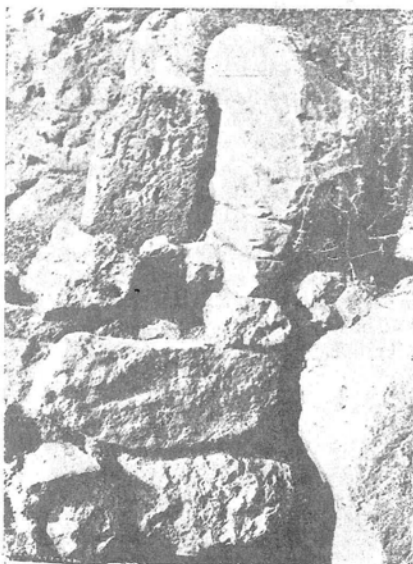
Ὅρος χωρίζον
ἀποτίμημα τ
οἷς πασι Πυθ
οδήλου Φαλη
ρέως

Εἶνε πιθανῶς καὶ οὗτος τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} αἰῶνος ἀρχῶν τοῦ 3^{ου}.

3) Τετράπλευρος στήλη ἐκ κογχυλιάτου πορλίθου πιθανῶς μεγαρικῶν, προερχομένη ἐκ παλαιότερου γείσου. Διαστάσεις ὕψος 0,70, πλάτος 0,20, πάχος 0,09. Στίχοι δύο. Ὑψος γραμμάτων 0,05.

ΟΡΟΣ
ΙΕ[P]Ο

Ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ι. Τραυλοῦ, εἰς τοῖχον οἰκίας (:) ἐκεῖθεν τοῦ Πλουτανίου, ἀνηκούσης εἰς τὸ συγκρότημα τῶν οἰκιῶν τῆς

Εἰκὼν ἐπιγραφῆς ἀριθ. 3.

ἀρχαίας πόλεως Ἐλευσίνος, τὸ ὅποιον ἀπεκαλύφθη παλαιότερον ὑπὸ τοῦ Φιλίου (πρακτικά 1894 σελ. 11 - 12) ἀνασκάπτεται δὲ ἤδη ἀκριβέστερον καὶ λεπτομερέστερον. Δὲν εἶνε ἀδύνατον, ὁ λίθος νὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀρχικὴν του θέσιν, θὰ ἀπεδεικνύετο δὲ οὕτω δι' αὐτοῦ τὸ τέρμα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Πλούτωνος, ἂν φυσικὰ ὡς ἱερὸν ἐνταῦθα ἐννοεῖται τὸ Πλουτώνιον. Καὶ γενικῶς ὅμως ὡς ὄρος τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἱεροῦ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ὠρίζετο δι' αὐτοῦ τὸ τέρμα τοῦ ἱεροῦ καὶ ὁ τόπος τοῦ χωρισμοῦ τούτου ἀπὸ τῆς πόλεως.

4) Λίθος Ἐλευσίνιος ἐντελὴς ἀκατέργαστος ἐλλιπὴς μόνον πρὸς δεξιάν. Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ

τῆς φυσικῆς τοῦ λίθου ἐπιφανείας. Διαστάσεις ὕψος 0,21, πλάτος 0,21, πάχος 0,065. Σφῆζει στίχους ὀκτώ. Διαστάσεις γραμμάτων. Ὑψος 0,01 - 0,015.

ΕΠΑΡΙΣΤΩΝΥΜΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣΟΡΟΣΟΙΚΙΑΣ
ΥΠ[ΟΚ]ΕΙΜΕΝΗΣΝΑΥΣΙΣΤ[Ρ]
ΑΤΩΙΕΛΕΥΣΙΝΙΩΙ
ΗΗΚΑΤΑΤΑΣΣΥ[Ν
ΘΗΚΑΣΤΑΣΚΕΙΜΕΝΑΣ
ΠΑΡΑΘΕΟΔΩ
Ρ]ΩΙΩΙΝ

*Ἐπ' Ἀριστωνύμου
ἀρχοντος. Ὁρος οἰκίας
ὑπ[οκ]ειμένης Ναυσιστρ
ἀπὸ Ἐλευσινίῳ
ΗΗ κατὰ τὰς συν-
θήκας τὰς κειμένας
παρὰ Θεοδώ
ρῳ Οὐν[αίῳ ;].*

Ἀνευρέθη εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν συγκρότημα οἰκίσκων κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἐντὸς σωροῦ λίθων προερχομένων πιθανώτατα ἐκ τῶν τοίχων τῶν οἰκίσκων.

Ὁ τύπος τοῦτου εἶνε γνωστὸς (βλ. IG² II -

III 2630, 2656, 2657, 2724, 2726, 2727, 2758, 2759 κ. ἄ.).

Εἰς τὸν τρίτον στίχον τὸ ΟΚ δὲν φαίνεται σχεδὸν καθόλου, εἶνε ὅμως βέβαιον ὅτι ὑπῆρχε (βλ. IG² II - III ἀριθ. 2758, 2759). Ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν στίχον τὸ Ρ εἶνε ἀσφαλές. Εἰς τὸν ἕκτον τὰ γράμματα ΗΚ φαίνονται ἀμυδρῶς, εἶνε ὅμως βέβαια (βλ. ὁμοίου τύπου ὄρους ἐν IG² II - III ἀριθ. 2758, 2759, 2769). Ὁ τελευταῖος στίχος φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν πρέπει νὰ συμπληρωθῇ [ρ]Ω, εἰς δὲ τὸ τέλος ΑΙΩΙ.

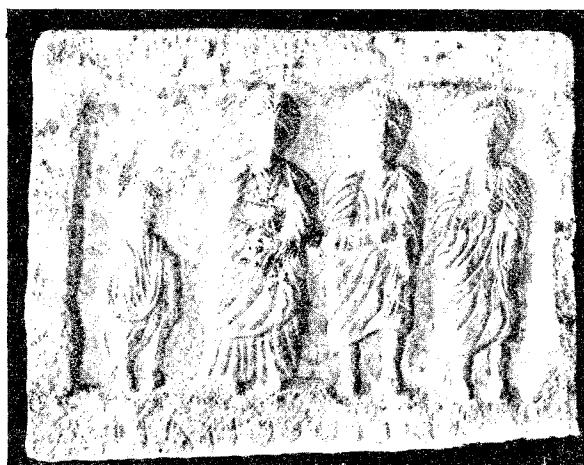
Ὁ ὄρος χρονολογεῖται διὰ τοῦ ἀρχοντος Ἀριστωνύμου γνωστοῦ ἄλλοθεν καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν (IG² II 669 καὶ 671) φαίνεται ὅτι ἤρξεν οὗτος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 281/0 ἢ 291/0. Οἱ χρόνοι τῆς ἀρχοντείας του ἀμφισβητοῦνται εἰσέτι (βλ. (Pr. Att. 2187 ad. σελ. 449, καὶ Dinsmoor the archons of Athens in Hellenistic age ἰδίᾳ ἐν σελ. 67-68 ὅπου ἀναφέρονται αἱ διάφοροι γνώμαι αἱ ἐξενεχθεῖσαι διὰ τὴν χρονολογικὴν του τοποθέτησιν). Ἐς μνημονευθῇ ἀκόμη, ὅτι ἀναφέρεται καὶ ὁ *Θῆς Ναυσιστράτου Ἐλευσίνιος* ὡς εἰσηγητῆς τοῦ ψηφίσματος ΑΕ 1894 σελ. 200 (Σκιάς). Βλ. Pr. Att. 10 590, IG² II - III 1190 τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} αἰῶνος π. Χ.

Ι. ΘΡΕΨΙΑΔΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΗΣ ΑΝΩ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Κατὰ τὸ 1920 καὶ ἔπειτα τῷ 1929 - 31 ἐπιχειρήσας περιοδεῖαν ἀνά τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν συνήντησα καὶ ἐγὼ κινητὰ τινὰ ἀρχαῖα ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ (πρβλ. *Πρακτ. τ. ἀρχ. Ἑτ.*

πεδίων βεβαθυσμένον, καταλείπον στενὸν κρασπέδον ἀριστερά, εὐρύτερον δὲ δεξιὰ. Ἐν τῷ ἐγκοίλῳ πεδίῳ ἀντωπὸς ἀνὴρ περιβεβλημένος ἱμάτιον καταλείπον γυμνὸν τὸν ἀριστερὸν θώρακα καὶ ὄμιον. Τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ καλαύροπα, τῇ δὲ δεξιᾷ σπένδει ἀπὸ φιάλης ἐπὶ ἀετωματιώδη ἢ φλογοφόρον βωμόν. Κακὴ ἐργασία. Ἐπὶ

Εἰκ. 1. Ἀνάγλυφον μετ' ἐπιγραφῆς περισυλλεχθὲν ἐν τῇ Μοιραρχίᾳ τῆς χωροφυλακῆς ἐν Κοζάνῃ, ἄγνωστον πόθεν.

1912, 234 ἐξ. Ἀθηνᾶ 1913, 430 ἐξ.), ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην μέχρι τοῦδε νὰ παράσχω εἰδησίην τινὰ ἢ μόνον περὶ ὧσων ἔγραψα χάριν τῶν πολλῶν ἐν τῷ *Ἡμερολ. τ. μεγ. Ἑλλάδος* 1922, 305 ἐξ.). Σήμερον σημειοῦμαι τινὰ ἄλλα.

ΕΛΙΜΙΑ

1) Ἐν τῇ Μοιραρχίᾳ Κοζάνης. Στήλη μαρμαρίνη ἀνωμάλως ἀπολήγουσα κάτω. Ὑψ. 0.50, πλ. 0.57, πάχ. 0.10. Εἰκ. 1. Ἐν βεβαθυσμένῳ πεδίῳ τέσσαρες ἀνάγλυπτοι μορφαὶ ἀντωπαὶ ἐνδεδυμένοι. Ἐξ ἀριστερῶν: παῖς, γυνή, ἀνὴρ, ἀνὴρ. Κακὴ ἐργασία ῥωμ. αὐτοκρατ. χρόνων. Ὑποκάτω τριστιχὸς ἐπιγραφή:

ΦΙΛΗΜΩΝΑΓΑ
ΣΙΚΛΕΙΑΤΗΣΥΝ
ΒΙΩΜΝΕΙΑΣΧΑΡΙΝ

Φιλήμων Ἀγασικλείᾳ τῇ συνβίῳ μνείας χάριν

2) Αὐτόθι. Ἀνάγλυπτος στήλη ὕψ. 0.38, πλ. 0.29, πάχ. 0.07 (λεπτοτέρα ἐπάνω). Εἰκ. 2. Τὸ

τοῦ δεξιοῦ εὐρέος κρασπέδου 12στιχὸς ἐπιγραφῆ:

ΑΛΕ	Ἀλέ-
ΞΑΝ	ξαν-
ΔΡΟΣ	δρος
ΡΥΜΕ	Ρυμε-
ΤΑΛ	τάλ-
ΚΟΥ	κου
ΟΚΑΙ	ὁ καὶ
ΡΗΓΛΟΣ	Ρῆγλος
ΔΙΙ	Διι
ΥΨΙΣ	Ὑψισ-
ΤΩ	τω
ΕΥΧΗ	εὐχή[ν]

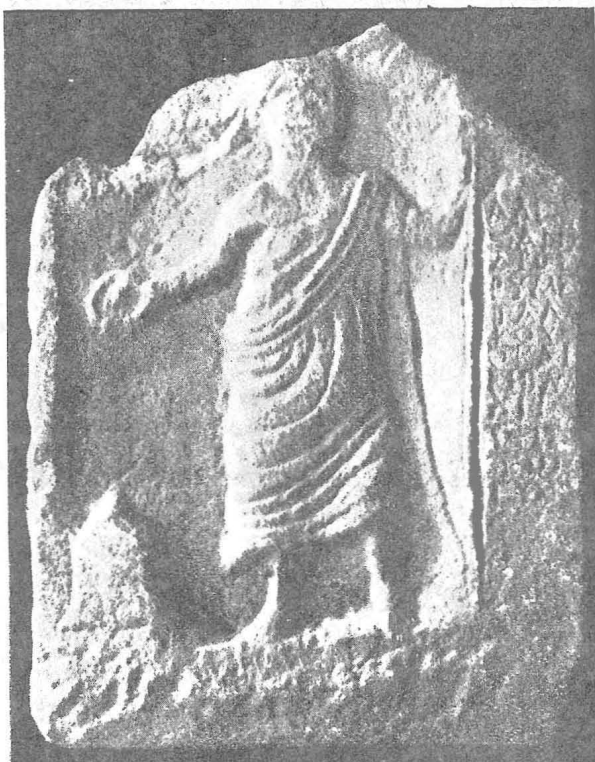
Τὸ ἐνδοξον Μακεδονικὸν ὄνομα Ἀλέξανδρος συναντᾶται ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενεῖᾳ πρὸς τὸ ἐνδοξον θρακικὸν ὄνομα Ροιμητάλης.

3) Ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα (Εἰκ. 3, 4) καὶ τὴν ἐκ τοῦ παραλιακμονίου χωρίου Βρατίνι (πρὸς δ. τῆς Σιατίστης, πρβλ. Ἀθηνᾶ 1913, 448)

κεφαλὴν Ἀφροδίτης, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ **Ἡμερολ. τ. μεγ. Ἑλλάδος** 1922 σ. 308. Ἔχει ὕψος 0.14. Φαίνεται, ὅτι καὶ τὸ μάρμαρον καὶ ἡ ἐργασία εἶνε αἰτιατά. Τοιαῦτα **μικρὰ φορητὰ** ἔργα καλῆς τέχνης εἶνε δυνατόν νὰ εὑρεθῶσιν ἐν τῇ μεσογαίᾳ Μακεδονίᾳ ἐπείσακτα ἤδη πρὸ τῶν ῥωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἐπειδὴ ἦτο ἄγνωστος τότε ἐν τῷ βορρᾷ ἡ γλυφὴ σκλη-

ἀπεδόθη εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου κ. Γ. Μικροῦ.

4) Παρέχω ἐνταῦθα χάριν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ δύο φωτογραφίας τοῦ ἐπιτυμβίου ἐπικράνου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν πρῶτος ὁ Leake (*Travels* τόμ. 3 σ. 300, πίν. XIII. Δήμιτσα *Μακεδονικῶν* Γ σ. 226) καὶ τὸ ὁποῖον σφύζεται ἀκόμη ἐν Κοζάνῃ. Εἰκ. 5, 6. Ὁ ἄβας ἔχει πλ. 0.58, πᾶχ.

Εἰκ. 2. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐν τῇ Μοιραρχίᾳ Κοζάνης, ἄγνωστον πόθεν τῆς περιχώρου περισυλλεχθέν.

ρᾶς ὕλης, ὥς ἦτο ἐν Ἀττικῇ πρὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Ὅπως δὲ δὲν ἔχομεν ἐν Ἀττικῇ πρότερον γλυπτὰ ἔργα ἢ ἐπιγραφάς, χωρὶς τοῦτο νὰ εἶνε τεκμήριον, ὅτι οἱ τότε Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν Ἕλληνες, οὕτω συνέβαινε καὶ ἐν Μακεδονίᾳ πρὸ τοῦ ὠρισμένου ἐκείνου χρόνου. Κάτω ἡ κεφαλὴ εἶνε ἀποτεθροῦσμένη καὶ φέρει ὀπὴν πρὸς γόμφωσιν. Ἡ κόμη, ἀναδεδεμένη εἰς διλήμνιον, ἔφερε ποτε ταινίαν μεταλλικὴν πρόσθετον. Φαίνεται καταγωγῆς ἐκ σκοπαδικοῦ πρωτοτύπου. Ἡ κεφαλὴ αὕτη παραληφθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ καὶ παραδοθεῖσα εἰς τὸ Γυμνάσιον Κοζάνης, ἐπανεξητήθη ὑπὸ τῆς Μοιραρχίας καὶ

0.20 καὶ ἐν μέσῳ ὀπὴν (21×27×12) τετράπλευρον πρὸς ἐμβολὴν ἴσως ἀγάλματος. Αἱ τρεῖς παρειαὶ τοῦ ἄβacos ἐπιγεγραμμέναι: διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ αἱ δύο, διὰ τῶν λοιπῶν ἡ τρίτη. Ὑπὸ τὰς ἐπιγραφὰς ὕδροχαρὴ φύλλα τοῦ ἔχινου.

5) Σημειῶ, ὅτι δὲν συμφωνῶ τῷ Παππαδάκι (*Ἀθηνᾶ* 1913, 444) εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Βαῖπες ἀναγλύφου. Δὲν πρόκειται Διόνυσος, ἀλλ' ἀνὴρ ἐνδεδυμένος χλαμύδα καὶ κρατῶν τῇ ἀριστερᾷ δόρυ ἢ καλαύροπα, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀγγεῖον, οἷον ὁ ποιμὴν (;) Λυσίστρατος ἐν τῷ ἀναγλύφῳ **Ἡμερολ. τῆς μεγ. Ἑλλάδος** 1922, 309. Τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου, ὑψηλοῦ, στε-

νουμένου κατὰ τὸ μέσον τῆς κοιλίας, ἀνοιγομένου δὲ πάλιν ὁμοίως ἐπάνω καὶ ἔχοντος ὑπεράνω τοῦ εὐρέος στομίου γεφυρωτὴν ὑπερέχουσαν λαβὴν (πρβλ. τοιαύτην λαβὴν π. χ. εἰς τὸ ἐξ Αἰγίνης μυκηναϊκὸν ἀγγεῖον *Ἀρχ. Ἐφ.* 1910 πίν. 4, ἀριθ. 8) σώζεται ἀκόμη ἐν τῇ περιχώρῳ καὶ λέγεται *χερούσια* (ἢ) ἢ *χερουλλᾶτο* (τό), χρησιμοποιεῖται δὲ πρὸς ἀκύμαντον μεταφορὰν

Πλὴν τοῦ *ἥρωες* τὰ λοιπὰ γράμματα εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ τέλος ὀνομάτων κολοβωθέντων ἢ λείψανα παλαιότερας ἐπιγραφῆς.

Ὑπὸ τὴν ταινίαν ἔγκοilon πεδίον, ἐν ᾧ ἀνάγλυπτον νεκρόδειπνον. Ὁ ἀνὴρ κατακεκλιμένος καὶ ἀνακαθήμενος, ὡς συνήθως, κρατεῖ κἀνθάρον. Ἡ γυνὴ καθημένη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ θρόνου κρατεῖ τὸ κρηδεμόν της. Ὅπισθεν τῆς κλίνης δούλη κρατοῦσα κίστην.

Εἰκ. 3. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (?) ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα χωρίου Βρατίνι (πρβλ. εἰκ. 4).

Εἰκ. 4. Κατὰ κρόταφον ὄψεις τῆς κεφαλῆς εἰκ. 3.

γάλακτος. Τὸ ὑπὸ τὸ δόρυ πρᾶγμα δὲν εἶνε πάνθηρ ἀλλ' ἢ βωμὸς ἢ μᾶλλον ἀκατέργαστον τι μέρος διαβρωθὲν ἔπειτα ὥς καὶ εἰς τὴν ἑτέραν πλευρὰν ὑπὸ τὸ ἀγγεῖον.

Δυστυχῶς ἀπέτυχεν ἡ φωτογραφία μου.

ΕΟΡΔΙΑ

6) Ἐν Κοζάνῃ ἐκ τοῦ χωρίου Μορανλί (*Ἐφ. Ἀρχ.* 1912, 267 I *Πρακτ. τ. Ἀρχ. Ἐτ.* 1912, 241) τῆς Ἑορδίας. Μαρμαρινὴ στήλη ὕψ. 1.45, πλ. 0.62-0.67. Εἰκ. 7. Ἐπάνω ἴσως εἶχεν ἀέτωμα ἀποθραυσθέν. Ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ταινίας ἐπιγραφὴ:

Α	ΗΡΩΕΣ	ΚΙ
Α		ΠΕ

Ὑπόκειται τοῦ ἀναγλύφου ταινία, ἐφ' ἧς ἐπιγραφή.

ΑΜΜΙΑ ΝΕ Ἀμμία Νε...
ΚΡΑΤΕΥΟΥ ΑΜΥ Κρατεύου Ἀμύ[ντου];

Ὑπὸ τὴν ταινίαν ταύτην ἕτερον βαθὺ πεδίον, ἐν ᾧ ἀνὴρ ἔφιππος πρὸς ἀριστερά, ἀπέναντι δ' αὐτοῦ γυνή (ἴσως κρατοῦσα φιάλην ἀποθραυσθεῖσαν) καὶ ὀπισθεν δούλη κρατοῦσα κίστην. Ἄν αἱ ἐπὶ τῶν δύο βαθέων πεδίων μορφαὶ εἶνε αἱ αὐταί, τότε πιθανώτερον εἶνε, ὅτι ἡ λέξις *ἥρωες* ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνδρόγυνον Ἀμμίαν καὶ Νε..., τὰ δὲ κολοβὰ λείψανα τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς εἶνε κατάλοιπα ἀποξεσθείσης παλαιότερας. Ἡ κατανομή τότε τῆς ἐπιγραφῆς εἰς δύο ταινίας ὑπερκειμένας τῶν δύο πεδίων, δηλοῖ ἴσως, ὅτι τὰ πρόσωπα εἶνε τὰ αὐτά.

Εἰκ. 5. Μία ὄψις ἐνεπιγράφου ἐπικράνου ἐν Κοζάνῃ τῆς Μακεδονίας (πρβλ. εἰκ. 6).

Εἰκ. 6. Ἄλλη ὄψις τοῦ ἐπικράνου εἰκ. 5.

7) Αὐτόθι ἐκ τοῦ χωρίου (τεκὲ) Ἐβρενοσλί παρὰ τὸ χωρίον Τσομπανλί (γῦν Βοσκοχώριον) (Πρακτ. ἑ. ἄ. 242). Εἰκ. 8. Ἀγαλμα γυναικὸς ἐνδεδυμένον ἀκέφαλον καὶ ἑλλιπὲς τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσθιον τῆς πλίνθου. Ὑψ. 1.52.

Ὅπισθεν ἀμελῶς εἰργασμένον. Ρωμ. χρόνων.

8) Ἐν Πτολεμαῖδι (Καῖλαρίοις) τῆς Ἑορδίας ἀποκείμενον ἐν τῇ προχείρῳ ἐκκλησίᾳ ἐξ ἐγγχωρίου μαρμάρου κυλινδρικὸν «θυμιαντήριον» ὕψ. 0.33, ἐπάνω ἐλαφρῶς κοῖλον πρὸς ἐναπόθεσιν

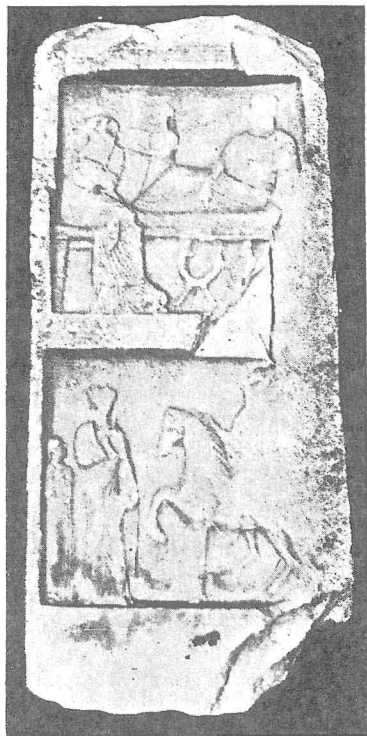
βεβαίως πυρὸς καὶ λιβανωτοῦ. Πέριξ ἐπιγραφή. (Val. Max. 131, 1 (III, 1, 1). Εἰκ. 9α.

ΛΥΚΙΔΙΩΝ
ΤΟΘΥΜΙΑΝ
ΤΗΡΙΟΝΔΙΟ
ΚΤΗΣΙΩΚΑ
ΤΕΥΧΗΝ

Λυκιδίων
τὸ θυμιαν-
τήριον Διο-
κτησίῳ κα-
τ' εὐχήν.

Διοκτησίῳ = Διὶ Κτησίῳ

9) Αὐτόθι. Τὸ ἐκ Κομάνου ἀνάγλυφον (*Ἀθηνᾶ* ε. ἀ. 433 ἀριθ. 11) δὲν εἶνε γυναικὸς ἀλλὰ κι-
θαρωδοῦ Ἀπόλλωνος ἀκέφαλον Εἰκ. 9β. Ὑψ. 0.32. Ἡ στρογγύλη βάσις μόνη ἔχει ὕψ. 0.07.

Εἰκ. 7. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐκ τοῦ χωρίου *Μορανλί* (νῦν *Ῥυάκι*) τῆς *Ἑορδίας*. Νῦν ἐν *Κοζάνη*.

Ἡ λύρα ἀπεθραύσθη. Ἡ δεξ. κρατεῖ τὸ πλή-
κτρον. Ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφή.

ΛΕΩΝΑΝΤΙ Λέων Ἀντι-
ΓΟΝΟΥ γόνου (ὄχι Ἀντίνου).

10) Αὐτόθι. Τὸ ἐλλιπὲς μαρμάρινον ἀνάγλυ-
φον ἀριστερὸν κάτω μέρος — *Ἀθηνᾶ* 1913, 434,
ἀριθ. 13 (ὕψ. 0.29, πλ. 0.38 καὶ πάχ. 0.07) —
στήλης μετ' ἐμβόλου ὑποκάτω, εἰκονίζον τοὺς
πόδας καὶ τὸ ἄκρον ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους
καὶ δεξιὰ γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θρόνου μετὰ
λεοντοπόδων εἰκονίζεται ἐν εἰκ. 10.

11) Αὐτόθι. Τὸ ἐκ Φραγκότσι (Ἑρμακιά) μαρ-
μάρινον ἀνάγλυφον (ὕψ. 0.37, πλ. 0.28, πάχ.
0.07) γυναικὸς μετὰ βρέφους τῇ δεξιᾷ μόνη κρα-

τουμένου, ἐν ᾧ ἡ ἀριστερὰ εἶνε καθειμένη (*Ἀθηνᾶ*
ε. ἀ. ἀριθ. 12). Εἰκ. 11. Ἡ ἐπιγραφή λέγει:

ΙΚΗΟΛΥΜ	N ἡ Δίκη Ὀλυμ-
ΙΙΑΔΙΤΗ	πιάδι τῇ
ΙΔΙΑΘΡΕ	ιδία θρε-
ΥΑΧΗ	ψάση
ΜΝΕΙΑC	μνείας
ΧΑΡΙΝ	χάριν.

12) Αὐτόθι. Ἀνάγλυπτος ἐν ἱματίῳ ἀνὴρ νέος

Εἰκ. 8. Ἀγαλμα γυναικὸς ἐκ τοῦ χωρίου *Τσιομ-
πανλί* (*Βοσκοχώριον*) τῆς *Ἑορδίας*. Νῦν ἐν *Κοζάνη*.

ἐλλιπὲς τοὺς πόδας. Τοῦ μαρμάρου ὕψος 0.36,
πλάτ. 0.29, πάχ. 0.06. Κακότεχνον. Εἰκ. 12.

13) Αὐτόθι. Ἀετωματῶδες μαρμάρινον ἀνά-
γλυφον ἐλλιπὲς ἀριστερὰ πρὸς τὰ κάτω. Ὑψ.
0.47, πλ. 0.27, πάχ. 0.06. Εἰκ. 13. Εἰκονίζει ἀρι-
στερὰ ἡμίγυμνον ἄνδρα καὶ δεξιὰ ἐνδεδυμένην
γυναῖκα ὁρθίους. Ἀνεπίγραφον.

ΛΥΓΚΟΣ

14) Ἐν Φλωρίνῃ ἐν τῇ νομαρχίᾳ, ἐξ Ἀχλάδας (Κρουσοράτι). Στήλη μαρμάρου· ὕψ. μέγ. 1.23, πλ. μέγ. 0.72 (κατὰ τὴν κάτω ζώνην), πᾶχ. μέγ. 0.14. Εἰκ. 14. Σφύζονται δύο ζῶναι ἀνάγλυπτοι καὶ μία κάτω ἐνεπίγραφος, πᾶσαι ἐν

α

β

Εἰκ. 9. Ἐν Πτολεμαῖδι (Καϊλάρια) τῆς Ἑορδίας «θυμιαστήριον» καὶ ἀνάγλυφον Ἀπόλλωνος μαρμαρίνα.

βεβαθυσμένῳ πεδίῳ. Ὑπὲρ τὴν ἄνω ἴσως ἦτο καὶ ἄλλη ἀνάγλυπτος.

Ἡ σφύζομένη **ἄνω ζώνη** δεικνύει ἀριστερὰ γυναῖκα μεγαλόσωμον καθήμενην ἐπὶ θρόνου καὶ βλέπουσαν πρὸς δεξιὰ. Πρὸ αὐτῆς ἀνὴρ ὄρ-

Εἰκ. 10. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐν Πτολεμαῖδι.

θιος ἤρεμος, περαιτέρω ἕτερος ἐν κινήσει πρὸς δεξιὰ, περαιτέρω ἕτερος ἰστάμενος ἡρέμα καὶ ἔτι περαιτέρω ἕτερος ἔχων διεστῶτας τοὺς πόδας ἀλλ' ἤρεμος, νομίζω. Φαίνεται, ὅτι κρατεῖ ἰσοκεφαλία.

Ἡ **δευτέρα ζώνη** δεικνύει ἀριστερὰ οἶονεὶ Ἑρμῆν τετραγώνου ἐργασίας ἀποκεκρουμένον. Πρὸ αὐτοῦ γυνὴ κρατοῦσα τῇ δεξιᾷ τὴν ἐσθῆτα, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἀνέχουσα τι πρὸ τοῦ στήθους. Κόμμωσις στρογγύλη ὑπὲρ τὸ μέτωπον. Δεξιὰ

ἑτέρα ὁμοία (φαίνεται κάτω καὶ ὁ χιτὼν πολύπτυχος) ἔχουσα τὴν δεξιὰν ἐν τῷ ἱματίῳ τὴν

Εἰκ. 11. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐκ Φραγκότσι (Ἑρμακιάς) τῆς Ἑορδίας.

δ' ἀριστερὰν καθειμένην. Περαιτέρω ἵππεὺς (ἄνευ ἐφιππίου καὶ ἀναβολέων) βαίνων πρὸς δεξιὰ, φορῶν μόνην χλαμύδα ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ

Εἰκ. 12. Ἀνάγλυφον ἐν Πτολεμαῖδι τῆς Ἑορδίας.

ῶμον, καὶ τείνων τὴν δεξιὰν πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐν ᾗ ἡ ἀριστ. κρατεῖ τὰ ἡνία. Ἡ ἐφθαρμένη κεφαλὴ τοῦ ἴσως ἀνεστρέφετο. Ἑτέρα γυνὴ περαιτέρω φαίνεται κρατοῦσα τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου. Γενικὴ ἰσοκεφαλία καὶ πρὸς τὸν ἵππεα.

Εἰς τὴν τρίτην ζώνην ἐπιγραφὴ.

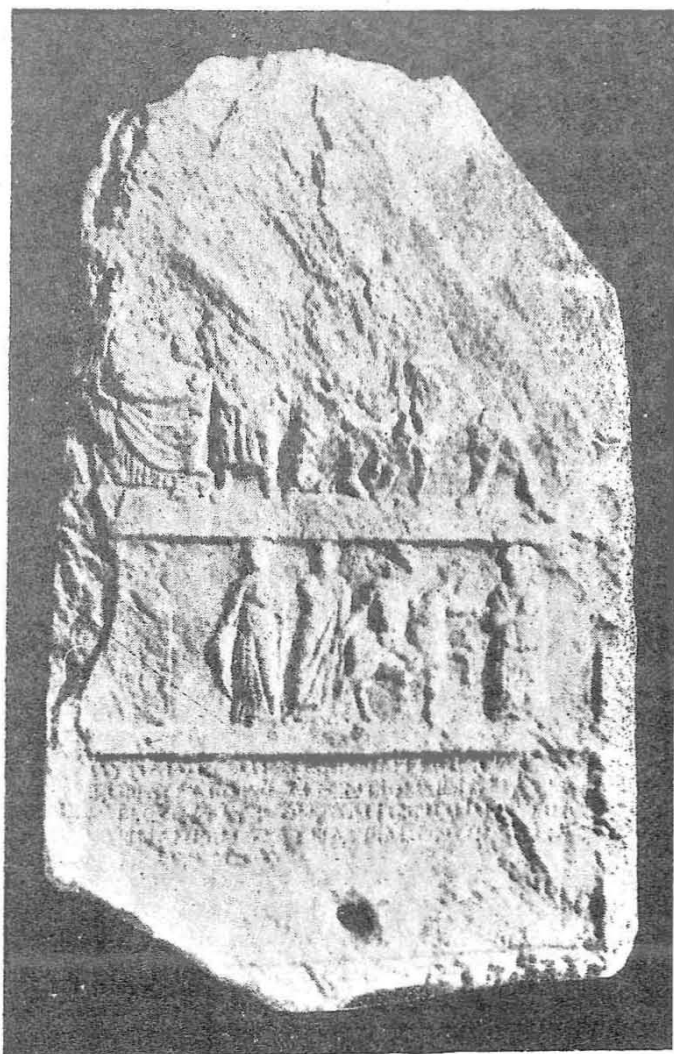
ΔΥΡΙΛΙΑΜΕΜΗΑΥΡΙΛΙΑΝΑΡΤΕΜΕΙCΙΑΝ (φθορὰ ἀγραφ.)
ΤΗΝΘΥΓΑΤΕΡΑΚΑΙΤΟΝΥΙΟΝΔΙΟΝΥCΙ|||N
ΚΑΙΤΕΚΝΑΑΥΤΩΝΖΩΝΤΩΝΜΝΗ|||MHC
ΧΑΡΙΝΕΠΟΙHCΑCΥΝΑΥΡΗΛΙΩΝΕΙΚC|||MA
5 ΧΩΓΑΝΒΡΩ (ὀπή)

Αὐρ(η)λία Μέμη Αὐρ(η)λίαν Ἀρτεμεισίαν τὴν θυγατέρα καὶ τὸν υἱὸν Διονύσι[ο]—ν καὶ τέκνα αὐτῶν ζώντων μνή—μης χάριν ἐποίησα σὺν Αὐρηλίῳ Νεικο—μά 5 χω γανβρῶ.

Τὸ ἐν τῷ δ' στίχῳ συμπίλημα Ρ καὶ Η εἰς τὸ ὄνομα *Δύρηλίω* δηλοῖ, ὅτι καὶ ἐν τῷ α'

Εἰκ. 13. Ἀνάγλυφον ἐν Πτολεμαίδι τῆς Ἑορδίας. στίχῳ ὑπῆρχεν ἡ γνῶσις τῆς ὀρθογραφίας ταύτης μὴ ἐκδηλωθεῖσα ὁμῶς ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ.

Εἰκ. 14. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐξ Ἀχλάδας (Κρουσοράτι) κομισθὲν καὶ ἀποκείμεν. ἐν Φλωρίνῃ.

Ὁ λίθος κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει φθορὰν παλαιάν, ἐφ' ἧς δὲν ἐχαράχθησαν γράμματα.

Τὴν στήλην ἔστησεν ἡ μήτηρ καὶ μάμμη Αὐρ. Μέμη χάριν τῶν δύο τέκνων τῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἐγγόνων τῆς, πάντων πρὸ τοῦ θανάτου τῶν. Πρόκειται πρόνοια, τελευταία ἴσως ἐκ πολ-

Εἰκ. 15. Ἀνάγλυφον ἐνεπίγραφον ἐξ Ἀχλάδας (Κρουσοράτι) τῆς Λύγκου, ἐν Φλωρίνῃ νῦν.

λῶν, τῆς φιλοστόργου γραίας. Εἶνε λοιπὸν πιθανόν, ὅτι ἡ πρώτη ζώνη τῆς στήλης, ἡ κατεστραμμένη, θὰ εἶχε τὰς κεφαλὰς τῶν δύο τέκνων καὶ (ἴσως καὶ τῆς γραίας μητρός;) αἱ δὲ ἄλλαι δύο σφζόμεναι φέρουσι σκηνάς, ἐν αἷς κινεῖνται αἱ δύο οἰκογένειαι τῶν ἐγγάμων ἐκείνων τέκνων. Συνήργησεν εἰς τὸ ἔργον καὶ ὁ γαμβρός, ἀλλὰ δὲν λέγεται, ὅτι ἀπεικονίσθη ὁμοίως.

15) Αὐτόθι. Ἐκομίσθη ἐξ Ἀχλάδας. Μαρμαρίνη προτομή γυναικεία, ἔχουσα δέλτον κάτω πρὸ

τῆς βάσεως. Φορεῖ κρήδεμνον καὶ χιτῶνα. Τὸ πρόσωπον ὡσειδές. Ἡ κόμη ἀνεκτενισμένη. Ὑψ. 0.74. Τύπος παλαιὸς ἀντιγραφεὶς ἐν Ρωμαϊκοῖς χρόνοις.

16) Αὐτόθι κομισθεῖσα ἐξ Ἀχλάδας στήλη μαρμαρου ἐλλιπὴς ἀριστερά. Ὑψ. 1.34, πλ. 0.65, πᾶχ. 0.22. Εἰκ. 15. Ἐν βαθεῖ πεδίῳ ὀρθία γυνὴ ἀνωπὸς φοροῦσα χιτῶνα καὶ ἱμάτιον. Πολοειδὴς κόμμωσις ὑψηλὴ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Παρὰ πόδας δεξιὰ εἶνε κίστη. Ἐκατέρωθεν τοῦ στήθους τῆς γυναικὸς ἀνὰ μία προτομή, ὧν ἡ μὲν δεξιὰ ἀνδρὸς ἡ δ' ἀριστερά ἐξέτεσε. Κατωτέρω ἐπιγραφή:

ΥΠΕΡΑΥΤΟΥΚΑΙΘΥΓΑΤΡΟΣ
ΓΥΝΕΚΟΣΖΩΝΑΝΕΘΗΚΕΝ
CΧΑΡΙΝ

ὁ δεῖνα] ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ θυγατρὸς
...] γυνεκὸς ζῶν ἀνέθηκεν
μνεῖα]ς χάριν.

17) Ἐν τῷ δημαρχεῖῳ τῆς Φλωρίνης. Κορμὸς παιδίου ἀκέφαλος. Εὐρέθη εἰς τὸ κάρρον λιθολόγου χάριν τοῦ κτιζομένου ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐν Φλωρίνῃ. Εἰς τὰς ἐσοχὰς ἐνεῖχεν ἄχυρα καὶ κόπρον, ὥσπερ ἐφυλάσσετο ἐν στάβλῳ τῆς Φλωρίνης κομισθὲν ἐκεῖ ἐξ ἀγνώστου ἡμῖν τόπου. Μάρμαρον χονδρόκοκκον. Ὑψ. 0.32.

Λεῖπει ἡ ἀριστερά ὅλη ἀπὸ τοῦ ὤμου, ἡ δεξιὰ δὲ ὀλίγον ἔξω τοῦ ὤμου, ἀνέχοντος ἱμάτιον ἐλισσόμενον ὀπισθεν, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν καὶ πιθανῶς ἐλιχθῇ περὶ τὸν ἀριστερόν βραχίονα. Ὁ δεξιὸς βραχίονας πρὸς τὰ ἄνω, ὡς εἰ ἐστηρίζετο πού κατὰ τὸν πραξιτέλειον σαυροκτόνον. Οἱ πόδες λείπουσιν ὀλίγῳ κάτωθεν τῆς βάσεως τῶν γλουτῶν. Ὁ δεξιὸς ἐπάτει, ὁ ἕτερος ἐκουφίζετο. Καλὴ ἐργασία ἀντιγράφουσα παλαιὸν τύπον. Φορητὸν ἔργον κομισθὲν πιθανῶς ἐκ τινος προηγμένου ἐν τῇ τέχνῃ κέντρου.

18) Ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος ἐν Ἀχλάδα. Καλῶς σωζόμενον ἐπιτάφιον βᾶθρον ἔχον κυμάτιον ἄνω καὶ κάτω. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἐπιμήκης κοιλότης πρὸς ὑποδοχὴν (ἀναγλύπτου) στήλης. Ἡ ὀπισθεν δεξιὰ γωνία βεβλαμμένη. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἐπιγραφή:

ΥΡΗΛΙΑΦΙΛΙΠ
ΠΑΝΗΡΙΝΦΙΛΙΠ
ΠΟΥΤΩΙΔΙΩ
CYNBIΩΠΑΡΑ
ΜΟΝΩ
ΜΝΗΜΗCΧΑΡΙΝ
(φύλλον)

Αὐρηλία Φιλίπ-
πα ἡ πρὶν Φιλίπ-
που τῷ ἰδίῳ
συνβίῳ Παρα-
μόνῳ
μνήμης χάριν.

19) Μαρμαρινὴ στήλη μετ' ἐμβόλου κάτω ἐν μέσῳ, ἔχουσα ἀέτωμα ἐπάνω, ἀλλ' ἐλλιπὴς ἀριστερά. Διαιρεῖται εἰς δύο πεδία, ὧν τὸ ἄνω με-

ζον. Τοῦτο διατηρεῖ ὀρθίας τέσσαρας ἀντωπὸς μορφάς (ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά) γυναῖκα, ἄνδρα, γυναῖκα, ἄνδρα. Τὸ ὑποκείμενον στενότερον πεδίον ἔχει τέσσαρας προτομὰς φύλου ἀντιστοίχου πρὸς τὰς ὑπερκείμενας μορφάς.

20) Ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πλησίον τοῦ χωρίου Σκοπὸς (Σέτινα πρώην. Περβλ. Ἀθηνᾶ 1913, 439. Παππαρηγοπούλου Ἰστορ. τ. Ἑλλήν. Ἐθνους τόμ. 4, σελ. 239) λέγουσιν, ὅτι ἐκομίσθησαν μάρμαρά τινα εἰς τὸ χωρίον. Οὕτω εἰς τὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἶδον κάτω μέρος βᾶθρου, μάρμαρον εἰς τὸν περιβόλον τῆς Παναγίας, εἰς δὲ τὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τοῦ νεκροταφείου ἀνάγλυφον δύο προτομῶν, ἀνδρὸς (ἀριστερά) καὶ γυναικὸς (δεξιὰ). Ὑπὸ τὰς ἐν βαθεῖ πεδίῳ προτομὰς ἐπιγραφή:

ΟΥΚΟΥΛΟΣ

Λούκουλος

VIVA

υσιλ;

21) Μαρμαρινὴ στήλη ἐκ Μελίτης (Βοστανίτης) τῆς Λύγκου εἰς δύο τετραυσμένη, ἐν τῇ Νομαρχίᾳ Φλωρίνης νῦν. Ὑψος (ἀριστ.) 1.41, πλ. ὑπὸ τὸ ἀέτωμα 0.62, πᾶχ. — 0.18. Ἡ στήλη εἶνε ἐπιμήκης ὀρθογώνιος ἔχουσα ἐπάνω τρεῖς ἐπιμήκεις ὁπὰς πρὸς καθήλωσιν ἀνθεμίων πιθανῶς ἦτοι ἀκρωτηρίων. Ἐμπρὸς δὲ ἄνω μὲν λαξευτὸν ἀέτωμα φέρον ἐν μέσῳ φιάλην κυκλικήν, ὑποκάτω δὲ τοῦ ἀετώματος βεβαθυσμένον πεδίον, ἐν ᾧ πέντε προτομαὶ εἰς δύο σειράς, ἄνω τρεῖς, ἦτοι ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ γυνή, κόρη, ἀνὴρ, κάτω δὲ δύο ἦτοι νέος, γυνή.

Ὑπὸ τὸ βαθὺ πεδίον ἐπιγραφή:

ΜΕCΤΑΠΡΩΤΑΝΤΟΝΑΝΔΡΑ
ΚΑΙΟΛΥΝΠΙΑΝΚΑΙΑΠΟΛΛΟ
ΔΩΡΟΝΤΑΤΕΚΝΑΚΑΙΜΑ
ΤΕΡΩΝ.Χ.Χ.ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ.

Μέστα Πρωτῶν τὸν ἄνδρα
καὶ Ὀλυνπίαν καὶ Ἀπολλό-
δωρον τὰ τέκνα καὶ Μα-
τερῶν — μνήμης
χάριν

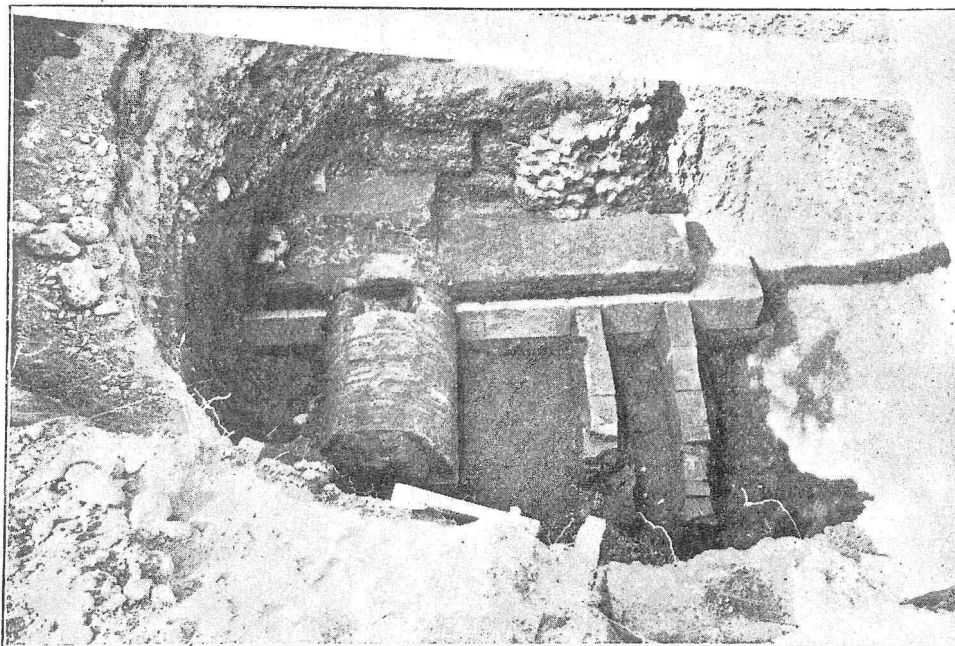
Αἱ προτομαὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ ὀνόματα τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ πρώτη δηλ. γυνὴ εἶνε ἡ Μέστα ἡ δὲ τελευταία ἡ *Ματερῶ*, ἥτις, ἄγνωστον διατὶ δὲν ἀνεγράφη πρὸ τῶν λέξεων «τὰ τέκνα». Τὸ ὄνομα τῆς εὐρέθη καὶ ἐν Βόλῳ ὡς ὄνομα ἄλλης «Μακέτας» ἦτοι Μακεδονίδος, ἀλλὰ τώρα γίνεται πιθανωτέρα ἡ γνώμη τοῦ Hiller (IG. IX, 1186), ὅτι «nomen Macedonicum esse videtur».

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΑ ΠΑΡΕΡΓΑ

Τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 1931 καὶ εἰς τὸ ἐν Ἐλευσίνι κτῆμα τοῦ Ἀγγέλου Κοριζῆ κείμενον πρὸς νότον τῆς δημοσίας ὁδοῦ Ἐλευσίνος - Ἀθηνῶν καὶ μεταξὺ τοῦ γνωστοῦ «Καλοῦ πηγαδιοῦ» καὶ τῆς Κεντρικῆς πλατείας τῆς κωμοπόλεως, κατὰ τὴν ἀνῶρυξιν φρέατος ἀνευρέθησαν ἐνδιαφέ-

βορεῖαν τοῦ κυκλικοῦ ὀρύγματος πλευρὰν ἀνευρέθη ὁ πρῶτος δόμος κτίσματος σημαντικῶν διαστάσεων. Τὸ κτίσμα τοῦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτο πόδιον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ πυρῆνος καὶ τοῦ ἐπικαλύπτοντος τοῦτον λιθίνου περιβλήματος. Ὁ πυρὴν ἦτο κατὰ μέγα μέρος ἐκτισμένος διὰ μεγάλων κροκαλοπαγῶν λίθων τεθειμένων κατὰ τὸν ἐμπλεκτον τρόπον τοιχοδομίας· μέρος ὅμως τοῦ ἀνατολικοῦ αὐτοῦ ἄκρου

Εἰκ. 1. Τὰ ἐντὸς τοῦ ὀρύγματος ἀνευρεθέντα κτίσματα.

ροντα ἀρχαῖα λείψανα, τὰ ὁποῖα ἐν ὀλίγοις περιγράφομεν κατωτέρω (εἰκ. 1)¹.

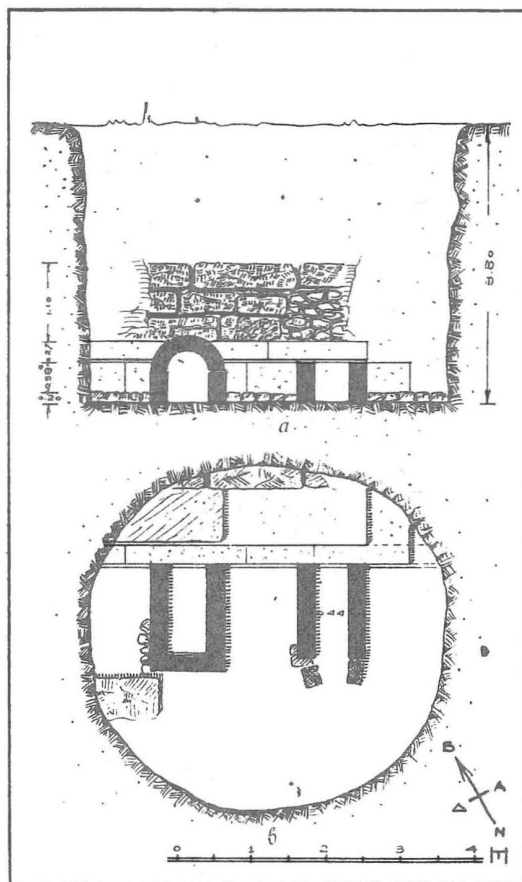
Εἰς βάθος δύο περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ κατὰ τὴν

ἀπετελεῖτο ἐκ μικροτέρων λίθων ἀνωμάλως τεθειμένων εἰς κονίαμα ἐξ ἀσβέστου κυρίως (εἰκ. 1 - 2). Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ πυρῆνος ἐκαλύπτετο ὑπὸ σειρᾶς καλῶς ἐργασμένων λίθων, ἐκ τῆς ὁποίας διεσώθησαν δύο δόμοι καὶ μικρὸν μέρος τρίτου. Ὁ ἀνώτατος τῶν διασωθέντων δόμων ἀπετελεῖτο ἐκ πωρίνων λίθων, μέσου μήκους 1.20 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.27 μ., καλῶς ἐργασμένων καὶ φερόντων ὑποτομὴν (εἰκ. 4). Ὁ κατώτατος δόμος, κατεσκευασμένος ἐκ κυβικῶν ὄγκων ἑλευσινιακοῦ λίθου, μέσου μήκους 1.40 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.40 μ., ἐξέχει τοῦ ὑπερκειμένου δόμου κατὰ 0.10 μ. σχηματίζων οὕτω καλῶς διατηρουμένην εὐθυντηρίαν (εἰκ. 1, 4). Κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν χεῖλος τοῦ ὀρύγματος ὁ καλῶς διατηρούμενος κατώτατος δόμος στρέφεται πρὸς βορρᾶν, φαίνει δ' ὅτι

¹ Πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῶν ἀνασκαφῶν Ἐλευσίνος κ. Κωνσταντ. Κουρουνιώτην καὶ πάλιν ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν μελέτην καὶ τῶν εὐρημάτων τούτων. Εὐχαριστοῦμαι ἐπίσης ὀφείλονται εἰς τὸν κ. Α. Κοριζῆν διὰ τὸ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἐνδιαφέρον του καὶ διὰ τὴν πρόθυμον βοήθειαν, τὴν ὁποίαν μᾶς παρέσχε κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθέντων λειψάνων. Εἰς τὴν μικρὰν ταύτην σκαφικὴν ἐργασίαν συμμετέσχον ὁ κ. Ἰωάννης Τραυλός, εἰς ὃν ὀφείλονται καὶ τὰ δημοσιευόμενα σχέδια, ὁ κ. Ἰωάννης Θερεψιάδης, ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων, ὁ κ. Γεώργιος Μπακαλάκης, καὶ ὁ Dr. Ralph Harlow τοῦ Vassar College. Ὁ φύλαξ τοῦ Μουσείου Ἐλευσίνος κ. Στρατὴς Κεχαγιᾶς καὶ πάλιν παρέσχε τὰς πολυτίμους τεχνικάς αὐτοῦ υπηρεσίας.

κατὰ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐπερατοῦτο ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ κτίσματος. Τὸ πρὸς δυσμὰς ἄκρον αὐτῆς κεῖται ὑπὸ τὸ ἄσκαπτον μέρος καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ὅλον μήκος αὐτῆς εἶναι ἄδηλον. Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τῆς πλευρᾶς ἔχει μήκος 4.50 μ.

Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ κτίσματος ἀνευρέθησαν προσκεκολλημένοι δύο τάφοι (εἰκ. 1-2).

Εἰκὼν 2.

Ἀρχαῖα κτίσματα εὗρεθέντα εἰς τὸ κτήμα Κοριζῆ.
α'. Τομή. β'. Κάτοψις.

Ὁ εἰς τούτων, τάφος ἀριθ. 1, ἔχει σχῆμα τετραπλευρον καὶ καλύπτεται ὑπὸ δύο ὀρθογωνικῶν πλακῶν ἐξ ὀπτοῦ πηλοῦ, μήκους 0.74 μ. πλάτους 0.72 μ. καὶ πάχους 0.075 μ., καὶ ὑπὸ ἐνὸς καλυπτῆρος πηλίνου, μήκους 0.54 μ. (εἰκ. 3). Ἡ βορεία τοῦ τάφου πλευρὰ κλείεται ὑπὸ τοῦ ποδίου, αἱ μικραὶ δ' αὐτοῦ πλευραὶ, ἡ ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ, μέχρι μήκους 1.30 μ., εἶναι κατεσκευασμέναι ἐκ τετραπλεύρων ὀπτῶν πλίνθων,

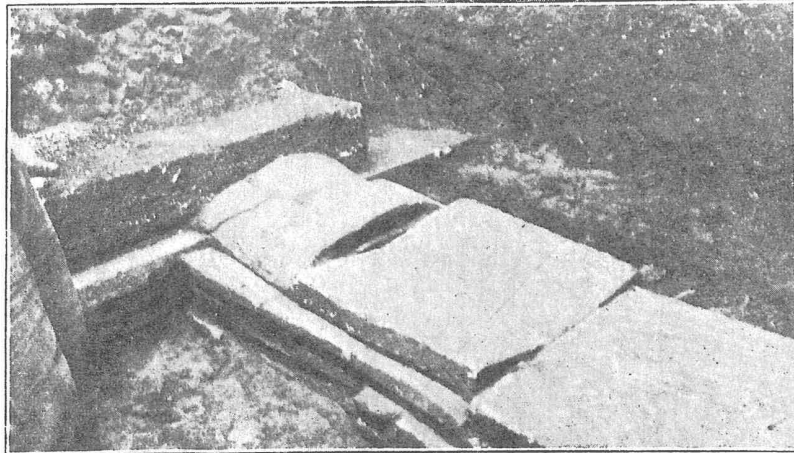
μέσου μήκους 0.35 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.25 μ. τεθειμένων εἰς παχὺ στρώμα κονιάματος περιέχοντος ἄσβεστον. Πέραν τοῦ σημείου ἐκείνου συνεχίζονται ἀνωμάλως διὰ τμημάτων μεγάλων ὀπτῶν καλυπτῆρων, ἅτινα ἦσαν τεθειμένα σχεδὸν κατακορύφως, συνέκλινον πρὸς τὰ ἔσω καὶ οὕτως ἐκλείον τὸν τάφον κατὰ τὴν νοτίαν αὐτοῦ πλευράν. Ὁ τάφος εὗρεθῇ πλήρης χώματος. Εἰς βάθος 0.40 μ. ἀπὸ τοῦ καλύμματος ἀνευρέθη σκελετὸς κείμενος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς, μετὰ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς δυσμὰς καὶ μετὰ τοὺς πόδας συνεσταλμένους. Ἡ κεφαλὴ ἀπέχετο κατὰ 0.35 μ. τῆς βορείας τοῦ τάφου πλευρᾶς. Ὑπὸ τὸν σκελετὸν τοῦτον καὶ εἰς βάθος 0.60 μ. ἀπὸ τοῦ πώματος καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου αὐτοῦ τοῦ τάφου, αποτελουμένου ἐκ πεπατημένης γῆς καὶ χαλίκων, ἀνευρέθη καὶ δεύτερος σκελετὸς κείμενος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς, μετὰ τοὺς πόδας συνεσταλμένους καὶ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπέχουσαν μόλις 0.05 μ. ἀπὸ τῆς βορείας τοῦ τάφου πλευρᾶς. Μεταξὺ τῶν δύο σκελετῶν ὑπῆρχε στρώμα γῆς 0.15 μ. τοῦλάχιστον. Ἡ διπλῇ αὕτη ταφή, ἣτις ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς θέσεως τῶν σκελετῶν δὲν ἦτο σύγχρονος, ἐπεξηγεῖ τὴν παρατηρηθεῖσαν ἀνωμαλίαν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου. Φαίνεται ὅτι ἀρχικῶς ὁ τάφος ἦτο ἐκτισμένος δι' ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἐκαλύπτετο διὰ καλυπτῆρων κεράμων. Μετὰ χρόνον, ὅτε ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ταφὴν δευτέρου νεκροῦ, ἐπεμηκύνθη, ἡ ἐξ ὀπτῶν πλίνθων νοτία αὐτοῦ πλευρὰ κατεστράφη καὶ τὸ σχηματισθὲν ἄνοιγμα ἐκλείσθη προχείρως διὰ τῶν δύο καλυπτῆρων τοῦ πώματος. Ἀντ' αὐτῶν ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ δύο τετραγωνικαὶ πλάκες, αἱ ἀνευρεθεῖσαι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν.

Ἐντὸς τοῦ τάφου οὐδὲν κτέρισμα ἀνευρέθη, μόνον δὲ δύο νομίσματα μεταξὺ τῶν ὀστέων τῶν κάτω ἄκρων τοῦ δευτέρου σκελετοῦ. Τὰ νομίσματα ταῦτα, καθαρισθέντα εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Νομισματικὸν Μουσεῖον τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Κ. Κωνσταντοπούλου, ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς συναδέλφου Κας Εἰρήνης Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου, ἣτις εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωνύνην νά μοι γνωρίσῃ τὰ κάτωθι σχετικά:¹

«Νόμισμα ἀριθ. 1. ΧΑ 21. Κεφαλὴ Ἀθηναῶς μετὰ Κορινθιακὸν κράνος δεξιᾶ. Ὀπ. Ἀγωνιστικὴ Τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας γλαυῆς καὶ κεφαλὴ Ἀθηναῶς.

¹ Θεομᾶς εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τὸν Διευθυντὴν κ. Κωνσταντοπούλου καὶ εἰς τὴν συνάδελφον Καν Χριστοδουλοπούλου διὰ τὴν συμβολὴν ταύτην.

Νόμισμα ἀριθ. 2. ΧΑ 21. Κεφαλή ὁμοίας Ἀθηνᾶς. Ὁπ. Παράστασις ἀσαφής (Ἀθηνᾶ;). τάφου ἀνευρέθη ὁ δεύτερος, ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ κυρίως τάφου καὶ τοῦ θολωτοῦ καλύμματος

Εἰκὼν 3. Τάφος 1.

Καὶ τὰ δύο ταῦτα νομίσματα εἶναι Ἀθηναϊκὰ (εἰκ. 1 - 2). Ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ ποδίου ἀποτε- καὶ ἀνάγονται εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρό- λει τὴν βορείαν πλευρὰν καὶ τοῦ τάφου τούτου

Εἰκὼν 4. Τάφος 2^{ος} θολωτός.

νοὺς»¹, ὑποδεικνύουσι δὲ τὴν ἡλικίαν τῆς δευ- τέρας ταφῆς.

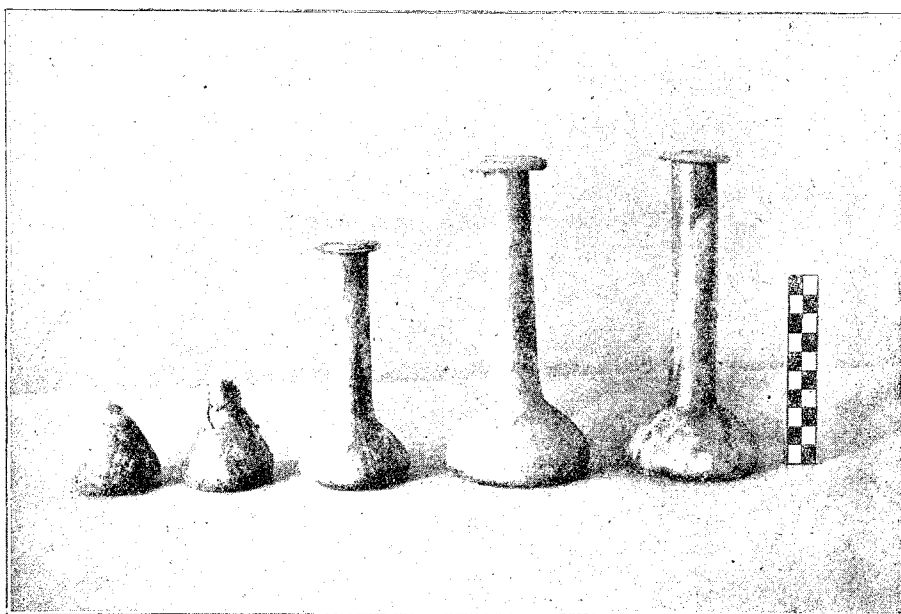
Περὶ τὸ ἐν μέτρον πρὸς δυσμὰς τοῦ πρώτου

¹ Svoronos, Les Monnaies d'Athènes, πίν. 91.

Αἱ ἄλλαι πλευραὶ εἶναι ἐκτισμέναι διὰ τετρα- πλεύρων ὀπτῶν πλίνθων, μέσου μήκους 0.38 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.28 μ., ἔχουσι δὲ ὕψος 0.50 μ. ἡ ἀνωτάτη σειρὰ τῶν πλίνθων ἀπετέλει τὴν εὐ- θυντηρίαν τοῦ θολωτοῦ καλύμματος. Τοῦτο ἔχει

κυλινδρικὸν σχῆμα καὶ εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ δακτυλίων ἰδρυμένων καθέτως ἐπὶ τῆς εὐθυνηρίας καὶ συνεχομένων διὰ παχέος στρώματος κονιάματος περιέχοντος ἄφθονον ἄσβεστον (εἰκ. 4). Οἱ δακτύλιοι ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν καμπύλων ὀπτῶν πλίνθων, αἵτινες ἔχουσι μέσον μήκος ἐξωτερικὸν 0.45 μ., ἐσωτερικὸν 0.30 μ., πλάτος 0.19 μ., καὶ πάχος 0.04 μ. Τὸ πάχος τοῦ κονιάματος ποικίλλει μεταξὺ 0.02 - 0.03 μ. Τὸ πρὸς νότον ἄνοιγμα τοῦ θολωτοῦ καλύμματος

ἄπειχον τοῦλάχιστον 0.03 μ. Κατὰ μήκος δὲ τῶν πλευρῶν καὶ κατὰ συμμετρικὰς ἀποστάσεις ἀνεύρομεν χαλκοῦς θαβδωτοὺς ἤλους. Ἡ θέσις τῶν κτερισμάτων καὶ ἡ τῶν ἤλων ἀποδεικνύει ὅτι ὁ νεκρὸς εἶχεν ἐναποτεθῆ εἰς τὸν τάφον ἐγκεκλεισμένος ἐντὸς ξυλίνου κιβώτιου. Τὸ κιβώτιον τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο κατεσκευασμένον ἐκ ξύλου, ἔχοντος πάχος τὸ πολὺ 0.03 μ., εἶχε μήκος καὶ πλάτος ὀλίγον μικρότερον τῶν ἐσωτερικῶν διαστάσεων τοῦ τάφου, εἶχε δ' ἐναποτε-

Εἰκ. 5. Χαρακτηριστικὰ ὑάλινα ληκύθια ἐκ τοῦ 2^{ου} τάφου.

ἦτο κεκλεισμένον διὰ λίθων ἐσφηνωμένων εἰς κονίαμα. Τὸ μέγιστον ὕψος τοῦ ἀνοίγματος τούτου, ἀνέρχεται εἰς 0.30 μ., ἦτο δὲ ἴσον πρὸς τὸ μέγιστον ὕψος τῆς θόλου. Τὸ ἐσωτερικὸν μήκος τοῦ τάφου ἴσουςται πρὸς 1.25 μ., τὸ δὲ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ πλάτος πρὸς 0.60 μ.

Ὁ τάφος εὐρέθη πλήρης χώματος καὶ ἄμμου, εἰς βάθος δὲ 0.40 μ. ἀπὸ τῆς εὐθυνηρίας τοῦ θολωτοῦ καλύμματος ἀνευρέθη σκελετὸς παιδὸς κείμενος ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ, μετὰ τὰ σκέλη ἐλαφρῶς συνεσταλμένα καὶ μετὰ τὰς χεῖρας κατὰ μήκος τοῦ σώματος. Περί τὸν σκελετὸν ἀνεύρομεν 15 ὑάλινα ληκύθια διαφόρων διαστάσεων καὶ σχημάτων, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶχον τελείως καταστραφῆ ὑπὸ τῆς ὑγρασίας. Οὐδὲν τῶν ληκυθίων τούτων ἠρείδετο ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου, ἐκ τῆς ὁποίας

θῆ ἐντὸς τούτου προτοῦ κατασκευασθῇ τὸ θολωτὸν κάλυμμα, διότι τὸ μικρὸν ἄνοιγμα τοῦ τελευταίου δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων εἰσαγωγὴν του. Σημειωτέον ὅτι τὸ δάπεδον τοῦ τάφου ἐκαλύπτετο διὰ τριῶν πλακωτῶν λίθων.

Ἡ πέμπτη εἰκὼν παριστᾷ τὰ χαρακτηριστικώτερα καὶ καλλίτερον διατηρούμενα τῶν ἐν τῷ τάφῳ ἀνευρεθέντων ὑαλίνων ἀγγείων. Ἡ ὕαλος, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κατεσκευασμένα, φθαρεῖσα ὑπὸ τῆς μεγάλης ὑγρασίας εἰς ἣν ἦτο ἐκτεθειμένη προσέλαβεν, ὥς συνήθως, ἰριδίζουσιν χροιάν. Πάντα τὰ ἀνευρεθέντα ληκύθια εἶναι ἄωτα, ἔχουσιν ὑψηλὸν κυλινδρικὸν λαμόν, πλατεῖαν στεφάνην καὶ πεπλατυσμένον ἢ κωνικὸν σῶμα. Αἱ διαστάσεις τῶν τριῶν πρὸς τὰ δεξιὰ ληκυθίων τῆς πέμπτης εἰκόνος ἔχουσιν ὡς ἑξῆς. Ἀρ.

1. Ὑψος μέγιστον 0.17 μ. Διάμετρος βάσεως 0.07 μ. Διάμετρος στεφάνης περὶ τὸ χεῖλος 0.03 μ. Ἀρ. 2. Ὑψος μέγιστον 0.18 μ. Διάμετρος βάσεως 0.08 μ. Διάμετρος στεφάνης περὶ τὸ χεῖλος 0.04 μ. Ἀρ. 3. Ὑψος μέγιστον 0.13 μ. Διά-

διότι παρέχει τὸ κατώτατον χρονικὸν ὄριον, 30 π. Χ., διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου, ὃ ὁποῖος οὕτω δύναται νὰ τεθῇ τοῦλάχιστον εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἄγουσι καὶ τὰ ὑάλινα

Εἰκ. 6. Θολωτὴ ὑπόνομος παλαιῶν ἀνακτόρων.

μετρος βάσεως 0.06 μ. Διάμετρος στεφάνης περὶ τὸ χεῖλος 0.03 μ.

Μετὰ τῶν ληκυθίων ἀνευρέθη καὶ ἓν νόμισμα, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὡς ἑξῆς ἡ συνάδελφος κ. Χριστοδουλοπούλου: «ΧΑ 19. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς δεξ. Ὁπ. Γλαῦξ ἐν στεφάνῳ. Ἀθῆναι 229 - 30 π. Χ.»¹.

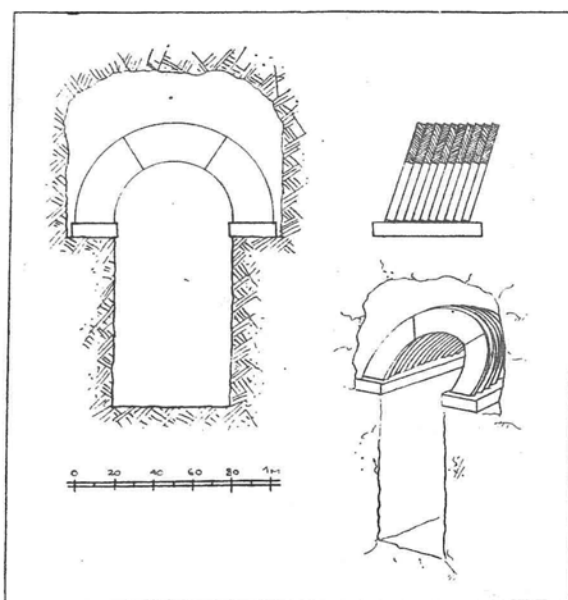
Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶναι σημαντικὸν εὑρημα

ληκύθια, διότι, ὡς γνωστὸν, μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος κατέστη συνήθης ἡ δι' ἐμφυσήσεως κατασκευὴ ὑαλίνων σκευῶν¹. Τοιαῦτα κατεσκευασμένα τῇ βοηθείᾳ

¹ Διὰ τὴν ὕαλον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὄρα Dillon E., Glass, New York, 1907. Kisa A., Das Glas im Altertume. Leipzig, 1908. Ἐπίσης τὴν πολυσπούδαστον μελέτην τῆς Αἰδος M. L. Trowbridge, Philological Studies in ancient Glass, University of Illinois Studies, 1928, ὅπου παρέχονται αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων Ἑλ-

¹ Αὐτ. πίν. 79.

μητρῶν ἦσαν ἐν χρήσει εἰς πολὺ ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν. Ὡς γνωστόν, πρῶτον παρ' Ἀριστοφάνει ἀνευρίσκομεν τὴν λέξιν «ὑάλος» μὲ τὴν σημερινὴν αὐτῆς σημασίαν¹. Ὁ δὲ Πανσανίας, 2, 27, 23, περιγράφων τὴν Μέθην τοῦ Πανσίου πίνουσιν ἐξ ὑαλίνης φιάλης, προσθέτει «ἴδοις δὲ καὶ ἐν τῇ γραφῇ φιάλην τε ὑάλου καὶ δι' αὐτῆς γυναικὸς πρόσωπον». Εἰς Αἴγυπτον ἀγγεῖα ἐξ ὑάλου ἦσαν συνήθη ἀπὸ τῆς 18^{ης} - 19^{ης} δυναστείας (ἀπὸ τοῦ 1500 π. Χ.) οὐδὲν ὅμως τῶν μέχρι τῆς Πτολεμαϊκῆς περιόδου ἀγγείων ἦτο κατασκευασμένον δι' ἐμφυσήσεως². Κατὰ τοὺς

Εἰκ. 7. Θολωτὴ ὑπόνομος παλαιῶν ἀνακτόρων.

Ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἢ Ἀλεξάνδρεια ἦτο περίφημον βιομηχανικὸν κέντρον ὑελουργίας, ἴσως δ' εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἢ καὶ εἰς τὴν Σιδῶνα ἐγένετο ἡ ἀνακάλυψις τῆς δι' ἐμφυσήσεως κατασκευῆς κατὰ τὴν δευτέραν π. Χ. ἑκα-

λήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων. Δηκύθια ἐξ ὑάλου ἀνήκοντα εἰς τὴν πρώτην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. T. L. Shear εἰς τάφους ἐν Κορίνθῳ, A.J.A., XXXIV, 1930, σελ. 428.

¹ Νεφέλαι στίχ. 769.

² Πρβλ. Flinders Petrie, Glass blowing, in ancient Egypt, 1914. 33. Eisen, The Origin of Glass blowing, ἐν A.J.A., XX, 1916, p. 134. Οἱ εἰς τὰς τοιχογραφίας τοῦ Beni Hassan φερόμενοι ὡς ἐργάται ὑαλίνων σκευῶν (Wilkinson, A popular account of the Ancient Egyptians, σελ. 58 - 72) ἀποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ Flinders Petrie (ἐ. ἀ.) ἐργάται ἀνάπτοντες πυρὰν ξυλανθράκων.

τονταετηρίδα¹. Ἡ νέα αὕτη τεχντροπία διεδόθη ἀμέσως καὶ ἦτο συνηθεστάτη κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα.

Τὸ διὰ δακτυλίων κατασκευασμένον θολωτὸν κάλυμμα τοῦ τάφου εἶναι μοναδικόν, καθ' ὅσον γνωρίζω, εἰς Ἑλλάδα. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ὑπενθυμίζει τὴν θολωτὴν ὑπόνομον, τὴν ἀνευρεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου κατὰ τὴν σκαφὴν τοῦ 1930 πρὸ τῶν πανδοχείων τῆς ἀνατολικῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνος². Ἐὰν δ' αἱ διαστάσεις τῶν πλίνθων ἦσαν αἱ αὐταὶ θὰ ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ τάφος ἐκαλύφθη διὰ πλίνθων κατασκευασθεισῶν διὰ τὴν ὑπόνομον ἐκείνην.

Δυστυχῶς δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ πλήρης ἀνασκαφὴ τοῦ κτίσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡρείδοντο οἱ δύο τάφοι καὶ ὥς ἐκ τούτου ὁ καθορισμὸς τῶν διαστάσεων καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ παραμένει ἀδύνατος. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐχρησίμευεν ὥς ὑψηλὴ βάσις ἀναθήματός τινος, ἢ καὶ μικροῦ ἱεροῦ, καὶ ὅτι ἦτο ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ἢ ὁποία διήρχετο πρὸ τῆς βορείας αὐτοῦ ὄψεως. Τὸ μικρὸν τμήμα, τὸ ὁποῖον ἀπεκαλύφθη, δύναται ἴσως νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν ἀκριβέστερον καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ κατὰ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο.

Κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ πρὸς τὴν λεωφόρον Κηφισιάς ἀναλημματικοῦ τοίχου τῆς πλατείας τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων ἀπεκαλύφθη ὅλως τυχαίως μέρος ἐνὸς ὑποκαύστου καὶ μιᾶς ὑπονόμου, τῆς ὁποίας τμήμα εἶχεν ἤδη εὐρεθῇ πρὸ ἔτους. Ἡ ὑπόνομος αὕτη εἶναι θολωτή, ἔχει ὕψος 1.15 μ., πλάτος κατὰ τὴν βάσιν τῆς θόλου 0.43 μ., καὶ ἡ κορυφὴ αὐτῆς εὐρίσκεται 1.70 μ., κάτωθεν τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ πεζοδρομίου (εἰκ. 6). Ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν, ἐκ τῆς θόλου καὶ ἐκ τῶν πλαγίων τοιχωμάτων. Τὰ τοιχώματα ταῦτα ἄλλοτε μὲν εἶναι λελαξευμένα εἰς τὸν βράχον, ἄλλοτε δ' εἶναι ἐκτισμένα διὰ μικρῶν ἀργῶν λίθων. Ὑψοῦνται περὶ τὰ 0.80 μ. ἄνωθεν τοῦ δαπέδου, ἢ δ' ἄνω ἐπιφάνεια αὐτῶν καλύπτεται πάντοτε ὑπὸ ἐνὸς δόμου ὀπτῶν πλίνθων σχηματίζοντος εὐθυνητήριον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζονται αἱ πλίνθοι τῆς θόλου³ (εἰκ. 7). Αὕτη ἔχει σχῆμα κυλινδρικὸν - ἡμικυκλικόν, εἶναι δὲ κατασκευασμένη ἐξ ὀπτῶν πλίνθων, ἐξ ὧν δύο ἀποτελοῦσι τὰ πλευρά, συγκλίνουσαι δ' ἀφίνου-

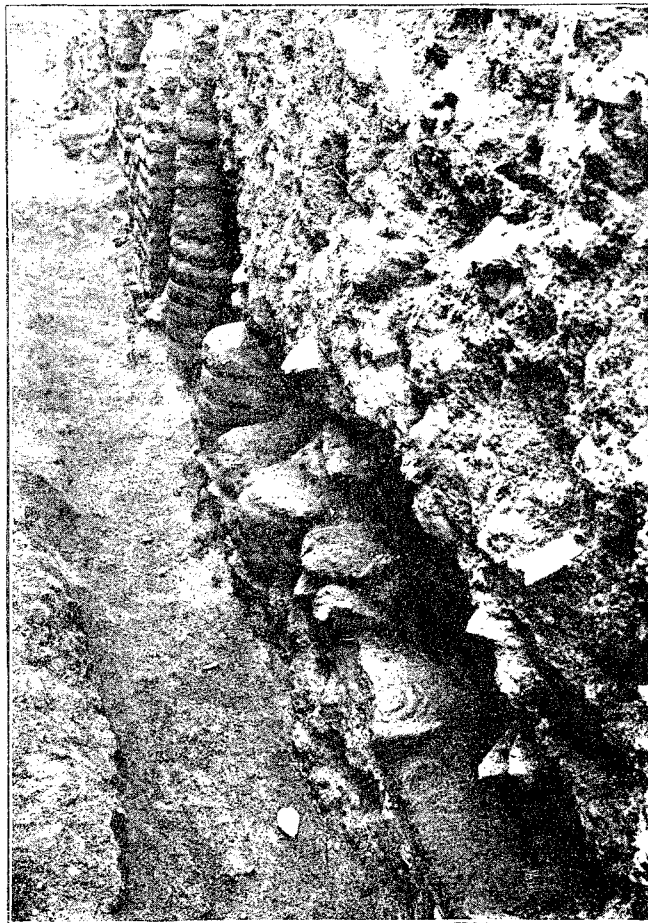
¹ Πρβλ. Bissing, ἐν Rev. Arch. 1908, σελ. 217. Ὁ Πλίνιος ἐν Hist. Nat. βιβλ. 36, κ. 65, ἀναφέρει τὴν παράδοσιν τῆς πρώτης κατασκευῆς ὑάλων ἐν Φοινίκῃ τῆς Συρίας.

² Art and Archaeology, XXXII, 1931, σελ. 12.

³ Τὰ σχέδια ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Σοφιανοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου.

σιν άνοιγμα πρὸς τὰ ἄνω πληρούμενον ὑπὸ τρίτης. Αἱ πλίνθοι, τῶν αὐτῶν περίπου διαστάσεων ἔχουσι μέγιστον μήκος κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν πλευρὰν 0.50 μ., ἐλάχιστον μήκος κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν 0.30 μ., πλάτος 0.20 μ., καὶ

κρῶν ἀκατεργάστων λίθων. Ἡ ὑπόνομος φαίνεται ὅτι βαίνει σχεδὸν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, μέρος δ' αὐτῆς ἀπεκαλύφθη εἰς τὸ κέντρον τῆς πλατείας τῶν ἀνακτόρων, ἕτερον δὲ κάτωθεν τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ Ἐθνικοῦ κήπου.

Εἰκ. 8. Λείψανα ὑποκαύστου πλατείας παλαιῶν ἀνακτόρων.

μέσον πάχος 0.03 μ. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν φέρουσι τρεῖς ὀφιοειδεῖς αὐλακώσεις, χρησιμεύουσας διὰ τὴν στερεωτέραν σύνδεσιν τῶν δακτύλιων. Οἱ δακτύλιοι οὗτοι δὲν εἶναι κάθετοι ἐπὶ τῆς εὐθυνητηρίας αὐτῶν, ἀλλὰ κλίνουν πρὸς τὰ ἔσω (εἰκ. 7) σχηματίζοντες ἀνώμαλον ὁδοντωτὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν πλαγίαν ὄψιν. Τὸ κονίαμα, τὸ χρησιμοποιηθὲν ὡς συνδετικόν, περιέχει ἄσβεστον καὶ ἔχει μέσον πάχος μόλις 0.01 μ. Τὸ δάπεδον εἶναι ἐστρωμένον διὰ μι-

κατὰ διαστήματα, μὴ ἐξακριβωθέντα, ἔχει φρεάτια, διὰ τῶν ὁποίων ἦτο δυνατόν νὰ καθαρίζεται καὶ ἀερίζεται.

Περὶ τὰ 4 μέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ τμήματος τῆς ὑπονόμου, ἀνευρέθησαν λείψανα ἑνὸς ὑποκαύστου (εἰκ. 8 - 9). Δυστυχῶς οἱ πλάγιοι τοῖχοι τοῦ κτίσματος κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν ἐργατῶν κατὰ τὴν σκαφὴν τῆς τάφρου πρὸς θεμελίωσιν τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, ἡ συνέχεια ὁμῶς αὐτῶν κατὰ τὰ πλευρὰ τῆς τάφρου ἦτο κατα-

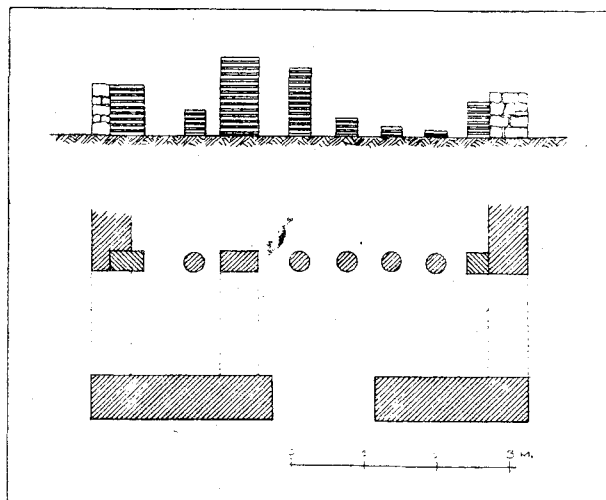
φανής, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τὸ ἐσωτερικὸν πλάτος τοῦ κτίσματος ὁρίζεται μετ' ἀκριβείας εἰς 4.80 μ. Ἡ βορεία πλευρὰ τοῦ κτίσματος διεσώθη, εἰς τὸ κέντρον δ' αὐτῆς ἀνευρέθη τὸ ἀνοίγμα θύρας, ἀνερχόμενον εἰς 1.40 μ. Μεταξὺ τοῦ ἀνοίγματος τούτου καὶ τῆς πρώτης γραμμῆς τῶν στηλῶν τοῦ ὑποκαύστου καταλύπεται χώρος 1.40 μ. πλάτους, ὁ ὁποῖος κατὰ πᾶσαν

διεσώθη πλήρης καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ πλάτος καὶ μῆκος αὐτῶν παραμένει ἀκαθόριστον. Φαίνεται ὅμως ὅτι εἶχον τὸ ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου ὁριζόμενον τετράγωνον σχῆμα¹. Δυστυχῶς ἡ ἐκσκαφὴ τοῦ χώρου καὶ ὁ καθαρισμὸς ὁλοκλήρου τοῦ κτιρίου ἦτο ἀδύνατος, φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ὑπόκαυστον τοῦτο εἶχε τὸ συνήθες σχῆμα τοιούτων κτισμάτων καὶ ἀπετέλει τμῆμα θερμῶν.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν κτισμάτων τούτων οὐδὲν ἀνευρέθη δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν τοῦ χρόνου τῆς κατασκευῆς των. Οὐδὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Ἡ ὑπόνομος ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου ἀνακαλυφθεῖσαν εἰς Ἐλευσίνα, τῆς ὁποίας διαφέρει κατὰ τὴν κεκλιμένην θέσιν τῶν δακτυλίων τῆς θόλου. Κατὰ τοῦτο ἡ Ἀθηναϊκὴ ὑπόνομος ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Sargon II ἐν Khorsabad τῆς Ἀσσυρίας². Ἴσως ἡ τεχνοτροπία αὕτη ἦτο ἀρχαιότερα, οὐδὲν ὅμως θετικὸν δεδομένον ἔχομεν διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τοιαύτην τινὰ ὑπόθεσιν. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ θολωτὴ ὑπόνομος τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἐνδιαφέρουσα καθότι ἀποτελεῖ τὸ τρίτον γνωστὸν ἐν Ἑλλάδι παράδειγμα στεγάσεως διὰ δακτυλιωτοῦ θόλου³. Οὐδὲ τοῦ ὑποκαύστου τοὺς χρόνους δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν. Ὡς γνωστὸν ὁ C. Sergius Orata, γνωστὸς ἐπικουρείος καὶ φίλος τοῦ Κικέρωνος, φέρεται ὡς ἀνακαλύψας τὸ ὑπόκαυστον⁴, κατ' ἀκολουθίαν τὰ λείψανα τοῦ ὑποκαύστου ἡμῶν δὲν δύνανται νὰ τεθῶσι πρὸ τοῦ μέσου τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εἶναι πολὺ μεταγενέστερα καὶ τῶν χρόνων ἐκείνων.

University of Illinois

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΜΥΛΩΝΑΣ

Εἰκ. 9. Λείψανα ὑποκαύστου - Κάτοψις.

πιθανότητα ἀπετέλει διάδρομον πρὸ τοῦ θερμαινόμενου δωματίου. Τὸ δάπεδον τοῦ δωματίου τούτου δὲν διεσώθη, φαίνεται ὅμως ὅτι ὑπερσπάζετο ὑπὸ στηλῶν κατεσκευασμένων ἐκ τῶν συνήθων κυκλικῶν ὀπτῶν πλίνθων. Πέντε τοιαῦται στήλαι ἀνευρέθησαν ἰδρυμέναι εἰς κανονικὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ κατὰ τὸ πλάτος τοῦ ὑποκαύστου (εἰκ. 8 - 9). Ἡ καλλιτέρον διατηρηθεῖσα στήλη ὑψοῦται 0.90 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 13 πλίνθων. Αἱ πλίνθοι ἔχουσι διάμετρον 0.28 - 0.30 μ. καὶ πᾶχος 0.03 μ. Μεταξὺ τῆς 4ης καὶ τῆς 5ης στήλης ἀνευρέθη τετράπλευρος παραστάς 0.60 X 0.35 μ., διατηρουμένη εἰς ὕψος 0.78 μ. καὶ κατεσκευασμένη ἐκ τετραπλεύρων πλίνθων. Ὁ σκοπὸς τῆς παραστάδος ταύτης δὲν εἶναι σαφής. Ἴσως ἀντικατέστησε καταστραφεῖσαν ἐκ κυκλικῶν πλίνθων στήλην. Τὸ δάπεδον τοῦ ὑπογείου τοῦ διαδρόμου καὶ τοῦ ὑποκαύστου κλίνει πρὸς νότον, εἶναι κεκαλυμμένον διὰ κονιάματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ἀποτεθῇ πλάκες ἐξ ὠπτημένου πηλοῦ, πάχους 0.045 - 0.05 μ. Οὐδεμία τούτων

¹ De Architectura, βιβλ. 5ον, κεφ. 10, 2.

² Place, V.: Ninivé et l'Assyrie, Paris, 1867, τόμ. 3, πίν. 38 - 39 Perrot - Chipiez: Histoire de l'Art, τόμ. 2, σελ. 238 εἰκ. 9.

³ Ἡ ὑπόνομος καὶ ὁ τάφος τῆς Ἐλευσίνος καὶ ἡ ὑπόνομος τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων εἶναι τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἐν Ἑλλάδι μνημεῖα τὰ καλυπτόμενα διὰ τοιαύτης θόλου.

⁴ Πλίνιος, Hist. Nat. βιβλ. Α, κεφ. 79.

ΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΠΑΡΟΣ

Εἰς διάφορα μέρη τυχαίως εὑρεθεῖσαι ἀπετέθησαν εἰς τὴν αὐτόθι Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν αἱ κάτωθι ἐπιγραφαί:

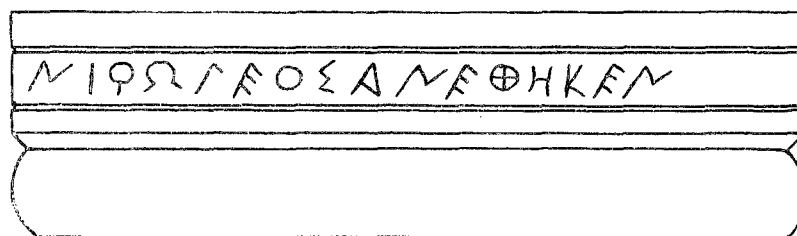
1) Τμήμα στρογγύλου βάθρου, οὗ τὸ κατώτερον μέρος σχηματίζει σπείραν· μήκος τῆς χορδῆς τῆς περιφερείας τοῦ σφζομένου τμήματος 0,25 μ., ὕψος τοῦ τεμαχίου 0,15 καὶ πάχος 0,10. Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας τούτου ἐπιφανείας σφίζεται μέρος τοῦ διὰ τὴν ἔνθεσιν τῆς πλίνθου τοῦ μαρμαρίνου ἀναθήματος τόρμου. Εἰς τὸ ἄνω τῆς

ρον τμήμα. Οὕτω ἡ ἐπιγραφή εἶχεν ὡς ἀναγινώσκεται ἐπὶ τῆς δημοσιευομένης ἀναπαραστάσεως τοῦ βάθρου (εἰκ. 1), ὅπερ εἶχε διάμετρον περίπου 0,55, ὕψος 0,15· ἀποτελεῖ δὲ τὸ τελευταῖον μέρος ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς εἰς δακτυλικὸν στίχον, ὅπως φανερώουν αἱ δύο σφζόμεναι λέξεις.

2) Ἐπὶ στήλης λευκοῦ μαρμάρου χρησιμευούσης ὡς ὄρου· ἐφθαρμένη ἡ ἄνω δεξιὰ γωνία ὕψος 0,30, πλάτος 0,19, πάχος 0,06.

ΔΙΟΣ
ΣΤΕΡΟΓ
ΑΤΡΩΙΟ

Διος — —
στεροπ — —
ατρώιο

σπείρας τμήμα μεταξύ δύο ἐγγαράκτων παραλήλων γραμμῶν ἡ ἐπιγραφή:

ΜΙΡΩΛΕΟΣ ΑΝ

Γράμματα ἐπιμελῶς κεχαραγμένα τοῦ F' π. X. αἰῶνος, ὕψος τούτων 0,023 - 0,035, διαγραμμάτιος ἀπόστασις 0,015 - 0,02.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὸ ἀρχαῖκόν ἀλφάβητον τῆς Πάρου μετὰ τῆς ἀποικίας τῆς Θάσου, τῆς Σίφνου καὶ τῆς Δήλου ἔχομεν: Ο ἢ ⊙ = ω καὶ Ω = ο ἢ ου. Larfeld, HGE, I σελ. 397 πρβλ. I.G. XII, 5, 105 - 446 passim καὶ αὐτ. ἀριθ. 483 (Σίφνου) κ.ά.

Τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιγραφῆς παρέχει ἡ ἐν I.G. XII, 5, 260 ἣτις εἶναι ἐντετοιχισμένη ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου τῆς ἀψίδος ἐκκλησιδίου κειμένου ἐντὸς κτήματος ἀνήκοντος νῦν εἰς τὸν κ. Ἱ. Νικηφόρον ἐν Παροικίᾳ Πάρου. Οὕτω γίνεται φανερόν ὅτι ἐσφαλεινός γράφεται ἐν I.G. XII, 5, 260 ὅτι ὁ λίθος ἀποτελεῖ στρογγύλον κυμάτιον, μὴ δυνηθέντος προφανῶς ἐκεῖ τοῦ ἐκδότου λόγῳ τῆς ἐντοιχίσεως τῆς ἐπιγραφῆς νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς· ἐπίσης δὲ καὶ τὰ γράμματα ἐν τῷ ἐκεῖ δημοσιευμένῳ σχεδιάσματι παρεστάθησαν ἀντιστρόφως θεωρηθέντος, ὅτι ἡ σπείρα ἀπετέλει τὸ ἀνώτε-

ρον τμήμα τοῦ δ' αἰῶνος ἀρχομένου· ὕψος αὐτῶν 0,02, διάστιχον 0,05, διαγραμμάτιον 0,007 - 0,013.

Ἡ λατρεία τοῦ Διὸς ἐν Πάρῳ εἶναι πολλὰ ῥῶς γνωστὴ· πρβλ. Ζεὺς Ἀφροδίσιος (I.G. XII, 5, 220), Ζ. Βασιλεὺς (αὐτ. 134 καὶ 234), Ζ. Ἐνδενδρος (αὐτ. 1027), Ζ. Καταβάτης (αὐτ. 233), Ζ. Ὑπατος (αὐτ. 183). Τὸ πατρῷος, ἄνκαι αὐτὸς ὁ Πλάτων (Εὐθυδημος 302) ὡς ἐπίθετον τοῦ Διὸς θεωρεῖ ὡς μὴ ἰωνικόν, ἀλλ' ὅμως πιστεύεται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης διὰ τὴν ἰωνικὴν Πάρου· ὁμοίως Ζεὺς Πατρῷος καὶ εἰς ἰωνικὴν ἐπιγραφὴν ἐκ Μακεδονίας Syll³, 991. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐπίθετον ὅπερ ἀποδίδεται ἐνταῦθα εἰς τὸν Δία δὲν τολμῶ νὰ συμπληρώσω εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς. Ὁ β' καὶ ὁ γ' στίχος πλήρεις σφζόμενοι ἔχουν ἀνὰ 6 γράμματα ἑκάτερος. Ὡστε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λείπουν ἐκ τοῦ α' στίχου 2 γράμματα ἢ καὶ τρία ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιγραφή δὲν εἶναι στοιχηδόν καὶ ὑπάρχει χωρὸς δι' ἐν ἀκόμῃ γράμμα. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ εἰς τὸν Δία ἀποδιδόμενα ἐπίθετα ἀστέρως (Cook, Zeus I σ. 545 καὶ 740) ἀστέρωπος (αὐτ. σελ. 65) σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸ ἀστήρ (Cook αὐτ. 751 «Zeus the starry-eyed») καὶ τὰ μεταγενέστερα ἀστεροσκοπός καὶ ἀστρολόγος, ἃ ἀναφέρει ὁ Τζέτζης εἰς τὸν Δία (Cook αὐτ. 758 σημ.

1 καὶ 2) θὰ ἡδύνατό τις νὰ σκεφθῇ *εὐδάστερος* τὸ ὁποῖον ὅμως ὡς ἐπίθετον τοῦ Διὸς δὲν ἀπαντᾷ.

3) Ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης ὕψος 0.34, πλάτ. 0.13, πάχ. 0.06.

ΠΑΤΡΟΚΛΗΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΙ

Ἐπιμελῶς κεχαραγμένα γράμματα τοῦ δ' αἰῶνος· ὕψος 0.012, διαστ. 0.007, διαγραμ. 0.005 - 0.01.

Ἡ Ἀρτεμὶς ἐν Πάρῳ λατρεύεται καὶ ὡς δηλιακὴ θεότης μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος· I.G. XII, 5, 211. Ἀλλὰ προβλ. αὐτόθι 213, 215 καὶ 217. Διὰ τὸ Δήλιον τῆς Πάρου Arch. Anz. 1923/24 σελ. 118 καὶ Délos, XI, σελ. 65.

4) Ἐπὶ ἐπιτυμβίας στήλης λευκοῦ μαρμαρίου ὕψος 0.36, πλάτ. 0.21 καὶ πάχ. 0.05.

ΜΕΛΙΣΣΗΣ

Ἐπιμελῇ γράμματα τοῦ δ' αἰῶνος· ὕψος 0.015, διαγραμμάτιος ἀπόστασις 0.005 - 0.01.

5) Ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίας, ἥς σώζεται τὸ ἀνώτερον ἥμισυ λῆγον ἄνω εἰς πλαστικῶς δεδηλωμένον κυμάτιον· τῆς στήλης ὕψος 0.26, πλάτ. 0.175 - 0.19, πάχ. 0.045.

ΑΜΦΗΡΙΔΕΩ

Τοῦ δ' αἰῶνος ἀρχομένου τῶν γραμμάτων· ὕψος 0.15, διαστ. 0.005· παριακάς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς μὲ τὸ ὄνομα ἁλῶς τοῦ θανόντος κατὰ γενικὴν βλ. I.G. XII, 5, 397 - 410.

ΝΑΞΟΣ

Πρὸ ἐνὸς καὶ πλέον ἔτους γενομένης ἐκκαφῆς διὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ χώρου τῆς ὀπισθεν τοῦ νεωστὶ ἰδρυθέντος Γυμνασίου Νάξου αὐτῆς

καθὼς καὶ ὀλίγον βορειότερον ἐκκαπτομένου τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἑθνικῆς ὁδοῦ Νάξου ἀνευρέθησαν χωρὶς δυστυχῶς νὰ γίνῃ ἐπακριβῶς ἡ διάκρισις γεωμετρικὰ κυκλαδικὰ ἀγγεῖα (4 οἶνοχοαὶ σχεδὸν ἀκέραιοι εὐρεθεῖσαι εἰς τάφον, ζευγὸς μικρῶν πηλίνων ὑποδημάτων), καὶ πλῆθος ἄλλων ὀστράκων ἀνάλογα πρὸς τὰ ἐκ Ρηνεῖας. Delos XV, Les vases préhelléniques (ch. Dugas-G. Romaios) σελ. 13 κ. ἐ. pl. XI καὶ XII (συνθμὸς Αα) πλῆθος ἄλλων ὀστράκων. Χορηγηθείσης πιστώσεως ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ὑπουργείου διὰ τὴν περαιτέρω ἔρευναν τοῦ χώρου ἐπιφυλάσσομαι μετὰ ταύτην διὰ τὴν κανονικὴν δημοσίευσιν.

Πλὴν τούτου ἐκ τῆς ἐκκαφῆς τῆς αὐτῆς προέρχεται καὶ ἡ κατωτέρω ἐπιγραφή:

Πρόσθιον μέρος παραλληλεπίπεδου βάθρου ἐξ ἐπιχωρίου λευκοῦ μαρμαρίου λειασμένον μόνον κατὰ τὸ πλαίσιον τοῦ πρὸς ἐνθεσιν τῆς πλίνθου μαρμαρίνου ἀναθήματος τόρμου. Ἐπὶ τοῦ πλαισίου τούτου κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή· ὕψος 0.17, πλάτ. 0.70· μέγιστον σφζόμενον πάχ. 0.33.

Δήμητ[ρι] κα[ι] Κόρηι καὶ Διὶ Εὐ[βο]υλεῖ.

Τὰ γράμματα *ημητ* ἐπὶ τεμαχίου ἀποκεκομμένου. Ἡ ὅλη ἐπιγραφή εἶναι κεχαραγμένη κατὰ τὴν προσθίαν καὶ τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ πλαισίου τοῦ τόρμου γωνιουμένη κατὰ τὸ ο τοῦ Κόρηι. Γράμματα τοῦ δ' π. X. αἰῶνος ἀρχομένου.

Ἡ λατρεία τῆς Τριάδος ταύτης ἐν Νάξῳ τέως ἔμενεν ἄγνωστος. Ἦτο ὅμως γνωστὴ εἰς γειτονικάς νήσους π. χ. τὴν Δῆλον (βλ. P. Roussel. Délos col. athén. p. 243, Ch. Picard ἐν BCH, LV, 1931 σελ. 1 κ. ἐ. καὶ I.G. XI, 287 A στίχ. 69), τὴν Πάρου (I.G. XII, 5, 227) κ. ἀ.

Ἐπὶ βάθρου καθ' ὅμοιον τρόπον εἶναι γεγραμμένη καὶ ἄλλη ναξιακὴ ἐπιγραφή I.G. XII, 5, 42.

N. M. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

+ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Τὴν 20 Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἐξέπνευσεν εἰς βαθὺ γῆρας εἰς τῶν μεγάλων δωρητῶν τῶν ἡμετέρων ἀρχαιολ. Μουσείων, ὁ ἀείμνηστος **Ἀναστάσιος Σταμούλης**. Γεννηθεὶς ἐν Σηλυβρία τῆς Θράκης ἐκ πατρὸς Μακεδόνης ὁ Ἀναστ. Σταμούλης ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ἐν Κων/πόλει, βραδύτερον δ' ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ Λύκειον Βάφα. Ἐπιστρέψας τῷ 1884 εἰς Σηλυβρίαν. ἐπεδόθη εἰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀποκτῆσας δὲ πλοῦτον ἱκονόν, διέθετε τοῦτον πάντοτε ὑπὲρ παντὸς κοινωφελοῦς καὶ πατριωτικοῦ σκοποῦ.

Συγχρόνως δ' ὅμως ὁ ἀοίδιμος Σταμούλης ἠσχολεῖτο καὶ εἰς πνευματικὰς ἐργασίας, ἀφιερῶν εἰς τὸν λόγιον Ἑρμῆν πάσας τὰς ὥρας, ὥς ἄφινεν εἰς αὐτὸν ἐλευθέρως ὁ κερδῶς, οὕτω δὲ κατέστη ἐντρίβης λίαν περὶ τὰρχαῖα νομίσματα καὶ λοιπὰ μνημεῖα, ἐπιγραφικὰ καὶ καλλιτεχνικά, ἐξ ὑπερβάλλοντος δὲ ζήλου ἀπετέλεσεν ἐξ αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ σπουδαιοτάτας συλλογὰς, ὥς πάσας βραδύτερον ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἔθνος. Πολλὰ τῶν μνημείων τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἡμεδαυτοῖς καὶ ξένοις περιοδικοῖς, ὥς π. χ. τὰ ὑπὸ τοῦ ἐταίρου τῆς γαλλ. Σχολῆς κ. Georges Seure ἐν τῷ B.C.H. τῷ 1912 δημοσιευθέντα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Collection Stamoulis» ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαί, πάντα ταῦτα δυστυχῶς ἐγκαταλειφθέντα ἕνεκα τῶν πολεμικῶν γεγονότων ἐν Σηλυβρίᾳ. Ὡσαύτως καὶ τὰ **θηρακινὰ νομίσματα**, ὧν πολλὰ σπανιώτατα, πρὸς δὲ καὶ μολυβδόβουλα, δακτυλιόλιθοι κλπ. μεγίστης ἀξίας δωρηθέντα εἰς τὸ ἡμέτερον νομισματικὸν Μουσεῖον. Ἄλλ' ὁ ἀδάμας τῶν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ὁμογενοῦς συλλεγόντων ἀρχαίων γλυπτῶν ὑπῆρξεν ἢ νῦν τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον κοσμοῦσα περικαλλεστάτη **κεφαλὴ ἐκ Περὶνθου**, ἢ ὑπὸ τινων «**Βερενίκῃ**» ἐπικληθεῖσα, ἣν πρῶτος ἐκτενῶς ἐδημοσίευσεν ὁ ἐταῖρος τῆς Γαλλ. Σχολῆς κ. P. de la Coste Messelière ἐν τῷ 48ῳ τόμῳ τοῦ αὐτοῦ B.C.H. (1924). Ὁ δὲ Κατάλογος τῶν Μολυβδοβούλων ἐξεδόθη τῷ 1930 ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Κ. Κωνσταντοπούλου, δαπάναις τοῦ υἱοῦ τοῦ δωρητοῦ, τοῦ νῦν ἀντιπροέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Γερουσίας κ. Μιλτιάδου Σταμούλη.

Ἐνεκα πασῶν τούτων τῶν ἐργασιῶν καὶ δωρεῶν ὁ Ἀναστ. Σταμούλης ἐξελέγη καὶ ἐχορημάτισε μέλος πολλῶν ἀρχαιολογ. καὶ ἱστορικῶν ἐταιρειῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1874 καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλλήν. Σπουδῶν. ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ ἐν Κων/πόλει «Φιλολογικοῦ Συλλόγου». Ἀλλὰ καὶ ἡ Βιβλιοθήκη αὐτοῦ περιεῖχε σπουδαιότατα συγγράμματα, ἰδίως περὶ Θράκης εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς ὁποίας κατεγίνετο ἀπὸ τριακονταετίας.

Ἐν γένει ὁ μεταστὰς ἐκ Θράκης λόγιος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ ὡς ἰδανικὸν τοῦ βίου αὐτοῦ ἔθετο τὸ «*Ἐρδ' ἐπαγαθόν*», διότι καὶ νέους ἐπιστήμονας καὶ διδασκαλίσσας συνετήρει ἐν Σηλυβρία καὶ ἀλλαχοῦ, μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Μ' Ἀσίας καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀνατολ. Θράκης κατέθεσεν ὁλόκληρον τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀποζημίωσιν ἐκ 400,000 δραχ. ὅπως ἐν καιρῷ ἀνεγερθῇ Σχολὴ τις ἐν Θράκη.

Τοιοῦτον ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις τὸ καθ' ὅλα περιφανὲς τοῦτο τέκνον τῆς θρακικῆς γῆς, οὗ τὸ ὄνομα θὰ μένῃ ἐς αἰεὶ κεχαραγμένον ἐν ταῖς ἀρχαιολογικαῖς Συλλογαῖς καὶ ἐν τοῖς Μουσείοις ἡμῶν, ἡ δὲ σεμνὴ αὐτοῦ μορφὴ θὰ κόσμῃ τὸ Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὅπου ἀνηρτήθη ἡ εἰκὼν του εἰς μνήμην τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ διανοίας!

Ἰανουάριος, 1935.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ 14.

1931-32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1935